

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 4. syyskuuta 2025
(OR. en)

12461/25
ADD 2

Toimielinten välinen asia:
2025/0810 (NLE)

COLAC 138
POLCOM 222
SERVICES 54
FDI 49

EHDOTUS

Lähtettäjä:	Euroopan komission pääsihteeri, allekirjoittajana johtaja Martine DEPREZ
Saapunut:	3. syyskuuta 2025
Vastaanottaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri
Asia:	LIITE asiakirjaan Ehdotus NEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Meksikon yhdysvaltojen välisen politiikkaa, taloutta ja yhteistyötä koskevan strategisen kumppanuussopimuksen tekemisestä Euroopan unionin puolesta

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja COM(2025) 810 annex.

Liite: COM(2025) 810 annex

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 3.9.2025
COM(2025) 810 final

ANNEX 1 – PART 2/4

LIITE

asiakirjaan

Ehdotus NEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Meksikon yhdysvaltojen välisen politiikkaa, taloutta ja yhteistyötä koskevan strategisen kumppanuussopimuksen tekemisestä Euroopan unionin puolesta

III OSA¹

KAUPPA JA SJOITUSTOIMINTA

1 LUKU

YLEISET JA INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

A JAKSO

Yleiset määräykset

1.1 ARTIKLA

Vapaakauppa-alueen perustaminen

Osapuolet perustavat sopimuksen tällä osalla vapaakauppa-alueen, joka on GATT 1994 - sopimuksen XXIV artiklan ja GATS-sopimuksen V artiklan mukainen.

¹ Määräyksen sisältäessä viittauksen toiseen artiklaan ilman mainintaa, missä tämän sopimuksen osassa viittauksen kohteena oleva artikla on, tarkoitetaan artiklaa sopimuksen III osassa.

1.2 ARTIKLA

Tavoitteet

Sopimuksen tämän osan tavoitteena on

- a) osapuolten välisen tavarakaupan laajentaminen ja monipuolistaminen GATT 1994 - sopimuksen XXIV artiklan mukaisesti vähentämällä tulleja ja tullien ulkopuolisia kaupan esteitä tai poistamalla ne;
- b) tavarakaupan helpottaminen erityisesti sellaisten määräysten avulla, jotka koskevat tullimenettelyjä ja kaupan helpottamista, standardeja, teknisiä määräyksiä ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä sekä terveys- ja kasvinsuojelutoimia, säilyttäen samalla kunkin osapuolen oikeuden päättää sääntelystä omalla alueellaan ja saavuttaa yleisen edun mukaiset tavoitteet;
- c) palvelukaupan vapauttaminen GATS-sopimuksen V artiklan mukaisesti;
- d) sellaisten puitteiden kehittäminen, jotka edistävät sijoitusvirtojen kasvua tarjoamalla yritysten perustamisen edellytyksiä ja siihen liittyviä pääomanliikkeitä koskevat läpinäkyvät, vakaat ja ennakoitavat säännöt ja takaamalla, että sijoitusten vapauttaminen ja suoja ovat sopivassa tasapainossa ja kullakin osapuolella on oikeus päättää sääntelystä oikeutettujen politiikkatavoitteiden saavuttamiseksi;

- e) investointituomioistuinjärjestelmän perustaminen sijoittajan ja valtion välisten riitojen ratkaisemiseksi tehokkaalla, puolueettomalla ja ennakoitavalla tavalla;
- f) osapuolten julkisten hankintojen markkinoiden tosiasiallinen ja vastavuoroinen avaaminen;
- g) innovoinnin ja luovuuden edistäminen varmistamalla teollis- ja tekijänoikeuksien riittävä ja tehokas suoja osapuolten välillä voimassa olevien kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti sekä tämän suojan ja yleisen edun välinen tasapaino;
- h) osapuolten välisten kauppa- ja sijoitussuhteiden hoitaminen vapaan ja vääristymättömän kilpailun periaatteen mukaisesti;
- i) kestävän kehityksen ja kansainvälisen kaupan kehittämisen edistäminen tavalla, joka tukee kestävää kehitystä, mukaan lukien taloudellinen kehitys, sosiaalinen kehitys ja ympäristönsuojelu;
- j) tehokkaan, oikeudenmukaisen ja ennakoitavan riitojenratkaisumekanismin perustaminen sopimuksen tämän osan tulkintaa tai soveltamista koskevien osapuolten välisten riitojen ratkaisemiseksi.

1.3 ARTIKLA

Yleisesti sovellettavat määritelmät

Jollei toisin määrätä, sopimuksen tässä osassa tarkoitetaan

- a) 'yleisesti sovellettavalla hallinnollisella päätöksellä' hallinnollista päätöstä tai tulkintaa, jota sovelletaan kaikkiin henkilöihin ja tosiasiallisiin tilanteisiin, jotka yleisesti kuuluvat kyseisen hallinnollisen päätöksen tai tulkinnan soveltamisalaan, ja jolla vahvistetaan toimintasääntö mutta johon eivät sisälly
 - i) hallinnollisessa tai tuomioistuintyyppisessä menettelyssä annetut määrätykset tai päätökset, joita sovelletaan toisen osapuolen tiettyyn henkilöön, tavaraan tai palveluun yksittäisessä tapauksessa; tai
 - ii) muut päätökset, joilla annetaan tiettyä toimea tai käytäntöä koskeva ratkaisu;
- b) 'maataloussopimuksella' WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa sopimusta maataloudesta;
- c) 'maataloustuotteella' maataloussopimuksen liitteessä 1 lueteltua tuotetta;
- d) 'ilma-alusten korjaus- ja huoltopalveluilla, joiden ajaksi ilma-alus poistetaan liikenteestä' korjaus- ja huoltotoimia, jotka on tehty ilma-alukseen tai sen osaan sen ollessa poissa liikenteestä, eivätkä ne sisällä linjahuoltoa;

- e) 'polkumyynnin vastaisella sopimuksella' WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen 1994 VI artiklan soveltamisesta;
- f) 'tietokonepohjaista paikanvarausjärjestelmää koskevilla palveluilla' sellaisella automaattisella tietojenkäsittelyjärjestelmällä tuotettuja palveluja, joka sisältää tietoja lentoliikenteen harjoittajien aikatauluista, tarjonnasta, hinnoista ja hintasäännöistä ja jonka kautta voidaan tehdä varauksia tai toimittaa lippuja;
- g) 'tullilla' mitä tahansa tullia tai maksua, joka kannetaan tavaran tuonnista tai sen yhteydessä, myös kaikkia tuontiin sovellettavia tai sen yhteydessä kannettavia lisäveroja tai -maksuja, pois lukien seuraavat:
 - i) 2.3 artiklan mukaisesti kannetut, sisäistä veroa vastaavat maksut;
 - ii) polkumyynti- tai tasoitustullit², joita sovelletaan tapauksen mukaan GATT 1994 -sopimuksen, polkumyynnin vastaisen sopimuksen ja tasoitustulleja koskevan sopimuksen mukaisesti;
 - iii) tavaran tuonnista tai sen yhteydessä kannetut maksut, jotka on rajattu tarjottujen palveluiden likimääräisten kustannusten määrään; ja

² Selkeyden vuoksi todetaan, että tullin määritelmä ei vaikuta osapuolten 5 luvun (Kaupan suojakeinot) mukaisiin oikeuksiin ja velvoitteisiin.

- iv) tuontitavarasta tarjottu tai peritty palkkio, joka perustuu lisäyksen 2-A-4 (Meksikon tariffikiintiöt) mukaiseen tariffikiintiöiden hallinnointiin hyväksyttyyn tarjouskilpailumenettelyyn;
- h) 'tullausarvoa koskevalla sopimuksella' WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen 1994 VII artiklan soveltamisesta;
- i) 'päivillä' kalenteripäiviä, myös viikonloppuja ja vapaapäiviä;
- j) 'riitojen ratkaisemista koskevalla sopimuksella' WTO-sopimuksen liitteeseen 2 sisältyvää riitojen ratkaisusta annettuja sääntöjä ja menettelyjä koskevaa sopimusta;
- k) 'yrityksellä' sovellettavan lainsäädännön mukaan joko voiton tuottamiseksi tai muuta tarkoitusta varten asianmukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä, yksityisessä tai julkisessa omistuksessa olevaa mitä tahansa oikeussubjektia, kuten yrityksiä, säätiöitä, henkilöyhtiöitä, yhteisyrityksiä, yksityisiä elinkeinonharjoittajia tai yhdistyksiä;
- l) 'voimassa olevalla' tai 'nykyisellä' tämän sopimuksen voimaantullessa voimassa olevaa;
- m) 'vapaasti vaihdettavalla valuutalla' valuuttaa, jolla käydään yleisesti kauppaa kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla ja jota käytetään yleisesti kansainvälisissä liiketoimissa;

- n) 'GATS-sopimuksella' WTO-sopimuksen liitteessä 1B olevaa palvelukaupan yleissopimusta;
- o) 'GATT 1994 -sopimuksella' WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa tullitariffeja ja kauppaa koskevaa yleissopimusta 1994;
- p) 'tavaroilla' sekä aineksia että tuotteita;
- q) 'osapuolen tavaroilla' GATT 1994 -sopimuksessa tarkoitettuja kotimarkkinatavaroita, joihin sisältyvät osapuolen alkuperätavarat;
- r) 'maahuolintapalveluilla' lentoasemalla palkkio- tai sopimusperusteisesti tapahtuvaa seuraavien palveluiden tarjontaa: lentoyhtiöiden edustus, hallinto ja valvonta; matkustajapalvelut; matkatavaroiden käsittely; asematasopalvelut; ateriapalvelu³; lentorahdin ja -postin käsittely; ilma-aluksen polttoainehuolto, ilma-aluksen huolto ja siivous; pintakuljetus; lentotoiminta, miehistön hallinto ja lentosuunnittelu; pois lukien oma-huolinta, turvallisuus, linjahuolto, ilma-alusten korjaus ja huolto; ja lentoaseman keskitetyn infrastruktuurin, kuten jäänpoistolaitteistojen, polttoaineen jakelujärjestelmien, matkatavaran käsittelyjärjestelmien ja lentoaseman sisäisten kiinteiden liikennejärjestelmien hallinto tai käyttö;
- s) 'harmonoidulla järjestelmällä' harmonoitua tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmää, mukaan luettuina sen yleiset tulkintasäännöt, jaksokohtaiset huomautukset, lukukohtaiset huomautukset ja alanimikekohtaiset huomautukset sekä muutokset;

³ Lukuun ottamatta ruoan valmistamista.

- t) 'toimenpiteellä' mitä tahansa lakia, asetusta, sääntöä, menettelyä, päätöstä, hallinnollista toimea, vaatimusta tai käytäntöä;⁴
- u) 'kansalaisella' luonnollista henkilöä, jolla on jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion tai Meksikon kansalaisuus niiden lainsäädännön mukaisesti tai joka asuu pysyvästi osapuolen alueella;
- v) 'luonnollisella henkilöllä'⁵
 - i) Euroopan unionin tapauksessa henkilöä, jolla on jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaisuus sen lainsäädännön mukaisesti⁶; ja
 - ii) Meksikon tapauksessa henkilöä, jolla on Meksikon kansalaisuus sen lainsäädännön mukaisesti;

luonnollinen henkilö, joka on Meksikon kansalainen ja jolla on jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaisuus, katsotaan yksinomaan sen osapuolen luonnolliseksi henkilöksi, joka on hänen ensisijainen tai vahvin kansalaisuutensa;

⁴ Selkeyden vuoksi todetaan, että ilmaisulla 'toimenpide' tarkoitetaan myös toimimatta jättämistä.

⁵ Tätä määritelmää sovelletaan 10–19 luvussa.

⁶ Euroopan unionin osalta luonnollisen henkilön määritelmään sisältyvät myös Latvian tasavallassa pysyvästi asuvat luonnolliset henkilöt, jotka eivät ole Latvian tasavallan tai minkään muun valtion kansalaisia mutta joilla on Latvian tasavallan säädösten ja määräysten nojalla oikeus saada kansalaisuudettoman henkilön passi (muukalaispassi).

- w) 'OECD:llä' taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöä;
- x) 'alkuperätavaroilla' 3 luvussa (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) esitettyjen alkuperäsääntöjen mukaisia alkuperätavaroita;
- y) 'henkilöllä' luonnollista henkilöä tai yritystä;
- z) 'osapuolen henkilöllä' osapuolen kansalaista tai yritystä;
- aa) 'tullietuuskohtelulla' alkuperätavaroihin 2.4 artiklan (Tullien poistaminen tai alentaminen) mukaisesti sovellettavia tulleeja;
- bb) 'suojalausekkeita koskevalla sopimuksella' WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta suojalausekkeista;
- cc) 'tukia ja tasoitustulleja koskevalla sopimuksella' WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää tukia ja tasoitustulleja koskevaa sopimusta;
- dd) 'ilmakuljetuspalveluiden myynnillä ja markkinoinnilla' kyseisen lentoliikenteen harjoittajan mahdollisuuksia myydä ja markkinoida vapaasti ilmakuljetuspalvelujaan, mukaan lukien kaikki markkinoinnin osat, kuten markkinatutkimus, mainonta ja jakelu, mutta lukuun ottamatta ilmakuljetuspalveluiden hinnoittelua tai siihen sovellettavia ehtoja;
- ee) 'palveluntarjoajalla' henkilöä, joka tarjoaa tai aikoo tarjota palvelua;

- ff) 'terveys- ja kasvinsuojelusopimuksella' WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta terveys- ja kasvinsuojelutoimista;
- gg) 'valtionyrityksellä' osapuolen omistuksessa tai määräysvallassa olevaa yritystä;
- hh) 'kaupan teknisiä esteitä koskevalla sopimuksella' WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa sopimusta kaupan teknisistä esteistä;
- ii) 'alueella' aluetta, jolla tätä sopimusta sovelletaan tämän sopimuksen IV osan 2.2 artiklan (Alueellinen soveltamisala) nojalla;
- jj) 'kolmannella maalla' maata tai aluetta, joka on tämän sopimuksen alueellisen soveltamisalan ulkopuolella;
- kk) 'TRIPS-sopimuksella' WTO-sopimuksen liitteeseen 1C sisältyvää teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyviä näkökohtia koskevaa sopimusta;
- ll) 'valtiosopimusoikeutta koskevalla Wienin yleissopimuksella' Wienissä 23 päivänä toukokuuta 1969 tehtyä valtiosopimusoikeutta koskevaa Wienin yleissopimusta;
- mm) 'WTO:lla' Maailman kauppajärjestöä; ja
- nn) 'WTO-sopimuksella' Maailman kauppajärjestön perustamisesta 15 päivänä huhtikuuta 1994 Marrakeshissa tehtyä Marrakeshin sopimusta.

1.4 ARTIKLA

Suhde WTO-sopimukseen

Osapuolet vahvistavat WTO-sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvoitteensa toisiaan kohtaan.

1.5 ARTIKLA

Viittaukset lakeihin ja muihin sopimuksiin

1. Kun sopimuksen tässä osassa viitataan lainsäädäntöön joko yleisesti tai viittaamalla tiettyyn säädökseen, asetukseen tai direktiiviin, viittaus koskee lainsäädäntöä sellaisena kuin se on muutettuna, jollei toisin mainita.
2. Kun sopimuksen tässä osassa viitataan toisiin sopimuksiin tai oikeudellisiin asiakirjoihin tai niiden osiin tai kun siihen liitetään viittaamalla muita sopimuksia tai oikeudellisia asiakirjoja tai niiden osia, tällaisten viittausten katsotaan sisältävän, jollei toisin mainita,
 - a) kyseisten sopimusten tai oikeudellisten asiakirjojen liitteet, pöytäkirjat, alaviitteet, tulkintaa koskevat huomautukset ja selittävät huomautukset; ja

- b) jatkosopimukset, joiden sopimuspuolia osapuolet ovat, tai muutokset, jotka sitovat osapuolia, lukuun ottamatta tapauksia, joissa viittauksella vahvistetaan voimassa olevat oikeudet ja velvoitteet.

1.6 ARTIKLA

Velvoitteiden täyttäminen

1. Kukin osapuoli toteuttaa kaikki sopimuksen tämän osan mukaisten velvoitteiden täyttämiseksi tarvittavat yleiset ja erityiset toimenpiteet, mukaan lukien toimenpiteet, joilla varmistetaan, että keskus-, alue- ja paikallistason hallintoelimet ja viranomaiset sekä valtiosta riippumattomat elimet noudattavat tämän osan mukaisia määräyksiä käyttäessään niille siirrettyä toimivaltaa.
2. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuoli voi keskeyttää sopimuksen tämän osan mukaiset oikeudet ja velvoitteet, lukuun ottamatta tämän sopimuksen IV osan 2.3 artiklan (Velvoitteiden täyttäminen) 3 kohdassa määrättyjä oikeuksia ja velvoitteita, ainoastaan siinä tapauksessa, että toinen osapuoli rikkoo sopimuksen tätä osaa, kyseisessä osassa määrättyjen vaatimusten mukaisesti, mukaan lukien 31 luku (Riitojenratkaisu).

B JAKSO

Institutionaaliset määräykset

1.7 ARTIKLA

Yhteisneuvoston erityistehtävät

1. Kun yhteisneuvosto suorittaa sille sopimuksen tässä osassa annettuja tehtäviä, se koostuu ministeritasolla kaupp- ja sijoitusasioista vastaavista EU-osapuolen edustajista ja Meksikon talousministeriön edustajista tai heidän nimeämistään henkilöistä.
2. Yhteisneuvosto voi sopimuksen tämän osan tavoitteiden saavuttamiseksi tehdä muutoksia
 - a) liitteeseen 2-A (Tullien poistoluettelo) ja liitteeseen 2-E (Viinituotteita ja väkeviä alkoholijuomia koskevat asiaan liittyvät toimenpiteet);
 - b) 3 lukuun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt), mukaan lukien liitteet 3-A–3-D;
 - c) liitteeseen 10-D (Tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten sekä sovittelijoiden käytäntesäännöt);

- d) 10.12 artiklan (Poikkeavat toimenpiteet ja poikkeukset) 6 kohdan ja 11.8 artiklan (Poikkeavat toimenpiteet ja poikkeukset) 4 kohdan mukaisesti Meksikon asiaankuuluviin luetteloihin ja aikatauluihin;
 - e) liitteeseen 21-A (Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat Euroopan unionin hankinnat) ja liitteeseen 21-B (Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat Meksikon hankinnat);
 - f) liitteeseen 25-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelo);
 - g) liitteeseen 31-A (Työjärjestys) ja liitteeseen 31-B (Käytännönsäännöt paneelin jäsenille ja sovittelijoille).
3. Lisäksi yhteisneuvosto voi sopimuksen tämän osan tavoitteiden saavuttamiseksi
- a) antaa sitovia tulkintoja sopimuksen tämän osan määräyksistä;
 - b) tehdä muita päätöksiä sopimuksen tässä osassa määrätyissä tapauksissa; ja
 - c) ryhtyä tehtäviään suorittaessaan mihin tahansa muihin osapuolten sopimiin toimenpiteisiin.
4. Kukin osapuoli panee sovellettavien oikeudellisten menettelyjensä mukaisesti täytäntöön 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettut muutokset osapuolten sopiman ajan kuluessa.

1.8 ARTIKLA

Sekakomitean erityistehtävät

1. Kun sekakomitea suorittaa sille sopimuksen tässä osassa annettuja tehtäviä, se koostuu kauppaja- ja sijoitusasioista vastaavista EU-osapuolen johtavan tason edustajista ja Meksikon talousministeriön edustajista, kuhunkin osapuoleen sovellettavien asiaa koskevien vaatimusten mukaisesti, tai heidän nimeämistään henkilöistä.
2. Sekakomitea
 - a) avustaa yhteisneuvostoa sen hoitaessa kauppaan liittyviä tehtäviään;
 - b) on vastuussa sopimuksen tämän osan määräysten asianmukaisesta täytäntöönpanosta ja soveltamisesta sekä sen soveltamisesta saatujen tulosten arvioinnista;
 - c) pyrkii ehkäisemään ja ratkaisemaan sopimuksen tämän osan tulkinnasta tai soveltamisesta mahdollisesti syntyviä erimielisyyksiä tai riitoja, sanotun kuitenkin rajoittamatta 31 luvun (Riitojenratkaisu) soveltamista;
 - d) valvoo sopimuksen tämän osan mukaisesti perustettujen alakomiteoiden ja muiden elinten työskentelyä; ja
 - e) keskustelee tavoista, joilla voitaisiin entisestään syventää osapuolten kauppaja- ja sijoitussuhteita.

3. Sekakomitea voi 2 kohdassa tarkoitettuja tehtäviään hoitaessaan
- a) perustaa sopimuksen tässä osassa perustettujen alakomiteoiden ja muiden elinten lisäksi myös muita osapuolten edustajista koostuvia alakomiteoita ja elimiä, osoittaa niille tehtäviä toimivaltansa rajoissa ja päättää muuttaa perustamilleen alakomiteoille ja muille elimille osoitettuja tehtäviä sekä lakkauttaa näitä alakomiteoita ja elimiä;
 - b) suosittaa yhteisneuvostolle sopimuksen tämän osan erityistavoitteiden mukaisten päätösten tekemistä, mukaan lukien 1.7 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettut muutokset, tai hyväksyä tällaisia päätöksiä yhteisneuvoston kokousten välillä ja silloin, kun yhteisneuvosto ei pysty kokoontumaan; ja
 - c) ryhtyä tehtäviään suorittaessaan mihin tahansa muihin osapuolten sopimiin tai yhteisneuvoston pyytämiin toimenpiteisiin.

1.9 ARTIKLA

Tämän sopimuksen III osan koordinaattorit

1. Kukin osapuoli nimeää koordinaattorin sopimuksen tätä osaa varten ja ilmoittaa asiasta toiselle osapuolelle 60 päivän kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

2. Koordinaattoreiden tehtävänä on

- a) helpottaa osapuolten välistä yhteydenpitoa missä tahansa sopimuksen tämän osan soveltamisalaan kuuluvissa asioissa sekä sen nojalla perustettujen muiden yhteyspisteiden kanssa;
- b) valmistella yhdessä yhteisneuvoston ja sekakomitean kokousten esityslistat ja tehdä kaikki muut tarvittavat kokousvalmistelut tämän artiklan mukaisesti; ja
- c) toteuttaa tarvittaessa yhteisneuvoston ja sekakomitean päätösten jatkotoimet.

1.10 ARTIKLA

Tämän sopimuksen III osan alakomiteat ja muut elimet

1. Osapuolet perustavat seuraavat alakomiteat ja muut elimet, jotka koostuvat EU-osapuolen ja Meksikon edustajista:

- a) tavarakauppakomitea;
- b) maatalouden alakomitea;
- c) viinien ja väkevien alkoholijuomien kaupan alakomitea;
- d) tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitea;

- e) terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea;
- f) eläinten hyvinvointia ja mikrobilääkeresistenssiä käsittelevä yhteinen työryhmä;
- g) kaupan teknisten esteiden alakomitea;
- h) palveluiden ja sijoitusten alakomitea;
- i) rahoituspalveluiden alakomitea;
- j) julkisten hankintojen alakomitea;
- k) teollis- ja tekijänoikeuksien alakomitea;
- l) kaupan ja kestävän kehityksen alakomitea.

2. Jollei sopimuksen tässä osassa toisin määrätä, tämän sopimuksen IV osan 1.4 artiklaa sovelletaan 1 kohdassa tarkoitettuihin alakomiteoihin ja muihin elimiin.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettut alakomiteat ja muut elimet voivat antaa asianmukaisia suosituksia sopimuksen tässä osassa määrätyissä tapauksissa.

4. Suositukset on annettava yhteisellä suostumuksella.

1.11 ARTIKLA

Suhde kansalaisyhteiskuntaan

1. Kukin osapuoli kokoontuu tämän sopimuksen IV osan 1.7 artiklassa (Sisäiset neuvoa-antavat ryhmät) tarkoitetun sisäisen neuvoa-antavan ryhmänsä kanssa vähintään kerran vuodessa keskustelemaan sopimuksen tämän osan soveltamiseen liittyvistä asioista.
2. Kun yhteisneuvosto tai sekakomitea kokoontuu kauppakokoonpanossaan, se kutsuu koolle tämän sopimuksen IV osan 1.8 artiklassa (Kansalaisyhteiskuntafoorumi) tarkoitetun kansalaisyhteiskuntafoorumin käymään vuoropuhelua sopimuksen tämän osan soveltamisesta.

2 LUKU

TAVARAKAUPPA

A JAKSO

Yleiset määräykset

2.1 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

- a) 'konsulitoimilla' menettelyä, jossa viejäosapuolen tai jonkin kolmannen osapuolen alueella olevan tuojaosapuolen konsulilta hankitaan konsulilasku tai konsuliviisumi kauppalaskulle, alkuperätodistukselle, tavaraluettelolle, laivaajan vienti-ilmoitukselle tai muille tulliasiakirjoille, joita vaaditaan tavaran tuonnissa tai tuonnin yhteydessä;

- b) 'vientilisensiointimenettelyllä' hallinnollista menettelyä, joka edellyttää hakemuksen tai muiden kuin tulliselvitystarkoituksiin yleensä vaadittavien asiakirjojen esittämistä yhdelle tai useammalle viejäosapuolen asianomaiselle hallintoelimelle ennakkoedellytyksenä viennille viejäosapuolen alueelta;
- c) 'tuontilisensiointisopimuksella' WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta tuontilisensioinnin menettelytavoista;
- d) 'tuontilisensiointimenettelyllä' hallinnollista menettelyä, joka edellyttää hakemuksen tai muiden kuin tulliselvitystarkoituksiin yleensä vaadittavien asiakirjojen esittämistä yhdelle tai useammalle tuojaosapuolen asianomaiselle hallintoelimelle ennakkoedellytyksenä tuonnille tuojaosapuolen alueelle.

2.2 ARTIKLA

Soveltamisala

Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, tätä lukua sovelletaan osapuolen tavarakauppaan.

2.3 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kukin osapuoli myöntää kansallisen kohtelun toisen osapuolen tavaroille GATT 1994 -sopimuksen III artiklan, mukaan lukien sen huomautukset ja lisämääräykset, mukaisesti. Tätä varten GATT 1994 -sopimuksen III artikla ja sen huomautukset ja lisämääräykset sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi soveltuvien osien.
2. Selkeyden vuoksi todetaan, että Meksikossa muun kuin liittovaltion tason hallinnon osalta ja Euroopan unionissa jonkin jäsenvaltion hallinnon tai jäsenvaltiossa toimivan hallinnon osalta kansallisella kohtelulla tarkoitetaan kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kyseisen tason hallinnon samankaltaisille, suoraan kilpaileville tai korvaaville, tapauksen mukaan Meksikon tai jäsenvaltion, tavaroille myöntämä kohtelu.

2.4 ARTIKLA

Tullien poistaminen tai alentaminen

1. Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, kukin osapuoli poistaa alkuperätavaroihin soveltamansa tullit tai alentaa niitä liitteen 2-A (Tullien poistoluettelo) mukaisesti eikä tämän sopimuksen tultua voimaan kanna tullessa alkuperätavaroista, jotka on luokiteltu harmonoidun järjestelmän 1–97 ryhmän nimikkeisiin, lukuun ottamatta niitä, jotka sisältyvät liitteen 2-A (Tullien poistoluettelo) lisäykseen 2-A-1 (Euroopan unionin tullien poistoluettelo) tai 2-A-2 (Meksikon tullien poistoluettelo).

2. Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, osapuoli ei saa korottaa voimassa olevia tulleja eikä ottaa käyttöön uusia tulleja toisen osapuolen alkuperätavaroiden osalta.⁷
3. Jos osapuoli alentaa soveltamaansa suosituimmuustullia, sitä sovelletaan toisen osapuolen alkuperätavaroihin niin kauan kuin se on alempi kuin liitteen 2-A (Tullien poistoluettelo) mukaisesti määritetty tulli.
4. Osapuolen pyynnöstä osapuolet neuvottelevat siitä, olisiko liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelo) esitettyä alkuperätavaroiden markkinoille pääsyä koskevaa tullikohtelua mahdollista parantaa. Yhteisneuvosto voi tehdä päätöksen liitteen 2-A (Tullien poistoluettelo) muuttamisesta.⁸
5. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuoli voi pitää voimassa alkuperätavaraan sovellettavan tullin tai korottaa sitä WTO:n riitojenratkaisuelimen luvalla.

⁷ Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuoli voi korottaa tullin liitteen 2-A (Tullien poistoluettelo) mukaisesti tullien poistoluettelossa kyseiselle vuodelle määritetylle tasolle, jos se on ensin yksipuolisesti alentanut kyseistä tullia.

⁸ Selkeyden vuoksi todetaan, että tällainen muutos korvaa liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelo) määritetyn tullin tai vaiheluokan.

2.5 ARTIKLA

Vientitullit, -verot ja muut maksut

1. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toisen osapuolen alueelle suuntautuvaan tavaran vientiin sovellettavia veroja tai maksuja, jotka ovat suurempia kuin kotimaiseen kulutukseen tarkoitettusta samasta tavarasta kannettavat verot tai maksut.
2. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa mitään toisen osapuolen alueelle suuntautuvaan tavaran vientiin sovellettavia tai siihen liittyviä tulleja tai muita maksuja, jotka ovat suurempia kuin kotimaiseen kulutukseen tarkoitettusta samasta tavarasta kannettavat tullit ja maksut.
3. Tämän artiklan määräykset eivät estä osapuolta määräämästä tavaran viennille 2.6 artiklan nojalla sallittua maksua tai palkkiota.

2.6 ARTIKLA

Maksut ja muodollisuudet

1. Niiden maksujen määrä, joita osapuoli voi kantaa toisen osapuolen tavaran tuonnista tai tavaran viennistä toisen osapuolen alueelle tai tällaisen tuonnin tai viennin yhteydessä, rajoitetaan tarjottujen palveluiden likimääräisiin kustannuksiin, eivätkä ne saa olla kotimarkkinoiden välillistä suojelua taikka tuonnin tai viennin verotusta.

2. Osapuoli ei saa soveltaa alkuperätavaroihin tullikäsittelymaksua.⁹
3. Kukin osapuoli julkaisee kaikki tuonnin tai viennin yhteydessä kantamansa maksut siten, että hallitukset, kaupan alan toimijat ja muut asianosaiset osapuolet voivat tutustua niihin.
4. Osapuoli ei saa edellyttää konsulitoimia, mukaan lukien niihin liittyvät maksut, toisen osapuolen tavaroiden tuonnin yhteydessä.¹⁰

2.7 ARTIKLA

Korjauksen tai muuttamisen jälkeen uudelleen tuodut tavarat

1. 'Korjauksella tai muuttamisella' tarkoitetaan kaikkea käsittelyä, joka kohdistuu tavaraan sen toiminnallisten puutteiden tai sille aiheutuneiden aineellisten vahinkojen korjaamiseksi ja joka merkitsee tavarán saattamista alkuperäiseen toimintaansa tai sen varmistamista, että tavara on sen käyttöä koskevien teknisten vaatimusten mukainen, ja jota ilman tavaraa ei voitaisi enää käyttää tavanomaisella tavalla siihen tarkoitukseen, johon se oli tarkoitettu. Tavaroiden korjaamiseen sisältyy kunnostus ja ylläpito mutta ei toiminta tai menettely, jolla
 - a) tuhotaan tavarán olennaiset ominaispiirteet tai luodaan uusi tai kaupallisesti erilainen tavara;

⁹ Meksikon osalta tullikäsittelymaksulla tarkoitetaan "Derecho de Trámite Aduaneroa".

¹⁰ Selkeyden vuoksi todetaan, että tuojaosapuoli voi vaatia asiakirjojen laillistamista viejäosapuolen alueella sijaitsevassa toimivaltaisessa konsulaatissaan

- a) tutkimusta tai tarkastusta varten, tai
- b) koti-irtaimiston tuontia varten.

b) muunnetaan puolivalmis tavara valmiiksi tavaraksi; tai

c) olennaiselta osin muutetaan tavarantoimintaa.

2. Osapuoli ei saa soveltaa tullia tavarahan, joka tulee uudelleen sen alueelle, sen alkuperästä riippumatta sen jälkeen, kun kyseinen tavara on tilapäisesti viety sen alueelta toisen osapuolen alueelle korjauksa tai muuttamista varten riippumatta siitä, olisiko tällainen korjaus tai muutos voitu tehdä sen osapuolen alueella, josta tavara vietiin korjauksa tai muuttamista varten.

3. Edellä olevaa 2 kohtaa ei sovelleta tavarahan, joka on tuotu tullivarastoon, vapaakauppa-alueille tai vastaavaan asemaan ja joka tämän jälkeen viedään korjauksa varten eikä tuoda uudelleen tullivarastoon, vapaakauppa-alueille tai vastaavaan asemaan.

4. Tavarantoiminnan alkuperästä riippumatta osapuoli ei saa kantaa tullia tavarasta, joka on tuotu tilapäisesti toisen osapuolen alueelta korjauksa tai muuttamista varten.

2.8 ARTIKLA

Uudelleenvalmistetut tavarat

1. 'Uudelleenvalmistetulla tavaralla' tarkoitetaan harmonoidun järjestelmän 84–90 ryhmään tai nimikkeeseen 9402 luokiteltua tavaraa, lukuun ottamatta liitteessä 2-B (Luettelo uudelleenvalmistettujen tavaroiden määritelmän ulkopuolelle jäävistä tavaroista) lueteltuja tavaroita,
 - a) joka on tuotettu kokonaan tai osittain käytetyistä tavaroista talteenotetuista materiaaleista;
 - b) joka vastaa suoritus- ja toimintakyvyltään ja oletetulta kestoiältään vastaavaa uutta tavaraa; ja
 - c) jolle annetaan samanlainen takuusuoja kuin vastaavalle uudelle tavaralle.
2. Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, osapuoli ei saa kohdella toisen osapuolen uudelleenvalmistettuja tavaroita vähemmän suotuisasti kuin vastaavia uusia tavaroita.
3. Tästä sopimuksesta ja WTO-sopimuksesta johtuvien velvoitteidensa mukaisesti osapuoli voi edellyttää, että uudelleenvalmistetut tavarat
 - a) nimetään sellaisiksi sen alueella tapahtuvaa jakelua tai myyntiä varten, mukaan lukien erityiset tuotemerkinnät kuluttajien harhauttamisen estämiseksi; ja

b) täyttävät kaikki tekniset vaatimukset ja määräykset, joita sovelletaan vastaaviin uusiin tavaroihin.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että 2.9 artiklaa sovelletaan uudelleenvalmistettuihin tavaroihin. Jos osapuoli ottaa käyttöön tai ylläpitää tuonti- tai vientikieltoja tai -rajoituksia käytetyille tavaroille, se ei saa soveltaa kyseisiä toimenpiteitä uudelleenvalmistettuihin tavaroihin.

2.9 ARTIKLA

Tuonti- ja vientirajoitukset

Ellei liitteessä 2-C (Poikkeukset Meksikon tuonti- ja vientirajoituksista) toisin määrätä, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toisen osapuolen jonkin tavarantoiminnan tai toisen osapuolen alueelle tarkoitettuun jonkin tavarantoimintaan tai vientimyyntiin sovellettavia kieltoja tai rajoituksia paitsi, jos ne ovat GATT 1994 -sopimuksen XI artiklan, mukaan lukien sen huomautukset ja lisämääräykset, mukaisia. Tätä varten GATT 1994 -sopimuksen XI artikla ja sen huomautukset ja lisämääräykset sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä soveltuvin osin.

2.10 ARTIKLA

Tuontilisensiointi

1. Kukin osapuoli ottaa mahdolliset tuontilisensiointimenettelyt käyttöön ja hallinnoi niitä tuontilisensiointisopimuksen 1–3 artiklan mukaisesti.
2. Kukin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle mahdollisista uusista tuontilisensiointimenettelyistä ja olemassa olevien tuontilisensiointimenettelyjen muutoksista 60 päivän kuluessa niiden julkistamisesta ja mahdollisuuksien mukaan viimeistään 60 päivää ennen uuden menettelyn tai muutoksen voimaantuloa. Ilmoitukseen on sisällytettävä tuontilisensiointisopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa täsmennetyt tiedot sekä tämän artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen virallisten verkkosivustojen osoitteet. Osapuolen katsotaan noudattavan tätä määräystä, jos se ilmoittaa asianomaisesta uudesta tuontilisensiointimenettelystä tai sen mahdollisista muutoksista tuontilisensiointisopimuksen 4 artiklassa määrätyle tuontilisensiointikomitealle tuontilisensiointisopimuksen 5 artiklan 1–3 kohdan mukaisesti.
3. Osapuolen pyynnöstä toinen osapuoli toimittaa viipymättä kaikki asiaankuuluvat tiedot, mukaan lukien tuontilisensiointisopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa täsmennetyt tiedot, kaikista tuontilisensiointimenettelyistä, jotka se aikoo ottaa käyttöön, on ottanut käyttöön tai pitää voimassa tai jotka koskevat olemassa olevien lisensiointimenettelyjen muuttamista.

4. Kukin osapuoli julkaisee asiaankuuluvilla virallisilla verkkosivustoilla tiedot, jotka sen on julkaistava tuontilisensiointisopimuksen 1 artiklan 4 kohdan a alakohdan nojalla, ja varmistaa, että tuontilisensiointisopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa täsmennetyt tiedot ovat julkisesti saatavilla.

2.11 ARTIKLA

Vientilisensiointi

1. Kukin osapuoli julkaisee kaikki uudet vientilisensiointimenettelyt tai olemassa olevan vientilisensiointimenettelyn muutokset, mahdollisuuksien mukaan myös asiaankuuluvilla virallisilla verkkosivustoilla. Kyseiset tiedot on julkaistava mahdollisuuksien mukaan viimeistään 45 päivää ennen menettelyn tai muutoksen voimaantuloa ja joka tapauksessa viimeistään kyseisen menettelyn tai muutoksen voimaantulopäivänä.

2. Kukin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle olemassa olevista vientilisensiointimenettelyistään 60 päivän kuluessa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä. Kukin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle mahdollisista uusista vientilisensiointimenettelyistä ja olemassa olevien vientilisensiointimenettelyiden muutoksista 60 päivän kuluessa niiden julkistamisesta. Ilmoituksissa on mainittava niiden lähteiden viitetiedot, joissa 3 kohdassa edellytetyt tiedot on julkaistu, ja soveltuvissa tapauksissa asiaankuuluvan virallisen verkkosivuston osoite.

3. Vientilisensiointimenettelyistä julkistettaviin tietoihin on sisällyttävä seuraavat tiedot:
- a) vientilisensiointimenettelyiden tekstit ja niihin mahdollisesti tehdyt muutokset;
 - b) luettelo tavaroista, joita kukin vientilisensiointimenettely koskee;
 - c) kuvaus kuhunkin menettelyyn liittyvästä vientilisenssin hakuprosessista ja mahdollisista kriteereistä, jotka hakijan on täytettävä voidakseen hakea vientilisenssiä, kuten vaatimus toimiluvasta, sijoituksen tekeminen tai ylläpitäminen tai tietty sijoittautumismuoto toiminnan harjoittamista varten osapuolen alueella;
 - d) yhteyspiste tai -pisteet, joista henkilöt, joiden etua asia koskee, voivat saada lisätietoja edellytyksistä vientilisenssin saamiseksi;
 - e) hallintoelin tai -elimet, joille hakemus tai muu asiaan liittyvä asiakirja-aineisto on toimitettava;
 - f) kuvaus mahdollisesta toimenpiteestä tai mahdollisista toimenpiteistä, jotka vientilisensiointimenettelyllä pannaan täytäntöön;
 - g) kunkin vientilisensiointimenettelyn voimassaoloaika, ellei menettely jää voimaan, kunnes se lakkautetaan tai sitä tarkistetaan uudessa julkaisussa;

- h) jos osapuoli aikoo käyttää vientilisensiointimenettelyä jonkin vientikiintiön hallinnoimiseen, kiintiön kokonaismäärä, alkamis- ja päättymispäivät ja, soveltuvin osin, arvo; ja
- i) mahdolliset vapautukset tai poikkeukset vientilisenssin hankkimisvaatimuksesta, tiedot tällaisten vapautusten tai poikkeusten hakemisesta tai käytöstä ja niiden myöntämiskriteerit.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että mikään tässä artiklassa ei edellytä osapuolelta vientilisenssin myöntämistä tai estä osapuolta toteuttamasta YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien ja monenvälisten asesulkujärjestelmien ja vientivalvontajärjestelyjen mukaisia velvoitteitaan tai sitoumuksiaan.

2.12 ARTIKLA

Tullausarvon määrittäminen

Osapuolet vahvistavat tullausarvoa koskevan sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvoitteensa.

2.13 ARTIKLA

Tavaroiden väliaikainen maahantuonti

1. Kukin osapuoli myöntää väliaikaisen maahantuonnin niin, että seuraavat tavarat vapautetaan kokonaan ehdollisesti tuontitullien, sellaisina kuin niistä säädetään sen säädöksissä ja määräyksissä, maksamisesta niiden alkuperästä riippumatta:
 - a) näyttelyissä, messuilla, kokouksissa, esittelytilaisuuksissa tai muissa vastaavissa tilaisuuksissa näytteille asetettaviksi tai käytettäväksi tarkoitetut tavarat;
 - b) ammatinharjoittamisvälineet, mukaan lukien lehdistö- ja radio- tai televisioalan välineet, ohjelmistot, elokuvatuotannon välineet sekä tällaisten välineiden apulaitteet ja niiden lisälaitteet, joita osapuolen alueella vieraileva henkilö tarvitsee tietyn liiketoiminnan, kaupan tai ammatin harjoittamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi;
 - c) kontit, kaupalliset näytteet, mainoselokuvat ja -tallenteet sekä muut kaupallisen toiminnon yhteydessä maahantuodut tavarat;
 - d) urheilukäyttöön maahantuodut tavarat;
 - e) humanitaarisessa tarkoituksessa maahantuodut tavarat; ja
 - f) tiettyjä tarkoituksia varten maahantuodut eläimet.

2. Kukin osapuoli voi vaatia, että tavarat, joihin sovelletaan 1 kohdan mukaista väliaikaista maahantuontia, täyttävät seuraavat edellytykset:

- a) ne on tarkoitettu jälleenvietäviksi niitä mitenkään muuttamatta, niiden käytöstä johtuvaa tavanomaista arvon alenemista lukuun ottamatta;
- b) niitä käyttää yksinomaan toisen osapuolen kansalainen tai niitä käytetään toisen osapuolen kansalaisen valvonnassa kyseisen toisen osapuolen kansalaisen harjoittaman liiketoiminnan, kaupan, ammatin tai urheilun harjoittamisen yhteydessä;
- c) niitä ei myydä tai vuokrata niiden ollessa kyseisen osapuolen alueella;
- d) mikäli tuojaosapuoli sitä pyytää, niihin on liitetty vakuus, jonka määrä ei ole suurempi kuin ne maksut, jotka muutoin kannettaisiin maahantulon tai lopullisen tuonnin yhteydessä, ja joka vapautetaan tavaroiden viennin yhteydessä;
- e) ne ovat yksilöitävissä tuonnin ja viennin yhteydessä;
- f) ne jälleenviedään tietyn, väliaikaisen maahantuonnin tarkoituksen kannalta kohtuullisen ajan kuluessa; ja
- g) niitä tuodaan enintään niiden aiotun käyttötarkoituksen kannalta kohtuulliseksi katsottava määrä.

3. Kukin osapuoli sallii tämän artiklan mukaisesti väliaikaisesti maahantuotujen tavaroiden jälleenviennin minkä tahansa muun kuin sen tullitoimipaikan kautta, jonka kautta ne on tuotu maahan.

4. Kukin osapuoli säättää, että tuoja tai muu tämän artiklan mukaisesti maahantuoduista tavaroista vastuussa oleva henkilö ei ole vastuussa siitä, jos tavaroita ei viedä väliaikaiselle maahantuonnille vahvistetun määräajan kuluessa, mukaan lukien määräajan mahdollinen laillinen pidennys, jos tuojaosapuolelle esitetään sen tullilainsäädännön mukaisesti tyydyttävät todisteet siitä, että tavarat ovat tuhoutuneet kokonaan tai kadonneet lopullisesti.

2.14 ARTIKLA

Yhteistyö

1. Tullietuuskohteluun liittyvää osapuolten hallinnollista yhteistyötä koskevat erityismääräykset vahvistetaan liitteessä 2-D (Hallinnollista yhteistyötä koskevat erityismääräykset).

2. Osapuolet vaihtavat tuontitilastoja vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta ja sen jälkeen vuosittain, kunnes tavarakauppakomitea toisin päättää. Tuontitilastojen vaihto kattaa viimeisimmän saatavilla olevan vuoden tullinimiketason tiedot toisen osapuolen tavaroiden sellaisesta tuonnista, mukaan lukien arvo ja määrä, johon on sovellettu tämän sopimuksen mukaista tullietuuskohtelua, sekä tuonnista, johon ei ole sovellettu etuuskohtelua.

2.15 ARTIKLA

Tavarakauppakomitea

Edellä olevan 1.10 artiklan (Tämän sopimuksen III osan alakomiteat ja muut elimet) 1 kohdan a alakohdalla perustettu tavarakauppakomitea

- a) valvoo tämän luvun ja sen liitteiden täytäntöönpanoa ja hallinnointia;
- b) edistää osapuolten välistä tavarakauppaa muun muassa järjestämällä tämän sopimuksen mukaista markkinoille pääsyä helpottavaa tullikohtelua ja muita aiheellisia kysymyksiä koskevia neuvotteluja;
- c) tarjoaa foorumin, jolla voidaan keskustella kaikista tähän lukuun liittyvistä kysymyksistä ja ratkaista ne;
- d) puuttuu viipymättä osapuolten välisen tavarakaupan esteisiin, erityisesti niihin, jotka liittyvät muiden kuin tariffitoimenpiteiden soveltamiseen, ja tarvittaessa saattaa tällaiset asiat sekakomitean tarkasteltavaksi;
- e) suosittaa sekakomitealle muutoksia tai lisäyksiä tähän lukuun;
- f) koordinoi etuuksien käyttöä koskevaa tietojenvaihtoa ja harkintansa mukaan myös muuta tavarakauppaa koskevaa tietojenvaihtoa osapuolten välillä;

- g) tarkastelee harmonoidun järjestelmän tulevia muutoksia sen varmistamiseksi, että tästä sopimuksesta kullekin osapuolelle aiheutuvia velvoitteita ei muuteta, ja neuvottelee asiaan liittyvien ristiriitojen ratkaisemiseksi;
- h) hoitaa mahdollisia muita sekakomitean sille osoittamia tehtäviä.

B JAKSO

Maataloustuotteiden kauppa

2.16 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä jaksoa sovelletaan maataloustuotteiden kauppaa koskeviin toimenpiteisiin, jotka osapuoli on ottanut käyttöön tai pitänyt voimassa.

2.17 ARTIKLA

Yhteistyö monenvälisillä foorumeilla

1. Osapuolet tekevät WTO:n puitteissa yhteistyötä edistääkseen yleismaailmallista, sääntöihin perustuvaa, avointa, syrjimätöntä ja tasapuolista monenvälistä kauppajärjestelmää, maatalousneuvotteluja ja maataloustuotteiden kauppaa helpottavien uusien sääntöjen laatimista.
2. Osapuolet tunnustavat, että joillakin vientitoimenpiteillä, kuten vientikielloilla, vientirajoituksilla tai vientiveroilla, voi olla haitallinen vaikutus maataloustuotteiden kriittisiin toimituksiin. Tältä osin osapuolet tukevat sääntöjen vahvistamista osallistumalla aktiivisesti asiaankuuluviin kansainvälisiin foorumeihin.

2.18 ARTIKLA

Vientikielipailu

1. Tässä artiklassa tarkoitetaan
 - a) 'vientikielillä' maataloussopimuksen 1 artiklan e kohdassa tarkoitettuja tukia; ja

b) 'vaikutuksiltaan vastaavilla toimenpiteillä' vientiluottoja, vientiluottojen takuu- tai vakuutusohjelmia sekä muita toimenpiteitä, joilla on vastaava vaikutus kuin vientituella¹¹.

2. Osapuolet vahvistavat WTO:n ministerikokouksen Nairobissa 19 päivänä joulukuuta 2015 hyväksymän vientikilpailua koskevan päätöksen mukaiset sitoumuksensa toimia äärimmäisen pidättyväisesti kaikenlaisten vientitukien ja kaikkien vaikutukseltaan vastaavien vientitoimenpiteiden osalta sekä lisätä läpinäkyvyyttä ja parantaa valvontaa kaikenlaisten vientitukien ja kaikkien vaikutukseltaan vastaavien vientitoimenpiteiden osalta.

3. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa vientitukea millekään maataloustuotteelle, jota viedään toisen osapuolen alueelle tai sisällytetään toisen osapuolen alueelle vietävään tavaraan.

4. Osapuoli ei saa pitää voimassa, ottaa käyttöön tai ottaa uudelleen käyttöön mitään muita vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä, jotka koskevat toisen osapuolen alueelle vietävää maataloustuotetta tai toisen osapuolen alueelle vietävään tavaraan sisällytettävää maataloustuotetta, paitsi jos kyseinen vaikutukseltaan vastaava toimenpide on asiaa koskevassa WTO-sopimuksessa, päätöksessä tai sitoumuksessa määriteltyjen ehtojen ja edellytysten mukainen.

5. Läpinäkyvyyden lisäämiseksi ja vientitukien ja muiden vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden seurannan parantamiseksi osapuoli, jolla on perusteltu syy epäillä toisen osapuolen soveltavan ensiksi mainittuun osapuoleen vietäväksi tarkoitettua maataloustuotetta koskevaa vientitukea tai muuta vaikutukseltaan vastaavaa toimenpidettä, voi vaatia tarvittavia tietoja toisen osapuolen soveltamista toimenpiteistä. Vaaditut tiedot on toimitettava viipymättä.

¹¹ Osapuolet voivat etsiä ohjeistusta ilmaisun ”vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet” tapauskohtaiseen tulkintaan asiaa koskevista WTO:n säännöistä ja niistä käytännöistä, joita on tullut ilmi niiden WTO-jäsenyyden aikana.

2.19 ARTIKLA

Tariffikiintiöiden hallinnointi

1. Osapuolen, joka soveltaa tariffikiintiöitä liitteen 2-A (Tullien poistoluettelo) mukaisesti, on
 - a) hallinnoitava kyseisiä tariffikiintiöitä oikea-aikaisesti ja läpinäkyvällä, puolueettomalla ja syrjimättömällä tavalla lainsäädäntönsä mukaisesti; ja
 - b) asetettava oikea-aikaisesti ja jatkuvasti julkisesti saataville kaikki kiintiöiden hallinnointia koskevat merkitykselliset tiedot, mukaan lukien käytettävissä olevat määrät, käyttöasteet ja tukikelpoisuusperusteet.
2. Osapuolet neuvottelevat kaikista tariffikiintiöiden hallinnointiin liittyvistä kysymyksistä. Tätä varten kukin osapuoli nimeää yhteyspisteen helpottamaan osapuolten välistä viestintää ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.

2.20 ARTIKLA

Maatalouden alakomitea

1. Edellä olevan 1.10 artiklan (Tämän sopimuksen III osan alakomiteat ja muut elimet) 1 kohdan b alakohdalla perustettu maatalouden alakomitea
 - a) valvoo tämän jakson täytäntöönpanoa ja hallinnointia ja edistää yhteistyötä osapuolten välisen maataloustuotteiden kaupan helpottamiseksi;
 - b) tarjoaa foorumin, jolla osapuolet voivat keskustella maatalousohjelmiensa kehityksestä ja osapuolten välisestä maataloustuotteiden kaupasta;
 - c) puuttuu osapuolten välisen maataloustuotteiden kaupan esteisiin, myös tullien ulkopuolisiin kaupan esteisiin;
 - d) arvioi tämän luvun vaikutusta kunkin osapuolen maatalousalaan sekä tämän luvun välineiden toimintaa ja suosittelee tavarakauppakomitealle asianmukaisia toimia;
 - e) tarjoaa foorumin, jolla voidaan neuvotella tähän jaksoon liittyvistä asioista yhdessä tämän sopimuksen mukaisten muiden asianomaisten komiteoiden, työryhmien tai muiden erityiselinten kanssa;

- f) hoitaa mahdollisia muita tavarakauppakomitean sille osoittamia tehtäviä; ja
 - g) raportoi tämän kohdan mukaisen työnsä tuloksista tavarakauppakomitealle, jotta se voi tarkastella tilannetta.
3. Maatalouden alakomitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa, jollei toisin sovita.
4. Erityisolosuhteissa maatalouden alakomitea kokoontuu osapuolen pyynnöstä ja osapuolten sopimuksesta viimeistään 30 päivän kuluttua kyseisen pyynnön päivämäärästä.

C JAKSO

Viinien ja väkevien alkoholijuomien kauppa

2.21 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä jaksoa sovelletaan harmonoidun järjestelmän nimikkeisiin 2204, 2205 ja 2208 luokiteltuihin viinituotteisiin¹² ja väkeviin alkoholijuomiin.

¹² Selkeyden vuoksi todetaan, että ”viinituotteilla” tarkoitetaan harmonoidun järjestelmän nimikkeisiin 2204 ja 2205 kuuluvia viinejä ja muita viinituotteita.

2.22 ARTIKLA

Viininvalmistusmenetelmät

1. Euroopan unionin on sallittava ihmisten nautittaviksi tarkoitettujen sellaisten viinien tuonti alueelleen ja kaupan pitäminen siellä, jotka ovat peräisin Meksikosta ja jotka on tuotettu noudattaen
 - a) tuotemääritelmiä, jotka Meksiko on sallinut liitteessä 2-E (Viinituotteita ja väkeviä alkoholijuomia koskevat asiaan liittyvät toimenpiteet) olevassa A osassa tarkoitettujen säädösten ja määräysten mukaisesti; ja
 - b) viininvalmistusmenetelmiä ja rajoituksia, jotka vahvistetaan liitteessä 2-E (Viinituotteita ja väkeviä alkoholijuomia koskevat asiaan liittyvät toimenpiteet) olevassa A osassa tarkoitetuissa Meksikon säädöksissä ja määräyksissä, tai viininvalmistusmenetelmiä, jotka Meksikon toimivaltainen viranomainen on muutoin hyväksynyt käytettäväksi vientiin tarkoitetuissa viineissä ja jotka ovat Kansainvälisen viinijärjestön, jäljempänä 'OIV', suosittelemia ja julkaisemia.

Tämän kohdan mukaisen luvan edellytyksenä on, että viineihin ei lisätä alkoholia tai väkeviä alkoholijuomia, lukuun ottamatta väkeviä viinejä, joihin voidaan lisätä viininvalmistuksesta peräisin olevaa alkoholia tai rypäleviinaa. Tällä alakohdalla ei rajoiteta mahdollisuutta lisätä muuta kuin viininvalmistuksesta peräisin olevaa alkoholia, kun kyse on ”vino generoson” tuotannosta, kunhan tällainen lisäys esitetään selvästi etiketissä.

2. Meksiko sallii ihmisten nautittaviksi tarkoitettujen sellaisten viinien tuonnin alueelleen ja kaupan pitämisen siellä, jotka ovat peräisin Euroopan unionista ja jotka on tuotettu noudattaen

- a) tuotemääritelmiä, jotka Euroopan unioni on sallinut liitteessä 2-E (Viinituotteita ja väkeviä alkoholijuomia koskevat asiaan liittyvät toimenpiteet) olevassa B osassa tarkoitettujen säädösten ja määräysten mukaisesti;
- b) viininvalmistusmenetelmiä ja rajoituksia, jotka vahvistetaan liitteessä 2-E (Viinituotteita ja väkeviä alkoholijuomia koskevat asiaan liittyvät toimenpiteet) olevassa B osassa tarkoitetuissa Euroopan unionin säädöksissä ja määräyksissä; ja
- c) sitä tosiseikkaa, että alkoholin tai väkevien alkoholijuomien lisääminen viineihin on kielletty, paitsi kun kyse on väkevistä viineistä, joihin saa lisätä ainoastaan viininvalmistuksesta peräisin olevaa alkoholia tai rypäleviinaa.

3. Viiniköynnöslajikkeet, joita saa käyttää osapuolen alueelta tuotavissa ja toisen osapuolen alueella kaupan pidettävissä viineissä, ovat *Vitis vinifera* ja sen risteytykset, tämän kuitenkin rajoittamatta osapuolen alueella mahdollisesti voimassa olevien tiukempien viinintuotantoa koskevien säädösten ja määräysten noudattamista.

4. Yhteisneuvosto voi muuttaa liitteessä 2-E (Viinituotteita ja väkeviä alkoholijuomia koskevat asiaan liittyvät toimenpiteet) olevaa A ja B osaa lisätäkseen, poistaakseen tai muuttaakseen viittauksia tuotemääritelmiin, viininvalmistusmenetelmiin ja rajoituksiin.

2.23 ARTIKLA

Viinituotteiden ja väkevien alkoholijuomien merkinnät

1. Osapuoli ei saa vaatia, että viinituotteen tai väkevän alkoholijuoman astiassa, etiketissä tai pakkauksessa on jokin seuraavista päivämääristä tai niitä vastaavista päivämääristä:

- a) pakkauspäivä;
- b) pullotuspäivä;
- c) tuotanto- tai valmistuspäivä;
- d) viimeinen voimassaolopäivä, viimeinen käyttöpäivä;
- e) vähimmäissäilyvyysaika, parasta ennen -päivä, paras laatu ennen -päivä; tai
- f) viimeinen myyntipäivä.

Osapuoli voi vaatia vähimmäissäilyvyysajan ilmoittamista, jos tuotteeseen on lisätty helposti pilaantuvia ainesosia tai jos valmistaja arvioi säilyvyysajaksi enintään 12 kuukautta.

2. Osapuoli ei saa vaatia, että viinituotteen tai väkevän alkoholijuoman astiassa, etiketissä tai pakkauksessa esitetään käännös tavaramerkistä, tuotenimestä tai maantieteellisestä merkinnästä.
3. Osapuoli sallii, että pakolliset tiedot, mukaan lukien käännökset, esitetään viinituotteen tai väkevän alkoholijuoman astiaan kiinnitetyssä täydentävässä etiketissä. Täydentäviä etikettejä voidaan kiinnittää maahantuodun viinituotteen tai väkevän alkoholijuoman astiaan tuonnin jälkeen mutta ennen tuotteen tarjoamista myyntiin osapuolen alueella edellyttäen, että alkuperäisen etiketin pakolliset tiedot ovat täydellisesti ja täsmällisesti esillä.
4. Osapuoli sallii eräkohtaisten tunnistekoodien käytön edellyttäen, että kyseisiä koodeja ei voi poistaa.
5. Osapuoli ei saa soveltaa merkintätoimenpidettä sellaisiin viinituotteisiin ja väkeviin alkoholijuomiin, joita on pidetty kaupan kyseisen osapuolen alueella jo ennen toimenpiteen voimaantulopäivää, paitsi poikkeuksellisissa olosuhteissa.
6. Osapuoli sallii piirustusten, kuvioden, kuvien ja väittämien tai selitysten käytön pulloissa edellyttäen, että ne eivät korvaa niihin merkittäviä pakollisia tietoja eivätkä johda kuluttajaa harhaan viinituotteiden ja väkevien alkoholijuomien todellisista ominaisuuksista ja koostumuksesta.
7. Osapuoli ei saa vaatia allergeenien merkitsemistä viinituotteiden tai väkevien alkoholijuomien etiketteihin sellaisten allergeenien osalta, joita on käytetty viinituotteiden tai väkevien alkoholijuomien tuotannossa ja valmistuksessa mutta joita ei ole lopputuotteessa.

8. Osapuolten välisessä viinikaupassa Euroopan unionista peräisin olevaan viiniin voidaan merkitä Meksikossa tuotetyyppi liitteessä 2-E (Viinituotteita ja väkeviä alkoholijuomia koskevat asiaan liittyvät toimenpiteet) olevan C osan (Viinituotteiden merkinnät) mukaisesti.

9. Kukin osapuoli suojaa viinituotteiden ja väkevien alkoholijuomien osalta seuraavat nimet Pariisissa 20 päivänä maaliskuuta 1883 tehdyn teollisoikeuden suojelemista koskevan yleissopimuksen, jäljempänä 'Pariisin yleissopimus', mukaisesti:

a) jäsenvaltion nimi; ja

b) Meksikon yhdysvaltojen tai Meksikon ja sen osavaltioiden nimet.

10. Osapuoli sallii, että viinituotteiden tai väkevien alkoholijuomien etiketeissä alkoholipitoisuus tilavuusprosentteina ilmoitetaan seuraavin lyhentein:

a) ”% Alc. Vol.”;

b) ”% Alc Vol.”;

c) ”% alc. vol.”;

d) ”% alc vol.”;

- e) ”% Alc.”;
- f) ”% Alc./Vol.”;
- g) ”Alc()%vol.”;
- h) ”% alc/vol”;
- i) ”alc()%vol”.

2.24 ARTIKLA

Viinituotteiden ja väkevien alkoholijuomien sertifiointi

1. Osapuoli voi edellyttää sen markkinoille saatettavien toisesta osapuolesta tuotujen viinituotteiden osalta ainoastaan liitteessä 2-E (Viinituotteita ja väkeviä alkoholijuomia koskevat asiaan liittyvät toimenpiteet) olevassa D osassa (Dokumentointi ja sertifiointi) vahvistettuja asiakirjoja ja todistuksia.
2. Osapuoli ei saa soveltaa toisen osapuolen alueella tuotettujen viinituotteiden tuontiin tiukempia tuontitodistusvaatimuksia kuin tässä sopimuksessa vahvistetut vaatimukset.

3. Kukin osapuoli voi soveltaa säädöksiään ja määräyksiään tunnistaakseen väärennetyt tai saastuneet tuotteet niiden lopullisen tuonnin jälkeen.
4. Riitatapauksissa kukin osapuoli tunnustaa vertailumenetelmiksi analyysimenetelmät, jotka ovat kansainvälisten järjestöjen, kuten Kansainvälisen standardisoimisjärjestön (ISO), suosittelemien standardien mukaisia, tai jos tällaisia menetelmiä ei ole, OIV:n menetelmät.
5. Kukin osapuoli sallii väkevien alkoholijuomien tuonnin alueelleen säädöksissään ja määräyksissään vahvistettujen tuontiasiakirjoja ja todistuksia sekä määritysselostuksia koskevien sääntöjen mukaisesti.
6. Siltä osin kuin on kyse tequilan ja mezcalin tuonnista Euroopan unioniin, Euroopan unioni vaatii, että sen tulliviranomaisille esitetään Meksikon viranomaisten akkreditoimien ja hyväksymien vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten antama kyseisiä tuotteita koskeva vientituotteen aitoustodistus.¹³ Meksiko toimittaa mallit tequilaa ja mezcalia koskevista vientituotteen aitoustodistuksista ja ilmoittaa kaikista näihin todistuksiin liittyvistä muutoksista viinien ja väkevien alkoholijuomien kaupan alakomitealle.

¹³ Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä ei rajoita osapuolten sellaisten säädösten ja määräysten soveltamista, jotka koskevat kyseisten tuotteiden kaupan pitämistä ja kaupallistamista.

7. Osapuoli voi ottaa käyttöön toisen osapuolen alueelta tuotavien viinituotteiden ja väkevien alkoholijuomien tuontitodistuksia koskevia tilapäisiä lisävaatimuksia vastatakseen oikeutettuihin huolenaiheisiin, jotka liittyvät esimerkiksi terveyteen tai kuluttajansuojaan, tai estääkseen petoksen. Tällöin osapuolen on annettava toiselle osapuolelle riittävät tiedot ja riittävästi aikaa lisävaatimusten täyttämiseen.

Näiden vaatimusten soveltamista ei saa jatkaa yli sen ajan, minkä vaatimukset aiheuttaneisiin oikeutettuihin huolenaiheisiin vastaaminen tai petosriskin torjuminen vaatii.

8. Yhteisneuvosto voi muuttaa liitteessä 2-E (Viinituotteita ja väkeviä alkoholijuomia koskevat asiaan liittyvät toimenpiteet) olevaa D osaa (Dokumentointi ja sertifiointi) 1 kohdassa tarkoitettujen asiakirjojen ja todistusten osalta.

2.25 ARTIKLA

Sovellettavat säännöt

Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, tämän jakson soveltamisalaan kuuluvien, osapuolten välillä kaupankäynnin kohteena olevien tuotteiden tuonti ja kaupan pitäminen on suoritettava tuojaosapuolen alueella sovellettavien säädösten ja määräysten mukaisesti.

2.26 ARTIKLA

Siirtymätoimenpiteet

Tuotteita, jotka on tämän sopimuksen voimaantulopäivänä tuotettu ja merkitty osapuolen säädösten ja määräysten sekä osapuolten välisten voimassa olevien sopimusten mukaisesti mutta jotka eivät ole tämän jakson määräysten mukaisia, voidaan pitää kaupan tuojaosapuolella seuraavasti:

- a) tukkukauppiaiden tai tuottajien toimesta kahden vuoden ajan; tai
- b) vähittäiskauppiaiden toimesta varastojen loppumiseen asti.

2.27 ARTIKLA

Ilmoitukset

Kukin osapuoli varmistaa erityisesti, että se ilmoittaa toiselle osapuolelle kaikista tämän jakson soveltamisalaan kuuluvia asioita koskeviin säädöksiin ja määräyksiin tehdyistä muutoksista, joilla on vaikutusta tuotteisiin, joilla käydään kauppaa osapuolten välillä.

2.28 ARTIKLA

Viinien ja väkevien alkoholijuomien kauppaa koskeva yhteistyö

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä viinien ja väkevien alkoholijuomien kauppaan liittyvissä asioissa ja käsittelevät niihin liittyviä kysymyksiä, erityisesti seuraavien aiheiden osalta:

- a) tuotemääritelmät, sertifiointi ja merkinnät; ja
- b) viinirypälelajikkeiden käyttö viinin valmistuksessa ja niiden merkinnät.

2. Osapuolten täytäntöönpanoviranomaisten keskinäisen avunannon helpottamiseksi kukin osapuoli nimeää toimivaltaiset viranomaiset ja elimet, jotka vastaavat tämän jakson soveltamisalaan kuuluvien asioiden täytäntöönpanosta ja soveltamisesta. Jos osapuoli nimeää useamman kuin yhden toimivaltaisen viranomaisen tai elimen, sen on varmistettava kyseisten viranomaisten ja elinten välinen koordinointi. Tällöin osapuoli nimeää myös yhden yhteysviranomaisen, joka toimii toisen osapuolen viranomaisen tai elimen keskitettynä yhteyspisteenä.

3. Osapuolet ilmoittavat toisilleen 2 kohdassa tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten ja elinten nimet ja osoitteet sekä niiden mahdolliset muutokset viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

4. Tässä artiklassa tarkoitettujen viranomaisten ja elinten on tehtävä tiivistä yhteistyötä ja etsittävä keinoja parantaa keskinäistä avunantoaan tämän jakson soveltamisessa erityisesti vilpillisten käytäntöjen torjumiseksi.

2.29 ARTIKLA

Viinien ja väkevien alkoholijuomien kaupan alakomitea

1. Edellä olevan 1.10 artiklan (Tämän sopimuksen III osan alakomiteat ja muut elimet) 1 kohdan c alakohdalla perustettu viinien ja väkevien alkoholijuomien kaupan alakomitea
 - a) valvoo tämän jakson täytäntöönpanoa ja hallinnointia;
 - b) tarjoaa foorumin, jolla voidaan tehdä yhteistyötä tähän jaksoon liittyvissä asioissa ja vaihtaa tietoja; ja
 - c) varmistaa tämän jakson asianmukaisen toiminnan.
2. Viinien ja väkevien alkoholijuomien kaupan alakomitea voi antaa yhteisneuvostolle suosituksia ja valmistella päätöksiä, jotka voidaan hyväksyä tämän jakson määräysten mukaisesti.

D JAKSO

Muut kuin tulleihin liittyvät markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset muiden alojen osalta

2.30 ARTIKLA

Farmaseuttiset tuotteet

Kunkin osapuolen muut kuin tulleihin liittyvät markkinoille pääsyä koskevat erityissitoumukset, jotka koskevat farmaseuttisia tuotteita ja lääkinnällisiä laitteita, esitetään liitteessä 2-F (Farmaseuttiset tuotteet).

2.31 ARTIKLA

Moottoriajoneuvot

Kunkin osapuolen muut kuin tulleihin liittyvät markkinoille pääsyä koskevat erityissitoumukset, jotka koskevat moottoriajoneuvoja ja niiden varusteita ja osia, esitetään liitteessä 2-G (Moottoriajoneuvot ja niiden varusteet ja osat).

3 LUKU

ALKUPERÄSÄÄNNÖT JA ALKUPERÄMENETTELYT

A JAKSO

Alkuperäsäännöt

3.1 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä luvussa tarkoitetaan
 - a) 'ryhmillä', 'nimikkeillä' ja 'alanimikkeillä' harmonoidun järjestelmän nimikkeistön ryhmiä (kaksinumeroiset koodit), nimikkeitä (nelinumeroiset koodit) ja alanimikkeitä (kuusinumeroiset koodit);
 - b) 'toimivaltaisella valtion viranomaisella' Meksikon osalta talousministeriön (Secretaría de Economía) alaista nimettyä viranomaista tai sen seuraajaa;

- c) 'lähetyksellä' tavaroita, jotka lähetetään samanaikaisesti yhdeltä viejältä yhdelle vastaanottajalle tai kuljetetaan yhdellä kuljetusasiakirjalla taikka, jos tällaista asiakirjaa ei ole, yhdellä kauppalaskulla viejältä vastaanottajalle;
- d) 'tulliviranomaisilla' valtion viranomaista, joka on osapuolen lainsäädännön mukaisesti vastuussa tullisäädösten ja -määräysten hallinnoinnista, soveltamisesta ja täytäntöönpanosta;
- e) 'viejällä' osapuolen alueella olevaa henkilöä, joka vie tavarán kyseisen osapuolen alueelta ja laatii alkuperävarakuutuksen;
- f) 'tuojalla' osapuolen alueella olevaa henkilöä, joka tuo tavarán ja hakee sille tullietuuskohdelua;
- g) 'aineksella' kaikkia aineosia, raaka-aineita, komponentteja, osia jne., joita käytetään tuotteen tuotannossa;
- h) 'ei-alkuperäaineksella' aineksia, jotka eivät täytä tämän luvun alkuperäsääntöjä;
- i) 'alkuperäaineksilla' tai 'alkuperätuotteilla' aineksia tai tuotteita, jotka täyttävät tämän luvun alkuperäsäännöt;

- j) 'tuotteella' valmista tuotetta, vaikka se olisi tarkoitettu käytettäväksi myöhemmin aineksena toisen tuotteen tuotannossa; ja
- k) 'tuotannolla' kaikenlaista valmistusta, käsittelyä tai erityistoimia, myös kokoamista.

3.2 ARTIKLA

Yleiset vaatimukset

1. Jotta osapuoli voi soveltaa tullietuuskohdeltua toisen osapuolen alkuperätavaraan tämän sopimuksen mukaisesti, seuraavia tuotteita on pidettävä sen osapuolen alkuperätuotteina, jossa viimeinen tuotantotoimi suoritettiin:

- a) 3.4 artiklassa tarkoitettulla tavalla kyseisessä osapuolessa kokonaan tuotetut tuotteet;
- b) yksinomaan alkuperäaineksista kyseisessä osapuolessa tuotetut tuotteet; tai
- c) kyseisessä osapuolessa tuotetut tuotteet, joihin sisältyy ei-alkuperäaineksia edellyttäen, että ne täyttävät liitteessä 3-A (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) vahvistetut edellytykset.

2. Tuotteen, jota pidetään osapuolen alkuperätuotteena 1 kohdan mukaisesti, on täytettävä kaikki muut tämän luvun sovellettavat vaatimukset, jotta sille voidaan myöntää tullietuuskohdeltu 3.16 artiklan mukaisen hakemuksen perusteella.

3. Jos tuote on saanut alkuperäaseman, kyseisen tuotteen tuotannossa käytettyjä ei-alkuperäaineita ei pidetä ei-alkuperäisinä, kun kyseistä tuotetta käytetään aineksena toiseen tuotteeseen.
4. Alkuperäaseman saamiseksi tuote on tuotettava 1 kohdan a–c alakohdan mukaisesti keskeytyksellä osapuolella.

3.3 ARTIKLA

Alkuperäkumulaatio

1. Osapuolen alkuperätuotteen katsotaan olevan toisen osapuolen alkuperätuote, jos sitä käytetään aineksena jonkin muun tuotteen tuotannossa kyseisen toisen osapuolen alueella¹⁴.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta, jos
 - a) tuotteen tuotannossa ei mennä 3.6 artiklassa tarkoitettuja toimia pidemmälle; ja
 - b) tämän tuotannon tavoitteena on todistettavasti kiertää osapuolten rahoitus- tai verolainsäädäntöä.

¹⁴ Jos aineesta koskevat alkuperäsäännöt eroavat osapuolten välillä, kyseisen aineksen alkuperä määritetään viejäosapuoleen sovellettavien alkuperäsääntöjen mukaisesti.

3.4 ARTIKLA

Kokonaan tuotetut tuotteet

1. Seuraavia tuotteita pidetään osapuolella kokonaan tuotettuina:
 - a) sen maaperästä tai merenpohjasta louhitut kivennäistuotteet;
 - b) siellä kasvatetut tai korjatut kasvit ja kasvituotteet;
 - c) siellä syntyneet ja kasvatetut elävät eläimet;
 - d) siellä kasvatetuista elävistä eläimistä saadut tuotteet;
 - e) siellä syntyneistä ja kasvatetuista teurastetuista eläimistä saadut tuotteet;
 - f) siellä metsästäväällä tai kalastamalla saadut tuotteet;
 - g) siellä vesiviljelystä saadut tuotteet, jos vesieliöt, mukaan lukien kalat, nilviäiset, äyriäiset ja muut vesiselkärangattomat sekä vesikasvit, ovat syntyneet tai on viljelty siemenkannasta, kuten munista, mädistä ja maidista, kalanpoikasista tai toukista, osallistumalla kasvatus- tai kasvuprosesseihin tuotannon lisäämiseksi tehtävillä toimilla, kuten säännöllisellä kannan täydentämisellä, ruokinnalla tai petoeläimiltä suojelulla;

- h) osapuolen aluksen aluemerten ulkopuolelta pyytämät merikalastustuotteet ja muut osapuolen aluksen aluemerten ulkopuolelta saamat tuotteet;
- i) osapuolen tehdasaluksella ainoastaan h alakohdassa tarkoitetuista tuotteista valmistetut tuotteet;
- j) siellä kerätyt, yksinomaan raaka-aineiden talteenottoon soveltuvat käytetyt tavarat, mukaan lukien kyseiset raaka-aineet;
- k) siellä suoritetuista tuotantotoiminnoista syntyneet jätteet ja romu;
- l) osapuolen aluemerten ulkopuolisesta merenpohjasta tai merenpohjan alapuolisesta aluskerroksesta saadut tuotteet, edellyttäen että osapuolella on oikeus hyödyntää tällaista merenpohjaa tai tällaisia merenpohjan alapuolisia aluskerroksia; tai
- m) siellä yksinomaan a–l alakohdassa tarkoitetuista tuotteista valmistetut tavarat.

2. Edellä olevan 1 kohdan h ja i alakohdan käsitteillä 'osapuolen alus' ja 'osapuolen tehdasalus' tarkoitetaan alusta ja tehdasalusta, joka

- a) on rekisteröity jäsenvaltiossa tai Meksikossa;
- b) purjehtii jäsenvaltion tai Meksikon lipun alla; ja

c) täyttää jonkin seuraavista vaatimuksista:

i) se on vähintään 50-prosenttisesti jäsenvaltion tai Meksikon kansalaisten omistuksessa;
tai

ii) se on sellaisten yritysten omistuksessa,

A) joiden kotipaikka tai päätoimipaikka on Euroopan unionissa tai Meksikossa; ja

B) jotka ovat vähintään 50-prosenttisesti jäsenvaltion tai Meksikon julkisyhteisöjen, kansalaisten tai yritysten omistuksessa.

3.5 ARTIKLA

Toleranssit

1. Jos tuote ei täytä liitteessä 3-A (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) vahvistettuja vaatimuksia sen tuotannossa käytetyn ei-alkuperäaineen takia, kyseinen tuote katsotaan siitä huolimatta osapuolen alkuperätuotteeksi, edellyttäen että

a) kyseisten ei-alkuperäainesten kokonaisarvo on enintään 10 prosenttia tuotteen noudettuna-hinnasta; ja

- b) mitään niistä prosenttimääristä, jotka liitteessä 3-A (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) annetaan ei-alkuperäainesten enimmäisarvoksi tai -painoksi, ei ylitetä tätä kohtaa sovellettaessa.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta 50–63 ryhmään luokiteltuihin tuotteisiin, joihin sovelletaan liitteessä 3-A (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) olevan A jakson huomautuksissa 5 ja 6 vahvistettuja toleransseja.
3. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta tuotteisiin, jotka on tuotettu kokonaan osapuolella 3.4 artiklassa tarkoitettulla tavalla. Jos liitteessä 3-A (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) edellytetään, että tuotteen tuotannossa käytetyt ainekset ovat kokonaan tuotettuja, kyseisten aineiden yhteismäärään sovelletaan 1 kohdassa vahvistettua toleranssia.

3.6 ARTIKLA

Riittämättömät valmistus- tai käsittelytoimet

1. Sen estämättä, mitä 3.2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa määrätään, tuotetta ei pidetä osapuolen alkuperätuotteena, jos tuotteen tuotanto osapuolella koostuu ainoastaan seuraavassa luetelluista ei-alkuperäaineiksi suoritetuista toimista:
- a) toimet sen varmistamiseksi, että tuotteet säilyvät kunnossa kuljetuksen ja varastoinnin aikana, esim. tuuletus, ripustus, kuivaus, jäädytys, jäähdytys, suolaveteen, rikkihapokkeeseen tai muuhun liuokseen upottaminen, vahingoittuneiden osien poistaminen ja vastaavat toimet;

- b) yksinkertainen veden lisääminen tai tuotteiden laimentaminen siten, etteivät tuotteen ominaisuudet muutu olennaisesti, tai tuotteiden dehydratointi tai denaturointi¹⁵;
- c) seulonta, lajittelu, luokittelu, ryhmittely tai yhteensovitus, myös tavaroiden järjestäminen sarjoiksi;
- d) teroitus, yksinkertainen hiominen tai yksinkertainen leikkaaminen;
- e) hedelmien, pähkinöiden tai vihannesten kuoriminen tai kivien poisto;
- f) esikuorinta;
- g) siementen poisto;
- h) viljan ja riisin kiillotus tai lasitus, riisin hiominen osittain tai kokonaan;
- i) sokerin värjäys- tai maustamistoimet taikka sokeripalojen muodostus; kidesokerin hienontaminen osittain tai kokonaan;
- j) uudelleen pakkaaminen ja kollien jakaminen ja yhdistäminen;
- k) yksinkertaiset pakkaustoimet;

¹⁵ Denaturointiin sisältyy alkoholin tekeminen ihmisravinnoksi soveltumattomaksi lisäämällä siihen myrkyllisiä tai pahanmakuisia aineita.

- l) merkkien, nimilappujen, logojen ja muiden niiden kaltaisten tunnusten kiinnittäminen tai painaminen tuotteisiin tai niiden pakkauksiin;
- m) pesu, puhdistus, pölyn, oksidin, öljyn, maalin tai muun peiteaineen poistaminen;
- n) yksinkertaiset maalaus- ja kiillotustoimet;
- o) tuotteiden yksinkertainen sekoittaminen¹⁶ riippumatta siitä, ovatko ne erilaisia;¹⁷
- p) osien yhdistäminen tavaraksi, joka harmonoidun järjestelmän yleisten tulkintasääntöjen 2 säännön a alakohdan nojalla luokitellaan täydelliseksi tai valmiiksi tavaraksi, tai muu osien yksinkertainen yhdistäminen;
- q) tuotteen purkaminen osiin tai komponentteihin;
- r) tekstiilien tai tekstiilitavaroiden silytys tai prässäys;
- s) eläinten teurastus; tai
- t) kahden tai useamman a–s alakohdassa tarkoitetun toimen toteuttaminen yhdessä.

¹⁶ Tuotteiden yksinkertainen sekoittaminen kattaa sokerin sekoittamisen.

¹⁷ Näitä toimia ei sovelleta 27–30, 32–35 ja 38 ryhmään kuuluvien tuotteiden sekoittamiseen.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovellettaessa toimia on pidettävä yksinkertaisina, jos niiden suorittamiseen ei tarvita erityistaitoja eikä kyseisiä toimia varten nimenomaisesti tuotettuja tai asennettuja koneita, laitteita tai työkaluja eivätkä tällaisten taitojen, koneiden, laitteiden tai työkalujen avulla suoritettut toimet vaikuta tavarán olennaisiin ominaispiirteisiin tai ominaisuuksiin.

3.7 ARTIKLA

Kelpuuttamisen yksikkö

1. Tätä lukua sovellettaessa kelpuuttamisen yksikkö on se tuote, jota pidetään perusyksikkönä luokiteltaessa tuote harmonoidun järjestelmän mukaan.
2. Kun tavararyhmästä tai -yhdistelmästä koostuva tuote luokitellaan harmonoidun järjestelmän mukaan yhteen ainoaan nimikkeeseen, tämä kokonaisuus muodostaa kelpuuttamisen yksikön.
3. Kun lähetys koostuu useasta samanlaisesta tuotteesta, jotka luokitellaan samaan nimikkeeseen, kutakin tuotetta tarkastellaan erikseen tätä lukua sovellettaessa.

3.8 ARTIKLA

Kirjanpidollinen erottelu

1. Jos tavaran tuotannossa käytetään keskenään korvattavissa olevia alkuperä- ja ei-alkuperäaineita, aineita voidaan hallinnoida kirjanpidollisen erottelun menetelmällä pitämättä aineita eri varastoissa.
2. Jos 10, 15, 27, 28 ja 29 ryhmään, nimikkeisiin 32.01–32.07 tai nimikkeisiin 39.01–39.14 luokiteltuja keskenään korvattavissa olevia alkuperä- ja ei-alkuperätuotteita on fyysisesti yhdistetty tai sekoitettu osapuolen varastossa ennen toiseen osapuoleen vientiä, kyseisiä tuotteita voidaan hallinnoida kirjanpidollisen erottelun menetelmällä pitämättä kyseisiä tuotteita eri varastoissa.
3. Edellä olevaa 1 ja 2 kohtaa sovellettaessa keskenään korvattavissa olevilla aineilla tai keskenään korvattavissa olevilla tuotteilla tarkoitetaan saman lajin ja saman kauppalaadun aineita tai tuotteita, joiden tekniset ja fyysiset ominaisuudet ovat samat ja joita ei aineiden ollessa kyseessä voida erottaa toisistaan sen jälkeen, kun ne on käytetty valmiin tuotteen valmistukseen.
4. Varastojen hallinnoinnissa käytettyä kirjanpidollisen erottelun menetelmää sovelletaan osapuolella yleisesti hyväksyttyjen kirjanpitoperiaatteiden mukaisen varastohallintajärjestelmän vaatimuksia noudattaen.

5. Varastohallintajärjestelmällä on voitava milloin tahansa varmistaa, että sellaisten tuotettujen tuotteiden määrä, joita voidaan pitää osapuolen alkuperätuotteina, ei ole suurempi kuin jos varastot olisivat olleet fyysisesti erillään.
6. Varastohallintajärjestelmää käyttävän valmistajan on pidettävä tallessa järjestelmän toimintaa koskevat tiedot, joita asianomaisen osapuolen tulliviranomaiset tarvitsevat todentaakseen tämän luvun määräysten noudattamisen.
7. Osapuoli voi vaatia, että tämän artiklan mukaisen kirjanpidollisen erottelun menetelmän käyttö edellyttää kyseisen osapuolen tulliviranomaisten ennakkolupaa.
8. Tulliviranomaiset voivat asettaa 7 kohdassa tarkoitetun luvan myöntämiselle tarkoituksenmukaisiksi katsomiaan edellytyksiä ja peruuttaa luvan, jos valmistaja käyttää sitä sääntöjenvastaisesti tai ei täytä jotakin muuta tässä luvussa määrättyä edellytystä.

3.9 ARTIKLA

Tarvikkeet, varaosat ja työkalut

1. Tarvikkeiden, varaosien ja työkalujen, jotka toimitetaan yhdessä laitteiston, koneen, laitteen tai ajoneuvon kanssa, jotka kuuluvat tavanomaisena varustuksena tähän laitteistoon, koneeseen, laitteeseen tai ajoneuvoon ja jotka sisältyvät sen hintaan taikka joita ei laskuteta erikseen, katsotaan muodostavan kyseisen laitteiston, koneen, laitteen tai ajoneuvon kanssa yhden tuotteen.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja tarvikkeita, varaosia ja työkaluja ei oteta huomioon tuotteen alkuperää määritettäessä, paitsi laskettaessa ei-alkuperäainesten enimmäisarvoa, jos tuotteeseen sovelletaan ei-alkuperäainesten enimmäisarvoa liitteen 3-A (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) mukaisesti.

3.10 ARTIKLA

Sarjat

Harmonoidun järjestelmän yleisen tulkintasäännön 3 mukaiset sarjat katsotaan osapuolen alkuperätavaroiksi, jos kaikki niiden osat ovat alkuperätavaroita. Jos sarja koostuu sekä alkuperätavaroista että ei-alkuperätavaroista, sitä on kokonaisuutena pidettävä osapuolen alkuperätavarana, jos ei-alkuperätavaroiden arvo on enintään 15 prosenttia sarjan noudettunahinnasta.

3.11 ARTIKLA

Neutraalit tekijät

Määritettäessä, onko jokin tuote osapuolen alkuperätuote, ei ole tarpeen määrittää sen tuotannossa mahdollisesti käytettyjen seuraavien tekijöiden alkuperää:

- a) polttoaine, energia, katalyytit ja liuottimet;

- b) tuotteen testauksessa tai tarkastamisessa käytettävät laitteistot, laitteet ja tarvikkeet;
- c) hansikkaat, lasit, jalkineet, vaatteet, turvalaitteet ja -tarvikkeet;
- d) koneet, työkalut, meistit ja muotit;
- e) laitteistojen ja rakennusten ylläpidossa käytettävät laitokset, laitteistot, varaosat ja ainekset;
- f) laitteistojen ja rakennusten tuotannossa tai käytössä käytettävät voiteluaineet, rasvat, ainesyhdistelmät ja muut ainekset; ja
- g) muut ainekset, joita ei ole käytetty tuotteeseen ja joiden ei ole tarkoitus sisältyä tuotteen lopulliseen koostumukseen.

3.12 ARTIKLA

Pakkausmateriaalit, pakkaukset ja säiliöt

1. Pakkausmateriaaleja ja säiliöitä, joihin tuote on pakattu vähittäismyyntiä varten, jos ne on luokiteltu tuotteen kanssa harmonoidun järjestelmän yleisen tulkintasäännön 5 mukaisesti, ei oteta huomioon tuotteen alkuperää määritettäessä, paitsi laskettaessa ei-alkuperäainesten enimmäisarvoa, jos tuotteeseen sovelletaan ei-alkuperäainesten enimmäisarvoa liitteen 3-A (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) mukaisesti.

2. Pakkausmateriaaleja ja säiliöitä, joihin tuote on pakattu kuljetusta varten, ei oteta huomioon määritettäessä kyseisen tuotteen alkuperää.

3.13 ARTIKLA

Palautuvat tavarat

Jos osapuolesta kolmanteen maahan viety osapuolen alkuperätavara palautetaan, sitä on pidettävä ei-alkuperätavarana, jollei kyseisen osapuolen tulliviranomaista tyydyttävällä tavalla voida osoittaa, että

- a) palautuvat tavarat ovat samat kuin viedyt tavarat; ja
- b) palautuville tavaroille ei ole suoritettu kyseisessä kolmannessa maassa tai viennin aikana muita kuin sen kunnon säilyttämiseksi tarvittavia toimia.

3.14 ARTIKLA

Muuttumattomuus

1. Osapuoleen suuntautuvaan tuontiin ilmoitettujen tavaroiden on oltava samat kuin toisesta osapuolesta, jonka alkuperätavaroita niiden katsotaan olevan, viedyt tavarat. Kyseisiä tavaroita ei saa olla muutettu tai muunnettu millään tavoin eikä niille saa olla ennen tuontiin ilmoittamista suoritettu mitään muita kuin niiden kunnon säilyttämiseksi tarvittavia toimia eikä muita toimia kuin merkintöjen, etikettien, sinettien tai muiden tunnusten lisääminen tai kiinnittäminen, jolla varmistetaan tuojaosapuolen omien erityisvaatimusten noudattaminen.
2. Tavaroiden tai lähetysten varastointi voi tapahtua kolmannessa maassa sillä edellytyksellä, että ne pysyvät tullivalvonnassa kyseisessä kolmannessa maassa.
3. Rajoittamatta B jakson määräysten soveltamista lähetys voidaan jakaa kolmannessa maassa, jos jakamisen toteuttaa viejä tai se tehdään viejän vastuulla ja sillä edellytyksellä, että tavarat pysyvät tullivalvonnassa kyseisessä kolmannessa maassa.
4. Edellä olevan 1–3 kohdan määräysten katsotaan täyttyvän, jollei tulliviranomaisilla ole aihetta toisin epäillä. Tällaisissa tapauksissa tuoja voi kunkin osapuolen lainsäädännön sovellettavien säännösten mukaisesti antaa vaatimusten noudattamisesta näyttöä asianmukaisella tavalla, esimerkiksi konossementin kaltaisella sopimusperusteisella kuljetusasiakirjalla, pakkauksen merkitsemiseen tai numerointiin perustuvalla tosiasiallisella tai konkreettisella näytöllä taikka jollakin itse tavaroihin liittyvällä näytöllä.

3.15 ARTIKLA

Näyttelyt

1. Kolmannessa maassa pidettävään näyttelyyn lähetettyihin alkuperätuotteisiin, jotka myydään näyttelyn jälkeen osapuoleen tuotaviksi, sovelletaan tuonnissa tämän sopimuksen määräyksiä, jos tulliviranomaisia tyydyttävällä tavalla voidaan osoittaa, että
 - a) viejä on lähettänyt kyseiset tuotteet osapuolesta kolmanteen maahan, jossa näyttely pidetään ja pitänyt niitä näytteillä siellä;
 - b) viejä on myynyt tai muuten luovuttanut kyseiset tuotteet osapuolella olevalle henkilölle;
 - c) tuotteet on lähetetty näyttelyn aikana tai välittömästi sen jälkeen siinä tilassa, jossa ne lähetettiin näyttelyyn; ja
 - d) sen jälkeen, kun tuotteet on lähetetty näyttelyyn, niitä ei ole käytetty muihin tarkoituksiin kuin tässä näyttelyssä esittelyyn.
2. Alkuperävakuutus on laadittava B jakson määräysten mukaisesti ja esitettävä tavanomaisella tavalla tuojaosapuolen tulliviranomaisille. Siinä on ilmoitettava näyttelyn nimi ja osoite.

3. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan kaikkiin kaupan, teollisuuden, maatalouden ja käsiteollisuuden näyttelyihin, messuihin tai niiden kaltaisiin julkisiin esittelytilaisuuksiin, joita ei ole järjestetty yksityisiin tarkoituksiin kaupoissa tai liiketiloissa kyseisten tuotteiden myymiseksi ja joiden aikana tuotteet pysyvät tullivalvonnassa.

4. Tuojaosapuolen tulliviranomaiset voivat vaatia todisteita siitä, että tuotteet ovat pysyneet tullivalvonnassa siinä kolmannessa maassa, jossa näyttely on järjestetty, sekä kirjallisen lisäselvityksen olosuhteista, joissa niitä on pidetty näytteillä.

B JAKSO

Alkuperämenettelyt

3.16 ARTIKLA

Tullietuuskohtelun hakeminen ja alkuperävakuutus

1. Tuojaosapuolen on tuonnin yhteydessä myönnettävä tullietuuskohtelu 3.2 artiklan mukaiselle toisen osapuolen alkuperätuotteelle tuojan esittämän tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen perusteella, jos kaikki muut tämän luvun sovellettavat vaatimukset täyttyvät.

2. Tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen on perustuttava 3.18 artiklan mukaisesti annettuun alkuperävaluuttakseen, jonka viejä antaa kauppalaskussa tai muussa kaupallisessa asiakirjassa.
3. Tullietuuskohtelua koskeva hakemus ja 2 kohdassa tarkoitettu alkuperävaluutus on sisällytettävä tuonnin tulli-ilmoitukseen tuojasapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti.
4. Tuojan, joka esittää 2 kohdassa tarkoitettuun alkuperävaluuttakseen perustuvan hakemuksen, on säilytettävä alkuperävaluutus ja toimitettava siitä pyydettyä jäljennös tuojasapuolen tulliviranomaiselle.
5. Edellä olevaa 2, 3 ja 4 kohtaa ei sovelleta 3.23 artiklassa mainituissa tapauksissa.

3.17 ARTIKLA

Tullietuuskohtelun hakeminen tuonnin jälkeen

1. Kukin osapuoli säätää, että tuoja voi hakea tullietuuskohtelua tuonnin jälkeen ja saada palautuksen tuodusta tavarasta mahdollisesti maksetuista ylimääräisistä tulleista, jos tuoja ei ole hakenut tullietuuskohtelua tuontihetkellä ja jos kyseistä tavaraa olisi tuontihetkellä pidetty alkuperätavarana 3.2 artiklan mukaisesti ja siten siitä olisi ollut perusteltua esittää tällainen hakemus.

2. Tuojan on haettava tullietuuskohtelua viimeistään vuoden kuluttua tuontipäivästä. Edellä olevan 1 kohdan mukaisen tullietuuskohtelun myöntämisen edellytyksenä osapuoli voi vaatia, että tuoja

- a) toimittaa jäljennöksen kyseisen tavarankuuden alkuperävaruutuksesta;
- b) toimittaa kaikki muut asiakirjat, joita tavarankuuden tuonti edellyttää; ja
- c) ilmoittaa, että tavara oli tuontihetkellä alkuperätavara.

3.18 ARTIKLA

Alkuperävaruutuksen laatimista koskevat edellytykset

1. Edellä 3.16 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun alkuperävaruutuksen voi laatia viejä, joka on rekisteröity
 - a) Meksikossa toimivaltaisen valtion viranomaisen valtuuttamaksi viejäksi sellaisin edellytyksin, jotka katsotaan asianmukaisiksi tavaroiden alkuperäaseman ja muiden tämän luvun vaatimusten täyttymisen todentamiseksi; ja
 - b) Euroopan unionissa viejäksi asiaa koskevan Euroopan unionin lainsäädännön mukaisesti (rekisteröidyn viejän järjestelmä).

2. Tulliviranomaiset tai toimivaltainen valtion viranomainen antavat rekisteröidylle viejälle numeron, joka merkitään alkuperävakuutukseen. Tulliviranomaiset tai toimivaltainen valtion viranomainen hallinnoivat rekisteröintiprosessia ja voivat peruuttaa rekisteröinnin, jos viejä käyttää sitä väärin.
3. Edellä 3.16 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun alkuperävakuutuksen voi laatia kuka tahansa viejä yhdestä tai useammasta pakkauksesta muodostuvalle, yhteensä enintään 6 000 euron arvosta alkuperätuotteita sisältävälle lähetykselle.
4. Viejän on laadittava alkuperävakuutus käyttäen yhtä liitteen 3-B (Alkuperävakuutuksen teksti) kielitoisintoa kauppalaskussa tai jossakin muussa kaupallisessa asiakirjassa, jossa alkuperätavara kuvataan riittävän tarkasti sen yksilöimisen mahdollistamiseksi.
5. Alkuperävakuutuksissa on oltava viejän käsin kirjoittama alkuperäinen allekirjoitus. Edellä olevan 1 kohdan mukaisesti rekisteröidyn viejän ei tarvitse allekirjoittaa tällaisia vakuutuksia, jos viejä hyväksyy sen, että sillä on viejäosapuolen tulliviranomaisiin tai toimivaltaiseen valtion viranomaiseen nähden täysi vastuu kaikista alkuperävakuutuksista, joissa kyseinen viejä yksilöidään, niin kuin kyseinen viejä olisi itse käsin allekirjoittanut kyseisen alkuperävakuutuksen.
6. Alkuperävakuutuksen laativan viejän on oltava valmis toimittamaan milloin tahansa viejäosapuolen tulliviranomaisten tai toimivaltaisen valtion viranomaisen pyynnöstä kaikki asianmukaiset asiakirjat, joilla todistetaan asianomaisten tuotteiden alkuperäasema ja tämän luvun muiden vaatimusten täyttyminen.
7. Viejä voi laatia alkuperävakuutuksen siinä tarkoitettujen tavaroiden viennin yhteydessä tai viennin jälkeen.

3.19 ARTIKLA

Alkuperävakuutuksen voimassaolo

1. Alkuperävakuutus on voimassa vuoden ajan sen laatimispäivästä alkaen.
2. Alkuperävakuutus voi koskea
 - a) tuotteen yhtä ainoaa lähetystä; tai
 - b) useita samanlaisen tuotteen lähetyksiä alkuperävakuutuksessa täsmennetyllä ajanjaksolla, joka on kestoaltaan enintään 12 kuukautta.

3.20 ARTIKLA

Tuonti osalähetyksinä

Jos tuojan pyynnöstä harmonoidun järjestelmän XV–XXI jaksoon kuuluvia harmonoidun järjestelmän yleisessä tulkintasäännössä 2 a tarkoitettuja osiin purettuja tai kokoamattomia tavaroita tuodaan maahan osalähetyksinä tuojaosapuolen tulliviranomaisten määräämin edellytyksin, tällaisista tavaroista toimitetaan tulliviranomaisten vaatimuksen mukaisesti yksi alkuperävakuutus ensimmäistä osalähetystä tuotaessa.

3.21 ARTIKLA

Ristiriitaisuudet ja vähäiset virheet

1. Pienet ristiriitaisuudet alkuperävaluuttuuden ja tavaroiden tuontimuodollisuuksien täyttämiseksi tullitoimipaikassa esitettyjen asiakirjojen välillä eivät sinänsä tee alkuperävaluuttuudesta mitätöntä, jos asianmukaisesti osoitetaan, että se vastaa kyseisiä tuotteita.
2. Tuojasapuolen tulliviranomaiset eivät saa hylätä tullietuuskohtelua koskevaa hakemusta vähäisten alkuperävaluuttuuden virheiden, kuten lyöntivirheiden, vuoksi.

3.22 ARTIKLA

Tietojen säilyttämistä koskevat vaatimukset

1. Tuojalla, joka hakee tullietuuskohtelua osapuoleen tuodulle tavaralle, on oltava viejän laatima alkuperävaluutus, ja tuojan on säilytettävä se kolmen vuoden ajan tuotteen tuontipäivästä tai tuojasapuolen määrittämän pidemmän ajan.

2. Alkuperävuutuksen laatineella viejällä on oltava hallussaan alkuperävuutuksen jäljennös ja kaikki muu kirjanpito, joka osoittaa, että tuote täyttää alkuperäaseman saamiselle asetetut vaatimukset, ja viejän on säilytettävä ne kolmen vuoden ajan kyseisen alkuperävuutuksen laatimisesta tai viejäosapuolen määrittämän pidemmän ajan.
3. Tämän artiklan mukaisesti säilytettävät tiedot voidaan pitää sähköisessä muodossa.

3.23 ARTIKLA

Alkuperävuutusta koskevat poikkeukset

1. Yksityishenkilöiden yksityishenkilöille vähäarvoisina lähetyksinä lähettämät tavarat ja matkustajien henkilökohtaisiin matkatavaroihin sisältyvät tavarat voidaan tuoda alkuperätavaroina ilman, että alkuperävuutusta vaaditaan, jos kyseessä ei ole kaupallinen tuonti ja tavaroiden on ilmoitettu täyttävän tässä luvussa määrättyt vaatimukset eikä ole syytä epäillä tällaisen ilmoituksen todenmukaisuutta.
2. Tuontia, joka on satunnaista ja muodostuu ainoastaan vastaanottajien tai matkustajien tai heidän perheidensä henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetuista tuotteista, ei pidetä kaupallisena, jos tavaroiden luonne tai määrä ei viittaa mihinkään kaupalliseen tarkoitukseen, edellyttäen, että tuonti ei ole osa tuontitapahtumien sarjaa, jota voidaan kohtuudella pitää alkuperävuutusta koskevan vaatimuksen välttämiseksi erikseen tehtynä.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavaroiden kokonaisarvo saa olla enintään 500 euroa tai sitä vastaava määrä osapuolen valuutassa, kun kyseessä ovat arvoltaan vähäiset pakkaukset, taikka enintään 1 200 euroa tai sitä vastaava määrä osapuolen valuutassa, kun kyseessä ovat matkustajien henkilökohtaisiin matkatavaroihin sisältyvät tavarat.
4. Minkään tässä artiklassa ei saa tulkita estävän osapuolta toteuttamasta asianmukaisia tullitarkastuksia, joilla varmistetaan 1–3 kohdan määräysten noudattaminen.

3.24 ARTIKLA

Alkuperän tarkastaminen ja hallinnollinen yhteistyö

1. Osapuolet ilmoittavat toisilleen alkuperävakuutusten tarkastamisesta vastaavien tulliviranomaisten tai toimivaltaisen valtion viranomaisen osoitteet ja yhteystiedot.
2. Tämän luvun asianmukaisen soveltamisen varmistamiseksi osapuolet avustavat toisiaan tulliviranomaistensa tai toimivaltaisen valtion viranomaisen välityksellä tarkastaakseen, ovatko tavarat alkuperätavaroita, sekä tarkastaakseen alkuperävakuutusten aitouden ja näissä vakuutuksissa annettujen tietojen oikeellisuuden.

3. Alkuperävakuutusten tarkastukset tehdään pistokokein tai aina kun tuojaosapuolen tulliviranomaisilla on perusteltu syy epäillä tällaisten vakuutusten aitoutta, asianomaisten tavaroiden alkuperäasemaa tai muiden tämän luvun vaatimusten täyttymistä.

4. Sovellettaessa 3 kohdan määräyksiä tuojaosapuolen tulliviranomaiset pyytävät kirjallisesti viejäosapuolen tulliviranomaiselta tai toimivaltaiselta valtion viranomaiselta alkuperän tarkastamista toimittamalla seuraavat tiedot:

- a) pyynnön esittävän tulliviranomaisen tunnistetiedot;
- b) tarkastettavan viejän nimi;
- c) tarkastuksen kohde ja laajuus; ja
- d) alkuperävakuutuksen jäljennös ja tarvittaessa muut asiaa koskevat asiakirjat.

5. Tarkastuksen suorittaa viejäosapuolen tulliviranomainen tai toimivaltainen valtion viranomainen. Tätä varten niillä on oikeus vaatia todisteita ja tarkastaa viejän tilejä tai tehdä muita tarpeelliseksi katsomiaan tarkastuksia.

6. Viejäosapuolen tulliviranomaisen tai toimivaltaisen valtion viranomaisen on ilmoitettava tarkastusta pyytäneelle tulliviranomaiselle tarkastuksen tuloksista mahdollisimman pian. Tulokset on esitettävä kirjallisena selvityksenä, josta käy selvästi ilmi, että kyseisiä tavaroita voidaan pitää alkuperätavaroina, että alkuperävakuutus on aito ja että muut tämän luvun vaatimukset täyttyvät. Kirjallisen selvityksen on sisällettävä seuraavat tiedot:

- a) tarkastuksen tulokset;
- b) tarkastuksen kohteena olevien tavaroiden kuvaus sekä alkuperäsäännön soveltamisen kannalta merkityksellinen tariffiluokitus;
- c) tavarankäytön alkuperäisyyttä koskevien perustelujen kuvaus ja selitys; ja
- d) mahdolliset tausta-asiakirjat.

7. Jos perustellun epäilyn tapauksessa vastausta ei ole saatu kymmenen kuukauden kuluessa tarkastuspyynnön päivästä tai saadussa vastauksessa ei ole riittävästi tietoja sen ratkaisemiseksi, onko kyseinen asiakirja aito tai mikä on tavaroiden alkuperä, tarkastamista pyytäneellä tulliviranomaisella on oikeus evätä tullietuuskohdellun myöntäminen, paitsi kun kyseessä ovat poikkeukselliset olosuhteet.

8. Tuojaosapuolen on ilmoitettava viejäosapuolelle 60 päivän kuluessa kirjallisen selvityksen vastaanottamisesta, jos tämän artiklan tarkastusmenettelyistä tai alkuperäsääntöjen tulkinnasta on erimielisyyksiä, jotka koskevat sen määrittämistä, täyttääkö tavara alkuperätavaran edellytykset, eikä näitä erimielisyyksiä voida ratkaista tarkastusta pyytäneen tulliviranomaisen ja tarkastuksen toteuttamisesta vastaavan tulliviranomaisen tai toimivaltaisen valtion viranomaisen välisin neuvotteluin.

9. Osapuolten on kumman tahansa osapuolen pyynnöstä järjestettävä ja saatettava päätökseen 90 päivän kuluessa 8 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen päivästä neuvottelut kyseisten erimielisyyksien ratkaisemiseksi. Neuvottelujen päätökseen saattamisen määräaika voidaan jatkaa tapauskohtaisesti osapuolten yhteisellä kirjallisella suostumuksella. Osapuolet pyrkivät ratkaisemaan nämä erimielisyydet tämän sopimuksen 1.10 artiklan (Tämän sopimuksen III osan alakomiteat ja muut elimet) 1 kohdan d alakohdalla perustetussa tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomiteassa.

10. Tämä luku ei estä osapuolen tulliviranomaisia toteuttamasta muita tarpeellisiksi katsomiaan toimia, kunnes tämän sopimuksen 8 kohdassa tarkoitetut erimielisyydet on ratkaistu.

3.25 ARTIKLA

Luottamuksellisuus

1. Kunkin osapuolen on säilytettävä lainsäädäntönsä mukaisesti toisen osapuolen tämän luvun nojalla toimittamien tietojen luottamuksellisuus ja suojattava kyseiset tiedot paljastamiselta.
2. Tuojaosapuolen tulliviranomaiset tai toimivaltainen valtion viranomainen voivat käyttää toiselta osapuolelta saatuja tietoja ainoastaan tämän luvun soveltamiseksi.
3. Viejäosapuolen tulliviranomaiset tai toimivaltainen valtion viranomainen eivät saa paljastaa viejältä saatuja liikesalaisuuksia, jollei tässä luvussa toisin määrätä.
4. Tuojaosapuoli ei saa käyttää sen tulliviranomaisen tämän luvun nojalla saamia tietoja missään tuomioistuimen tai tuomarin toteuttamassa rikosoikeudellisessa menettelyssä, ellei tuojaosapuoli ole virallisesti kirjallisesti ilmoittanut viejäosapuolelle tiedoista, joita se aikoo käyttää, ja käytön perusteista ja edellyttäen, että viejäosapuoli ei ole esittänyt vastalauseita.

5. Tämän sopimuksen määräysten ei saa tulkita estävän osapuolta käyttämästä luottamuksellisia tietoja tähän lukuun liittyvään tullilainsäädännön hallinnointiin tai täytäntöönpanoon tai osapuolen lainsäädännössä muutoin edellytettyihin tarkoituksiin, myös hallinnollisissa, tuomioistuintyyppisissä tai oikeudenkäyntimenettelyissä.

3.26 ARTIKLA

Hallinnolliset toimenpiteet ja seuraamukset

Osapuoli määrää hallinnollisia toimenpiteitä ja seuraamuksia henkilölle, joka on laatinut tai laadituttanut virheellisiä tietoja sisältävän asiakirjan tullietuuskohTELUN saamiseksi tavaroille.

C JAKSO

Muut määräykset

3.27 ARTIKLA

Tämän luvun soveltaminen Ceutaan ja Melillaan

1. Tätä lukua sovellettaessa Euroopan unionin osalta käsitteeseen 'osapuoli' eivät sisälly Ceuta ja Melilla.

2. Ceutaan ja Melillaan tuotaviin Meksikon alkuperätavaroihin sovelletaan kaikilta osin tämän sopimuksen nojalla samaa tullikohtelua, jota sovelletaan Euroopan unionin tullialueen alkuperätavaroihin Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan Euroopan unioniin liittymisestä tehdyn asiakirjan pöytäkirjan N:o 2 mukaisesti. Meksiko myöntää tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien Ceutan ja Melillan alkuperätavaroiden tuonnille saman tullikohtelun kuin Euroopan unionista tuotaville Euroopan unionin alkuperätavaroille.
3. Tässä luvussa tarkoitettuja alkuperäsääntöjä ja alkuperämenettelyjä sovelletaan soveltuvien osin Meksikosta Ceutaan ja Melillaan vietäviin tavaroihin sekä Ceutasta ja Melillasta Meksikoon vietäviin tavaroihin.
4. Ceutaa ja Melillaa pidetään yhtenä alueena.
5. Viejän on tehtävä alkuperävakuutuksen tekstin kohtaan 3 merkintä ”Meksiko” tai ”Ceuta ja Melilla” tavarankuoron alkuperän mukaan.
6. Espanjan tulliviranomaiset ovat vastuussa tämän luvun soveltamisesta ja täytäntöönpanosta Ceutassa ja Melillassa.

3.28 ARTIKLA

Andorran ruhtinaskunta ja San Marinon tasavalta

Andorran ja San Marinon alkuperätavaroiden tullietuuskohtelu ja näiden tavaroiden alkuperän määrittäminen vahvistetaan liitteessä 3-C (Andorran ruhtinaskunta ja San Marinon tasavalta).

3.29 ARTIKLA

Selittävät huomautukset

Tämän luvun tulkintaa, soveltamista ja hallinnointia koskevat selittävät huomautukset ovat liitteessä 3-D (Huomautukset).

3.30 ARTIKLA

Siirtymämääräykset

1. Tavaroihin, joille on haettu tullietuuskohtelua ja jotka on tuotu ennen tämän sopimuksen voimaantuloa, sovelletaan 23 päivänä maaliskuuta 2000 tehdyn EY–Meksiko-yhteisneuvoston päätöksen N:o 2/2000 liitteessä III ja sen lisäyksissä I–V vahvistettuja sääntöjä ja edellytyksiä enintään kolmen vuoden ajan tämän sopimuksen voimaantulosta.

2. Alkuperäselvitys, joka on annettu 23 päivänä maaliskuuta 2000 tehdyn EY–Meksiko-yhteisneuvoston päätöksen N:o 2/2000 liitteen III ja sen lisäysten I–V määräysten mukaisesti tavaroille, joille ei ole haettu tullietuuskohtelua tämän sopimuksen voimaantulopäivään mennessä, ei ole pätevä.

3. Tavaraille, jotka ovat tämän sopimuksen tullessa voimaan joko kuljetettavina viejäosapuolesta tuojaosapuoleen tai tuojaosapuolella tullivalvonnassa eikä niistä ole maksettu tuontitulleja ja veroja, voidaan hakea tullietuuskohtelua 3.16 artiklan mukaisesti edellyttäen, että kyseiset tavarat täyttävät tämän luvun hakemukset.

3.31 ARTIKLA

Tämän luvun muuttaminen

Yhteisneuvosto voi muuttaa päätöksellä tämän luvun ja liitteiden 3-A–3-D määräyksiä.

3.32 ARTIKLA

Tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitea

Tämän luvun tehokkaan täytäntöönpanon ja toiminnan varmistamiseksi tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitean tehtävät luetellaan 4.17 artikkelassa (Tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitea).

4 LUKU

TULLIMENETTELYT JA KAUPAN HELPOTTAMINEN

4.1 ARTIKLA

Yleiset tavoitteet

1. Osapuolet tunnustavat tullimenettelyjen ja kaupan helpottamisen merkityksen kehittyvän globaalin kaupankäyntiympäristön kannalta.
2. Osapuolet tunnustavat, että niiden olisi tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta koskevien vaatimustensa ja menettelyjensä osalta otettava huomioon tullin ja kaupan alalla sovellettavat tullia ja kansainvälistä kauppaa koskevat välineet ja standardit, kuten tullimenettelyjen yksinkertaistamisesta ja yhdenmukaistamisesta Kiotossa 18 päivänä toukokuuta 1973 tehdyn ja Maailman tullijärjestön neuvoston kesäkuussa 1999 hyväksymän tarkistetun Kioton yleissopimuksen keskeiset osat, Brysselissä 14 päivänä kesäkuuta 1983 tehty kansainvälinen yleissopimus harmonoidusta tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmästä sekä maailmankaupan turvaamista ja helpottamista koskeva Maailman tullijärjestön normikehys ja Maailman tullijärjestön tullitietomalli, jotka hyväksyttiin kesäkuussa 2005, jäljempänä 'SAFE-normikehys'.

3. Osapuolet tunnustavat, että niiden säädösten ja määräysten on oltava syrjimättömiä ja tullimenettelyiden perustuttava nykyaikaisten menetelmien ja tehokkaan valvonnan käyttöön, jotta voidaan suojata ja helpottaa laillista kaupankäyntiä.
4. Osapuolet tunnustavat myös, että niiden tullimenettelyt eivät saa aiheuttaa suurempaa hallinnollista rasitetta tai rajoittaa kauppaa enempää kuin on tarpeen oikeutettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja että niitä olisi sovellettava ennakoitavalla, johdonmukaisella ja läpinäkyvällä tavalla.
5. Toiminnan läpinäkyvyyden, tehokkuuden, yhtenäisyyden ja vastuullisuuden takaamiseksi osapuolet
- a) yksinkertaistavat ja tarkastelevat vaatimuksia ja muodollisuuksia uudelleen aina kun se on mahdollista, tavaroiden luovutuksen ja tulliselvityksen nopeuttamiseksi;
 - b) jatkavat työtä, jonka tavoitteena on yksinkertaistaa ja standardoida tullin ja muiden virastojen vaatimia tietoja ja asiakirjoja, jotta voidaan vähentää niistä kaupan alan toimijoille ja muille toimijoille, myös pienille ja keskisuurille yrityksille, aiheutuvia ajankulua ja kustannuksia; ja
 - c) varmistavat mahdollisimman korkeatasoisten rehellisyysvaatimusten noudattamisen soveltamalla tullimenettelyihin ja kaupan helpottamiseen liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin ja välineisiin sisältyvien periaatteiden mukaisia toimenpiteitä.

6. Osapuolet sopivat, että ne vahvistavat yhteistyötään, jotta voidaan varmistaa, että sovellettava lainsäädäntö ja menettelyt sekä asianomaisten viranomaisten hallinnolliset valmiudet vastaavat kaupan helpottamisen ja tehokkaan tullivalvonnan tavoitteita.

4.2 ARTIKLA

Avoimuus ja tietojen julkaiseminen

1. Kukin osapuoli järjestää tarvittaessa säännöllisiä neuvotteluja rajaviranomaisten sekä kaupan alan toimijoiden tai muiden sen alueelle sijoittautuneiden sidosryhmien välillä.
2. Kukin osapuoli julkaisee viipymättä syrjimättömällä ja helposti saatavilla olevalla tavalla, myös verkossa ja mahdollisuuksien mukaan englannin kielellä, tullikysymyksiin ja kaupan helpottamiseen liittyvät lakinsa, määräyksensä ja yleiset hallinnolliset menettelynsä ja ohjeensa. Tämä kattaa
 - a) tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta koskevat menettelyt, mukaan lukien menettelyt satamissa, lentokentillä ja muissa maahantulopaikoissa, sekä vaaditut lomakkeet ja asiakirjat;
 - b) kaikki tuonnista ja viennistä tai tuonnin ja viennin yhteydessä kannettavat tullit ja verot;
 - c) valtion virastojen tuonnin, viennin ja kauttakuljetuksen johdosta tai tuonnin, viennin ja kauttakuljetuksen yhteydessä määräämät tai niiden puolesta määrätyt maksut;

- d) tavaroiden luokittelua tai arvonmäärittystä tullitarkoituksiin koskevat säännöt;
- e) alkuperäsääntöihin liittyvät yleisesti sovellettavat lait, määräykset ja hallinnolliset päätökset;
- f) tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevat rajoitukset tai kiellot;
- g) tuonti-, vienti- tai kauttakuljetusmuodollisuuksien rikkomiseen sovellettavat seuraamuksia koskevat määräykset;
- h) muutoksenhakumenettelyt;
- i) tuontiin, vientiin tai kauttakuljetukseen liittyvät yhden tai useamman maan kanssa tehdyt sopimukset tai niiden osat;
- j) tariffikiintiöiden hallinnointiin liittyvät menettelyt;
- k) satamissa ja rajanylityspaikoissa sijaitsevien tullitoimipaikkojen aukioloajat ja toimintamenettelyt; ja
- l) tiedotuskeskukset tiedusteluja varten.

3. Kukin osapuoli tarjoaa lakiensa ja määräystensä mukaisesti kaupan alan toimijoille ja muille asianomaisille osapuolille mahdollisuuden esittää asianmukaisen määräajan kuluessa huomautuksia ehdotuksista, jotka koskevat tullikysymyksiin ja kaupan helpottamiseen liittyvien yleisesti sovellettavien säädösten ja määräysten käyttöönottoa tai muuttamista.

4. Kukin osapuoli varmistaa omien säädöstensä ja määräystensä mukaisesti, että uudet tai muutetut yleisesti sovellettavat lait ja määräykset, jotka liittyvät tullikysymyksiin ja kaupan helpottamiseen, ja niitä koskevat tiedot asetetaan julkisesti saataville mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ennen niiden voimaantuloa, jotta kaupan alan toimijat ja muut asianomaiset henkilöt voivat tutustua niihin.
5. Kukin osapuoli voi säätää, että 3 ja 4 kohtaa ei sovelleta tullien tai tariffien muutoksiin, toimenpiteisiin, joilla on vapauttava vaikutus, toimenpiteisiin, joiden vaikuttavuus heikentyisi 3 ja 4 kohdan noudattamisen seurauksena, kiireellisissä olosuhteissa sovellettaviin toimenpiteisiin tai sen omaan lainsäädäntöön ja oikeusjärjestelmään tehtäviin vähäisiin muutoksiin.
6. Kukin osapuoli perustaa yhden tai useamman tiedotuskeskuksen tai pitää yllä niiden toimintaa, jotta ne voivat vastata kaupan alan toimijoiden ja muiden asianomaisten henkilöiden tulliasioissa ja muissa kaupan helpottamiseen liittyvissä asioissa esittämiin tiedusteluihin, ja asettaa tiedot tällaisten tiedustelujen esittämistä koskevista menettelyistä julkisesti saataville verkossa.
7. Osapuoli ei saa periä maksua toisen osapuolen tiedusteluihin vastaamisesta eikä tarvittavien lomakkeiden ja asiakirjojen toimittamisesta.
8. Tiedotuskeskusten on vastattava tiedusteluihin ja toimitettava lomakkeet ja asiakirjat kunkin osapuolen vahvistamassa kohtuullisessa ajassa, joka voi vaihdella tiedustelun luonteen tai monitahoisuuden mukaan.

4.3 ARTIKLA

Tieto- ja asiakirjavaatimukset

1. Tuonti-, vienti- ja kauttakulkumuodollisuuksien sekä tieto- ja asiakirjavaatimusten yksinkertaistamiseksi ja minimoimiseksi kukin osapuoli varmistaa tarvittaessa, että seuraavat tällaisiin muodollisuuksiin ja tieto- ja asiakirjavaatimuksiin liittyvät edellytykset täyttyvät:
 - a) niiden hyväksymisessä ja soveltamisessa pyritään siihen, että tavarat voidaan luovuttaa nopeasti edellyttäen, että luovutuksen edellytykset täyttyvät;
 - b) niiden hyväksymisessä ja soveltamisessa pyritään siihen, että niiden noudattamisesta aiheutuisi vähemmän ajankulua ja kustannuksia kaupan alan toimijoille ja muille toimijoille;
 - c) ne ovat vähiten kauppaa rajoittava vaihtoehto, jos kyseisen toimintapoliittisen tavoitteen tai tavoitteiden saavuttamiseksi on kohtuudella käytettävissä kaksi tai useampia vaihtoehtoja; ja
 - d) niitä tai niiden osia ei pidetä voimassa, jos niitä ei enää tarvita.
2. Kukin osapuoli soveltaa yhteisiä tullimenettelyjä ja yhdenmukaisia tullitietoja ja -asiakirjoja koskevia vaatimuksia tavaroiden luovuttamiseen koko alueellaan. Mikään tässä kohdassa ei estä osapuolta eriyttämästä tullimenettelyjään ja tieto- ja asiakirjavaatimuksiaan esimerkiksi riskinhallinnan, tavaroiden luonteen ja tyypin tai kuljetusvälineen perusteella.

4.4 ARTIKLA

Automaatio ja tietotekniikan käyttö

1. Kukin osapuoli
 - a) käyttää tietotekniikkaa, jolla nopeutetaan menettelyjä tavaroiden luovutusta varten, jotta helpotetaan kauppaa osapuolten välillä;
 - b) saattaa sähköiset järjestelmät tullimenettelyjen käyttäjien saataville;
 - c) sallii tulli-ilmoituksen toimittamisen sähköisessä muodossa; ja
 - d) käyttää sähköisiä tai automatisoituja riskinhallintajärjestelmiä.
2. Kukin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa menettelyjä, jotka mahdollistavat tulliviranomaisten tuonnin ja viennin yhteydessä kantamien tullien, verojen ja maksujen sähköisen maksamisen.

4.5 ARTIKLA

Tavaroiden luovutus

1. Kukin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa menettelyjä, joilla
 - a) mahdollistetaan tavaroiden nopea luovutus sellaisen ajan kuluessa, joka ei ole pidempi kuin osapuolen tullilainsäädännön ja muiden kauppaan liittyvien säädösten ja määräysten noudattaminen edellyttää;
 - b) säädetään ennen tavaroiden saapumista tapahtuvasta tullitietojen ja -asiakirjojen ja muiden tietojen sähköisestä toimituksesta ja käsittelystä, jotta tavarat voidaan luovuttaa tullivalvonnasta niiden saavuttua;
 - c) sallitaan tavaroiden luovutus saapumispaikassa ilman väliaikaista siirtoa varastoihin tai muihin tiloihin; ja
 - d) mahdollistetaan tavaroiden luovutus ennen tullien, verojen ja maksujen lopullista määrittämistä, jos tällaista määrittämistä ei ole tehty ennen saapumista tai viipymättä saapumisen jälkeen ja edellyttäen, että kaikki muut sääntelyvaatimukset ovat täyttyneet; ennen tavaroiden luovutusta osapuoli voi vaatia, että tuoja antaa takauksen, talletuksen tai muun asianmukaisen välineen muodossa riittävän vakuuden, joka ei saa olla suurempi kuin määrä, joka vaaditaan, jotta voidaan varmistaa tullien, verojen ja maksujen maksaminen vakuuden piiriin kuuluvista tavaroista, ja joka vapautetaan, kun kyseistä vakuutta ei enää vaadita.

2. Kukin osapuoli voi omien säädöstensä ja määräystensä mukaisesti ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joiden avulla kaupan alan toimijat tai muut toimijat voivat hyötyä tullimenettelyjen pidemmälle menevästä yksinkertaistamisesta.

4.6 ARTIKLA

Riskinhallinta

1. Kukin osapuoli ottaa tullivalvontaa varten käyttöön tai pitää voimassa riskinhallintajärjestelmän, jonka avulla sen tulliviranomaiset voivat keskittää tarkastustoimintansa korkean riskin lähetysiin ja joka sujuvoittaa matalan riskin lähetysten luovutusta.
2. Kukin osapuoli suunnittelee riskinhallintaa ja soveltaa sitä niin, että vältetään mielivaltainen tai perusteeton syrjintä taikka kansainvälisen kaupan peitelty rajoittaminen.
3. Kunkin osapuolen riskinhallinnan on perustuttava riskien arviointiin asianmukaisten poimintaehtojen perusteella.
4. Kukin osapuoli voi myös valita satunnaisesti lähetyskiä tällaiseen valvontaan osana riskinhallintaansa.
5. Kaupan helpottamiseksi kukin osapuoli tarkastelee säännöllisesti 1 kohdassa tarkoitettua riskinhallintajärjestelmää ja saattaa sen ajan tasalle tarpeen mukaan.

4.7 ARTIKLA

Ennakkopäätökset

1. Ennakkopäätös on kirjallinen päätös, jonka osapuoli antaa tulliviranomaistensa välityksellä hakijalle ennen hakemuksen kohteena olevan tavaran tuontia alueelleen ja jossa vahvistetaan kohtelu, jonka osapuoli antaa tavaralle tuontihetkellä seuraavien osalta:
 - a) tavaran tariffiluokitus;
 - b) tavaran alkuperä¹⁸; ja
 - c) mitkä tahansa muut osapuolten sopimat asiat.
2. Osapuoli antaa ennakkopäätöksen kohtuullisessa määräajassa hakijalle, joka on esittänyt hakemuksen, myös sähköisessä muodossa, edellyttäen, että hakemus sisältää kaikki tarpeelliset tiedot kyseisen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti. Osapuoli voi pyytää näytekappaletta tavarasta, jolle hakija hakee ennakkopäätöstä.
3. Ennakkopäätös on voimassa vähintään kolme vuotta sen antamisen jälkeen, paitsi jos päätöstä tukevat lait, tosiseikat tai olosuhteet ovat muuttuneet.

¹⁸ WTO:n alkuperäsääntöjä koskevan sopimuksen tai tämän sopimuksen 3 luvun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) mukaisesti.

4. Osapuoli voi kieltäytyä antamasta ennakkopäätöstä, jos ennakkopäätöksen perustana olevat tosiseikat ja olosuhteet ovat hallinnollisen tai oikeudellisen muutoksenhaun kohteena tai jos hakemus ei perustu todellisiin ja konkreettisiin tosiseikkoihin tai jos se ei liity mihinkään ennakkopäätöksen käyttötarkoitukseen. Osapuolen, joka kieltäytyy antamasta ennakkopäätöstä, on ilmoitettava tästä viipymättä hakijalle kirjallisesti ja esitettävä asiaan vaikuttavat seikat sekä päätöksensä perusteet.

5. Kukin osapuoli julkaisee vähintään seuraavat:

- a) ennakkopäätöksen hakemista koskevat vaatimukset, mukaan lukien toimitettavat tiedot ja niiden muoto;
- b) määräaika, jonka kuluessa se antaa ennakkopäätöksen; ja
- c) ennakkopäätöksen voimassaoloaika.

6. Jos osapuoli kumoaa ennakkopäätöksen, muuttaa sitä tai peruuttaa sen, sen on ilmoitettava tästä hakijalle kirjallisesti ja esitettävä asiaan vaikuttavat seikat sekä päätöksensä perusteet.

Osapuoli voi kumota ennakkopäätöksen, muuttaa sitä tai peruuttaa sen taannehtivasti vain siinä tapauksessa, että ratkaisu perustui hakijan toimittamiin puutteellisiin, virheellisiin, epätarkkoihin, vääriin tai harhaanjohtaviin tietoihin.

7. Osapuolen antama ennakkopäätös sitoo kyseistä osapuolta päätöstä pyytäneeseen hakijaan nähden sekä myös hakijaa.

8. Osapuoli tarkastelee hakijan kirjallisesta pyynnöstä uudelleen ennakkopäätöstä tai ennakkopäätöksen kumoamista, muuttamista tai peruuttamista koskevaa päätöstä.
9. Jollei sen säädöksiin ja määräyksiin sisältyvistä luottamuksellisuutta koskevista vaatimuksista muuta johdu, osapuoli pyrkii saattamaan ennakkopäätöstensä olennaiset osat julkisesti saataville, myös verkossa.

4.8 ARTIKLA

Valtuutetut talouden toimijat

1. Kukin osapuoli perustaa tietyt kriteerit täyttäviä toimijoita eli valtuutettuja talouden toimijoita, jäljempänä 'AEO', varten kaupan helpottamista koskevan kumppanuusohjelman, jäljempänä 'AEO-ohjelma', tai ylläpitää sitä SAFE-normikehyksen mukaisesti.
2. AEO:n aseman myöntämisessä sovellettavien erityisten kriteerien¹⁹ on liityttävä kunkin osapuolen laissa, määräyksissä tai menettelyissä tarkemmin asetettujen vaatimusten noudattamiseen tai niiden noudattamatta jättämisen riskiin.

¹⁹ Osapuoli voi käyttää kaupan helpottamista koskevan WTO:n sopimuksen 7.7.2 artiklassa määrättyjä kriteerejä.

3. AEO:n aseman myöntämisessä sovellettavia erityisiä kriteerejä ei pidä suunnitella tai soveltaa siten, että ne antavat mahdollisuuden harjoittaa tai aiheuttavat mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää samassa tilanteessa olevien toimijoiden välillä, ja niiden on mahdollistettava pienten ja keskisuurten yritysten osallistuminen.
4. AEO-ohjelmaan on sisällytettävä AEO:ille koituvia erityisiä etuja ottaen huomioon 27 päivänä marraskuuta 2014 hyväksytyn kaupan helpottamista koskevan WTO:n sopimuksen 7.7.3 artiklan mukaiset osapuolten sitoumukset.
5. Osapuolet tekevät tarvittaessa yhteistyötä vahvistaakseen AEO-ohjelmiensa vastavuoroisen tunnustamisen edellyttäen, että ohjelmat ovat yhteensopivia ja perustuvat vastaavanlaisiin kriteereihin ja etuihin.

4.9 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu tai muutoksenhaku

1. Kukin osapuoli tarjoaa tehokkaat, nopeat, syrjimättömät ja helposti käytettävissä olevat menettelyt, joilla turvataan oikeus hakea muutosta tulliasiaa koskevaan päätökseen.

2. Kukin osapuoli varmistaa, että henkilöllä, jolle se osoittaa tulliasiaa koskevan päätöksen, on sen alueella käytettävissään

- a) päätöksen tehnyttä virkamiestä tai virastoa korkeamman hallinnollisen viranomaisen tai tällaisesta virkamiehestä tai virastosta riippumattoman hallinnollisen viranomaisen suorittama hallinnollinen uudelleentarkastelu tai muutoksenhaku tällaiselta viranomaiselta; tai
- b) päätöstä koskeva uudelleentarkastelu tai oikeudellinen muutoksenhaku.

3. Kukin osapuoli säättää, että henkilöllä, joka on hakenut tulliviranomaisilta päätöstä muttei ole saanut hakemusta koskevaa päätöstä määräajassa, on muutoksenhakuoikeus.

4. Kukin osapuoli säättää, että 2 kohdassa tarkoitettu henkilö saa hallinnollisen päätöksen perusteluineen, jotta tämä voi tarvittaessa käyttää uudelleentarkastelu- tai muutoksenhakumenettelyä.

4.10 ARTIKLA

Seuraamukset

1. Kukin osapuoli säättää seuraamuksista, joita sovelletaan, jos sen tulliasioihin liittyviä lakeja, määräyksiä tai menettelyvaatimuksia tai muuta tavaroiden tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta koskevaa lainsäädäntöä ei noudateta.

2. Kukin osapuoli varmistaa, että sen tullisäädöksissä ja -määräyksissä säädetään, että sen tullisäädösten ja -määräysten tai menettelyvaatimusten rikkomisesta mahdollisesti määrättävien seuraamusten on oltava oikeasuhteisia ja syrjimättömiä.
3. Kukin osapuoli varmistaa, että seuraamus, jonka sen tulliviranomaiset määräävät sen tullilakien ja -määräysten tai menettelyvaatimusten rikkomisesta, kohdistuu ainoastaan rikkomisesta oikeudellisesti vastuussa olevaan henkilöön.
4. Kukin osapuoli varmistaa, että seuraamus määrätään tapauksen tosiseikkojen ja olosuhteiden perusteella ja että se on oikeassa suhteessa rikkomuksen laajuuteen ja vakavuuteen.
5. Kukin osapuoli välttää kannustimia tai eturistiriitoja seuraamusten ja tullien arvioinnissa ja perimisessä.
6. Jokaista osapuolta kannustetaan harkitsemaan mahdollisuutta, että tullilakien ja -määräysten tai menettelyvaatimusten rikkomisesta voisi ilmoittaa vapaaehtoisesti ennen kuin tulliviranomaiset havaitsevat sen ja tätä pidettäisiin lieventävänä tekijänä seuraamusta määrättäessä.
7. Kunkin osapuolen on varmistettava, että jos tullilakien tai -määräysten tai menettelyvaatimusten rikkomisesta määrätään seuraamus, sille henkilölle, jolle seuraamus on määrätty, toimitetaan kirjallinen selitys, jossa mainitaan tarkemmin rikkomuksen luonne sekä sovellettava laki, määräys tai menettely, jonka mukaisesti rikkomuksesta aiheutuvan seuraamuksen määrä tai laajuus on määrätty.

8. Kukin osapuoli vahvistaa laeissaan, määräyksissään tai menettelyissään määräajan, jonka kuluessa sen tulliviranomaiset voivat aloittaa menettelyn määrätäkseen seuraamuksia tullilakien ja -määräysten tai -menettelyjen rikkomisesta.

4.11 ARTIKLA

Tulliyhteistyö ja keskinäinen hallinnollinen avunanto

1. Osapuolet varmistavat, että niiden viranomaiset tekevät tulliasioissa yhteistyötä, jotta varmistetaan 4.1 artiklassa vahvistettujen tavoitteiden saavuttaminen.
2. Osapuolet tekevät yhteistyötä muun muassa seuraavissa asioissa:
 - a) tietojen vaihtaminen niiden tullisäädöksistä ja -määräyksistä ja niiden täytäntöönpanosta sekä tullimenettelyistä erityisesti seuraavilla osa-alueilla:
 - i) tullimenettelyjen yksinkertaistaminen ja nykyaikaistaminen;
 - ii) niiden tulliviranomaisten soveltamat rajavalvontatoimenpiteet;
 - iii) passituksen ja uudelleenlastauksen helpottaminen;
 - iv) vuoropuhelu liike-elämän toimijoiden kanssa; ja
 - v) toimitusketjun turvallisuus ja riskinhallinta;

- b) yhteistyön tekeminen tulliin liittyvien seikkojen osalta kansainvälisen kaupan toimitusketjun turvaamisessa ja tukemisessa SAFE-normikehyksen mukaisesti, myös 4.8 artiklassa tarkoitettujen AEO-ohjelmien ja niiden vastavuoroisen tunnustamisen osalta;
- c) tuontiin, vientiin, muihin tullimenettelyihin ja kaupan helpottamiseen liittyvien yhteishankkeiden kehittämisen tarkasteleminen, mukaan lukien tekninen tuki;
- d) yhteistyön vahvistaminen tullialalla toimivissa kansainvälisissä järjestöissä, kuten WTO:ssa ja Maailman tullijärjestössä, jäljempänä 'WCO';
- e) vähimmäisnormien vahvistaminen, siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista, riskinhallintatekniikoita ja niihin liittyviä vaatimuksia ja ohjelmia varten; osapuolet tarkastelevat tarvittaessa ja tapauksen mukaan myös riskinhallintatekniikoiden, riskejä koskevien standardien ja turvavalvonnan vastavuoroista tunnustamista;
- f) pyrkimykset yhdenmukaistaa tuontia, vientiä ja muita tullimenettelyjä koskevia osapuolten tietovaatimuksia ottamalla käyttöön yhteiset standardit ja tietoelementit WCO:n tietomallin mukaisesti; ja
- g) poliittisten asiantuntijoiden välisen vuoropuhelun ylläpitäminen ennakkopäätösten hyödyllisyyden, vaikuttavuuden ja sovellettavuuden edistämiseksi.

3. Osapuolet antavat toisilleen keskinäistä hallinnollista apua niiden sääntöjen mukaisesti, jotka vahvistetaan 15 päivänä joulukuuta 2004 tehdyllä EU–Meksiko-yhteisneuvoston päätöksellä N:o 5/2004 hyväksytyssä keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevassa liitteessä, joka sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä. Kaikessa tämän luvun mukaisessa osapuolten välisessä tietojenvaihdossa noudatetaan soveltuvien osin kyseisen liitteen 10 artiklassa annettuja tietojen luottamuksellisuutta ja henkilötietojen suojaa koskevia vaatimuksia sekä osapuolten asiaa koskevissa säädöksissä ja määräyksissä säädettyä luottamuksellisuutta ja yksityisyyttä koskevia vaatimuksia.

4.12 ARTIKLA

Yhdennetty palveluympäristö

1. Kukin osapuoli pyrkii perustamaan yhdennetyn palveluympäristön järjestelmän, joka helpottaa kaiken tavaroiden tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta varten tulli- ja muussa lainsäädännössä edellytetyn tiedon toimittamista yhtenä sähköisenä toimituksena, tai ylläpitämään tällaista järjestelmää.
2. Osapuolet pyrkivät tekemään yhteistyötä yhdennetyn palveluympäristön järjestelmiensä yhteentoimivuuden kehittämiseksi ja niiden yksinkertaistamiseksi muun muassa jakamalla kokemuksiaan yhdennetyn palveluympäristön järjestelmien kehittämisestä ja käyttöönotosta.

4.13 ARTIKLA

Kauttakuljetus ja uudelleenlastaus

1. Kukin osapuoli varmistaa kauttakuljetustapahtumien ja uudelleenlastaustoimintojen helpottamisen ja tehokkaan valvonnan alueellaan.
2. Kukin osapuoli pyrkii edistämään ja panemaan täytäntöön alueellisia kauttakuljetusjärjestelyjä, joiden tarkoituksena on osapuolten välisen kaupan helpottaminen.
3. Kukin osapuoli varmistaa, että kaikki asianomaiset viranomaiset ja virastot sen alueella tekevät yhteistyötä ja koordinoivat toimintaansa kauttakuljetusliikenteen helpottamiseksi.
4. Kukin osapuoli mahdollistaa tuontiin tarkoitettujen tavaroiden siirtämisen tullivalvonnassa maahantulopaikan tullitoimipaikasta alueellaan olevaan toiseen tullitoimipaikkaan, josta tavarat luovutetaan tai jossa ne tulliselvitetään.

4.14 ARTIKLA

Jälkitarkastus

1. Voidakseen nopeuttaa tavaroiden luovutusta kukin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa jälkitarkastuksen, jotta varmistetaan sen tullisäädösten ja -määräysten noudattaminen.

2. Kukin osapuoli tekee jälkitarkastuksia riskiperusteisesti.
3. Kukin osapuoli tekee jälkitarkastukset läpinäkyvällä tavalla. Jos tarkastus suoritetaan ja ratkaisevat tulokset on saatu, osapuoli ilmoittaa viipymättä tarkastuksen kohteena olleelle henkilölle tarkastuksen tulokset, niidet syyt sekä tarkastuksen kohteena olleen henkilön oikeudet ja velvoitteet.
4. Osapuolet tunnustavat, että jälkitarkastuksesta saatuja tietoja voidaan käyttää myöhemmissä hallinnollisissa tai oikeudellisissa menettelyissä.
5. Osapuolet käyttävät jälkitarkastuksen tulosta apuna riskinhallinnassa siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista.

4.15 ARTIKLA

Tulliasioitsijat

1. Osapuoli ei saa edellyttää tullisäädöksissään ja -määräyksissään tulliasioitsijoiden pakollista käyttöä.
2. Kukin osapuoli julkistaa tulliasioitsijoiden käyttöä koskevat toimenpiteensä.
3. Kunkin osapuolen on sovellettava läpinäkyviä ja objektiivisia sääntöjä, jos ja kun ne myöntävät lupia tulliasioitsijoille.

4.16 ARTIKLA

Vientitavaran ennakkotarkastukset

Osapuoli ei saa edellyttää vientitavaran ennakkotarkastusten, sellaisina kuin ne on määritelty vientitavaran ennakkotarkastuksesta tehdyssä WTO:n sopimuksessa, pakollista käyttöä tariffiluokituksen ja tullausarvon määrittämisen yhteydessä²⁰.

4.17 ARTIKLA

Tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitea

1. Tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitea raportoi sekakomitealle.
2. Tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitea, joka on perustettu 1.10 artiklan (Tämän sopimuksen III osan alakomiteat ja muut elimet) nojalla, varmistaa tämän luvun, 3 luvun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt), 4.11 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevan liitteen ja osapuolten mahdollisesti sopimien tulliin liittyvien muiden määräysten asianmukaisen toiminnan ja tarkastelee kaikkia niiden soveltamiseen liittyviä kysymyksiä.

²⁰ Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä artikla ei estä terveys- ja kasvinsuojelutarkoituksissa tehtäviä vientitavaran ennakkotarkastuksia.

3. Alakomitea

- a) laatii tarpeen mukaan sekakomitealle asianmukaisia suosituksia seuraavista aiheista:
 - i) 3 luvun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) täytäntöönpano ja hallinnointi; ja
 - ii) mahdolliset 3 lukuun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) tehtävät muutokset;
- b) antaa selittäviä huomautuksia, joilla helpotetaan 3 luvun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) täytäntöönpanoa;
- c) valvoo tämän luvun täytäntöönpanoa ja hallinnointia;
- d) tarjoaa foorumin, jolla voidaan neuvotella ja keskustella kaikista tullikysymyksistä ja erityisesti tullimenettelyistä, tullausarvosta, tariffijärjestelmistä, tullinimikkeistä, tulliyhteistyöstä ja keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa;
- e) tarjoaa foorumin, jolla voidaan neuvotella ja keskustella alkuperäsääntöihin, alkuperämenettelyihin ja hallinnolliseen yhteistyöhön liittyvistä kysymyksistä;

- f) edistää tullimenettelyjen, tulliasioita koskevan keskinäisen hallinnollisen avunannon, alkuperäsääntöjen, alkuperämenettelyjen ja hallinnollisen yhteistyön kehittämiseen, soveltamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvää yhteistyötä; ja
- g) tarkastelee muita tähän lukuun tai 3 lukuun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) liittyviä kysymyksiä osapuolten sopimalla tavalla.

4. Tullin, kaupan helpottamisen ja alkuperäsääntöjen alakomitea voi tarkastella tämän luvun täytäntöönpanoon liittyviä kysymyksiä koskevien päätösten tai suositusten tarvetta ja valmistella niitä yhteisneuvostoa varten. Yhteisneuvostolla on valtuudet tehdä tarvittaessa tämän luvun täytäntöönpanoon liittyviä päätöksiä, myös siltä osin kuin on kyse AEO-ohjelmista ja niiden vastavuoroisesta tunnustamisesta, tullimenettelyihin ja kaupan helpottamiseen liittyvistä yhteisistä aloitteista sekä teknisestä tuesta.

5. Osapuolet voivat sopia pitävänsä erityiskokouksia tulliyhteistyöhön, alkuperäsääntöihin tai keskinäiseen hallinnolliseen avunantoon liittyvien asioiden käsittelemiseksi.

5 LUKU

KAUPAN SUOJAKEINOT

A JAKSO

Polkumyynnin vastaiset toimenpiteet ja tasoitustoimenpiteet

5.1 ARTIKLA

Yleiset määräykset

1. Osapuolet vahvistavat oikeutensa ja velvoitteensa, jotka ovat GATT 1994 -sopimuksen VI artiklan, polkumyynnin vastaisen sopimuksen ja tasoitustulleja koskevan sopimuksen mukaisia.
2. Väliaikaisten ja lopullisten toimenpiteiden soveltamista varten asianomaisten tavaroiden alkuperä on määritettävä kunkin osapuolen muuhun kuin etuuskohteluun perustuvien alkuperäsääntöjen mukaisesti.

5.2 ARTIKLA

Läpinäkyvyys ja menettelyjen oikeudenmukaisuus

1. Kukin osapuoli toteuttaa menettelynsä ja soveltaa polkumyynnin vastaisia ja tasoitustulleihin liittyviä toimenpiteitä oikeudenmukaisella ja läpinäkyvällä tavalla polkumyynnin vastaisen sopimuksen ja tukia ja tasoitustulleja koskevan sopimuksen asiaa koskevien määräysten mukaisesti.
2. Kukin osapuoli ilmoittaa kaikille asianomaisille osapuolille menettelyn varhaisessa vaiheessa ja joka tapauksessa ennen lopullisen päätöksen tekemistä tarkasteltavana olevat olennaiset tosiseikat, joiden perusteella päätös lopullisten toimenpiteiden soveltamisesta tehdään. Tämä ei kuitenkaan rajoita polkumyynnin vastaisen sopimuksen 6.5 artiklan ja tukia ja tasoitustulleja koskevan sopimuksen 12.4 artiklan soveltamista.
3. Kukin osapuoli antaa jokaiselle polkumyyntitutkimuksen tai tasoitustulleja koskevan tutkimuksen asianomaiselle osapuolelle mahdollisuuden puolustaa täysimittaisesti etujaan edellyttäen, että se ei tarpeettomasti viivästytä tutkimuksen toteuttamista.
4. Sovellettava asianosaisten osapuolten määritelmä vahvistetaan polkumyynnin vastaisen sopimuksen 6.11 artiklassa ja tukia ja tasoitustulleja koskevan sopimuksen 12.9 artiklassa.

5.3 ARTIKLA

Polkumyynti- ja tasoitustullien käyttöönotto

Tuojaosapuolen viranomaiset päättävät kyseisen osapuolen lainsäädännön mukaisesti, onko määrättävä polkumyynti- tai tasoitustulli suuruudeltaan koko polkumyyntimarginaalia tai tuen määrää vastaava määrä vai vähäisempi määrä.

5.4 ARTIKLA

Lopullinen päätös

Osapuolen on lopullista päätöstä tehdessään otettava huomioon tiedot, jotka sen lainsäädännön mukaisesti asianomaisiksi osapuoliksi katsotut osapuolet ovat asianmukaisesti toimittaneet.

5.5 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn soveltamatta jättäminen

Osapuoli ei voi turvautua 31 luvun (Riitojenratkaisu) mukaiseen riitojenratkaisumenettelyyn tämän jakson määräysten tulkinnan tai soveltamisen osalta.

B JAKSO

Yleiset suojatoimenpiteet

5.6 ARTIKLA

Yleiset määräykset

Kukin osapuoli säilyttää GATT 1994 -sopimuksen XIX artiklan ja maataloussopimuksen 5 artiklan sekä suojalausekkeita koskevan sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvoitteensa.

5.7 ARTIKLA

Läpinäkyvyys

1. Sen estämättä, mitä 5.6 artiklassa määrätään, osapuolen, joka panee vireille yleisen suojatoimenpidetutkimuksen tai aikoo ottaa käyttöön yleisiä suojatoimenpiteitä, on toisen osapuolen pyynnöstä ja sillä edellytyksellä, että asiaan liittyy kyseisen toisen osapuolen huomattava etu, välittömästi annettava tätä koskeva kirjallinen ilmoitus kaikista asian kannalta olennaisista tiedoista, jotka ovat johtaneet yleisen suojatoimenpidetutkimuksen vireillepanoon tai yleisten suojatoimenpiteiden käyttöönottoon, sekä tarvittaessa myös tutkimuksen alustavat päätelmät. Tämä ei rajoita suojalausekkeita koskevan sopimuksen 3.2 artiklan soveltamista.

2. Yleisiä suojatoimenpiteitä käyttöön ottava osapuoli pyrkii ottamaan ne käyttöön kahdenväliseen kauppaan vähiten vaikuttavalla tavalla.
3. Sovellettaessa 2 kohtaa osapuolen, joka katsoo, että lopullisten suojatoimenpiteiden käyttöönoton oikeudelliset edellytykset täyttyvät, ja joka aikoo ottaa käyttöön tällaisia toimenpiteitä, on ilmoitettava asiasta toiselle osapuolelle ja tarjottava mahdollisuus kahdenvälisiin neuvotteluihin. Jos tyydyttävään ratkaisuun ei päästä 30 päivän kuluessa ilmoituksesta, tuojaosapuoli voi hyväksyä ongelman korjaamiseksi tarvittavan lopullisen suojatoimenpiteen.
4. Tätä artiklaa sovellettaessa katsotaan, että asiaan liittyy osapuolen huomattava etu, jos se on ollut viimeksi kuluneen kolmen vuoden aikana yksi tuodun tavaran viidestä tärkeimmästä toimittajasta, joko tavaran absoluuttisena määränä tai sen arvona ilmaistuna.

5.8 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn soveltamatta jättäminen

Osapuoli ei voi turvautua 31 luvun (Riitojenratkaisu) mukaiseen riitojenratkaisumenettelyyn niiden tämän jakson määräysten tulkinnan tai soveltamisen osalta, joissa viitataan WTO-sopimuksen mukaisiin oikeuksiin ja velvoitteisiin.

C JAKSO

Kahdenväliset suojatoimenpiteet

C.1 ALAJAKSO

Yleiset määräykset

5.9 ARTIKLA

Määritelmät

C jaksossa tarkoitetaan

- a) 'toimivaltaisella tutkintaviranomaisella'
 - i) Euroopan unionin osalta Euroopan komissiota; ja
 - ii) Meksikon osalta "Unidad de Prácticas Comerciales Internacionales de la Secretaría de Economía" (kansainvälisen kaupan käytännöistä vastaava talousministeriön yksikkö) tai sen seuraajaa;

- b) 'kotimaisella tuotannonalalla' tuodun tuotteen osalta osapuolen alueella toimivia samankaltaisten tai suoraan kilpailevien tuotteiden tuottajia kokonaisuudessaan tai tuottajia, joiden yhteinen samankaltaisten tai suoraan kilpailevien tuotteiden tuotanto muodostaa pääosan kyseisten tuotteiden kotimaisesta kokonaistuotannosta;
- c) 'samankaltaisella tuotteella' tuotetta, joka on identtinen eli kaikissa suhteissa samanlainen kuin tutkittava tuote, tai jos sellaista tuotetta ei ole, muuta tuotetta, joka muistuttaa ominaispiirteiltään läheisesti tarkasteltavana olevaa tuotetta, vaikka se ei ole kaikissa suhteissa samanlainen;
- d) 'suoraan kilpailevalla tuotteella' tuotetta, joka ei välttämättä ole kaikissa suhteissa samanlainen tarkasteltavana olevan tuotteen kanssa mutta joka voi pitkälti korvata sen, koska niiden tehtävät ovat samat²¹;
- e) 'vakavalla haitalla' kotimaisen tuotannonalan tilanteen huomattavaa yleistä huononemista;
- f) 'vakavan haitan uhalla' vakavaa haittaa, joka tosiseikkojen eikä pelkästään väitteen, arvelun tai etäisen mahdollisuuden perusteella selvästi uhkaa toteutua välittömästi; ja

²¹ Tämän arvioimiseksi viranomaiset voivat analysoida eri näkökohtia, kuten kyseisten tuotteiden fyysisiä ominaisuuksia, teknisiä eritelmiä, lopullisia käyttötarkoituksia ja jakelukanavia. Tämä luettelo eri näkökohdista ei ole tyhjentävä, eikä yksi tai useampi näistä tekijöistä välttämättä ole ratkaiseva.

g) 'siirtymäkaudella'

- i) kymmenen vuoden ajanjaksoa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä; tai
- ii) liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelo) olevassa osapuolen tullien poistoluettelossa vahvistettua asianomaisten tavaroiden tullien poistamiskautta lisättynä kolmella vuodella, jos kyseisen tavaran tullien poistamiskausi on vähintään 10 vuotta.

5.10 ARTIKLA

Kahdenvälisten suojatoimenpiteiden soveltaminen

1. Sen estämättä, mitä B jaksossa määrätään, jos tämän sopimuksen mukaisen tullien alennuksen tai poiston seurauksena osapuolen alkuperätavaroita tuodaan toisen osapuolen alueelle sellaisina lisääntyneinä määrinä joko absoluuttisesti mitattuna tai suhteessa kotimaiseen tuotantoon ja sellaisissa olosuhteissa, että tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa kotimaiselle tuotannonalalle, joka tuottaa samankaltaisia tai suoraan kilpailevia tuotteita, tuojaosapuoli voi toteuttaa 2 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet tässä jaksossa vahvistettujen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti.

2. Jos 1 kohdan edellytykset täyttyvät, tuojaosapuoli voi ottaa käyttöön ainoastaan sellaisia kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä, joilla

a) suspendoidaan kyseiseen tuotteeseen tämän sopimuksen mukaisesti sovellettavan tullin lisälennus; tai

b) korotetaan kyseisen tuotteen tulli määrään, joka ei ylitä alempaa seuraavista:

i) tuotteeseen sovellettu suosituimmuustulli, joka on voimassa aikana, jona toimenpide toteutetaan; tai

ii) tuotteeseen sovellettu suosituimmuustulli, joka on voimassa päivänä, joka välittömästi edeltää tämän sopimuksen voimaantulopäivää.

3. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että tariffikiintiöt tai määrälliset rajoitukset eivät ole sallittu kahdenvälisen suojatoimenpiteiden muoto.

5.11 ARTIKLA

Ehdot ja rajoitukset

1. Osapuolet eivät saa soveltaa kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä
 - a) paitsi siinä määrin ja ainoastaan sen ajan, joka on tarpeen 5.10 tai 5.15 artiklassa kuvattujen tilanteiden estämiseksi tai korjaamiseksi;
 - b) kuin enintään kahden vuoden ajan; tai
 - c) siirtymäkauden päättymisen jälkeen.

Edellä b alakohdassa tarkoitetun ajanjakson kesto voidaan jatkaa yhdellä vuodella, jos tuojaosapuolen toimivaltaiset viranomaiset määrittävät C jaksossa esitettyjen menettelyiden mukaisesti, että toimenpide on edelleen tarpeen 5.10 tai 5.15 artiklassa kuvattujen tilanteiden estämiseksi tai korjaamiseksi ja sopeutumisen helpottamiseksi, sillä edellytyksellä, että suojatoimenpiteen soveltamisen kokonaiskesto, mihin sisältyvät sekä alkuperäinen soveltamisjakso että sen mahdolliset jatkamiset, on enintään kolme vuotta.

2. Osapuoli soveltaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä ainoastaan liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelo) lueteltuihin alkuperätavaroihin, joihin sovelletaan tämän sopimuksen mukaista etuuskohtelua.

3. Sopeutumisen helpottamiseksi tilanteessa, jossa kahdenvälisen suojatoimenpiteen odotettu kesto on pidempi kuin yksi vuosi, toimenpidettä soveltava osapuoli vapauttaa toimenpiteen asteittain säännöllisin väliajoin sen soveltamisjakson aikana.
4. Kun osapuoli lopettaa kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamisen, tulli on se, joka olisi ollut voimassa kyseisen tuotteen osalta 2.4 artiklan (Tullien poistaminen tai alentaminen) mukaisesti.

5.12 ARTIKLA

Väliaikaiset toimenpiteet

1. Kriittisissä olosuhteissa, joissa kaikki viivytykset aiheuttaisivat vaikeasti korjattavissa olevan vahingon, osapuoli voi soveltaa väliaikaisia kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä noudattamatta tämän luvun 5.22 artiklan 1 kohdan vaatimuksia, kun alustavan määrityksen perusteella on ensin saatu selkeää näyttöä siitä, että toisen osapuolen alkuperätavaroiden tuonti on lisääntynyt tämän sopimuksen mukaisen tullien alentamisen tai poistamisen seurauksena ja että tällainen tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa 5.10 tai 5.15 artiklassa kuvatun tilanteen.

2. Väliaikaisten toimenpiteiden kesto on enintään 200 päivää, ja tänä aikana osapuolen on noudatettava C.2 alajaksossa vahvistettuja asiaankuuluvia menettelysääntöjä. Osapuolen on viipymättä maksettava takaisin kaikki tullien korotukset, jos C.2 alajaksossa kuvattu myöhempi tutkimus ei johda 5.10 tai 5.15 artiklan vaatimusten mukaisen lopullisen toimenpiteen käyttöönottoon. Kaikkien väliaikaisten toimenpiteiden kesto lasketaan osaksi 5.11 artiklan 1 kohdan b alakohdassa määrättyä jaksoa. Tuojaosapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle tällaisten väliaikaisten toimenpiteiden käyttöönotosta ja saattaa asian välittömästi sekakomitean tarkasteltavaksi, jos toinen osapuoli sitä pyytää.

5.13 ARTIKLA

Korvaukset ja myönnytysten soveltamisen keskeyttäminen

1. Kahdenvälistä suojatoimenpidettä soveltavan osapuolen on neuvoteltava toisen osapuolen kanssa, jotta voitaisiin yhdessä sopia asianmukaisesta kauppaa vapauttavasta korvauksesta sellaisina myönnytyksinä, joiden vaikutus kauppaan on olennaisilta osin samankaltainen. Kahdenvälistä suojatoimenpidettä soveltavan osapuolen on tarjottava mahdollisuus tällaisiin neuvotteluihin viimeistään 30 päivän kuluttua kahdenvälisen suojatoimenpiteen käyttöönotosta.

2. Jos 1 kohdassa tarkoitetut neuvottelut eivät johda sopimukseen kauppaa vapauttavasta korvauksesta 30 päivän kuluessa neuvottelujen alkamisesta, kahdenvälisen suojatoimenpiteen kohteena oleva osapuoli voi keskeyttää sellaisten myönnytysten soveltamisen, joiden vaikutus kauppaan vastaa olennaisilta osin toisen osapuolen kahdenvälistä suojatoimenpidettä, viimeistään 90 päivän kuluttua toimenpiteen soveltamisesta.

3. Kahdenvälisen suojatoimenpiteen kohteena olevan osapuolen on ilmoitettava asiasta toiselle osapuolelle kirjallisesti vähintään 30 päivää ennen myönnytysten keskeyttämistä 2 kohdan mukaisesti.

4. Edellä olevan 1 kohdan mukainen korvausvelvoite ja 2 kohdan mukainen oikeus keskeyttää myönnytykset päättyvät kahdenvälisen suojatoimenpiteen päättymispäivänä.

5.14 ARTIKLA

Suojatoimenpiteiden käyttö ja toimenpiteiden välinen aika

1. Osapuoli ei saa soveltaa tässä jaksossa tarkoitettuja suojatoimenpiteitä sellaisen tuotteen tuontiin, johon on aiemmin sovellettu tällaista toimenpidettä, ennen kuin sellaisen ajanjakson jälkeen, joka on puolet siitä ajanjaksosta, jona suojatoimenpidettä sovellettiin välittömästi edeltävän jakson aikana.

2. Osapuoli ei saa saman jakson aikana soveltaa samaan tuotteeseen
 - a) tämän sopimuksen mukaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä tai väliaikaista suojatoimenpidettä; ja
 - b) GATT 1994 -sopimuksen XIX artiklan ja suojalausekkeita koskevan sopimuksen mukaista suojatoimenpidettä.

5.15 ARTIKLA

Syrjäisimmät alueet

1. Jos jonkin Meksikon alkuperätavaran tuonti yhdelle tai useammalle Euroopan unionin syrjäisimmälle alueelle lisääntyy siinä määrin ja sillä tavoin, että se aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa kyseisten syrjäisimpien alueiden taloudellisen tilanteen vakavan heikentymisen, Euroopan unioni voi tarkasteltuaan vaihtoehtoisia ratkaisuja poikkeuksellisesti ottaa käyttöön kyseisiin syrjäisimpiin alueisiin rajattuja suojatoimenpiteitä.
2. Kaikkia kahdenvälisiin suojatoimenpiteisiin sovellettavia C jakson määräyksiä sovelletaan myös kaikkiin Euroopan unionin syrjäisimpien alueiden osalta hyväksyttyihin suojatoimenpiteisiin, sanotun kuitenkin rajoittamatta 1 kohdan soveltamista.
3. Euroopan unionin syrjäisimpiin alueisiin rajattua kahdenvälistä suojatoimenpidettä sovelletaan ainoastaan tavaroihin, joihin sovelletaan tämän sopimuksen mukaista etuuskohtelua.

4. Edellä olevaa 1 kohtaa sovellettaessa 'vakavalla heikentymisellä' tarkoitetaan suuria vaikeuksia sellaisella talouden alalla, jolla tuotetaan samankaltaisia tai suoraan kilpailevia tuotteita. Vakavan heikentymisen toteamisen on perustuttava objektiivisiin tekijöihin, mukaan lukien seuraavat:

- a) tuonnin määrän kasvu absoluuttisesti tai suhteessa kotimaiseen tuotantoon ja muista lähteistä tulevaan tuontiin; ja
- b) kyseisen tuonnin vaikutus kyseisen tuotannonalan tai kyseisen talouden alan tilanteeseen, kuten myyntimääriin, tuotantoon, taloudelliseen tilanteeseen ja työllisyyteen.

C.2 ALAJAKSO

Kahdenvälisiin suojatoimenpiteisiin sovellettavat menettelysäännöt

5.16 ARTIKLA

Sovellettava lainsäädäntö

Kahdenvälisten suojatoimenpiteiden soveltamiseksi toimivaltaisen tutkintaviranomaisen on noudatettava tämän alajakson määräyksiä ja muissa kuin tämän alajakson soveltamisalaan kuuluvissa tapauksissa sovellettava asianomaisen osapuolen lainsäädännössä vahvistettuja sääntöjä, kunhan kyseiset säännöt ovat C jakson määräysten mukaisia.

5.17 ARTIKLA

Suojamenettelyn käynnistäminen

1. Toimivaltainen tutkintaviranomainen voi käynnistää suojamenettelyn kotimaisen tuotannonalan tekemästä tai sen puolesta tehdyn kirjallisen hakemuksen perusteella tai poikkeuksellisissa olosuhteissa omasta aloitteestaan. Euroopan unionin tapauksessa hakemuksen voi tehdä yksi tai useampi Euroopan unionin jäsenvaltio kotimaisen tuotannonalan puolesta. Hakemus katsotaan kotimaisen tuotannonalan tekemäksi tai sen puolesta tehdyksi, jos sitä tukevat ne kotimaiset tuottajat, joiden yhteinen tuotanto on yli 50 prosenttia niiden samankaltaisten tai suoraan kilpailevien tuotteiden kokonaistuotannosta, jotka tuottaa se osa kotimaista tuotannonalaa, joka joko tukee tai vastustaa hakemusta. Tutkimusta ei kuitenkaan käynnistetä, jos hakemusta nimenomaisesti tukevat kotimaiset tuottajat edustavat alle 25:tä prosenttia kyseisen kotimaisen tuotannonalan tuottamien samankaltaisten tai suoraan kilpailevien tuotteiden sisäisestä kokonaistuotannosta.

2. Kun tutkimus on pantu vireille, 1 kohdassa tarkoitettu hakemus on asetettava viipymättä niiden saataville, joita se mahdollisesti koskee, lukuun ottamatta siihen sisältyviä luottamuksellisia tietoja.

3. Kun suojamenettely käynnistetään, toimivaltainen tutkintaviranomainen julkaisee menettelyn käynnistämistä koskevan ilmoituksen osapuolen virallisessa lehdessä. Ilmoituksessa on yksilöitävä tapauksen mukaan kirjallisen hakemuksen tehnyt yhteisö, asianomainen tuotu tavara, sen nimike, alanimike tai tullinimike, johon tavara on luokiteltu harmonoidussa järjestelmässä, tehtävän määrittelyn luonne ja ajankohta, määräaika, jonka kuluessa asianomaiset osapuolet voivat esittää näkökantansa kirjallisesti ja toimittaa tietoja, paikka, jossa kirjallinen hakemus ja muut menettelyn aikana toimitetut muut kuin luottamukselliset asiakirjat ovat saatavilla, sekä sen toimipaikan nimi, osoite ja puhelinnumero, johon voi ottaa yhteyttä lisätietojen saamiseksi. Jos toimivaltainen tutkintaviranomainen päättää järjestää julkisen kuulemisen, kyseisen julkisen kuulemisen ajankohta ja paikka voidaan joko sisällyttää menettelyn käynnistämistä koskevaan ilmoitukseen tai ilmoittaa menettelyn myöhemmässä vaiheessa edellyttäen, että tällainen ilmoitus annetaan hyvissä ajoin etukäteen. Jos tutkimuksen alussa ei järjestetä julkista kuulemistä, menettelyn käynnistämistä koskevassa ilmoituksessa on mainittava määräaika, jonka kuluessa asianomaiset osapuolet voivat pyytää toimivaltaista tutkintaviranomaista kuulemaan niitä suullisesti.

4. Kun on kyse suojamenettelystä, joka on käynnistetty sellaisen yhteisön tekemän kirjallisen hakemuksen perusteella, joka väittää edustavansa kotimaista tuotannonalaa, toimivaltainen tutkintaviranomainen ei saa julkaista 3 kohdan mukaista menettelyn käynnistämistä koskevaa ilmoitusta arvioimatta ensin huolellisesti, että hakemus täyttää sen lainsäädännön vaatimukset ja 1 kohdan vaatimukset ja sisältää kohtuullisen näytön siitä, että toisen osapuolen alkuperätavaran tuonti on lisääntynyt tämän sopimuksen mukaisen tullin alentamisen tai poistamisen seurauksena ja että tällainen tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa väitetyn vakavan haitan tai taloudellisen tilanteen väitetyn vakavan heikkenemisen.

5.18 ARTIKLA

Tutkimus

1. Osapuoli voi soveltaa suojatoimenpidettä vasta, kun sen toimivaltainen tutkintaviranomainen on suorittanut tutkimuksen tässä alajaksossa vahvistettujen menettelyjen mukaisesti. Tähän tutkimukseen on sisällyttävä asianmukaisesti annettu julkinen ilmoitus kaikille asianomaisille osapuolille ja julkiset kuulemiset tai muut sopivat keinot, joiden avulla tuojat, viejät ja muut asianomaiset osapuolet voivat esittää näyttöä ja näkökantojaan, mukaan lukien mahdollisuus vastata toisten osapuolten esittämiin huomautuksiin.
2. Kunkin osapuolen on varmistettava, että sen toimivaltainen tutkintaviranomainen saattaa tällaiset tutkimukset päätökseen vuoden kuluessa niiden vireillepanosta.

5.19 ARTIKLA

Vakavan haitan tai sen uhan sekä syy-yhteyden määrittäminen

1. Tutkimuksessa, jossa määritetään, aiheuttaako lisääntynyt tuonti vakavaa haittaa tai uhkaako se aiheuttaa vakavaa haittaa kotimaiselle tuotannonalalle, toimivaltainen tutkintaviranomainen arvioi kaikki asian kannalta merkitykselliset objektiiviset ja määrällisesti ilmaistavissa olevat tekijät, joilla on vaikutusta kotimaisen tuotannonalan tilanteeseen ja joita ovat erityisesti kyseisen tuotteen tuonnin lisääntyminen absoluuttisesti ja suhteessa kotimaiseen tuotantoon, lisääntyneen tuonnin osuus kotimaan markkinoista sekä myynnin, tuotannon, tuottavuuden, kapasiteetin käyttöasteen, voittojen ja tappioiden sekä työllisyyden tason muutokset.

2. Päätelmää siitä, aiheuttaako tuonnin lisääntyminen tai uhkaako se aiheuttaa 5.10 tai 5.15 artiklassa kuvatun tilanteen, ei tehdä, ellei tutkimus objektiivisen näytön perusteella osoita, että asianomaisen tuotteen tuonnin kasvun ja 5.10 tai 5.15 artiklassa kuvatun tilanteen välillä on selkeä syy-yhteys. Jos muut tekijät kuin lisääntynyt tuonti aiheuttavat samanaikaisesti 5.10 tai 5.15 artiklassa kuvatun tilanteen, tällaista haittaa tai sen uhkaa taikka taloudellisen tilanteen vakavaa heikkenemistä tai sen uhkaa ei pidetä lisääntyneestä tuonnista johtuvana.

5.20 ARTIKLA

Kuulemiset

Toimivaltainen tutkintaviranomainen järjestää jokaisen suojamenettelyn yhteydessä

- a) julkisen kuulemisen ilmoitettuaan asiasta kohtuullisen hyvissä ajoin antaakseen kaikille kyseisen osapuolen lainsäädännön mukaan asianomaisiksi katsotuille osapuolille mahdollisuuden saapua paikalle henkilökohtaisesti tai lähettää paikalle edustajansa, esittää näyttöä ja tulla kuulluiksi vakavasta haitasta tai sen uhasta tai taloudellisen tilanteen vakavasta heikkenemisestä tai sen uhasta sekä asianmukaisista korjaavista toimenpiteistä; tai

- b) vaihtoehtoisesti Euroopan unionin tapauksessa antaa kaikille asianomaisille osapuolille tilaisuuden tulla kuulluiksi edellyttäen, että ne ovat esittäneet kirjallisen pyynnön menettelyn käynnistämistä koskevassa ilmoituksessa asetetussa määräajassa ja osoittaneet siinä, että tutkimuksen tulos todennäköisesti vaikuttaa niihin ja että niiden suulliseen kuulemiseen on erityisiä syitä.

5.21 ARTIKLA

Luottamukselliset tiedot

Kun tähän on aihetta, toimivaltaisen tutkintaviranomaisen on kohdeltava kaikkia luonteeltaan luottamuksellisia tai luottamuksellisina annettuja tietoja luottamuksellisina. Tällaisia tietoja ei saa luovuttaa ilman niiden antajan suostumusta. Luottamuksellisia tietoja toimittavia osapuolia pyydetään toimittamaan niistä yhteenveto, joka ei ole luottamuksellinen, tai jos tiedoista ei kyseisten osapuolten mukaan voida tehdä yhteenvetoa, esittämään syyt sille, miksi yhteenvetoa ei voida toimittaa. Yhteenvetojen on oltava riittävän yksityiskohtaisia, jotta toimitettujen luottamuksellisten tietojen olennainen sisältö voidaan kohtuullisesti ymmärtää. Jos toimivaltainen tutkintaviranomainen kuitenkin katsoo, että luottamuksellista käsittelyä koskeva pyyntö ei ole perusteltu, ja jos asianomainen osapuoli on joko haluton julkistamaan tiedot tai oikeuttamaan niiden julkistamisen yleisessä tai yhteenvedonomaisessa muodossa, tutkintaviranomainen voi jättää nämä tiedot huomiotta, jollei sitä tyydyttävällä tavalla ja asianmukaisten lähteiden perusteella voida osoittaa, että tiedot ovat oikeita.

5.22 ARTIKLA

Hyväksyminen, ilmoittaminen, kuuleminen ja julkaiseminen

1. Jos osapuoli katsoo, että jokin 5.10 tai 5.15 artiklassa tarkoitetuista tilanteista toteutuu, se saattaa asian välittömästi sekakomitean tarkasteltavaksi. Sekakomitea voi antaa tarvittavia suosituksia syntyneiden tilanteiden korjaamiseksi. Jos sekakomitea ei ole antanut mitään suositusta tilanteen korjaamiseksi tai mihinkään muuhun tyydyttävään ratkaisuun ei ole päästy 30 päivän kuluessa siitä, kun asia annettiin sekakomitean tarkasteltavaksi, tuojaosapuoli voi toteuttaa asianmukaisen kahdenvälisen suojatoimenpiteen olosuhteiden korjaamiseksi C jakson mukaisesti.
2. Toimivaltainen tutkintaviranomainen toimittaa viejäosapuolelle kaikki merkitykselliset tiedot, mukaan lukien näytön lisääntyneen tuonnin aiheuttamasta vakavasta haitasta tai sen uhasta taikka taloudellisen tilanteen vakavasta heikkenemisestä tai sen uhasta, tarkka kuvaus kyseisestä tuotteesta ja ehdotetusta kahdenvälisestä suojatoimenpiteestä, ehdotettu käyttöönottopäivä ja ehdotetun kahdenvälisen suojatoimenpiteen oletettu kesto.
3. Osapuoli ilmoittaa viipymättä kirjallisesti toiselle osapuolelle, jos se
 - a) käynnistää kahdenvälistä suojatoimenpidettä koskevan menettelyn C jakson nojalla;
 - b) päättää soveltaa väliaikaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä;

- c) toteaa tuonnin lisääntymisen aiheuttaman vakavan haitan tai sen uhan taikka taloudellisen tilanteen vakavan heikkenemisen tai sen uhan 5.19 artiklan mukaisesti;
- d) tekee päätöksen kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamisesta tai jatkamisesta; ja
- e) päättää muuttaa aiemmin käyttöön otettua kahdenvälistä suojatoimenpidettä.

4. Jos osapuoli tekee 3 kohdan a alakohdan mukaisen ilmoituksen, ilmoitukseen on sisällytettävä

- a) jäljennökset hakemuksen julkisesta versiosta ja sen liitteistä tai toimivaltaisen tutkintaviranomaisen aloitteesta käynnistettyjen tutkimusten tapauksessa asiaankuuluvista asiakirjoista, jotka osoittavat, että 5.17 artiklan vaatimukset täyttyvät, sekä kyselylomake, jossa esitetään yksityiskohtaisesti seikat, joista asianomaisten osapuolten on annettava tietoja; ja
- b) tarkka kuvaus kyseisestä tuodusta tavarasta.

5. Jos osapuoli tekee 3 kohdan b tai c alakohdan mukaisen ilmoituksen, sen on sisällytettävä siihen jäljennös tekemänsä päätöksen julkisesta versiosta ja tarvittaessa asiakirjasta, jossa esitetään päätöksen taustalla olevat tekniset perustelut.

6. Jos osapuoli tekee 3 kohdan d alakohdan mukaisen ilmoituksen kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamisesta tai jatkamisesta, sen on sisällytettävä kyseiseen ilmoitukseen
- a) jäljennös tekemänsä päätöksen julkisesta versiosta ja tarvittaessa asiakirjasta, jossa esitetään päätöksen taustalla olevat tekniset perustelut;
 - b) näyttöä vakavasta haitasta tai sen uhasta taikka taloudellisen tilanteen vakavasta heikkenemisestä tai sen uhasta, jonka tämän sopimuksen mukaisesta tullin alentamisesta tai poistamisesta seurannut toisen osapuolen alkuperätavaran tuonnin lisääntyminen on aiheuttanut;
 - c) tarkka kuvaus kahdenvälisen suojatoimenpiteen kohteena olevasta alkuperätavarasta, mukaan lukien sen nimike, alanimike tai tullinimike, johon se on luokiteltu harmonoidussa järjestelmässä;
 - d) sovellettavan tai jatkettun kahdenvälisen suojatoimenpiteen tarkka kuvaus;
 - e) kahdenvälisen suojatoimenpiteen ensimmäinen soveltamispäivä, sen odotettu kesto ja tarvittaessa toimenpiteen asteittaisen vapauttamisen aikataulu; ja
 - f) jos kahdenvälistä suojatoimenpidettä jatketaan, näyttöä siitä, että asianomainen kotimainen tuotannonala on parhaillaan sopeutumassa.

7. Toisen osapuolen on sen osapuolen pyynnöstä, johon C jakson mukainen kahdenvälistä suojatoimenpidettä koskeva menettely vaikuttaa, neuvoteltava pyynnön esittäneen osapuolen kanssa 3 kohdan a tai b alakohdan mukaisesti tehdyn ilmoituksen tarkistamiseksi.
8. Osapuolen, joka aikoo soveltaa tai jatkaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä, on ilmoitettava asiasta toiselle osapuolelle ja annettava mahdollisuus käydä etukäteen neuvotteluja mahdollisesta soveltamisesta tai jatkamisesta. Jos tyydyttävään ratkaisuun ei päästä 30 päivän kuluessa ilmoituksesta, ensin mainittu osapuoli voi alkaa soveltaa tai jatkaa kyseistä toimenpidettä.
9. Toimivaltaisen tutkintaviranomaisen on myös julkaistava tutkimustuloksensa ja perustellut päätelmänsä kaikista oleellisista tosiasioista ja oikeudellisista seikoista kyseisen osapuolen virallisessa lehdessä ja esitettävä samassa yhteydessä asianomaisen tuodun tavarán ja toimenpiteiden käyttöönottoon 5.10 tai 5.15 artiklan mukaisesti johtaneen tilanteen kuvaus, kyseisen tilanteen ja lisääntyneen tuonnin välinen syy-yhteys sekä toimenpiteiden muoto, taso ja kesto.
10. Toimivaltaisten tutkintaviranomaisten on noudatettava luottamuksellisten tietojen käsittelyssä kaikilta osin 5.21 artiklaa.

6 LUKU

TERVEYS- JA KASVINSUOJELUTOIMET

6.1 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä luvussa tarkoitetaan
 - a) 'toimivaltaisilla viranomaisilla' liitteessä 6-A (Toimivaltaiset viranomaiset) tarkoitettuja kunkin osapuolen toimivaltaisia viranomaisia;
 - b) 'kiireellisellä toimenpiteellä' terveys- tai kasvinsuojelutoimea, jota tuojaosapuoli soveltaa toisen osapuolen tavaroihin puuttuakseen kiireelliseen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojeluun liittyvään ongelmaan, joka ilmenee tai uhkaa ilmetä tuojaosapuolella; ja
 - c) 'terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevällä WTO-komitealla' terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen 12 artiklan nojalla perustettua terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevää komiteaa.

2. Tässä luvussa sovelletaan terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen liitteessä A olevia määritelmiä sekä Codex Alimentariuksen (Codex), Maailman eläintautijärjestön, jäljempänä 'WOAH', ja Roomassa 6 päivänä joulukuuta 1951 allekirjoitetun kansainvälisen kasvinsuojeluyleissopimuksen, jäljempänä 'IPPC', määritelmiä.

6.2 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteina on

- a) suojella ihmisten, eläinten ja kasvien elämää tai terveyttä osapuolten alueilla ja samalla helpottaa osapuolten välistä kauppaa;
- b) vahvistaa ja edistää terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen täytäntöönpanoa;
- c) vahvistaa osapuolten ja erityisesti niiden toimivaltaisten viranomaisten välistä viestintää, neuvottelua ja yhteistyötä;
- d) varmistaa, että osapuolten toteuttamilla terveys- ja kasvinsuojelutoimilla ei luoda tarpeettomia kaupan esteitä;

- e) parantaa kunkin osapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimien ja niiden täytäntöönpanon johdonmukaisuutta, varmuutta ja läpinäkyvyyttä; ja
- f) kannustaa asiaankuuluvia kansainvälisiä järjestöjä laatimaan ja hyväksymään kansainvälisiä standardeja, ohjeita ja suosituksia ja saada osapuolet panemaan ne tehokkaammin täytäntöön.

6.3 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kaikkiin osapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimiin, jotka voivat suoraan tai epäsuorasti vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan.

6.4 ARTIKLA

Suhde terveys- ja kasvinsuojelusopimukseen

Osapuolet vahvistavat terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvoitteensa toisiaan kohtaan.

6.5 ARTIKLA

Täytäntöönpanoresurssit

Kukin osapuoli käyttää tarvittavat resurssit pannakseen tämän luvun tehokkaasti täytäntöön.

6.6 ARTIKLA

Vastaavuus

1. Osapuolet tunnustavat, että toisen osapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimien vastaavuuden tunnustaminen on tärkeä keino kaupan helpottamiseksi.
2. Tuojaosapuoli tunnustaa viejäosapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimet omia toimiaan vastaaviksi, jos viejäosapuoli osoittaa tuojaosapuolelle objektiivisesti, että sen toimet vastaavat tuojaosapuolen asianmukaista terveys- ja kasvinsuojelun tasoa.
3. Tuojaosapuolella on oikeus tehdä lopullinen päätelmä siitä, saavutetaanko viejäosapuolen soveltamalla terveys- tai kasvinsuojelutoimella asianmukainen terveys- ja kasvinsuojelun taso.

4. Arvioidessaan tai määrittäessään toisen osapuolen toimen vastaavuutta osapuoli ottaa soveltuvien osin huomioon muun muassa

- a) terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän WTO-komitean päätökset;
- b) asiaankuuluvien kansainvälisten järjestöjen työn;
- c) kaikki tiedot ja aiemmat kokemukset toisen osapuolen kanssa käytävästä kaupasta; ja
- d) toisen osapuolen antamat tiedot.

5. Kukin osapuoli käyttää vastaavuuden arvioinnin, määrittämisen ja ylläpitämisen perustana asiaankuuluvien kansainvälisten standardointielinten standardeja, ohjeita ja suosituksia tai tarvittaessa riskinarviointia.

6. Tuojaosapuoli aloittaa viipymättä arvioinnin vastaavuuden määrittämiseksi, jos se saa toiselta osapuolelta vastaavuuden arviointia koskevan pyynnön, jonka tueksi on annettu vaaditut tiedot.

7. Kun tuojaosapuoli on saattanut vastaavuuden arvioinnin päätökseen, se ilmoittaa viipymättä tekemänsä määrityksen toiselle osapuolelle.

8. Kun tuojaosapuoli on todennut tunnustavansa viejäosapuolen toimen vastaavaksi, tuojaosapuoli käynnistää viipymättä tarvittavat lainsäädännölliset tai hallinnolliset toimenpiteet tunnustamisen täytäntöönpanemiseksi.
9. Jos osapuoli aikoo ottaa käyttöön tai kumota toimen, jonka vastaavuus on määritetty ja joka vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan, tai muuttaa sitä, kyseinen osapuoli, sanotun kuitenkin rajoittamatta 6.16 artiklan soveltamista,
- a) ilmoittaa aikeestaan toiselle osapuolelle riittävän varhaisessa vaiheessa, jotta toisen osapuolen mahdollisesti esittämät huomautukset voidaan ottaa huomioon;
 - b) toimittaa toisen osapuolen pyynnöstä suunniteltuja muutoksia koskevat tiedot ja perustelut.
10. Tuojaosapuoli pitää vastaavuuden tunnustamisen voimassa niin kauan kuin suunnitellun muutoksen kohteena oleva toimi pysyy voimassa.
11. Osapuolet keskustelevat 9 kohdan a alakohdan mukaisesti ilmoitetuista suunnitelluista muutoksista minkä tahansa osapuolen pyynnöstä. Tuojaosapuoli tarkastelee kaikkia 9 kohdan b alakohdan mukaisesti toimitettuja tietoja ilman aiheetonta viivytystä.

12. Jos osapuoli hyväksyy tai kumoaa terveys- tai kasvinsuojelutoimen, jonka vastaavuuden toinen osapuoli on määrittänyt, tai muuttaa sitä, tuojaosapuoli katsoo yhä vastaavuuden tunnustetuksi sillä edellytyksellä, että tuotetta koskevilla viejäosapuolen toimilla saavutetaan edelleen tuojaosapuolen asianmukainen terveys- ja kasvinsuojelun taso. Jos jokin osapuoli sitä pyytää, osapuolet keskustelevat viipymättä tuojaosapuolen tekemästä määrityksestä.

6.7 ARTIKLA

Riskinarviointi

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää varmistaa, että niiden terveys- ja kasvinsuojelutoimet perustuvat tieteellisiin periaatteisiin ja ovat asiaa koskevien kansainvälisten standardien, ohjeiden ja suositusten mukaisia.

2. Jos osapuoli katsoo, että jokin toisen osapuolen hyväksymä tai voimassa pitämä terveys- tai kasvinsuojelutoimi rajoittaa tai voi rajoittaa sen vientiä ja että kyseinen toimi ei perustu asiaa koskevaan kansainväliseen standardiin, ohjeeseen tai suositukseen, tai asiaa koskevaa standardia, ohjetta tai suositusta ei ole, kyseinen osapuoli voi pyytää tietoja toiselta osapuolelta. Pyynnön vastaanottanut osapuoli toimittaa pyynnön esittäneelle osapuolelle selvityksen kyseisen toimen syistä ja toimea koskevat olennaiset tiedot.

3. Jos asiasta ei ole riittävää tieteellistä näyttöä, osapuoli voi väliaikaisesti hyväksyä terveys- tai kasvinsuojelutoimen saatavilla olevan merkityksellisen tiedon pohjalta, mukaan lukien asiaankuuluvilta kansainvälisiltä järjestöiltä saatava tieto. Tällaisissa olosuhteissa kyseisen osapuolen edellytetään hankkivan kohtuullisen ajan kuluessa lisätiedot, joita tarvitaan objektiivisempaan riskinarviointiin ja terveys- tai kasvinsuojelutoimen tarkistamiseen sen perusteella.

4. Ottaen huomioon terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen asiaa koskevista määräyksistä johtuvat osapuolten oikeudet ja velvoitteet minkään tässä luvussa ei saa tulkita estävän osapuolta

- a) vahvistamasta terveys- ja kasvinsuojelun tasoa, jota se pitää asianmukaisena, terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen 5 artiklan mukaisesti;
- b) ottamasta käyttöön tai ylläpitämästä hyväksymismenettelyä, joka edellyttää riskinarvioinnin toteuttamista ennen kuin kyseinen osapuoli myöntää tuotteelle pääsyn markkinoilleen; tai
- c) hyväksymästä tai ylläpitämästä terveys- ja kasvinsuojelutoimia terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen 5 artiklan 7 kohdan mukaisesti.

5. Kukin osapuoli varmistaa, että sen terveys- ja kasvinsuojelutoimet eivät aiheuta mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää osapuolten välillä, jos niiden olosuhteet ovat samanlaiset tai samankaltaiset. Osapuoli ei saa soveltaa terveys- ja kasvinsuojelutoimia tavalla, joka johtaisi osapuolten välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

6. Riskinarvioinnin toteuttava osapuoli

- a) ottaa huomioon terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän WTO:n komitean aihetta koskevat ohjeet sekä kansainväliset standardit, ohjeet ja suositukset;
- b) harkitsee riskinhallintavaihtoehtoja, jotka eivät rajoita kauppaa enempää kuin on tarpeen sen terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaisesti määrittämän asianmukaisen terveys- ja kasvinsuojelun tason saavuttamiseksi ottaen huomioon teknisen ja taloudellisen toteutettavuuden; ja
- c) ottaa asianmukaista terveys- ja kasvinsuojelun tasoa määrittäessään huomioon tavoitteen minimoida kauppaan kohdistuvat kielteiset vaikutukset terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen 5 artiklan 4 kohdan mukaisesti ja valitsee riskinhallintavaihtoehdon, joka ei rajoita kauppaa enempää kuin on tarpeen terveys- tai kasvinsuojelutavoitteen saavuttamiseksi, ottaen huomioon teknisen ja taloudellisen toteutettavuuden.

7. Viejäosapuolen pyynnöstä tuojaosapuoli kertoo viejäosapuolelle tämän esittämään markkinoille pääsyä koskevaan pyyntöön liittyvän erityisen riskinarvioinnin edistymisestä ja mahdollisista prosessin aikana tapahtuvista viivästyksistä.

8. Osapuoli ei saa keskeyttää toisen osapuolen tuotteen tuontia ainoastaan sillä perusteella, että osapuoli tarkistaa terveys- ja kasvinsuojelutoimiaan, jos kyseisen tuotteen tuonti toisesta osapuolesta on ollut tuojaosapuolen sallimaa, kun tarkistus pantiin vireille, sanotun kuitenkin rajoittamatta 6.16 artiklan soveltamista.

6.8 ARTIKLA

Sopeuttaminen alueellisiin olosuhteisiin, mukaan lukien kasvintuhoojista tai taudeista vapaat alueet ja alueet, joilla esiintyy vain vähän kasvintuhoojia tai tauteja

Yleistä

1. Osapuolet tunnustavat, että terveys- ja kasvinsuojelutoimien mukauttaminen alueelliseen kasvintuhooja- tai tautitilanteeseen on tärkeä keino suojella eläinten ja kasvien elämää ja terveyttä sekä helpottaa kauppaa.

2. Osapuolet tunnustavat kasvintuhoojista tai taudeista vapaiden alueiden sekä alueiden, joilla esiintyy vain vähän kasvintuhoojia tai tauteja, käsitteet. Tällaisten alueiden määrittäminen perustuu maasto-olosuhteiden, ekosysteemien, epidemiologisen seurannan sekä terveys- ja kasvinsuojelutarkastusten tehokkuuden kaltaisiin tekijöihin.

3. Viejäosapuoli, joka väittää, että sen alueilla on kasvintuhoojista tai taudeista vapaita alueita tai alueita, joilla esiintyy vain vähän kasvintuhoojia tai tauteja, antaa tarvittavat todisteet tästä, jotta se voi puolueettomasti osoittaa tuojaosapuolelle, että tapauksen mukaan tällaiset alueet ovat kasvintuhoojista tai taudeista vapaita alueita taikka alueita, joilla esiintyy vain vähän kasvintuhoojia tai tauteja, ja että ne todennäköisesti pysyvät tällaisina. Tätä varten viejäosapuolen on tuojaosapuolen pyynnöstä annettava kohtuullinen pääsy tarkastus-, testaus- ja muihin merkityksellisiin menettelyihin.
4. Määrittäessään 2 kohdassa tarkoitettuja alueita alueellistamista koskevilla päätöksillä osapuolet ottavat huomioon terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän WTO-komitean asiaa koskevat ohjeet ja perustavat toimenpiteensä kansainvälisiin standardeihin, ohjeisiin ja suosituksiin tai, jos niillä ei saavuteta osapuolen asianmukaista terveys- ja kasvinsuojelun tasoa, olosuhteiden kannalta tarkoituksenmukaiseen riskinarviointiin.
5. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen alueiden määrittämisessä tuojaosapuoli ottaa huomioon viejäosapuolen viranomaisia koskevat merkitykselliset tiedot ja aiemmat kokemukset.
6. Tuojaosapuoli voi päättää, että kasvintuhoojista tai taudeista vapaiden alueiden tai alueiden, joilla esiintyy vain vähän kasvintuhoojia tai tauteja, tunnustamista koskevan viejäosapuolen pyynnön käsittelemiseen voidaan käyttää nopeutettua menettelyä.
7. Jos viejäosapuoli ei ole samaa mieltä tuojaosapuolen tekemästä määräytyksestä, tuojaosapuolen on esitettävä viejäosapuolelle perustelut.

8. Viejäosapuoli toimittaa tuojaosapuolen pyynnöstä kattavan selvityksen ja tämän artiklan soveltamisalaan kuuluvia määräyksiä ja päätöksiä tukevat tiedot. Näiden menettelyjen aikana osapuolet pyrkivät välttämään tarpeettomia kaupan häiriöitä.

Eläimet, eläintuotteet ja eläimistä saatavat sivutuotteet

9. Osapuolet tunnustavat vyöhykkeisiin jakamisen periaatteen ja sopivat soveltavansa sitä kaupassaan. Osapuolet tunnustavat myös WOA:n vahvistaman virallisen eläinterveystilanteen.

10. Tuojaosapuoli käyttää viejäosapuolen eläinterveystilanteen määrittämisen pohjana lähtökohtaisesti viejäosapuolen toimittamia todisteita terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen, WOA:n maaeläinten terveyttä koskevan säännösten ja WOA:n vesieläinten terveyttä koskevan säännösten mukaisesti.

11. Tuojaosapuoli arvioi viejäosapuolelta mahdollisesti saadut lisätiedot ilman aiheutonta viivytystä ja lähtökohtaisesti 90 päivän kuluessa niiden vastaanottamisesta. Tuojaosapuoli voi pyytää viejäosapuolelta lupaa paikalla tehtävään tarkastukseen, ja sen on suoritettava mahdolliset tarkastukset 6.11 artiklassa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti ja 90 päivän kuluessa siitä, kun viejäosapuoli on vastaanottanut tarkastuspyynnön, elleivät osapuolet toisin sovi.

12. Osapuolet tunnustavat lokeroinnin käsitteen ja sopivat lokerointiin liittyvästä yhteistyöstä.

Kasvit ja kasvituotteet

13. Osapuolet tunnustavat kasvintuhoojista vapaiden alueiden, kasvintuhoojista vapaiden tuotantopaikkojen, kasvintuhoojista vapaiden tuotantotilojen ja alueiden, joilla esiintyy vain vähän kasvintuhoojia, käsitteet sellaisina kuin ne on määritelty asiaa koskevissa IPPC:n kansainvälisissä kasvinsuojelutoimenpidestandeissa, jäljempänä 'ISPM', keinona suojella kasvien elämää tai terveyttä ja helpottaa kauppaa ja sopivat soveltavansa niitä keskinäisessä tavarakaupassaan.
14. Hyväksyessään tai ylläpitäessään kasvinsuojelutoimia tuojaosapuoli ottaa viejäosapuolen pyynnöstä huomioon ne kasvintuhoojista vapaat alueet, kasvintuhoojista vapaat tuotantopaikat, kasvintuhoojista vapaat tuotantotilat ja alueet, joilla esiintyy vain vähän kasvintuhoojia, jotka viejäosapuoli on vahvistanut asiaa koskevien kansainvälisten standardien, ohjeiden ja suositusten mukaisesti.
15. Viejäosapuoli yksilöi kasvintuhoojista vapaat alueet, kasvintuhoojista vapaat tuotantopaikat, kasvintuhoojista vapaat tuotantotilat tai alueet, joilla esiintyy vain vähän kasvintuhoojia, ja toimittaa asiaa koskevat tiedot toiselle osapuolelle. Pyydettyessä viejäosapuoli antaa kattavan selvityksen ja taustatiedot tapauksen mukaan joko asiaankuuluvan ISPM:n mukaisesti tai muulla tavoin.
16. Tuojaosapuolen on periaatteessa käytettävä viejäosapuolen tai sen osien kasvinterveystilannetta koskevan määrittelyn pohjana viejäosapuolen toimittamia tietoja terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen ja asiaankuuluvan ISPM:n mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta 6.16 artiklan soveltamista.

17. Tuojaosapuoli arvioi viejäosapuolelta mahdollisesti saadut lisätiedot ilman aiheetonta viivytystä ja lähtökohtaisesti 90 päivän kuluessa niiden vastaanottamisesta. Tuojaosapuoli voi pyytää viejäosapuolelta lupaa paikalla tehtävään tarkastukseen, ja sen on suoritettava mahdolliset tarkastukset 6.11 artiklassa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti ja kuuden kuukauden kuluessa viejäosapuolta koskevan tarkastuspyynnön esittämisestä, elleivät osapuolet toisin sovi. Jos osapuolet sopivat muusta ajanjaksosta, niiden on otettava huomioon kasvintuhoojan ja asianomaisen viljelykasvin biologia.

6.9 ARTIKLA

Läpinäkyvyys

1. Osapuolet tunnustavat, että niiden on tärkeä jakaa jatkuvasti tietoja omista terveys- ja kasvinsuojelutoimistaan ja antaa toiselle osapuolelle mahdollisuus esittää huomautuksia niiden ehdottamista terveys- ja kasvinsuojelutoimista.
2. Tämän artiklan täytäntöönpanossa osapuolet ottavat huomioon terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän WTO:n komitean aihetta koskevat ohjeet sekä kansainväliset standardit, ohjeet ja suositukset.

3. Jos kiireellisiä ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojeluun liittyviä ongelmia ei ilmene tai uhkaa ilmetä eikä toimi ole luonteeltaan kauppaa helpottava, osapuolen on ilmoitettava osapuolten kauppaan mahdollisesti vaikuttavasta ehdotetusta terveys- tai kasvinsuojelutoimesta ja annettava toiselle osapuolelle lähtökohtaisesti vähintään 60 päivää aikaa ilmoituksen antamisesta esittää kirjallisia huomautuksia. Jos se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, kyseisen osapuolen olisi annettava yli 60 päivää aikaa esittää huomautuksia ja otettava huomioon toisen osapuolen esittämät kohtuulliset pyynnot pidentää huomautusten esittämisen määräaikaa. Osapuoli vastaa pyynnöstä toisen osapuolen kirjallisiin huomautuksiin asianmukaisella tavalla.

4. Osapuolet

- a) pyrkivät kauppaan sovellettavia terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevaan läpinäkyvyyteen;
- b) tehostavat vastavuoroisesti osapuolten terveys- ja kasvinsuojelutoimien ja niiden soveltamisen tuntemusta; ja
- c) vaihtavat tietoja terveys- ja kasvinsuojelutoimien kehittämiseen ja soveltamiseen liittyvistä kysymyksistä, jotta voidaan minimoida niiden kielteiset vaikutukset osapuolten väliseen kauppaan.

5. Kukin osapuoli toimittaa toisen osapuolen pyynnöstä ja lähtökohtaisesti 15 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta tiedot seuraavista:

- a) tiettyjen tuotteiden tuontiin sovellettavat tuontiedellytykset; ja
- b) tiettyjen tuotteiden hyväksyntää koskevien hakemusten käsittelyn edistyminen.

6. Edellä 4 kohdan c alakohdassa ja 5 kohdassa tarkoitetut tiedot katsotaan toimitetuiksi, kun ne on asetettu saataville WTO:lle sen sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti annetulla ilmoituksella tai kun edellä tarkoitetut tiedot on asetettu maksutta saataville kyseisen osapuolen julkiselle ja viralliselle verkkosivustolle.

7. Osapuolen on pyynnöstä toimitettava toiselle osapuolelle merkitykselliset tiedot, jotka se on ottanut huomioon ehdotettua toimea suunnitellessaan, tarpeen mukaan ja siinä määrin kuin tiedot toimittavan osapuolen luottamuksellisuutta ja yksityisyyttä koskevat vaatimukset sen sallivat.

8. Osapuoli voi pyytää toista osapuolta keskustelemaan, jos se on tarkoituksenmukaista ja mahdollista, ehdotettuun terveys- tai kasvinsuojelutoimeen liittyvistä kauppaa koskevista huolenaiheista ja siitä, onko käytettävissä vaihtoehtoisia, huomattavasti vähemmän kauppaa rajoittavia lähestymistapoja, joilla kyseisen toimen tavoite voidaan saavuttaa.

9. Kukin osapuoli julkaisee, mieluiten sähköisesti, ilmoitukset terveys- tai kasvinsuojelutoimista virallisessa lehdessä tai verkkosivustolla.

10. Kukin osapuoli varmistaa, että terveys- tai kasvinsuojelutoimen tekstissä tai ilmoituksessa mainitaan toimen voimaantulopäivä ja oikeusperusta.

11. Viejäosapuoli ilmoittaa tuojaosapuolelle hyvissä ajoin ja asianmukaisesti

- a) nykyiseen kauppaan liittyvistä merkittävistä terveys- tai kasvinsuojeluriskeistä;
- b) kiireellisistä tilanteista, joissa eläin- tai kasvinterveystilanteen muuttuminen viejäosapuolen alueella voi vaikuttaa nykyiseen kauppaan;
- c) kasvintuhooja- tai tautitilanteen merkittävistä muutoksista, kuten kasvintuhoojien tai tautien esiintymisestä ja kehittymisestä, mukaan lukien alueellistamista koskevien päätösten soveltaminen; ja
- d) elintarvikkeiden turvallisuuteen tai kasvintuhoojien tai tautien hallintaan, valvontaan tai hävittämiseen liittyvissä toimintapolitiikoissa tai käytännöissä tapahtuneista merkittävistä muutoksista, jotka voivat vaikuttaa nykyiseen kauppaan.

12. Jos se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, osapuolen olisi varattava yli kuusi kuukautta aikaa osapuolten väliseen kauppaan mahdollisesti vaikuttavan terveys- tai kasvinsuojelutoimen julkaisemispäivän ja voimaantulopäivän välille, paitsi jos toimen tarkoituksena on puuttua kiireelliseen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojeluun liittyvään ongelmaan tai toimi on luonteeltaan kauppaa helpottava.

13. Osapuoli toimittaa toiselle osapuolelle pyynnöstä tiedot kaikista terveys- tai kasvinsuojelutoimista, jotka liittyvät tuotteen tuontiin sen alueelle.

6.10 ARTIKLA

Kaupan helpottaminen

Hyväksymismenettelyt

1. Osapuolet tunnustavat, että kullakin osapuolella on oikeus kehittää ja soveltaa hyväksymismenettelyjä, joilla varmistetaan tuojaosapuolen asianmukaisen terveys- ja kasvinsuojelun tason saavuttaminen ja minimoidaan kauppaan kohdistuvat kielteiset vaikutukset.
2. Kukin osapuoli varmistaa, että kaikki eläinten ja kasvien terveyttä koskevat hyväksymismenettelyt, jotka vaikuttavat osapuolten väliseen kauppaan,
 - a) aloitetaan ja saatetaan päätökseen ilman aiheetonta viivytystä; ja
 - b) toteutetaan tavalla, josta ei aiheudu toisen osapuolen mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää.
3. Kukin osapuoli pyrkii varmistamaan, että toisen osapuolen alueelle vietävät tuotteet yltyvät tuojaosapuolen asianmukaiselle terveys- ja kasvinsuojelun tasolle. Tätä varten viejäosapuoli ottaa käyttöön ja toteuttaa asianmukaiset valvontatoimenpiteet, mukaan lukien tarvittaessa riskiperusteiset paikalla tehtävät tarkastukset. Tuojaosapuoli voi edellyttää, että viejäosapuolen asianomainen toimivaltainen viranomainen osoittaa objektiivisesti tuojaosapuolta tyydyttävällä tavalla, että sen tuontivaatimukset täyttyvät.

4. Jos tuojaosapuoli vaatii tuotteen hyväksymistä ennen tuontia, kyseisen osapuolen on viejäosapuolen pyynnöstä asetettava viipymättä saataville tiedot terveys- ja kasvinsuojelualan tuontimenettelyistä. Tuojaosapuoli varmistaa erityisesti, että

- a) kunkin menettelyn tavanomainen käsittelyaika julkaistaan tai ennakoitu käsittelyaika ilmoitetaan viejäosapuolelle tämän pyynnöstä;
- b) tuojaosapuolen toimivaltainen viranomainen tutkii hakemuksen saatuaan viipymättä asiakirjojen kattavuuden ja ilmoittaa viejäosapuolelle täsmällisesti ja kattavasti kaikista puuttuvista seikoista;
- c) tuojaosapuolen toimivaltainen viranomainen toimittaa menettelyn tulokset mahdollisimman pian viejäosapuolelle täsmällisesti ja kattavasti, jotta voidaan tarvittaessa toteuttaa korjaavia toimenpiteitä;
- d) tuojaosapuolen toimivaltainen viranomainen jatkaa menettelyä siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista, vaikka hakemuksesta puuttuisi osia, jos viejäosapuoli sitä pyytää; ja
- e) tuojaosapuolen toimivaltainen viranomainen ilmoittaa pyynnöstä viejäosapuolelle, missä vaiheessa menettely on, ja antaa selityksen mahdollisista viivästyksistä.

5. Jos osapuoli edellyttää hyväksymismenettelyä varten riskinarviointia, kyseisen osapuolen on tavanomaisissa olosuhteissa viipymättä ja lähtökohtaisesti vuoden kuluessa tuotteen vientiä varten tarvittavien tietojen vastaanottamisesta asetettava kyseinen riskinarviointi saataville.

6. Kukin osapuoli pyrkii soveltamaan hyväksymismenettelyjensä kaikkiin vaiheisiin kohtuullisia määräaikoja ja aloittaa nämä menettelyt viipymättä saatuaan hakemuksen toiselta osapuolelta.

7. Kukin osapuoli välttää tarpeettomia päällekkäisyyksiä ja hallinnollisia rasitteita seuraavien osalta:

- a) kaikki asiakirjat, tiedot tai toimet, joita se edellyttää hakijalta osana hyväksymismenettelyjään; ja
- b) kaikki tiedot, joita osapuoli arvioi osana hyväksymismenettelyjä.

8. Kukin osapuoli julkistaa viipymättä kaikki muutokset vaadittuihin hyväksymismenettelyihinsä tai niihin liittyviin vaatimuksiin. Muutoin kuin asianmukaisesti perustelluissa osapuolen suojelun tasoon liittyvissä tilanteissa kukin osapuoli tarjoaa hyväksymismenettelyihinsä tai niitä koskeviin vaatimuksiin tehtyjen muutosten julkaisemisen ja niiden voimaantulon välisen siirtymäkauden, jotta toinen osapuoli voi tutustua ja sopeutua tällaisiin muutoksiin. Kukin osapuoli pyrkii ottamaan ennen muutosten julkaisemista toimitetut hakemukset huomioon eikä pitkitä niiden hyväksymisprosessia. Jos hyväksymismenettelyjen muutos vähentää rasitteita, voimaantulo ei saa viivästyä tarpeettomasti.

9. Osapuolen on pyynnöstä toimitettava toiselle osapuolelle hyvissä ajoin tiedot siitä, missä vaiheessa hyväksymismenettely on.

Kasvien terveyteen liittyvät erityisedellytykset

10. IPPC:n puitteissa hyväksytyjen sovellettavien standardien mukaisesti kukin osapuoli tarjoaa riittävästi tietoa kasvintuhoojatilanteestaan, mukaan lukien seuranta, hävittämistä ja leviämisen estämistä koskevat ohjelmat ja niistä saadut tulokset, jotta voidaan tukea kasvintuhoojien luokittelua ja perustella kasvinsuojeluun liittyvät tuontitoimenpiteet.

11. Kukin osapuoli pyrkii laatimaan luettelon säännellyistä kasvintuhoojista sellaisten tuotteiden osalta, joihin liittyy kasvien terveyttä koskeva huolenaihe, ja saattamaan sen ajan tasalle. Luettelon on sisällettävä

- a) karanteenituhoojat, joita ei esiinny sen alueen missään osassa;
- b) karanteenituhoojat, joita esiintyy mutta jotka eivät ole laajalle levinneitä ja jotka ovat virallisessa valvonnassa; ja
- c) säänneltyt muut kuin karanteenituhoojat.

12. Kukin osapuoli rajoittaa sellaisia kasveja tai kasvituotteita, joihin liittyy kasvien terveyttä koskeva huolenaihe, koskevat tuontivaatimukset toimenpiteisiin, joilla varmistetaan säänneltyjen kasvintuhoojien poissaolo. Tällaisia tuontivaatimuksia sovelletaan viejäosapuolen koko alueeseen ottaen huomioon alueelliset olosuhteet.

13. Sellaisten tuotteiden lähetykset, joihin sovelletaan kasvinsuojelutoimia, hyväksytään viejäosapuolen antamien riittävien takeiden perusteella ilman ennakkotarkastusohjelmia. Tuojaosapuoli voi järjestelmälähtöisen lähestymistavan perusteella siirtää tuotteiden kauppaan liittyvät toiminnot viejäosapuolen toimivaltaiselle viranomaiselle.

14. Osapuolet toteuttavat ainoastaan teknisesti perusteltuja kasvinsuojelutoimia, jotka ovat kyseiseen kasvintuhoojariskiin nähden johdonmukaisia ja käytettävissä olevista toimista vähiten rajoittavia.

15. Osapuolet ottavat 10–14 kohdan täytäntöönpanossa huomioon asiaankuuluvan ISPM:n.

Erityiset tuontia koskevat terveys- ja kasvinsuojeluvaatimukset

16. Jos tuojaosapuolen asianmukaisen suojelun tason saavuttamiseksi on käytettävissä useita terveys- tai kasvinsuojelutoimia, osapuolet aloittavat viejäosapuolen pyynnöstä teknisen vuoropuhelun, jolla pyritään välttämään tarpeettomat kaupan häiriöt ja valitsemaan käytännöllisin ratkaisu.

6.11 ARTIKLA

Auditoinnit

1. Voidakseen määrittää, kykeneekö viejäosapuoli antamaan vaaditut takeet ja noudattamaan tuojaosapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimia, ja jollei tämän artiklan määräyksistä muuta johdu, tuojaosapuolella on oikeus auditoida viejäosapuolen toimivaltaiset viranomaiset ja niihin liittyvät tai niiden käyttämät tarkastusjärjestelmät.
2. Tuojaosapuoli voi päättää, että auditointi on tarpeen yhtenä keinona arvioida viejäosapuolen virallisia tarkastus- ja sertifiointijärjestelmiä. Tällaisessa auditoinnissa noudatetaan järjestelmätarkastukseen perustuvaa lähestymistapaa, jossa tarkastellaan järjestelmän menettelyistä, asiakirjoista tai rekistereistä poimittua otosta, ja tarvittaessa tehdään tarkastuksia paikan päällä auditoinnin kohteena olevissa tiloissa.
3. Auditoinneissa keskitytään ensisijaisesti arvioimaan virallisten tarkastus- ja sertifiointijärjestelmien tehokkuutta sekä viejäosapuolen valmiuksia noudattaa tuontia koskevia terveys- ja kasvinsuojeluvaatimuksia ja niihin liittyviä valvontatoimenpiteitä sen sijaan, että arvioitaisiin tiettyjä laitoksia tai tiloja, ja tavoitteena on määrittää, kykenevätkö viejäosapuolen toimivaltaiset viranomaiset huolehtimaan valvonnasta ja ylläpitämään sitä sekä antamaan vaaditut takeet tuojamaalle.

4. Auditointia tehdessään tuojaosapuoli ottaa huomioon terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän WTO:n komitean aiheita koskevat ohjeet ja toimii asiaa koskevien kansainvälisten standardien, ohjeiden ja suositusten mukaisesti.
5. Tuojaosapuoli määrittää auditointien luonteen ja tiheyden ottaen huomioon tuotteeseen liittyvät riskit, aiempien tuontitarkastusten tulokset ja muut saatavilla olevat tiedot, kuten viejäosapuolen toimivaltaisen viranomaisen suorittamat auditoinnit ja tarkastukset.
6. Kukin osapuoli pyrkii vähentämään auditointien tiheyttä ja määrää. Jos tuojaosapuoli katsoo tarpeelliseksi suorittaa auditoinnin yhtenä keinona arvioida viejäosapuolen virallisia tarkastus- ja sertifiointijärjestelmiä sekä viejäosapuolen kykyä noudattaa tuontia koskevia terveys- ja kasvinsuojeluvaatimuksia ja niihin liittyviä valvontatoimenpiteitä, se toimii seuraavasti:
- a) tiettyä tuotetta koskevan ensimmäisen vientipyynnön yhteydessä tuojaosapuoli tekee toista osapuolta koskevan auditoinnin, johon valitaan edustava otos; ja
 - b) hyväksymismenettelyn nopeuttamiseksi silloin, kun kyse on samaa tuotetta koskevista myöhemmistä vientipyynnöistä, tuojaosapuoli auditoi viejäosapuolen ainoastaan asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa. Jos tuojaosapuoli tekee auditoinnin, sen on perusteltava se viejäosapuolelle.

7. Tuojaosapuolen ja viejäosapuolen toimivaltaisten viranomaisten on ennen auditointia keskusteltava seuraavista seikoista ja vahvistettava ne auditointisuunnitelmassa:

- a) auditoinnin syyt, tavoitteet ja laajuus;
- b) viejäosapuolen arvioinnissa käytettävät kriteerit tai vaatimukset; ja
- c) auditoinnin eteneminen ja toteutusmenettelyt.

Jolleivät osapuolet toisin sovi, tuojaosapuolen on toimitettava viejäosapuolelle auditointisuunnitelma viimeistään 30 päivää ennen auditointia.

8. Tuojaosapuoli toimittaa viejäosapuolelle auditoinnin tulokset kirjallisesti auditointiraportissa, jossa esitetään havainnot, päätelmät ja suositukset.

9. Tuojaosapuoli toimittaa auditointiraportin luonnoksen viejäosapuolelle lähtökohtaisesti 30 työpäivän kuluessa auditoinnin loppuun saattamisesta.

10. Tuojaosapuoli tarjoaa viejäosapuolelle tilaisuuden esittää huomautuksia auditoinnissa tehdyistä havainnoista. Tuojaosapuoli voi ottaa tällaiset huomautukset huomioon ennen kuin se tekee päätelmänsä ja toteuttaa toimia. Tuojaosapuoli toimittaa viejäosapuolelle kirjallisen loppuraportin lähtökohtaisesti kahden kuukauden kuluessa kyseisten huomautusten vastaanottamisesta.

11. Viejäosapuoli ilmoittaa tuojaosapuolelle korjaavista toimenpiteistä, joita se on toteuttanut tuojaosapuolen havaintojen ja päätelmien perusteella.
12. Kukin osapuoli varmistaa, että käytössä on menettelyt, joilla estetään viejäosapuolen toimivaltaisten viranomaisten auditoinnin aikana saatujen luottamuksellisten tietojen paljastuminen, mukaan lukien menettelyt, joilla poistetaan luottamukselliset tiedot lopullisesta auditointiraportista ennen kuin se asetetaan julkisesti saataville.
13. Auditointien seurauksena toteutettavien toimenpiteiden on oltava oikeassa suhteessa havaittuihin riskeihin, eivätkä ne saa rajoittaa kauppaa enempää kuin on tarpeen tuojaosapuolen asianmukaisen terveys- ja kasvinsuojelun tason saavuttamiseksi. Tilanteesta neuvotellaan pyydettyäessä 6.19 artiklan mukaisesti. Osapuolet ottavat huomioon kaikki tällaisten neuvottelujen yhteydessä toimitetut tiedot.
14. Kukin osapuoli vastaa tällaiseen auditointiin liittyvistä omista kustannuksistaan.

6.12 ARTIKLA

Tuontitarkastukset

1. Kukin osapuoli varmistaa, että sen tuontitarkastukset kohdennetaan riskiperusteisesti, että ne suoritetaan ilman aiheetonta viivytystä ja että niitä sovelletaan oikeasuhteisesti ja syrjimättömästi.

2. Kukin osapuoli varmistaa, että toisen osapuolen alueelle vietävät tuotteet täyttävät tuojaosapuolen terveys- ja kasvinsuojeluvaatimukset.
3. Kukin osapuoli antaa pyynnöstä toisen osapuolen käyttöön tiedot tuontimenettelyistään, mukaan lukien terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevien tuontitarkastusten tiheys ja tekijät, joiden se katsoo määrittävän tuontiin liittyviä riskejä.
4. Jos tuontitarkastuksessa ilmenee, että tuote ei ole sovellettavien tuontivaatimusten mukainen, tuojaosapuoli
 - a) käyttää toimiensa perustana riskinarviointia ja varmistaa, että toimi ei rajoita kauppaa enempää kuin on tarpeen sen asianmukaisen terveys- ja kasvinsuojelun tason saavuttamiseksi;
 - b) ilmoittaa tuojalle tai tämän edustajalle vaatimustenvastaisuuden syyt, toimen oikeusperustan ja tarvittaessa kyseisen lähetyksen hävittämispaikan; ja
 - c) antaa tuojalle tai sen edustajalle mahdollisuuden antaa lisätietoja, jotka auttavat kyseistä osapuolta päätöksenteossa.

5. Jos osapuoli kieltää toisen osapuolen tavaran tuonnin tai rajoittaa sitä tuontitarkastuksen kielteisen tuloksen perusteella, tuojaosapuolen on viejäosapuolen toimivaltaisen viranomaisen tai lähetyksestä vastaavan toimijan pyynnöstä oman lainsäädäntönsä mukaisesti ilmoitettava kirjallisesti tavanomaisten kanavien kautta kiellon tai rajoituksen syy, toimen oikeusperusta tai lupa sekä tarvittaessa tiedot kyseisen lähetyksen hävittämisaikasta.²²
6. Jos hylätyn lähetyksen mukana on terveys- tai kasvinterveystodistus, tuojaosapuoli ilmoittaa asiasta viejäosapuolen toimivaltaiselle viranomaiselle ja toimittaa kaikki asianmukaiset tiedot, mukaan lukien toimen oikeusperusta, yksityiskohtaiset laboratoriotulokset ja menetelmät. Tuojaosapuoli säilyttää fyysiset ja sähköiset asiakirjat, jotka koskevat testinäytteen tunnistamista, keräämistä, näytteenottoa, kuljetusta ja varastointia sekä testinäytteen analysointiin käytettyjä menetelmiä. Lisäksi tuojaosapuoli ilmoittaa tuojalle tai sen edustajalle kyseisen lähetyksen hävittämisestä. Kun kyseessä on kasvintuhoojalöydös, ilmoituksessa on mainittava kasvintuhoojan laji aina, kun se on mahdollista.
7. Jos tuojaosapuoli toteaa, että terveys- tai kasvinsuojelutoimen noudattamatta jättäminen on merkittävää, jatkuvaa tai toistuvaa, tuojaosapuoli ilmoittaa tästä viejäosapuolelle.

²² Selkeyden vuoksi todetaan, että mikään tässä artiklassa ei estä tuojaosapuolta hävittämästä lähetystä, jossa todetaan olevan tarttuva taudinaiheuttaja tai kasvintuhooja, joka voi, jos kiireellisiä toimia ei toteuteta, levitä ja aiheuttaa vahinkoa ihmisten, eläinten tai kasvien elämälle tai terveydelle kyseisen osapuolen alueella.

8. Sen estämättä, mitä 6 kohdassa määrätään, tuojaosapuoli toimittaa pyynnöstä viejäosapuolelle saatavilla olevat tiedot viejäosapuolen tavaroista, joiden on todettu olevan tuojaosapuolen terveys- tai kasvinsuojelutoimien vastaisia.
9. Terveys- tai kasvinsuojelutoimien noudattamisen tarkastamiseen ja varmistamiseen liittyvistä menettelyistä perittävät maksut eivät saa olla suurempia kuin kyseisen palvelun todelliset kustannukset.

6.13 ARTIKLA

Todistukset

1. Jos osapuoli vaatii tavarán tuontia varten terveys- tai kasvinterveystodistuksen, tälláisen todistuksen on perustuttava Codexin, IPPC:n ja WOH:n kansainválisiiin standardeihin.
2. Kukin osapuoli varmistaa, että sen todistukset, mukaan lukien mahdolliset vakuutukset, laaditaan siten, ettei osapuolten väliselle kaupalle aiheuteta tarpeetonta rasitetta.
3. Tuojaosapuoli toimittaa pyynnöstä viipymättä toiselle osapuolelle tiedot tiettyä tuotetta varten vaadittavista todistuksista.
4. Osapuolet lujittavat todistusmallien kehittämiseen liittyvää yhteistyötään vähentääkseen hallinnollista rasitetta ja helpottaakseen toistensa markkinoille pääsyä.

5. Osapuolet edistävät sähköisten todistusten ja muun niiden välistä kauppaa helpottavan tekniikan käyttöä.

6. Kukin osapuoli hyväksyy alkuperäisten todistusten vaihtamisen joko paperiasiakirjoihin perustuvan järjestelmän tai sellaisen suojatun sähköisen tiedonsiirtojärjestelmän avulla, joka tarjoaa vastaavan todistustakuun. Viejäosapuoli voi toimittaa viralliset todistukset sähköisessä muodossa, jos tuojaosapuoli katsoo niiden tarjoavan vastaavat turvallisuustakeet, mukaan lukien digitaaliset allekirjoitukset ja takeet asiakirjan aitoudesta.

6.14 ARTIKLA

Terveys- ja kasvinsuojelutoimien soveltaminen

1. Kukin osapuoli soveltaa terveys- tai kasvinsuojelutoimiaan toisen osapuolen alueeseen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 6.8 artiklan soveltamista.

2. Mielivaltaisen tai perusteettoman syrjinnän välttämiseksi samoja tuontivaatimuksia sovelletaan sellaiseen viejäosapuolen alueeseen, jolla vallitsevat samanlaiset tai samankaltaiset terveys- tai kasvinsuojeluolosuhteet.

3. Tiettyä tuotetta koskevan ensimmäisen vientipyynnön yhteydessä tuojaosapuoli aloittaa viipymättä toisen osapuolen tai, tapauksen mukaan, jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion tai jäsenvaltioiden ryhmän hakemuksen hyväksymismenettelyn. Hyväksymismenettelyssä noudatetaan 6.10 artiklassa määrättyä menettelyä, ja jos hakemus koskee sellaisten jäsenvaltioiden ryhmää, joissa vallitsevat samanlaiset tai samankaltaiset terveys- tai kasvinsuojeluolosuhteet, se ei saa kestää kauempaa kuin yhden jäsenvaltion hakemuksen hyväksymismenettely.

4. Samaa tuotetta koskevan myöhemmän vientipyynnön tapauksessa tuojaosapuoli hyväksyy hakemuksen viimeistään kuuden kuukauden kuluttua pyynnön vastaanottamisesta, lukuun ottamatta asianmukaisesti perusteltuja tapauksia. Tietopyynnot on rajattava siihen, mikä on tarpeen, ja tiedot, jotka ovat tuojaosapuolen saatavilla jo ennestään, kuten tiedot viejäosapuolen lainsäädäntökehyksestä ja aiemmista auditointiraporteista, on otettava huomioon.

6.15 ARTIKLA

Tarpeettomien valvontatoimenpiteiden poistaminen

1. Osapuolet tunnustavat, että viejäosapuoli on vastuussa sen varmistamisesta, että vientiä varten hyväksytyt laitokset, tilat ja tuotteet täyttävät tuojaosapuolen sovellettavat terveysvaatimukset.

2. Jos tuojaosapuoli pitää yllä luetteloa tietyn tavaran tuontia varten hyväksytyistä laitoksista tai tiloista, se hyväksyy viejäosapuolen pyynnöstä, johon on liitetty asianmukaiset takeet, viejäosapuolen alueella sijaitsevan laitoksen tai tilan ilman ennakkotarkastusta seuraavin edellytyksin ja menettelyin:

- a) tuojaosapuoli on sallinut kyseisen tavaran tuonnin viejäosapuolen toimivaltaisten viranomaisten soveltaman eläinten terveyttä ja elintarvikkeiden turvallisuutta koskevan valvontajärjestelmän arvioinnin perusteella;
- b) viejäosapuolen toimivaltainen viranomainen on hyväksynyt kyseisen laitoksen tai tilan;
- c) viejäosapuolen toimivaltaisella viranomaisella on oikeus keskeyttää tai peruuttaa kyseisen laitoksen tai tilan hyväksyntä; ja
- d) viejäosapuoli on toimittanut tuojaosapuolen pyytämät olennaiset tiedot.

3. Tuojaosapuoli sisällyttää laitokset tai tilat hyväksytyjen laitosten tai tilojen luetteloon lähtökohtaisesti 45 päivän kuluessa viejäosapuolen pyynnön vastaanottamisesta. Luettelo asetetaan julkisesti saataville.

4. Tuojaosapuolella on oikeus auditoida viejäosapuolen valvontajärjestelmä vientihyväksynnän antamisen jälkeen. Näihin auditointeihin voi sisältyä paikalla tehtävä tarkastus edustavalle määrälle sellaisia laitoksia tai tiloja, jotka sisältyvät hyväksytyjen laitosten tai tilojen luetteloon, tai laitoksille tai tiloille, joille viejäosapuoli on pyytänyt hyväksyntää. Jos tuojaosapuoli havaitsee auditoinnin tuloksena vakavia toistuvia noudattamatta jättämisistä, tuojaosapuoli voi keskeyttää viejäosapuolen toimivaltaisen viranomaisen valvontajärjestelmän tunnustamisen.
5. Tuojaosapuoli voi asianmukaisesti perustelluissa olosuhteissa evätä hyväksynnän sellaisilta laitoksilta tai tiloilta, joiden ei katsota täyttävän sen vaatimuksia. Tällaisessa tapauksessa tuojaosapuoli ilmoittaa viejäosapuolelle, jos se kieltäytyy hyväksymästä laitoksia tai tiloja ja perustelee kieltäytymisensä.
6. Tuojaosapuoli voi tehdä 6.11 artiklan mukaisesti auditointeja osana hyväksymismenettelyä. Tällaiset auditoinnit rajoittuvat laitoksen tai tilan hyväksymisestä vastaavan toimivaltaisen viranomaisen rakenteeseen, organisaatioon ja vastuualueisiin sekä tuojaosapuolen vaatimusten noudattamista koskeviin terveystakeisiin. Näihin auditointeihin voi sisältyä paikalla tehtävä tarkastus edustavalle määrälle sellaisia laitoksia tai tiloja, jotka sisältyvät hyväksytyjen laitosten tai tilojen luetteloon, tai laitoksille tai tiloille, joille viejäosapuoli on pyytänyt hyväksyntää.
7. Tuojaosapuoli voi muuttaa laitosten tai tilojen luetteloa tällaisten auditointien tulosten perusteella.
8. Tätä artiklaa ei sovelleta kasveihin ja kasvituotteisiin liittyviin toimenpiteisiin.

6.16 ARTIKLA

Kiireelliset toimenpiteet

1. Tuojaosapuoli voi vakavista syistä toteuttaa väliaikaisesti ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi tarvittavia kiireellisiä toimenpiteitä.
2. Kiireellisen toimenpiteen toteuttavan osapuolen on viipymättä ilmoitettava kyseisestä toimenpiteestä kirjallisesti toiselle osapuolelle. Kiireellisen toimenpiteen toteuttavan osapuolen on otettava huomioon kaikki toisen osapuolen toimittamat tiedot.
3. Kiireellisen toimenpiteen toteuttavan osapuolen on tarkasteltava toimenpiteen perusteita lähtökohtaisesti kuuden kuukauden kuluessa sen käyttöönotosta edellyttäen, että tarvittavat tiedot ovat saatavilla, ja ilmoitettava pyynnöstä toiselle osapuolelle uudelleentarkastelun tuloksista. Osapuoli ei saa pitää kiireellistä toimenpidettä voimassa, ellei kiireellinen ongelma tai uhka jatku. Jos osapuoli pitää kiireellisen toimenpiteen voimassa, kyseistä toimenpidettä olisi tarkasteltava uudelleen säännöllisin väliajoin.
4. Osapuolen, joka toteuttaa kiireellisen toimenpiteen, on tarpeettomien kaupan häiriöiden välttämiseksi ratkaistava tilanne osapuolten välillä kuljetuksessa olevien lähetysten osalta sopivimmalla ja kohtuullisimmalla tavalla ja otettava tässä huomioon todettu riski.

6.17 ARTIKLA

Yhteistyö

1. Osapuolet tarkastelevat tämän luvun mukaisesti vaihtoehtoja osapuolten välisen yhteistyön ja tietojenvaihdon lisäämiseksi yhteistä etua koskevissa terveys- ja kasvinsuojelukysymyksissä. Näihin vaihtoehtoihin voi sisältyä kaupan helpottamista koskevia aloitteita.
2. Osapuolet tekevät yhteistyötä helpottaakseen tämän luvun täytäntöönpanoa ja voivat yhdessä kartoittaa terveys- ja kasvinsuojeluasioita koskevia aloitteita, joilla pyritään poistamaan tarpeettomia osapuolten välisen kaupan esteitä.
3. Osapuolet voivat edistää yhteistyötä kaikilla monenvälisillä foorumeilla, erityisesti asiaankuuluvien kansainvälisten standardointielinten kanssa.

6.18 ARTIKLA

Tietojenvaihto

Osapuoli voi pyytää toiselta osapuolelta tietoja tämän luvun soveltamisalaan kuuluvista asioista, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän luvun muiden määräysten soveltamista. Pyynnön vastaanottanut osapuoli pyrkii omien luottamuksellisuutta ja yksityisyyttä koskevien vaatimustensa mukaisesti toimittamaan saatavilla olevat tiedot pyynnön esittäneelle osapuolelle kohtuullisessa ajassa ja mahdollisuuksien mukaan sähköisesti.

6.19 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Kukin osapuoli voi pyytää neuvotteluja erityisistä terveys- ja kasvinsuojelutoimiin liittyvistä kauppaa koskevista huolenaiheista.
2. Osapuolet järjestävät tällaiset neuvottelut 30 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta, jolleivät osapuolet toisin sovi.
3. Osapuolet pyrkivät toimittamaan kaikki merkitykselliset tiedot, joita tarvitaan sellaisen yhdessä sovitun ratkaisun löytämiseksi, joka ei aiheuta tarpeettomia kaupan häiriöitä.

6.20 ARTIKLA

Yhteyspisteet

1. Kukin osapuoli nimeää yhteyspisteen tämän luvun täytäntöönpanoa varten ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot, mukaan lukien tiedot vastuussa olevasta virkamiehestä.
2. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.

6.21 ARTIKLA

Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea

1. Edellä olevalla 1.10 artiklan (Tämän sopimuksen III osan alakomiteat ja muut elimet) 1 kohdan e alakohdalla perustettu terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea

- a) tarjoaa foorumin, jolla parannetaan osapuolten ymmärrystä terveys- ja kasvinsuojelukysymyksistä, jotka liittyvät tämän luvun täytäntöönpanoon, mukaan lukien terveys- ja kasvinsuojelutoimiin liittyvät sääntelyprosessit;
- b) seuraa tämän luvun täytäntöönpanoa ja käsittelee kaikkia tähän lukuun liittyviä asioita, mukaan lukien kaikki sen täytäntöönpanossa mahdollisesti esiin nousevat kysymykset;
- c) tarjoaa foorumin, jolla voidaan keskustella terveys- ja kasvinsuojelutoimien soveltamiseen liittyvistä ongelmista, jotta voidaan saavuttaa molemminpuolisesti hyväksyttävät ratkaisut ja käsitellä viipymättä kysymyksiä, jotka voivat aiheuttaa tarpeettomia esteitä osapuolten väliselle kaupalle;
- d) vaihtaa terveys- ja kasvinsuojeluasioihin liittyviä tietoja, asiantuntemusta ja kokemuksia.

2. Terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitea voi

- a) kartoittaa sellaisia osa-alueita, joilla voitaisiin tehdä terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevaa yhteistyötä, johon voi sisältyä myös teknistä apua;

- b) edistää yhteistyötä terveys- ja kasvinsuojeluasioissa, joista keskustellaan monenvälisillä foorumeilla, kuten terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevässä WTO:n komiteassa ja kansainvälisissä standardointielimissä; ja
- c) perustaa tiettyjä terveys- ja kasvinsuojelukysymyksiä käsitteleviä työryhmiä, jotka koostuvat osapuolten asiantuntijatasen edustajista ja joihin voidaan myöhemmin vahvistettavien yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti kutsua mukaan muita asiantuntijoita, myös kansalaisjärjestöistä.

7 LUKU

ELÄINTEN HYVINVOINTIA JA MIKROBILÄÄKERESISTENSSIÄ KOSKEVA YHTEISTYÖ

7.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteina on luoda puitteet vuoropuhelulle ja yhteistyölle, jotta voidaan parantaa eläinten suojelua ja hyvinvointia, päästä yhteisymmärrykseen eläinten hyvinvointia koskevista vaatimuksista ja tehostaa mikrobilääkeresistenssin kehittymisen torjuntaa.

7.2 ARTIKLA

Eläinten hyvinvointi

1. Osapuolet tunnustavat, että eläimet ovat tuntevia olentoja.

2. Osapuolet tunnustavat eläinten hyvinvointia koskevien Maailman eläintautijärjestön (WOAH) standardien arvon ja pyrkivät parantamaan niiden täytäntöönpanoa kunnioittaen samalla oikeuttaan määrittää tieteelliseen tietoon perustuvien toimenpiteidensä taso eläinten hyvinvointia koskevien WOAH:n standardien perusteella.
3. Osapuolet pyrkivät tekemään yhteistyötä kansainvälisillä foorumeilla edistääkseen eläinten hyvinvointia koskevien hyvien käytäntöjen kehittämistä ja täytäntöönpanoa. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää lisätä tutkimusyhteistyötä eläinten hyvinvoinnin alalla.

7.3 ARTIKLA

Mikrobilääkeresistenssi

1. Osapuolet tunnustavat, että mikrobilääkeresistenssi on vakava uhka ihmisten ja eläinten terveydelle. Mikrobilääkkeiden virheellinen käyttö eläintuotannossa, mukaan lukien käyttö muihin kuin hoitotarkoituksiin, voi edistää mikrobilääkeresistenssiä, josta voi aiheutua riski ihmisten ja eläinten terveydelle. Osapuolet tunnustavat, että uhan luonne edellyttää valtioiden rajat ylittävää yhteinen terveys -lähestymistapaa²³.
2. Osapuolet tekevät yhteistyötä vähentääkseen mikrobilääkkeiden käyttöä eläintuotannossa ja kieltääkseen niiden käytön kasvua edistävinä aineina tavoitteena torjua mikrobilääkeresistenssiä yhteinen terveys -lähestymistavan mukaisesti.

²³ Maailman terveysjärjestön (WHO) määrittelemässä yhteinen terveys -lähestymistavassa yhdistellään eri alojen toimintapolitiikkoja, jotta voidaan saavuttaa kansanterveyden kannalta parempia tuloksia.

3. Osapuolet tekevät sellaisiin nykyisiin ja tuleviin ohjeisiin, standardeihin, suosituksiin ja toimiin liittyvää yhteistyötä, jotka on kehitetty asiaankuuluvien kansainvälisten järjestöjen, aloitteiden ja kansallisten suunnitelmien puitteissa ja joilla pyritään edistämään antibioottien maltillista ja vastuullista käyttöä kotieläintalouden ja eläinlääkinnän käytännöissä, ja noudattavat niitä.
4. Osapuolet edistävät yhteistyötä kaikilla monenvälisillä foorumeilla, erityisesti kansainvälisissä standardointielimissä.

7.4 ARTIKLA

Eläinten hyvinvointia ja mikrobilääkeresistenssiä käsittelevä työryhmä

1. Osapuolet pyrkivät vaihtamaan eläinten hyvinvointiin ja mikrobilääkeresistenssin torjuntaan liittyviä tietoja, asiantuntemusta ja kokemuksia 7.2 ja 7.3 artiklan täytäntöönpanemiseksi.
2. Tätä varten osapuolet perustavat eläinten hyvinvointia ja mikrobilääkeresistenssiä käsittelevän työryhmän, joka jakaa tarvittaessa tietoja terveys- ja kasvinsuojelutoimien alakomitealle. Työryhmään kuuluvat osapuolten edustajat voivat yhdessä päättää kutsua asiantuntijoita osallistumaan tiettyihin toimiin.

7.5 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn soveltamatta jättäminen

Osapuoli ei voi turvautua 31 luvun (Riitojenratkaisu) mukaiseen riitojenratkaisumenettelyyn tämän luvun määräysten tulkinnan tai soveltamisen osalta.

8 LUKU

ENERGIATEOLLISUUDEN SÄÄNTELYÄ KOSKEVAN OSAPUOLTEN OIKEUDEN TUNNUSTAMINEN

8.1 ARTIKLA

Energiateollisuuden sääntelyä koskevan osapuolten oikeuden tunnustaminen

1. Osapuolet vahvistavat kunnioittavansa kaikilta osin toistensa suvereniteettia, johon kuuluu se, että valtiolla tai sen asianomaisilla viranomaisilla on omistus- ja hallintaoikeus kaikkiin alueen maaperässä esiintyviin hiilivetyihin ja että osapuolilla on täysivaltainen oikeus säännellä tässä luvussa käsiteltyjä asioita oman lainsäädäntönsä mukaisesti demokraattisia prosessejaan kaikilta osin toteuttaessaan.
2. Meksikon osalta Euroopan unioni tunnustaa, sanotun kuitenkin rajoittamatta sen tämän sopimuksen mukaisia oikeuksia ja oikeussuojakeinoja,²⁴ että
 - a) Meksiko varaa itselleen täysivaltaisen oikeuden uudistaa perustuslakiaan (Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos) ja energiateollisuutta, hiilivedyt ja sähkö mukaan lukien, koskevaa kansallista lainsäädäntöään;

²⁴ Selkeyden vuoksi todetaan, että näihin oikeuksiin ja oikeussuojakeinoihin sisältyvät 10 luvun (Sijoitukset) määräysten ja asiaankuuluvien liitteiden mukaisista Meksikon velvoitteista johtuvat oikeudet ja oikeussuojakeinot.

- b) perustuslakinsa mukaisesti Meksikolla on suora, luovuttamaton ja pysyvä omistusoikeus kaikkiin kerrostumina tai muodostumina sen alueen maaperässä, mukaan lukien mannerjalusta ja aluevesien ulkopuolinen ja niihin rajoittuva talousvyöhyke, esiintyviin hiilivetyihin niiden fyysisestä tilasta riippumatta; ja
- c) Meksiko varaa itselleen täysivaltaisen oikeuden hyväksyä tai pitää voimassa energiateollisuutta, hiilivedyt ja sähkö mukaan lukien, koskevia toimenpiteitä.

9 LUKU

KAUPAN TEKNISET ESTEET

9.1 ARTIKLA

Tavoite

Tämän luvun tavoitteena on helpottaa osapuolten välistä tavarakauppaa ehkäisemällä, tunnistamalla ja poistamalla tarpeettomia kaupan teknisiä esteitä, lisäämällä avoimuutta ja edistämällä sääntely-yhteistyötä.

9.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen liitteessä 1 määriteltyjen standardien, teknisten määräyksien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden valmisteluun, hyväksymiseen ja soveltamiseen, kun ne voivat vaikuttaa osapuolten väliseen tavarakauppaan.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, tätä lukua ei sovelleta seuraaviin:
- a) hankintayksiköiden omia tuotanto- tai kulutusvaatimuksiaan varten laatimat tekniset eritelvät; tai
 - b) 6 luvun (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) soveltamisalaan kuuluvat terveys- ja kasvinsuojelutoimet.
3. Kaikki tämän luvun viittaukset standardeihin, teknisiin määräyksiin ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyihin sisältävät niiden muutokset ja lisäykset niiden sääntöihin tai niiden kattamiin tuotteisiin, lukuun ottamatta luonteeltaan vähäpätöisiä muutoksia tai lisäyksiä.

9.3 ARTIKLA

Suhde kaupan teknisiä esteitä koskevaan sopimukseen

Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2–9 artikla ja liitteet 1 ja 3 sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi soveltuvin osin.

9.4 ARTIKLA

Kansainväliset standardit

1. Osapuolet tunnustavat, että kansainvälisillä standardeilla, ohjeilla ja suosituksilla voidaan tukea merkittävästi sääntelyn yhdenmukaistamista, hyvää sääntelykäytäntöä ja tarpeettomien kaupan teknisten esteiden vähentämistä. Näin ollen osapuolet käyttävät asiaa koskevia kansainvälisiä standardeja perustana omille teknisille määräyksilleen, lukuun ottamatta tilanteita, joissa teknistä määräystä laativa osapuoli voi osoittaa, että tällaiset kansainväliset standardit olisivat tehoton tai epäasianmukainen keino oikeutettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.
2. Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 ja 5 artiklassa ja liitteessä 3 vahvistettujen velvoitteiden lisäksi kukin osapuoli ottaa huomioon muun muassa kaupan teknisiä esteitä käsittelevän WTO:n komitean 1 päivän tammikuuta 1995 jälkeen tekemät päätökset ja suositukset.²⁵
3. Kansainvälisten järjestöjen laatimia standardeja, myös liitteessä 9-A (Kansainvälisten järjestöjen kehittämät standardit) lueteltuja standardeja, pidetään asiaa koskevinä kansainvälisinä standardeina edellyttäen, että kyseiset järjestöt ovat niitä laatiessaan noudattaneet periaatteita ja menettelyjä, jotka on vahvistettu kaupan teknisiä esteitä käsittelevän WTO:n komitean päätöksessä, joka koskee kansainvälisten standardien, ohjeiden ja suositusten laatimisen periaatteita²⁶.

²⁵ WTO:n asiakirja G/TBT/1/Rev. 13, 8. maaliskuuta 2017, sellaisena kuin se on mahdollisesti tarkistettuna.

²⁶ Sisältyy WTO:n asiakirjaan G/TBT/1/Rev. 13, 8. maaliskuuta 2017, sellaisena kuin se on mahdollisesti tarkistettuna.

4. Sekakomitea voi kenen tahansa osapuolen pyynnöstä antaa päätöksen, jolla saatetaan liitteessä 9-A (Kansainvälisten järjestöjen kehittämät standardit) oleva luettelo ajan tasalle.

5. Jotta osapuolet voisivat yhdenmukaistaa standardinsa mahdollisimman laajalti, kukin osapuoli kannustaa alueellaan toimivia standardointielimiä ja niitä alueellisia standardointielimiä, joissa osapuoli tai sen alueella toimivat standardointielimet ovat jäseniä,

- a) osallistumaan omien resurssiensa rajoissa asiaankuuluvien kansainvälisten standardointielinten toteuttamaan kansainvälisten standardien valmisteluun;
- b) käyttämään asiaa koskevia kansainvälisiä standardeja perustana kehittämilleen standardeille, paitsi silloin, kun tällaiset kansainväliset standardit olisivat tehoton tai epäasianmukainen keino, esimerkiksi suojelun riittämättömän tason tai oleellisten ilmastollisten tai maantieteellisten tekijöiden taikka oleellisten teknologisten ongelmien vuoksi;
- c) välttämään kansainvälisten standardointielinten työn toistamista tai päällekkäisyyttä niiden tekemän työn kanssa;
- d) tarkistamaan säännöllisin väliajoin kansallisia ja alueellisia standardejaan, jotka eivät perustu asiaa koskeviin kansainvälisiin standardeihin, jotta niitä voidaan lähentää asiaankuuluviin kansainvälisiin standardeihin;

- e) tekemään yhteistyötä toisen osapuolen asiaankuuluvien standardointielinten kanssa kansainvälisen standardointitoiminnan yhteydessä sen varmistamiseksi, että kansainväliset standardit, ohjeet ja suositukset, joita tullaan todennäköisesti käyttämään perustana teknisille määräyksille ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyille, eivät luo tarpeettomia esteitä kansainväliselle kaupalle; tämä yhteistyö voidaan toteuttaa kansainvälisissä standardointielimissä tai aluetasolla;
- f) edistämään kahdenvälistä yhteistyötä toisen osapuolen alueella toimivien standardointielinten sekä niiden alueellisten standardointielinten kanssa, joissa toinen osapuoli tai sen alueella toimivat standardointielimet ovat jäseniä;
- g) asettamaan verkkosivustolla julkisesti saataville työohjelmansa, jotka sisältävät luettelon parhaillaan laadittavana olevista ja jo hyväksytyistä standardeista.

6. Tämän luvun 9.6 artiklaa ja kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 tai 5 artiklaa sovelletaan sellaiseen teknistä määräystä koskevaan ehdotukseen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä koskevaan luonnokseen, jossa standardin noudattamisesta tehdään pakollista liittämällä standardi osaksi sitä tai viittaamalla siihen.

9.5 ARTIKLA

Vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt

1. Osapuolet tunnustavat, että on olemassa erilaisia välineitä, joilla helpotetaan vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen tulosten hyväksymistä, esimerkiksi seuraavat:
 - a) osapuolten alueella toimivien vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten väliset vapaaehtoiset sopimukset;
 - b) sopimukset toisen osapuolen alueella sijaitsevien laitosten toteuttamien vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen tulosten vastavuoroisesta hyväksymisestä erityisten teknisten määräysten osalta;
 - c) akkreditointimenettelyiden käyttäminen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten hyväksymiseen;
 - d) valtion toteuttama vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten nimeäminen tai tarvittaessa hyväksyminen;
 - e) osapuolen antama hyväksyminen toisen osapuolen alueella toimivien vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten saamille tuloksille; ja
 - f) se, että tuojaosapuoli hyväksyy tavarantoimittajan vaatimustenmukaisuusilmoituksen.

2. Tunnustaen vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen erot alueidensa välillä
- a) Euroopan unioni soveltaa säädöstensä ja määräystensä mukaisesti tavarantoimittajan vaatimustenmukaisuusilmoitusta; ja
 - b) Meksiko hyväksyy säädöstensä ja määräystensä mukaisesti ja ilman lisävaatimuksia Euroopan unionin alueella sijaitsevien sekä Meksikon akkreditointiyhteisön akkreditoimien ja toimivaltaisen viranomaisen hyväksymien vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten antamat todistukset vakuutukseksi siitä, että tuote on Meksikon teknisten määräysten vaatimusten mukainen, mukaan lukien tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen annetut tekniset määräykset.

Tältä osin Meksiko myöntää Euroopan unionin alueella sijaitseville vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksille kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin sen omalla alueellaan sijaitseville vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksille myöntämä kohtelu.

Tämän alakohdan määräykset eivät estä Meksikoa tarkastamasta yksittäisten vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen tuloksia, kunhan se ei edellytä, että tuotteeseen sovelletaan Meksikon alueella vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä, jotka ovat päällekkäisiä Euroopan unionin alueella jo suoritettujen vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen kanssa, paitsi satunnaisesti tai harvoin seuranta- tai auditointitarkoituksissa taikka vaatimustenvastaisuuteen viittaavien tietojen perusteella.

3. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, osapuoli voi ottaa käyttöön tuotteisiin sovellettavia pakollista kolmannen osapuolen suorittamaa testausta tai sertifiointia koskevia vaatimuksia sillä edellytyksellä, että vaatimusten tai sertifiointin käyttöönotto on perusteltua ihmisten terveyden ja turvallisuuden suojeluun liittyvistä pakottavista syistä.

4. Mikään tässä artiklassa ei estä osapuolta edellyttämästä, että tiettyjä tuotteita koskevan vaatimustenmukaisuuden arvioinnin suorittavat tietyt kyseisen osapuolen valtiolliset elimet. Tällaisissa tapauksissa osapuoli

- a) rajaa vaatimustenmukaisuuden arvioinnista perittävät maksut tarjotun palvelun likimääräisten kustannusten määrään ja selittää vaatimustenmukaisuuden arviointia hakevan pyynnöstä, miten osapuolen määräämät maksut on rajattu tarjotun palvelun likimääräisten kustannusten määrään;
- b) julkistaa vaatimustenmukaisuuden arvioinnista perittävät maksut; ja
- c) selittää toisen osapuolen pyynnöstä ja kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 5.2.3, 5.2.4 ja 5.2.8 artiklassa vahvistettujen velvoitteiden lisäksi,
 - i) miksi vaaditut tiedot ovat tarpeen vaatimustenmukaisuuden arvioimiseksi ja maksujen määrittämiseksi;
 - ii) miten osapuoli varmistaa, että vaadittujen tietojen luottamuksellisuutta kunnioitetaan siten, että turvataan oikeutetut kaupalliset edut; ja

- iii) millaisella menettelyllä vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn suorittamista koskevat valitukset tutkitaan.

5. Kukin osapuoli julkaisee verkossa, mieluiten yhdellä verkkosivustolla,

- a) kaikki menettelyt, kriteerit ja muut edellytykset, joita se saattaa käyttää perustana määritettäessä, ovatko vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokset riittävän päteviä akkreditoitaviksi, hyväksyttäviksi, nimettäviksi tai muutoin tunnustettaviksi, mukaan lukien tapauksen mukaan vastavuoroista tunnustamista koskevan sopimuksen mukainen tunnustaminen; ja
- b) luettelon laitoksista, jotka se on hyväksynyt, nimennyt tai muulla tavoin tunnustanut vaatimustenmukaisuuden arvioinnin suorittamista varten, sekä asiaankuuluvat tiedot kunkin laitoksen hyväksynnän, nimeämisen tai muun tunnustamisen laajuudesta.

6. Osapuoli voi esittää toiselle osapuolelle perustellun pyynnön aloittaa neuvottelut vastavuoroista tunnustamista koskevan sopimuksen tekemiseksi, jotta vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen tulokset voidaan hyväksyä vastavuoroisesti tietyllä alalla. Jos toinen osapuoli kieltäytyy aloittamasta tällaisia neuvotteluja, sen on perusteltava päätöksensä.

7. Jäljempänä olevaa 9.7 artiklaa sovelletaan soveltuvien osin vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyihin.

8. Jos osapuoli edellyttää vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä, se
- a) valitsee vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt, jotka ovat oikeassa suhteessa riskinarvioinnin perusteella määritettyihin riskeihin; ja
 - b) toimittaa pyynnöstä toiselle osapuolelle tietoja kriteereistä, joita on käytetty tiettyjen tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyissä.
9. Jos osapuoli edellyttää kolmannen osapuolen suorittamaa vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä eikä se ole varannut tätä tehtävää tietylle valtiolliselle elimelle 4 kohdan nojalla, se
- a) käyttää akkreditointia ensisijaisena keinona vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten hyväksymiseksi;
 - b) hyödyntää mahdollisimman hyvin akkreditointia ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevia kansainvälisiä standardeja sekä kansainvälisiä sopimuksia, joihin osapuolten akkreditointielimet osallistuvat, esimerkiksi ILAC:n (International Laboratory Accreditation Cooperation) ja IAF:n (International Accreditation Forum) mekanismien avulla;
 - c) liittyy tai kannustaa tapauksesta riippuen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksiaan liittymään kaikkiin voimassa oleviin kansainvälisiin sopimuksiin tai järjestelyihin, jotka koskevat vaatimustenmukaisuuden arvioinnin tulosten yhdenmukaistamista tai niiden hyväksymisen helpottamista;

- d) varmistaa, että kun tiettyä tuotetta tai tuoteryhmää varten on nimetty useampi kuin yksi vaatimustenmukaisuuden arviointilaitos, talouden toimijat voivat valita, mikä niistä suorittaa vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn;
- e) varmistaa, ettei akkreditointielinten ja vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten välillä ole eturistiriitoja; ja
- f) sallii vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten teettää vaatimustenmukaisuuden arviointiin liittyviä testejä tai tarkastuksia toisen osapuolen alueella toimivilla vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksilla. Minkään tässä alakohdassa ei saa tulkita estävän osapuolta vaatimasta, että tällaiset toisen osapuolen alueella toimivat vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokset täyttävät samat vaatimukset, jotka sen oman vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen on täytettävä.

9.6 ARTIKLA

Läpinäkyvyys

1. Kehittäessään teknisiä määräyksiä ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä, joilla voi olla merkittävä vaikutus kauppaan, kunkin osapuolen on omien sääntöjensä ja menettelyjensä mukaisesti ja rajoittamatta 28 luvun (Hyvät sääntelykäytännöt) soveltamista, lukuun ottamatta tapauksia, joissa ilmenee tai uhkaa ilmetä kiireellisiä turvallisuuteen, terveyteen, ympäristönsuojeluun tai kansalliseen turvallisuuteen liittyviä ongelmia,
 - a) sallittava toisen osapuolen henkilöiden osallistua julkiseen kuulemismenettelyyn ehdoin, jotka ovat yhtä suotuisat kuin sen omille henkilöille myönnetyt ehdot; ja

b) julkaistava kuulemismenettelyn tulokset virallisella verkkosivustolla.

2. Kukin osapuoli pyrkii harkitsemaan menetelmiä, joilla lisätään teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen kehittämisen avoimuutta, mukaan lukien sähköisten välineiden käyttö ja tiedotustoimet tai julkiset kuulemiset.
3. Kukin osapuoli kannustaa tarvittaessa alueellaan toimivia valtiosta riippumattomia elimiä, myös standardointielimiä, noudattamaan 1 ja 2 kohtaa.
4. Kukin osapuoli varmistaa, että kaikki asiakirjat, joissa vahvistetaan tekninen määräys tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely, sisältävät riittävän yksityiskohtaiset tiedot, jotta asianomaiset henkilöt ja toinen osapuoli saavat riittävän hyvin selvää siitä, voiko kyseinen tekninen määräys tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely vaikuttaa niiden kaupallisiin etuihin ja miten.
5. Kukin osapuoli julkaisee verkossa, mieluiten yhdellä verkkosivustolla tai virallisessa julkaisussa, kaikki ehdotukset keskushallinnon ja sitä alempien hallintotasojen uusiksi tai muutetuiksi teknisiksi määräyksiksi ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiksi sekä niiden lopulliset versiot, jotka osapuolen on ilmoitettava tai julkaistava kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen mukaisesti.²⁷
6. Kukin osapuoli varmistaa, että sen hyväksymät tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt julkaistaan verkkosivustolla, jolla ne ovat maksutta saatavilla.

²⁷ Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuoli voi noudattaa tätä velvoitetta varmistamalla, että ehdotetut toimenpiteet ja niiden lopulliset versiot julkaistaan WTO:n virallisella verkkosivustolla tai että ne ovat muutoin saatavilla WTO:n virallisen verkkosivuston kautta.

7. Kukin osapuoli julkaisee ehdotuksia uusiksi teknisiksi määräyksiksi ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiksi, jotka ovat mahdollisten asiaa koskevien kansainvälisten standardien, ohjeiden tai suositusten teknisen sisällön mukaisia ja joilla voi olla merkittävä vaikutus kauppaan, lukuun ottamatta kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2.10 ja 5.7 artiklassa tarkoitettuja tapauksia.
8. Kukin osapuoli pyrkii kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2.9 tai 5.6 artiklassa määrättyjen menettelyjen mukaisesti julkaisemaan ehdotuksia tapauksen mukaan keskushallintoa alempien hallintotasojen tai paikallishallinnon uusiksi teknisiksi määräyksiksi ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiksi, jotka ovat mahdollisten asiaa koskevien kansainvälisten standardien, ohjeiden tai suositusten teknisen sisällön mukaisia ja joilla voi olla merkittävä vaikutus kauppaan.
9. Sen määrittämiseksi, voiko ehdotetulla teknisellä määräyksellä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyllä olla merkittävä vaikutus kauppaan ja onko siitä näin ollen ilmoitettava tähän sopimukseen 9.3 artiklan nojalla sisällytettyjen kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen asiaa koskevien määräysten mukaisesti, osapuoli ottaa huomioon muun muassa 9.4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettut kaupan teknisiä esteitä käsittelevän WTO:n komitean 1 päivän tammikuuta 1995 jälkeen tekemät asiaa koskevat päätökset ja suositukset.
10. Kukin osapuoli antaa toisen osapuolen pyynnöstä tietoja sellaisen teknisen määräyksen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn tavoitteista, oikeusperustasta ja perusteista, jotka osapuoli on hyväksynyt tai aikoo hyväksyä.

11. Sen jälkeen, kun osapuoli on toimittanut ehdotuksen teknisiksi määräyksiksi ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyksi WTO:n ilmoitusten keskusrekisteriin, se varaa vähintään 60 päivän ajanjakson, jonka aikana toinen osapuoli voi toimittaa kirjallisia huomautuksia, lukuun ottamatta tapauksia, joissa esiintyy tai uhkaa esiintyä kiireellisiä turvallisuuteen, terveyteen, ympäristön suojeluun tai kansalliseen turvallisuuteen liittyviä ongelmia. Osapuoli ottaa huomioon toisen osapuolen esittämät kohtuulliset pyynnöt, jotka koskevat huomautusten esittämiseen varatun ajan pidentämistä. Jos osapuoli voi pidentää huomautusten esittämiseen varattua aikaa yli 60 päivän, esimerkiksi 90 päivään, sitä kannustetaan tekemään niin.

12. Kukin osapuoli pyrkii varaamaan riittävästi aikaa huomautusten esittämiseen varatun ajan päättymisen ja ilmoitetun teknisen määräyksen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn hyväksymisen välillä, jotta se voi tarkastella saatuja huomautuksia ja vastata niihin.

13. Jos osapuoli saa toiselta osapuolelta kirjallisia huomautuksia ehdottamastaan teknisestä määräyksestä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä, osapuoli

- a) keskustelee toisen osapuolen pyynnöstä kirjallisista huomautuksista toimivaltaisen sääntelyviranomaisensa kanssa ajankohtana, jona kyseiset huomautukset voidaan ottaa huomioon; ja
- b) vastaa huomautuksiin kirjallisesti viimeistään teknisen määräyksen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn julkaisupäivänä.

14. Kukin osapuoli julkaisee verkkosivustolla vastauksensa huomautuksiin, mahdollisuuksien mukaan viimeistään hyväksytyn teknisen määräyksen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn julkaisupäivänä.

15. Kukin osapuoli ilmoittaa teknisen määräyksen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn lopullisen tekstin kyseisen tekstin hyväksymisen tai julkaisemisen yhteydessä kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2.9, 3.2, 5.6 tai 7.2 artiklan mukaiseen ehdotettua toimenpidettä koskevaan alkuperäiseen ilmoitukseen tehdyllä lisäyksellä.

16. Viimeistään päivänä, jona lopullinen tekninen määräys tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely, jolla voi olla merkittävä vaikutus kauppaan, julkaistaan, kunkin osapuolen on asetettava julkisesti saataville verkossa

- a) selvitys tavoitteista ja siitä, miten lopullinen tekninen määräys tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely auttaa saavuttamaan ne; ja
- b) 9.7 artiklassa määrätyn vaikutustenarvioinnin tulokset omien sääntöjensä ja menettelyjensä mukaisesti, jos tällainen vaikutustenarviointi on tehty.

17. Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2.12 ja 5.9 artiklan soveltamiseksi 'riittävällä ajalla' tarkoitetaan lähtökohtaisesti vähintään kuutta kuukautta, paitsi jos tämä tekisi tehottomiksi pyrkimykset saavuttaa oikeutetut tavoitteet.

18. Kukin osapuoli pyrkii asettamaan yli kuuden kuukauden määräajan lopullisten teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen julkaisemisen ja niiden voimaantulon välille, paitsi jos tämä tekisi tehottomiksi pyrkimykset saavuttaa oikeutetut tavoitteet.

9.7 ARTIKLA

Tekniset määräykset

1. Kukin osapuoli suorittaa omien sääntöjensä ja menettelyjensä mukaisesti suunniteltuja teknisiä määräyksiä koskevan sääntelyvaikutusten arvioinnin.
2. Kukin osapuoli arvioi ehdotetun teknisen määräyksen sellaiset käytettävissä olevat sääntelylliset ja muut vaihtoehdot, joilla voidaan saavuttaa osapuolen oikeutetut tavoitteet, kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2.2 artiklan mukaisesti.
3. Jos osapuoli ei ole käyttänyt kansainvälisiä standardeja perustana teknisille määräyksilleen, kyseinen osapuoli nimeää toisen osapuolen pyynnöstä mahdolliset merkittävät poikkeamat asiaa koskevista kansainvälisistä standardeista ja selittää syyt, joiden vuoksi tällaiset standardit on katsottu epäasianmukaisiksi tai tehottomiksi tavoitteen kannalta, ja antaa tieteellisen tai teknisen näytön, johon kyseinen arvio perustuu.
4. Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2.3 artiklan noudattamisen lisäksi kukin osapuoli tarkastelee teknisiä määräyksiä, jotta niitä voidaan lähentää asiaa koskeviin kansainvälisiin standardeihin. Kukin osapuoli ottaa huomioon muun muassa kaikki uudet muutokset asiaa koskevissa kansainvälisissä standardeissa ja sen, vallitsevatko edelleen sellaiset olosuhteet, joiden vuoksi asiaa koskevista kansainvälisistä standardeista on poikettu.

9.8 ARTIKLA

Sääntely-yhteistyö

1. Osapuolet tunnustavat, että on olemassa monenlaisia sääntely-yhteistyömekanismeja, jotka voivat auttaa poistamaan kaupan teknisiä esteitä tai välttämään niiden syntymistä.
2. Osapuoli voi ehdottaa toiselle osapuolelle alakohtaista sääntely-yhteistyötoimintaa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvilla aloilla. Tällaiset ehdotukset toimitetaan 9.11 artiklan mukaisesti nimetylle yhteyspisteelle, ja ne kattavat
 - a) tietojenvaihdon sääntelyyn liittyvistä lähestymistavoista ja käytännöistä;
 - b) aloitteet teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen mukauttamiseksi paremmin asiaa koskevia kansainvälisiä standardeja vastaaviksi; tai
 - c) teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen ja metrologian kehittämiseen, täytäntöönpanoon ja tarkistamiseen liittyvien käytäntöjen parantamista koskevan teknisen neuvonnan ja avun yhdessä sovittujen ehtojen ja edellytysten mukaisesti.

Toinen osapuoli harkitsee ehdotusta asianmukaisesti ja vastaa kohtuullisen ajan kuluessa.

3. Osapuolet edistävät standardoinnista, vaatimustenmukaisuuden arvioinnista, akkreditoinnista ja metrologiasta vastaavien julkisten tai yksityisten organisaatioidensa välistä yhteistyötä tämän luvun soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.
4. Minkään tässä artiklassa ei saa tulkita velvoittavan osapuolta
 - a) poikkeamaan sääntelytoimenpiteiden valmistelua ja toteuttamista koskevista sisäisistä menettelyistään;
 - b) toteuttamaan toimia, jotka vaarantaisivat tai estäisivät sääntelytoimenpiteiden toteuttamisen riittävän ajoissa sen yleisen edun mukaisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta; tai
 - c) saavuttamaan jonkin tietyn sääntelyllisen lopputuloksen.

9.9 ARTIKLA

Merkinnät

1. Tämän artiklan soveltamiseksi ja kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen liitteessä 1 olevan 1 kohdan mukaisesti tekniseen määräykseen voi sisältyä tai se voi koskea yksinomaan tuotteeseen, prosessiin tai tuotantomenetelmään sovellettavia merkintävaatimuksia.

2. Osapuolet vahvistavat, että niiden tekniset määräykset, jotka sisältävät tai koskevat yksinomaan merkintävaatimuksia, ovat kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan mukaisia.
3. Jos osapuoli edellyttää tuotteiden pakollista merkitsemistä, se
 - a) pyrkii edellyttämään ainoastaan sellaisia tietoja, jotka ovat merkityksellisiä tuotteen kuluttajien tai käyttäjien kannalta tai jotka osoittavat, että tuote vastaa pakollisia teknisiä vaatimuksia;
 - b) ei saa edellyttää tuotteiden merkintöjen ennakkohyväksyntää, -rekisteröintiä tai -sertifiointia eikä maksujen suorittamista ennakkoedellytyksenä sille, että sen markkinoille voidaan saattaa muutoin sen pakollisten teknisten vaatimusten mukainen tuote, ellei tämä ole tarpeen tuotteen ihmisten, eläinten tai kasvien elämälle tai terveydelle, ympäristölle tai kansalliselle turvallisuudelle aiheuttaman riskin vuoksi;
 - c) myöntää yksilöllisen tunnusnumeron toisen osapuolen talouden toimijoille viipymättä ja syrjimättömästi, jos se edellyttää talouden toimijoilta tällaisen numeron käyttöä;
 - d) sallii seuraavat, edellyttäen, että ne eivät ole harhaanjohtavia, ristiriitaisia tai sekaannusta aiheuttavia suhteessa tavaroiden tuojaosapuolella vaadittaviin tietoihin:
 - i) tavaroiden tuojaosapuolella vaadittavan kielen lisäksi muilla kielillä annettavat tiedot;

- ii) kansainvälisesti hyväksytyt nimikkeistöt, kuvat, symbolit tai grafiikka; ja
 - iii) tavaroiden tuojaosapuolella vaadittavien tietojen lisäksi annettavat lisätiedot;
- e) hyväksyy, että merkinnät, mukaan lukien lisämerkinnät ja merkintöihin tehtävät korjaukset, tehdään tuonnin jälkeen mutta ennen tuotteen tarjoamista myyntiin vaihtoehtona alkuperäpaikassa tehtäville merkinnöille, paitsi jos tällaiset merkinnät on tehtävä alkuperäpaikassa kansanterveyteen tai yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä tai viejäosapuolen maantieteelliseen merkintään liittyvän vaatimuksen vuoksi; ja
- f) pyrkii hyväksymään ei-pysyvät tai irrotettavat merkinnät taikka merkinnät, jotka ovat tuotteeseen liitettyssä aineistossa eivätkä fyysisesti tuotteeseen kiinnitettynä, paitsi jos tällaista merkintää vaaditaan kansanterveyteen tai yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä.

9.10 ARTIKLA

Tietojenvaihto ja salassapito

1. Osapuoli voi pyytää toista osapuolta toimittamaan tietoja mistä tahansa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvasta asiasta. Toinen osapuoli toimittaa pyydetyt tiedot kohtuullisen ajan kuluessa.

2. Osapuoli voi pyytää toista osapuolta keskustelemaan mistä tahansa tähän lukuun liittyvistä huolenaiheista, mukaan lukien toisen osapuolen luonnokset tai ehdotukset teknisiksi määräyksiksi tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiksi, jos se katsoo, että kyseinen tekninen määräys tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely saattaa vaikuttaa huomattavan kielteisesti osapuolten väliseen kauppaan. Pyyntö on esitettävä kirjallisesti, ja siinä on yksilöitävä

- a) huolenaihe;
- b) tämän luvun määräykset, joihin huolenaihe liittyy; ja
- c) pyynnön perusteet, mukaan lukien kuvaus pyynnön esittävän osapuolen huolenaiheesta.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuoli voi myös pyytää toista osapuolta keskustelemaan mistä tahansa tähän lukuun liittyvistä huolenaiheista, jotka koskevat tapauksen mukaan välittömästi keskushallinnon tason alapuolella toimivien alue- tai paikallishallintojen teknisiä määräyksiä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä, joilla voi olla merkittävä vaikutus kauppaan.

4. Osapuolet keskustelevat esiin tuodusta huolenaiheesta 60 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä henkilökohtaisesti tai video- tai puhelinyhteyden kautta ja pyrkivät ratkaisemaan asian mahdollisimman nopeasti. Jos pyynnön esittänyt osapuoli pitää asiaa kiireellisenä, se voi pyytää, että keskustelu järjestetään lyhyemmässä määräajassa. Pynnön vastaanottanut osapuoli tarkastelee pyyntöä myötämielisesti. Osapuolet pyrkivät kaikin tavoin pääsemään asiassa molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun.

5. Elleivät osapuolet toisin sovi, keskustelut ja niiden aikana vaihdetut tiedot eivät rajoita osapuolten tämän sopimuksen, WTO-sopimuksen tai minkä tahansa muun sopimuksen, jonka sopimuspuolia osapuolet ovat, mukaisia oikeuksia ja velvoitteita.
6. Tietojen vaihtoa tai neuvotteluja koskevat pyynnöt on toimitettava 9.11 artiklan mukaisesti nimetyn yhteyspisteen kautta.

9.11 ARTIKLA

Yhteyspisteet

1. Kukin osapuoli nimeää yhteyspisteen helpottamaan tämän luvun mukaista yhteistyötä ja koordinointia ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.
2. Yhteyspisteet toimivat yhteistyössä helpottaakseen tämän luvun täytäntöönpanoa ja osapuolten yhteistyötä kaikissa kaupan teknisiä esteitä koskevissa asioissa. Yhteyspisteiden vastuulla on erityisesti
 - a) järjestää 9.10 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu tietojenvaihto ja keskustelut;

- b) käsitellä ripeästi kaikki toisen osapuolen esiin tuomat, standardien, teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen laatimiseen, käyttöönottoon, soveltamiseen tai täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset;
- c) järjestää osapuolen pyynnöstä keskusteluja mistä tahansa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvasta asiasta;
- d) vaihtaa tietoja valtioista riippumattomilla, alueellisilla ja monenvälisillä foorumeilla standardien, teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen alalla tapahtuneesta kehityksestä; ja
- e) helpottaa mahdollisten teknisen avun tarpeiden määrittämistä.

9.12 ARTIKLA

Kaupan teknisten esteiden alakomitea

Edellä olevalla 1.10 artiklalla (Tämän sopimuksen III osan alakomiteat ja muut elimet) perustettu kaupan teknisten esteiden alakomitea

- a) valvoo tämän luvun täytäntöönpanoa ja hallinnointia;
- b) tehostaa standardien, teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen kehittämiseen ja parantamiseen liittyvää yhteistyötä;

- c) määrittää osapuolten yhteiset prioriteetit tämän luvun mukaista tulevaa työtä varten ja harkitsee ehdotuksia uusiksi aloitteiksi;
- d) seuraa kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen mukaista kehitystä ja keskustelee siitä; ja
- e) toteuttaa muita toimenpiteitä, joiden osapuolet katsovat auttavan niitä tämän luvun ja kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen täytäntöönpanossa.

10 LUKU

SIJOTUKSET

A JAKSO

Yleiset määräykset

10.1 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä luvussa tarkoitetaan
 - a) 'tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla sijoituksella' osapuolen sijoittajan toisen osapuolen alueella omistamaa tai sen määräysvallassa suoraan tai välillisesti olevaa sijoitusta, joka on tehty sovellettavan lainsäädännön mukaisesti ja joka on olemassa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä tai joka on hankittu sen jälkeen;
 - b) 'taloudellisella toiminnalla' luonteeltaan teollista, kaupallista tai ammatillista toimintaa ja käsityöläistoimintaa, mukaan lukien palveluiden tarjoaminen ja lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä toteutettua toimintaa;

- c) 'yrityksellä' 1.3 artiklassa (Yleisesti sovellettavat määritelmät) vahvistetun määritelmän mukaista yritystä tai sen sivuliikettä tai edustustoimistoa²⁸;
- d) 'Euroopan unionin yrityksellä' tai 'Meksikon yrityksellä' yritystä, joka on perustettu Euroopan unionin tai sen jäsenvaltioiden taikka Meksikon lainsäädännön mukaisesti ja joka harjoittaa merkittävää liiketoimintaa²⁹ Euroopan unionin tai Meksikon alueella;³⁰

myös Euroopan unionin tai Meksikon ulkopuolelle sijoittautuneet meriliikenneyhtiöt, jotka ovat Euroopan unionin jonkin jäsenvaltion tai Meksikon kansalaisten määräysvallassa, kuuluvat tämän luvun määräyksistä, lukuun ottamatta C jaksoa (Sijoitusten suoja) ja D jaksoa (Sijoitusriitojen ratkaiseminen), hyötyvien piiriin, jos niiden alukset on rekisteröity tapauksen mukaan joko Euroopan unionin jäsenvaltion tai Meksikon lainsäädännön mukaisesti ja ne purjehtivat kyseisen Euroopan unionin jäsenvaltion tai Meksikon lipun alla;

²⁸ Meksikon osalta edustustoimistoa ei pidetä yrityksenä, ellei sitä ole perustettu sivuliikkeeksi.

²⁹ Euroopan yhteisön perustamissopimusta koskevan WTO:lle annetun ilmoituksensa mukaisesti (asiakirja WT/REG39/1) Euroopan unioni katsoo, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 54 artiklaan kirjattu käsite ”tosiasiallinen ja jatkuva yhteys” jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion talouteen vastaa ”merkittävän liiketoiminnan” käsitettä.

³⁰ Selkeyden vuoksi todetaan, että kolmannen maan yrityksen sivuliikettä tai edustustoimistoa ei pidetä Euroopan unionin yrityksenä eikä Meksikon yrityksenä.

- e) 'sijoittautumisella' yrityksen perustamista, myös hankkimista³¹, Euroopan unionissa tai Meksikossa;
- f) 'osapuolen sijoittajalla' osapuolta tai osapuolen luonnollista henkilöä tai yritystä, lukuun ottamatta sivuliikettä tai edustustoimistoa, joka pyrkii tekemään, tekee tai on jo tehnyt sijoituksen toisen osapuolen alueelle;
- g) 'kolmannen maan sijoittajalla' sijoittajaa, joka pyrkii tekemään, tekee tai on tehnyt sijoituksen osapuolen alueella ja joka ei ole osapuolen sijoittaja;
- h) 'toiminnalla' sijoituksen johtamista, hallintoa, ylläpitoa, käyttöä, hyödyntämistä, myyntiä tai muunlaista luovuttamista;
- i) 'tuotoilla' sijoituksen antamaa tuottoa, ja niihin sisältyvät erityisesti, joskaan ei yksinomaan, voitot, korot, osingot, myyntivoitot, rojaltit, teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyvät suoritukset, luontoissuoritukset, hallinnointipalkkiot ja muut kyseisestä sijoituksesta johtuvat palkkiot.³²

³¹ Hankinnan käsite kattaa myös yrityksen omistususuuden hankinnan pysyvien taloudellisten yhteyksien luomiseksi tai ylläpitämiseksi.

³² Selkeyden vuoksi todetaan, että uudelleensijoitettuja tuottoja pidetään sijoituksina niin kauan kuin ne ovat tämän artiklan mukaisen sijoituksen määritelmän mukaisia.

2. Tässä luvussa 'sijoituksella' tarkoitetaan kaikenlaisia omaisuuseriä, jotka ovat sijoittajan omistuksessa tai määräysvallassa suoraan tai välillisesti ja jotka on hankittu taloudellista hyötyä tai muuta liiketoimintaa varten tai joita käytetään taloudellisen hyödyn tai muun liiketoiminnan tarkoituksiin ja joilla on sijoituksille tyypilliset ominaispiirteet, kuten tietty kesto, pääoman tai muiden resurssien sitominen, tuotto- tai voitto-odotukset tai riskinotto. Sijoitusmuotoihin voivat kuulua seuraavat:

- a) yritys;
- b) osakkeet, pääomat ja muut yrityksen pääomaosakkuuden muodot;
- c) joukkovelkakirjat, obligaatiot, lainat ja muut yrityksen velkainstrumentit³³;
- d) etu, joka perustuu seuraaviin:
 - i) sisäisen lainsäädännön nojalla myönnettyt käyttöoikeussopimukset, lisenssit, luvat ja vastaavat oikeudet;

³³ Joillakin velkamuodoilla, kuten joukkovelkakirjoilla, lainoilla, debentuureilla ja pitkäaikaisilla velkakirjoilla, on toisia velkamuotoja todennäköisemmin sijoituksille tyypillisiä ominaispiirteitä.

- ii) avaimet käteen-, rakennus-, hallinnointi-, tuotanto-, käyttöoikeus- tai tulonjakosopimukset ja muut vastaavat sopimukset;
- e) teollis- ja tekijänoikeudet;
- f) muu aineellinen ja aineeton irtain ja kiinteä omaisuus sekä siihen liittyvät omistusoikeudet, kuten vuokrat, pantit ja vakuudet³⁴; tai
- g) rahasaatavat, joihin liittyy a–f alakohdassa tarkoitettuja etuja, lukuun ottamatta rahasaatavia, jotka johtuvat yksinomaan
 - i) kaupallisista sopimuksista, jotka koskevat osapuolen alueella luonnollisen henkilön tai yrityksen harjoittamaa toisen osapuolen alueella olevalle luonnolliselle henkilölle tai yritykselle suuntautuvaa tavaroiden tai palveluiden myyntiä; tai

³⁴ Selkeyden vuoksi todetaan, että markkinaosuus, markkinoille pääsy, odotetut voitot ja mahdollisuudet saada voittoa eivät itsessään ole sijoituksia.

- ii) sellaisen luoton, joka ei ole c alakohdassa tarkoitettu laina, myöntämisestä liiketoimen, kuten ulkomaankaupan rahoituksen, yhteydessä.

'Sijoituksella' ei tarkoiteta oikeudellisella tai hallinnollisella toimella annettua määräystä tai tuomiota.

Minkäänlainen muutos siinä, missä muodossa omaisuuserät sijoitetaan tai uudelleensijoitetaan, ei vaikuta siihen, että niitä pidetään sijoituksina, niin kauan kuin sijoituksen tai uudelleensijoituksen muoto pysyy sijoituksen määritelmän mukaisena.

10.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan seuraavien tahojen käyttöön ottamiin ja voimassa pitämiin toimenpiteisiin:³⁵

- a) osapuolen keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelimet tai viranomaiset; ja
- b) mikä tahansa henkilö, mukaan lukien valtionyritykset ja julkishallinnon ulkopuoliset elimet niiden käyttäessä keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten niille siirtämiä valtuuksia.

³⁵ Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä luku kattaa a ja b alakohdassa lueteltujen yhteisöjen toimenpiteet, jotka on otettu käyttöön tai pidetty voimassa joko suoraan tai välillisesti antamalla ohjeita, johtamalla tai valvomalla muita yhteisöjä kyseisten toimenpiteiden osalta.

2. Tätä lukua ei sovelleta osapuolen toimenpiteisiin siltä osin kuin ne kuuluvat 18 luvun (Rahoituspalvelut) soveltamisalaan.

10.3 ARTIKLA

Sääntelyoikeus

Osapuolet vahvistavat oikeutensa toteuttaa alueillaan sääntelyä saavuttaakseen oikeutettuja politiikkatavoitteita, jotka liittyvät muun muassa kansanterveyteen, sosiaalipalveluihin, julkiseen koulutukseen, turvallisuuteen, ympäristöön, yleiseen moraaliin, sosiaaliseen suojeluun tai kuluttajansuojaan, yksityisyyden suojaan ja tietosuojaan, kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseen ja suojelemiseen tai kilpailuun.

10.4 ARTIKLA

Suhde muihin lukuihin

1. Jos tämä luku ja 18 luku (Rahoituspalvelut) ovat keskenään ristiriidassa, ristiriitaisuuden osalta sovelletaan viimeksi mainittua.

2. Osapuolen vaatimus, jonka mukaan toisen osapuolen palveluntarjoajan on annettava takaus tai jokin muu rahavakuus edellytyksenä rajat ylittävälle palveluiden tarjoamiselle sen alueella, ei itsessään tarkoita, että tätä lukua sovelletaan osapuolen käyttöön ottamiin tai voimassa pitämiin toimenpiteisiin, jotka liittyvät kyseiseen palvelun rajat ylittävään tarjoamiseen. Tätä lukua sovelletaan toimenpiteisiin, jotka osapuoli on ottanut käyttöön tai pitänyt voimassa ja jotka liittyvät annettuun takaukseen tai rahavakuuteen siinä määrin kuin tällainen takaus tai rahavakuus on tämän sopimuksen piiriin kuuluva sijoitus.

B JAKSO

Sijoitusten vapauttaminen

10.5 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä jaksoa sovelletaan osapuolen käyttöön ottamiin tai voimassa pitämiin toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat yrityksen sijoittautumiseen tai toisen osapuolen sijoittajan sijoitukseen liittyvään toimintaan sen alueella.

2. Tätä jaksoa ei sovelleta seuraaviin:

a) julkista valtaa käytettäessä toteutettava toiminta kunkin osapuolen alueella;

- b) sellaisen tavaran tai palvelun julkiset hankinnat valtion tarpeisiin, jota ei ole tarkoitettu kaupalliseen jälleenmyyntiin eikä käyttöön tavaroiden tuotannossa tai palveluiden tarjonnassa kaupallista myyntiä varten, riippumatta siitä, onko kyseinen hankinta 21.1 artiklassa (Määritelmät) tarkoitettu tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva hankinta;
- c) audiovisuaalisen alan palvelut;
- d) kansallinen meriliikenteen kabotaasi³⁶;
- e) lentoliikennepalvelut tai lentoliikenteen tukipalvelut³⁷, lukuun ottamatta seuraavia:
 - i) ilma-alusten korjaus- ja huoltopalvelut, joiden ajaksi ilma-alus poistetaan liikenteestä;

³⁶ Euroopan unionin osalta tämän luvun mukainen kansallinen meriliikenteen kabotaasi käsittää matkustajien tai tavaroiden kuljetuksen Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja samassa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä, mukaan luettuna sen mannerjalusta Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen mukaisesti, sekä jostakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta alkavan ja samaan satamaan tai paikkaan päättyvän liikenteen, sanotun kuitenkin rajoittamatta sitä, mitä asianomaisessa kansallisessa lainsäädännössä voidaan pitää kabotaasina.

Meksikon osalta tämän luvun mukainen kansallinen meriliikenteen kabotaasi käsittää meriliikenteen, jota alus harjoittaa Meksikon merialueilla sijaitsevien satamien tai paikkojen ja Meksikon rannikoiden välillä.

³⁷ Selkeyden vuoksi todetaan, että lentoliikennepalveluihin tai lentoliikenteen tukipalveluihin kuuluvat seuraavat palvelut: ilma-alusten vuokrauspalvelut miehistöineen, lentoasemapaalvelut, ilma-alusta käyttäen tarjottavat palvelut, joiden ensisijaisena tarkoituksena ei ole tavaroiden tai matkustajien kuljettaminen, kuten metsäpalojen torjuminen ilmasta, lentokoulutus, yleisölennätykset, lentolevitys, maanmittaus, kartoitus, valokuvaus, laskuvarjohyppääminen, purjelentokoneen hinaus, helikopterin käyttö hakkuissa ja rakennustöissä sekä muut ilmasta tapahtuvat maatalous-, teollisuus- ja tarkastuspalvelut.

- ii) ilmakuljetuspalveluiden myynti ja markkinointi;
- iii) tietokonepohjaista varausjärjestelmää koskevat palvelut; ja
- iv) maahuolintapalvelut.

3. Jäljempänä olevaa 10.6–10.8 artiklaa ei sovelleta osapuolen myöntämiin tukiin³⁸ tai avustuksiin, valtion tukemat lainat, takaukset ja vakuutukset mukaan lukien.

4. Tämän osan 10.6–10.10 artiklaa ei sovelleta uusiin palveluihin liitteessä VII (Yhteisymmärrys uusista palveluista, joita ei ole luokiteltu Yhdistyneiden kansakuntien yhteisessä tavaraluokituksessa (1991)) esitetyn mukaisesti.

5. Tämä luku ei sido osapuolta sellaisten tekojen tai tosiseikkojen osalta, jotka ovat tapahtuneet ennen tämän sopimuksen voimaantulopäivää, eikä sellaisten tilanteiden osalta, jotka ovat lakanneet olemasta ennen tämän sopimuksen voimaantulopäivää, sanotun kuitenkin rajoittamatta 10.54 artiklan soveltamista.

³⁸ Selkeyden vuoksi todetaan, että tuet kuuluvat 24 luvun (Tuet) piiriin.

10.6 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

Toimialoilla tai osa-aloilla, joilla on tehty markkinoille pääsyä koskevia sitoumuksia, ja kun kyseessä on toisen osapuolen sijoittajan tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen muodostavan yrityksen pääsy markkinoille sijoittautumalla tai harjoittamalla toimintaa, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa koko alueellaan tai alueellisen jaon pohjalta toimenpidettä³⁹, jolla

- a) rajoitetaan sellaisten yritysten määrää, jotka voivat harjoittaa tiettyä taloudellista toimintaa, lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinomaisten oikeuksien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;
- b) rajoitetaan liiketoimien tai omaisuuserien kokonaisarvoa lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevan vaatimuksen muodossa;
- c) rajoitetaan liiketoimien tai tuotannon kokonaismäärää määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiön tai taloudellista tarveharkintaa koskevan vaatimuksen muodossa;

³⁹ Tämän artiklan 2 kohdan a, b ja c alakohta ei kata toimenpiteitä, jotka otetaan käyttöön tai pidetään voimassa jonkin maatalous- tai kalastustuotteen tuotannon rajoittamiseksi.

- d) rajoitetaan tai edellytetään tietynlaista oikeushenkilön muotoa tai yhteisyritystä, jotta toisen osapuolen sijoittaja voi harjoittaa taloudellista toimintaa; tai
- e) rajoitetaan niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärää, jotka voivat toimia tietyllä toimialalla tai jotka jokin yritys voi työllistää ja jotka ovat tarpeen taloudellisen toiminnan toteuttamiseksi tai liittyvät siihen välittömästi, lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevan vaatimuksen muodossa.

10.7 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille ja niiden yrityksille, jotka muodostavat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen, sen alueelle sijoittautumisen osalta kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa omille sijoittajilleen ja niiden yrityksille.
2. Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille ja niiden yrityksille, jotka muodostavat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen, sen alueella tapahtuvan toiminnan yhteydessä kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa omille sijoittajilleen ja niiden sijoituksille.

3. Osapuolen 1 ja 2 kohdan mukaisesti myöntämällä kohtelulla tarkoitetaan Meksikon hallinnon aluetason osalta kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, jonka kyseinen hallinnon aluetaso myöntää samanlaisissa tilanteissa Meksikon sijoittajille ja näiden sijoituksille kyseisen aluehallinnon alueella.

4. Osapuolen 1 ja 2 kohdan mukaisesti myöntämällä kohtelulla tarkoitetaan Euroopan unionin jonkin jäsenvaltion hallinnon tai jäsenvaltiossa toimivan hallinnon osalta kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, jonka kyseinen hallinto myöntää samanlaisissa tilanteissa omille sijoittajilleen ja niiden sijoituksille omalla alueellaan.

10.8 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille ja niiden yrityksille, jotka muodostavat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen, sen alueelle sijoittautumisen osalta kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa kolmansien maiden sijoittajille ja niiden yrityksille.

2. Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille ja niiden tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluville sijoituksille sen alueella tapahtuvan sijoitukseen liittyvän toiminnan yhteydessä kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa kolmansien maiden sijoittajille ja niiden sijoituksille.

3. Edellä olevan 1 ja 2 kohdan ei pidä tulkita velvoittavan osapuolta myöntämään toisen osapuolen sijoittajille sellaista kohtelua, joka on seurausta toimenpiteistä, joilla tunnustetaan muun muassa luonnollisen henkilön tai yrityksen taloudellisen toiminnan harjoittamiseen tarvittavien toimi- ja muiden lupien tai todistusten normit tai perusteet taikka vakavaraisuusvaatimukset.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä artiklassa tarkoitettu kohtelu ei sisällä kohtelua, joka myönnetään kolmannen maan sijoittajille ja niiden sijoituksille tässä sopimuksessa tai osapuolen ja kolmannen maan välisissä muissa kansainvälisissä sopimuksissa määrättyjen sijoitusriitojen ratkaisemista koskevien määräysten nojalla. Muiden kansainvälisten sopimusten aineelliset määräykset eivät itsessään ole 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua kohtelua, eivätkä ne siten voi merkitä tämän artiklan rikkomista. Tällaisten määräysten nojalla sovellettavat toimenpiteet voivat olla tämän artiklan mukaista kohtelua.

10.9 ARTIKLA

Suoritevaatimukset

1. Kun on kyse osapuolen tai kolmannen maan sijoittajan yrityksen sijoittautumisesta toisen osapuolen alueelle taikka osapuolen tai kolmannen maan sijoittajan sijoitukseen liittyvän toiminnan suorittamisesta siellä, kyseinen toinen osapuoli ei saa määrätä tai panna täytäntöön mitään vaatimuksia tai sitoumusta tai velvollisuutta⁴⁰, joka koskee seuraavia:

a) tavaroiden tai palveluiden tietyn määrän tai prosenttiosuuden vienti;

⁴⁰ Selkeyden vuoksi todetaan, että 2 kohdassa tarkoitettun edun saamiselle tai edun saamisen jatkumiselle asetettu ehto ei merkitse 1 kohdassa tarkoitettua sitoumusta tai velvollisuutta.

- b) kotimaisen sisällön tietyn tason tai prosenttiosuuden saavuttaminen;
- c) sen alueella tuotettujen tavaroiden tai tarjottujen palveluiden ostaminen, käyttäminen tai etusijalle asettaminen taikka tavaroiden tai palveluiden ostaminen sen alueella olevilta luonnollisilta henkilöiltä tai yrityksiltä;
- d) tuonnin määrän tai arvon suhteuttaminen jollakin tavoin viennin määrään tai arvoon tai tällaiseen sijoitukseen liittyvien valuuttavirtojen määrään;
- e) tällaisen sijoituksen tuottamien tai tarjoamien tavaroiden tai palveluiden myynnin rajoittaminen sen alueella suhteuttamalla jollakin tavalla tällainen myynti sen viennin määrään tai arvoon taikka valuuttatulojen määrään;
- f) tietyn teknologian, tuotantoprosessin tai muun teollis- ja tekijänoikeuden alaisen tiedon asettaminen sen alueella olevan luonnollisen henkilön tai yrityksen saataville tai sen siirtäminen tällaiselle luonnolliselle henkilölle tai yritykselle;
- g) sijoituksen tuottaman tavaran tai palvelun tarjonta yksinomaan kyseisen osapuolen alueelta tietylle alueelle tai maailmanmarkkinoille;
- h) tällaisen yrityksen tietyn alueen tai maailmanmarkkinoiden päätoimipaikan sijoittaminen sen alueelle; tai
- k) viennin tai vientimyynnin rajoittaminen.

2. Kun on kyse osapuolen tai kolmannen maan sijoittajan yrityksen sijoittautumisesta toisen osapuolen alueelle taikka osapuolen tai kolmannen maan sijoittajan sijoitukseen liittyvän toiminnan suorittamisesta siellä, kyseinen toinen osapuoli ei saa asettaa edun saamisen tai edun saamisen jatkumisen edellytykseksi mitään seuraavista vaatimuksista:

- a) kotimaisen sisällön tietyn tason tai prosenttiosuuden saavuttaminen;
- b) sen alueella tuotettujen tavaroiden tai tarjottujen palveluiden ostaminen, käyttäminen tai etusijalle asettaminen taikka tavaroiden ostaminen sen alueella olevilta luonnollisilta henkilöiltä tai yrityksiltä;
- c) tuonnin määrän tai arvon suhteuttaminen jollakin tavoin viennin määrään tai arvoon tai tällaiseen sijoitukseen liittyvien valuuttavirtojen määrään;
- d) tällaisen sijoituksen tuottamien tai tarjoamien tavaroiden tai palveluiden myynnin rajoittaminen sen alueella suhteuttamalla jollakin tavalla tällainen myynti sen viennin määrään tai arvoon taikka valuuttatulojen määrään; tai
- e) viennin tai vientimyynnin rajoittaminen.

3. Minkään 2 kohdassa ei saa tulkita estävän osapuolta asettamasta alueellaan osapuolen tai kolmannen maan sijoittajan sijoituksen yhteydessä edun saamisen tai edun saamisen jatkumisen edellytykseksi vaatimusta sijoittaa tuotanto, tarjota palvelu, kouluttaa tai työllistää työntekijöitä, rakentaa tai laajentaa tiettyjä tiloja tai toteuttaa tutkimus- ja kehitystoimintaa sen alueella.

4. Edellä olevaa 1 kohdan f alakohtaa ei sovelleta, jos
- a) tuomioistuin, hallinnollinen tuomioistuin tai kilpailuviranomainen määrää vaatimuksen tai panee täytäntöön sitoumuksen tai velvollisuuden sellaisen käytännön korjaamiseksi, jonka on oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyssä todettu rikkovan osapuolen kilpailulainsäädäntöä; tai
 - b) osapuoli sallii teollis- ja tekijänoikeuksien käytön TRIPS-sopimuksen 31 ja 31bis artiklan mukaisesti tai toimenpiteet, jotka edellyttävät sellaisten teollis- ja tekijänoikeuden alaisten tietojen ilmoittamista, jotka kuuluvat TRIPS-sopimuksen 39 artiklan soveltamisalaan ja ovat sen kanssa sopusoinnussa.
5. Edellä olevan 1 kohdan a, b ja c alakohtaa ja 2 kohdan a ja b alakohtaa ei sovelleta tavaroiden tai palveluiden kelpoisuusvaatimukseen viennin edistämishjelmiin ja ulkomaan avustushjelmiin osallistumisen osalta.
6. Edellä olevan 2 kohdan a ja b alakohtaa ei sovelleta tavaran sisältöä koskeviin vaatimuksiin, jotka tuojaosapuoli on määrännyt, jotta tavaroille voidaan myöntää tullietuuskohtelu tai tullietuuskiintiö.
7. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta muihin kuin kyseisissä kohdissa määrättyihin sitoumuksiin, velvollisuuksiin tai vaatimuksiin.

8. Tämä artikla ei estä panemasta täytäntöön sellaisten yksityisten tahojen, jotka eivät ole tämän sopimuksen osapuolia, välisiä sitoumuksia, velvollisuuksia tai vaatimuksia, jotka eivät ole osapuolen määrittämiä tai vaatimia.

9. Tällä artiklalla ei rajoiteta osapuolten WTO-sopimuksen mukaisia sitoumuksia.

10.10 ARTIKLA

Ylempi johto ja hallitukset

1. Osapuoli ei saa vaatia, että kyseisen osapuolen yritys, joka on tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva sijoitus, nimittää mitään tiettyä kansalaisuutta edustavia luonnollisia henkilöitä ylemmän johdon tehtäviin.

2. Osapuoli ei saa vaatia, että toisen osapuolen yrityksen, joka on tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva sijoitus, hallitus koostuu osapuolen kansalaisista tai sen alueen asukkaista tai näiden yhdistelmästä.

10.11 ARTIKLA

Muodolliset vaatimukset

Sen estämättä, mitä 10.7 ja 10.8 artiklassa määrätään, osapuoli voi edellyttää, että toisen osapuolen sijoittaja tai sen tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva sijoitus toimittaa säännöllisesti kyseisestä sijoituksesta tietoja yksinomaan tiedotus- tai tilastotarkoituksiin. Osapuoli suojaa tällaiset tiedot, jotka ovat luottamuksellisia, sellaiselta tietojen ilmitulolta, joka vaarantaisi sijoittajan tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen kilpailuaseman. Mitään tässä artiklassa ei saa tulkita siten, että se estäisi osapuolta muulla tavoin hankkimasta tai paljastamasta tietoja, jotka liittyvät sen lainsäädännön tasapuoliseen ja vilpittömässä mielessä tapahtuvaan soveltamiseen.

10.12 ARTIKLA

Poikkeavat toimenpiteet ja poikkeukset

1. Edellä olevia 10.7–10.10 artiklaa ei sovelleta seuraaviin:
 - a) voimassa oleva poikkeava toimenpide, jonka osapuoli pitää voimassa seuraavilla tasoilla:
 - i) Euroopan unioni liitteessä I (Voimassa olevia toimenpiteitä koskevat varaukset) olevan sitä koskevan luettelon mukaisesti;

- ii) keskushallinto liitteessä I (Voimassa olevia toimenpiteitä koskevat varaukset) olevan kyseistä osapuolta koskevan luettelon mukaisesti;
 - iii) aluehallinto liitteessä I (Voimassa olevia toimenpiteitä koskevat varaukset) olevan kyseistä osapuolta koskevan luettelon mukaisesti; tai
 - iv) paikallishallinto;
- b) a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen; tai
- c) a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen muutos siinä määrin, että muutos ei vähennä toimenpiteen vaatimustenmukaisuutta 10.7–10.10 artiklaan nähden verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen.
2. Edellä olevia 10.7–10.10 artiklaa ei sovelleta toimenpiteeseen, jonka osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa liitteessä II (Tulevia toimenpiteitä koskevat varaukset) olevassa luettelossaan vahvistettujen toimialojen, osa-alojen tai toimintojen osalta.
3. Osapuoli ei saa tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen ottaa käyttöön toimenpidettä, joka kuuluu sen liitteessä II (Tulevia toimenpiteitä koskevat varaukset) olevaan luetteloon ja jossa edellytetään suoraan tai välillisesti, että toisen osapuolen sijoittajan on kansalaisuutensa vuoksi myytävä tai muuten luovutettava sijoituksensa, joka on olemassa kyseisen toimenpiteen voimaantulohetkellä.

4. Edellä olevaa 10.6 artiklaa ei sovelleta toimenpiteeseen, jonka osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa liitteessä III (Markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset) olevassa luettelossaan vahvistettujen sitoumuksen kohteena olevien toimialojen tai osa-alojen osalta.
5. Edellä olevaa 10.7 ja 10.8 artiklaa ei sovelleta toimenpiteeseen, joka muodostaa TRIPS-sopimuksen 3–5 artiklassa määrätyn poikkeuksen tai vapautuksen TRIPS-sopimuksen 3 tai 4 artiklasta.
6. Meksiko voi viiden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta ilmoittaa Euroopan unionille ehdotuksen yhteisneuvoston päätökseksi liitteiden I (Voimassa olevia toimenpiteitä koskevat varaumat), II (Tulevia toimenpiteitä koskevat varaumat) ja III (Markkinoille pääsyä koskevat erityissitoumukset ja rajoitukset) muuttamisesta seuraavilta osin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 1–5 kohdan soveltamista:
- a) liitteen I (Voimassa olevia toimenpiteitä koskevat varaumat) lisäyksessä I-B-2 (Meksikon luettelo. Keskustasoa alemmalla tasolla sovellettavat varaumat) ja liitteen III (Markkinoille pääsyä koskevat erityissitoumukset ja rajoitukset) lisäyksessä III-B-2 (Meksikon luettelo. Keskustasoa alemmalla tasolla sovellettavat rajoitukset) mainitut voimassa olevat poikkeavat toimenpiteet, joita pitää voimassa liittovaltiotasoa alempi hallintotaso; ja

- b) liitteen I (Voimassa olevia toimenpiteitä koskevat varaumat) lisäyksessä I-B-1 (Meksikon luettelo. Keskustasolla sovellettavat varaumat) ja liitteen II (Tulevia toimenpiteitä koskevat varaumat) lisäyksessä II-B (Meksikon luettelo. Keskustasolla sovellettavat varaumat) sen osalta mainitut suoritevaatimukset.

Euroopan unioni tarkastelee luonnosta kolmen kuukauden kuluessa ja kuulee Meksikoa kaikista siihen liittyvistä kysymyksistä. Yhteisneuvosto hyväksyy kuulemisen jälkeen tässä kohdassa tarkoitettuihin liitteisiin tehtävät muutokset. Muutettuja liitteitä sovelletaan muutosten hyväksymispäivästä alkaen.

C JAKSO

Sijoitusten suoja

10.13 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä jaksoa sovelletaan toimenpiteisiin, jotka osapuoli on ottanut käyttöön tai pitänyt voimassa ja jotka vaikuttavat

- a) tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin sijoituksiin; tai

- b) osapuolen sijoittajiin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten osalta.

10.14 ARTIKLA

Sijoitukset ja sääntelytavoitteet ja -toimenpiteet

1. Tämän jakson määräyksiä ei saa tulkita osapuolen sitoumukseksi olla muuttamatta alueellaan sovellettavaa lainsäädäntö- ja sääntelykehystä, myöskään tavalla, joka saattaisi vaikuttaa kielteisesti tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten toimintaan tai sijoittajan voitto-odotuksiin.
2. Selkeyden vuoksi todetaan, että minkään tässä jaksossa ei pidä tulkita estävän osapuolta lopettamasta tuen⁴¹ myöntämistä tai pyytämästä sen takaisinmaksua, kun tällainen toimenpide tehdään toimivaltaisen tuomioistuimen, hallinnollisen tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen viranomaisen määräyksestä, tai edellyttävän, että osapuoli hyvittää tämän sijoittajalle.

⁴¹ Euroopan unionin osalta 'tuella' tarkoitetaan Euroopan unionin jäsenvaltion myöntämää tai jäsenvaltion varoista myönnettyä tukea, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tiettyjen tavaroiden tuotantoa ja vaikuttaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolen päätös olla myöntämättä, uusimatta tai pitämättä voimassa tukea tai avustusta ei tarkoita tämän jakson rikkomista, jos kyseinen päätös tehdään
- a) tilanteessa, jossa erityistä lainsäädännön tai sopimuksen mukaista sitoumusta kyseisen tuen tai avustuksen myöntämiseen, uusimiseen tai voimassa pitämiseen ei ole;
 - b) tuen tai avustuksen myöntämistä, uusimista tai voimassa pitämistä koskevien ehtojen tai edellytysten mukaisesti; tai
 - c) 2 kohdan mukaisesti.

10.15 ARTIKLA

Sijoittajien ja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten kohtelu

1. Kukin osapuoli myöntää alueellaan toisen osapuolen tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluville sijoituksille ja sijoittajille niiden tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten osalta kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun ja täyden suojan ja turvan seuraavien kohtien mukaisesti.

2. Osapuoli rikkoo 1 kohdassa tarkoitettua kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvoitetta, jos toimenpide tai toimenpiteiden sarja tarkoittaa⁴²

- a) oikeussuojan epäämistä rikosoikeudellisessa, siviilioikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä;
- b) oikeudenmukaisen menettelyn perustavanlaatuista rikkomista;
- c) ilmeistä mielivaltaisuutta, mukaan lukien kohdennettu syrjintä ilmeisen väärin perustein, kuten sukupuolen, rodun tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella;

⁴² Selkeyden vuoksi todetaan, että määrittäessään, rikkooko jokin toimenpide tai toimenpiteiden sarja kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvoitetta, tuomioistuimen on otettava huomioon muun muassa seuraavat seikat:

- a) 2 kohdan a ja b alakohdan osalta se, liittyykö toimenpiteeseen tai toimenpiteiden sarjaan oikeudellista hyväksyttävyyttä loukkaavia vakavia väärinkäytöksiä; pelkästään se, että sijoittajan tekemä valitus riidanalaisesta toimenpiteestä on hylätty kansallisessa menettelyssä tai se on muutoin epäonnistunut, ei itsessään merkitse 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua oikeussuojan epäämistä;
- b) 2 kohdan c alakohdan osalta se, perustuuko toimenpide tai toimenpiteiden sarja selvästi muuhun kuin perusteltuun syyhyn tai tosiseikkaan ja perustuuko se selvästi lainvastaisiin syihin, kuten ennakkoluuloihin tai puolueellisuuteen; pelkkä lainvastaisuus tai pelkkä käytännön tai menettelyn epäjohdonmukainen tai kyseenalainen soveltaminen ei itsessään merkitse 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettua ilmeistä mielivaltaisuutta, kun taas lain tai määräyksen täydellinen ja perusteeton kiistäminen, perusteetta toteutettu toimenpide tai toiminta, joka on kohdistettu erityisesti sijoittajaan tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan sijoitukseen tarkoituksena aiheuttaa vahinkoa, merkitsee todennäköisesti 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettua ilmeistä mielivaltaisuutta; ja
- c) 2 kohdan d alakohdan osalta se, onko osapuoli ylittänyt toimivaltansa ja onko väitetty häirintä tai pakottaminen ollut toistuvaa ja jatkuvaa.

- d) häirintää, pakottamista tai vallan väärinkäyttöä; tai
- e) minkä tahansa muun, osapuolten 7 kohdan mukaisesti hyväksymään kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvoitteeseen kuuluvan tekijän rikkomista.

3. Osapuolen katsotaan rikkoneen 1 kohdassa tarkoitettua täyttä suojaa ja turvaa koskevaa velvoitetta, jos toimenpide tai toimenpiteiden sarja merkitsee sitä, että sijoittajille ja niiden tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluville sijoituksille ei tarjota fyysistä turvaa.

4. Arvioidessaan tämän artiklan mukaista väitettyä rikkomusta tuomioistuin voi ottaa huomioon sen, onko osapuoli saadakseen tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen antanut sijoittajalle erityisen vaikutelman, jonka luomaan oikeutettuun odotukseen sijoittaja on luottanut päättäessään tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tekemisestä tai ylläpitämisestä mutta jota osapuoli ei ole myöhemmin lunastanut. Pelkästään se, että osapuoli toteuttaa tai ei toteuta toimia, jotka voivat olla ristiriidassa osapuolen sijoittajan oikeutettujen odotusten kanssa, ei merkitse tämän artiklan rikkomista, vaikka siitä aiheutuisi menetyksiä tai vahinkoa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla sijoituksella.

5. Sen toteaminen, että tämän sopimuksen tai muun kansainvälisen sopimuksen jotakin muuta määräystä on rikottu, ei itsessään merkitse tämän artiklan määräysten rikkomista.

6. Se, että toimenpide on osapuolen lainsäädännön vastainen, ei itsessään merkitse tämän artiklan rikkomista. Jotta voidaan selvittää, onko toimenpide tämän artiklan vastainen, tuomioistuimen on tarkasteltava sitä, onko osapuolen toiminta ristiriidassa 1–4 kohdan kanssa.

7. Osapuolet tarkastelevat osapuolen pyynnöstä kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvoitteen sisältöä. Edellä olevalla 1.10 artiklalla (Tämän sopimuksen III osan alakomiteat ja muut elimet) perustettu palveluiden ja sijoitusten alakomitea voi laatia tähän liittyviä analyyseja ja toimittaa ne sekakomitealle. Sekakomitea harkitsee, suositellaanko sopimuksen muuttamista tämän sopimuksen IV osan 2.4 artiklan (Muutokset) mukaisesti.

10.16 ARTIKLA

Siirrot

1. Kukin osapuoli sallii kaikki siirrot, jotka liittyvät tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan sijoitukseen, rajoituksetta tai viivytystä sen alueelle ja sieltä pois. Tällaisiin siirtoihin kuuluvat

- a) pääomanlisäykset, kuten pääasialliset tai lisävarat, tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen ylläpitoon, kehittämiseen tai lisäämiseen;

- b) voitot, osingot, myyntivoitot, korot, rojaltimaksut, hallinnointipalkkiot ja muut tuotot;
 - c) saatavat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tai sen osan myynnistä tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen osittaisesta tai täydellisestä likvidoinnista;
 - d) maksut, jotka on suoritettu osapuolen sijoittajan tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tekemän sopimuksen mukaisesti, mukaan lukien lainasopimuksen nojalla suoritettut maksut;
 - e) ulkomailta palvelukseen otetun ja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen yhteydessä työskentelevän henkilöstön ansiot ja muut korvaukset;
 - f) 10.17 ja 10.18 artiklan nojalla suoritettut maksut; ja
 - g) tuomioistuimen D jakson nojalla antamien välitystuomioiden mukaisten vahingonkorvausten maksut.
2. Kukin osapuoli sallii tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan sijoitukseen liittyvien luontoissuoritusten tekemisen osapuolen ja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tai toisen osapuolen sijoittajan välisen kirjallisen sopimuksen mukaisesti.

3. Kukin osapuoli sallii siirrot, jotka liittyvät tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan sijoitukseen, vapaasti vaihdettavana valuuttana ja siirtopäivänä sovellettavalla kyseisen valuutan markkinavaihtokurssilla.

4. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, osapuoli voi rajoittaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan sijoitukseen liittyvien luontoissuoritusten siirtoja olosuhteissa, joissa se voisi muutoin rajoittaa tällaisia siirtoja tämän sopimuksen nojalla.

10.17 ARTIKLA

Tappioiden korvaaminen

1. Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille, joiden tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluville sijoituksille koituu tappioita sodan tai muun aseellisen selkkauksen, vallankumouksen, kansallisen hätätilan, kapinan, mellakan tai muun vastaavan tapahtuman vuoksi, palauttamisen, hyvityksen, korvauksen tai muun sovintoratkaisun osalta kohtelun, joka on vähintään yhtä suotuisa kuin kohtelu, jonka se myöntää omille sijoittajilleen tai kolmansien maiden sijoittajille, sen mukaan, kumpi näistä on suotuisampi.

2. Rajoittamatta 1 kohdan soveltamista osapuolen sijoittajan on saatava asianmukainen ja riittävä palautus tai korvaus, jos se kärsii jossakin kyseisessä kohdassa tarkoitetussa tilanteessa tappioita toisen osapuolen alueella, koska

- a) toisen osapuolen asevoimat tai viranomaiset takavarikoivat sen tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tai osan siitä; tai
 - b) toisen osapuolen asevoimat tai viranomaiset tuhoavat sen tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tai osan siitä, kun tämä ei ole tilanteessa pakollista.
3. Edellä 2 kohdassa tarkoitetusta korvauksesta johtuvat maksut ovat vapaasti vaihdettavissa ja siirrettävissä.

10.18 ARTIKLA

Pakkolunastus ja korvaukset

1. Osapuoli ei saa pakkolunastaa tai kansallistaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa sijoitusta välittömästi tai välillisesti käyttämällä toimenpiteitä, joilla on pakkolunastusta tai kansallistamista vastaava vaikutus, jäljempänä 'pakkolunastus', paitsi

- a) yleisen edun vuoksi;

- b) syrjimättömästi;
 - c) 2 ja 4 kohdan mukaisesti nopeaa, riittävää ja tehokasta korvausta vastaan; ja
 - d) oikeudenmukaisen menettelyn mukaisesti.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa tulkitaan liitteen 10-A (Pakkolunastus) mukaisesti.
3. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun korvauksen on täytettävä seuraavat edellytykset:
- a) se on maksettava viipymättä;
 - b) se vastaa pakkolunastetun sijoituksen käypää markkina-arvoa hetkenä, joka välittömästi edelsi pakkolunastusta;
 - c) sen määrittämisessä ei ole otettu huomioon mitään arvonmuutosta, joka johtuu siitä, että pakkolunastusaikomus on jo yleisesti tiedossa;
 - d) se on kokonaisuudessaan realisoitavissa ja vapaasti siirrettävissä viipymättä sijoittajan nimeämään maahan; ja

e) siihen sisältyy kaupallisesti kohtuullinen korko, jota maksetaan pakkolunastuspäivästä maksupäivään.

4. Arvonmääritysperusteisiin sisältyvät toimivan yrityksen arvo, omaisuuden arvo, mukaan luettuna aineellisen omaisuuden ilmoitettu verotusarvo, sekä tarvittaessa muut markkina-arvon määrittämisperusteet.

5. Korvaus maksetaan sen maan valuuttana, jonka kansalainen sijoittaja on, tai vapaasti vaihdettavana valuuttana.

6. Tätä artiklaa ei sovelleta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien pakollisten lisenssien myöntämiseen TRIPS-sopimuksen mukaisesti eikä teollis- ja tekijänoikeuksien kumoamiseen, rajoittamiseen tai luomiseen siltä osin kuin tällainen myöntäminen, kumoaminen, rajoittaminen tai luominen on 25 luvun (Teollis- ja tekijänoikeudet) ja TRIPS-sopimuksen mukaista.⁴³

⁴³ Selkeyden vuoksi todetaan, että käsite ”kumoaminen” sisältää teollis- ja tekijänoikeuksien tapauksessa kyseisten oikeuksien peruuttamisen tai mitätöimisen, ja käsite ”rajoittaminen” sisältää teollis- ja tekijänoikeuksien tapauksessa poikkeuksia näistä oikeuksista.

10.19 ARTIKLA

Sijaantulo

1. Jos osapuoli tai sen nimeämä elin suorittaa maksun, joka liittyy takaukseen, vakuutus sopimukseen tai muuhun korvaukseen, johon se on sitoutunut tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen osalta, toinen osapuoli tunnustaa kaikkien tämän luvun mukaisten sijoittajan oikeuksien tai saatavien osalta sijaantulon tai siirron kyseisen tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen osalta. Osapuolella tai sen nimeämällä elimellä on sijaantulon nojalla oikeus käyttää kyseisen sijoittajan oikeuksia ja vaatia tälle kuuluvia saatavia. Oikeus tai saatava ei saa olla sijaantulon tai siirron jälkeen suurempi kuin kyseisen sijoittajan alkuperäinen oikeus tai saatava.

2. Jos osapuoli tai osapuolen nimeämä elin on suorittanut maksun sijoittajalleen ja ottanut haltuunsa sijoittajan oikeudet ja saatavat, kyseinen sijoittaja ei saa käyttää näitä oikeuksia toista osapuolta vastaan tai periä kyseisiä saatavia toiselta osapuolelta, ellei maksun suorittanut osapuolen tai sen nimeämä elin ole valtuuttanut sitä toimimaan puolestaan.

D JAKSO

Sijoitusriitojen ratkaiseminen

10.20 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä jaksossa tarkoitetaan

1. 'kantajalla' osapuolen luonnollista henkilöä tai yritystä, joka ei ole sivuliike tai edustustoimisto ja joka on tehnyt tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen ja aikoo nostaa tai on nostanut tämän jakson mukaisen kanteen ja joka toimii joko
 - a) omasta puolestaan; tai
 - b) omistamansa tai määräysvallassaan pitämänsä paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta⁴⁴.
2. 'riidan osapuolilla' kantajaa ja vastaajaa;

⁴⁴ Selkeyden vuoksi todetaan, että b alakohdan nojalla nostetun kanteen katsotaan liittyvän sopimusvaltion ja jonkin toisen sopimusvaltion kansalaisen väliseen riitaan ICSID-yleissopimuksen 25 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa.

3. 'riidan osapuolella' joko kantajaa tai vastaajaa;
4. 'ICSID:llä' ICSID-yleissopimuksella perustettua sijoituksia koskevien riitaisuuksien kansainvälistä ratkaisu- ja sovittelukeskusta;
5. 'ICSID:n täydentävillä säännöillä' sijoituksia koskevien riitaisuuksien kansainvälisen ratkaisu- ja sovittelukeskuksen sihteeristön toteuttaman käsittelyn hallinnointia koskevia täydentäviä sääntöjä;
6. 'ICSID-yleissopimuksella' Washingtonissa 18 päivänä maaliskuuta 1965 tehtyä yleissopimusta valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten sijoituksia koskevien riitaisuuksien ratkaisemisesta;
7. 'paikallisesti sijoittautuneella yrityksellä' osapuolen alueelle sijoittautunutta oikeushenkilöä, joka on toisen osapuolen sijoittajan omistuksessa tai määräysvallassa;
8. 'New Yorkin yleissopimuksella' New Yorkissa 10 päivänä kesäkuuta 1958 tehtyä Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta ulkomaisten välitystuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta;
9. 'riidan ulkopuolisella osapuolella' Meksikoa, kun vastaaja on Euroopan unioni tai Euroopan unionin jäsenvaltio, ja Euroopan unionia, kun vastaaja on Meksiko;

10. 'vastaajalla' joko Meksikoa tai Euroopan unionin tapauksessa joko Euroopan unionia tai kyseistä Euroopan unionin jäsenvaltiota 10.24 artiklan mukaisesti;

11. 'kolmannen osapuolen rahoituksella' kaikkea sellaisen luonnollisen tai oikeushenkilön tarjoamaa rahoitusta, joka ei ole riidan osapuoli mutta joka tekee sopimuksen riidan osapuolen kanssa rahoittaakseen osittain tai kokonaan menettelyn kustannukset riidan tuloksesta riippuvaa korvausta vastaan taikka lahjoituksena tai avustuksena;

12. 'UNCITRALin välimiesmenettelysäännöillä' Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan välimiesmenettelysääntöjä, jotka Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous hyväksyi 15 päivänä joulukuuta 1976, sellaisina kuin ne ovat tarkistettuina vuonna 2010.

10.21 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä jaksoa sovelletaan osapuolen ja toisen osapuolen kantajan välisiin riitoihin, jotka liittyvät 10.7 artiklan 2 kohdan, 10.8 artiklan 2 kohdan⁴⁵ tai C jakson väitettyyn rikkomiseen, jonka väitetään aiheuttavan menetyksiä tai vahinkoa kantajalle tai sen paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle.
2. Liitettä 10-B (Julkinen velka) sovelletaan osapuolen velan uudelleenjärjestelyä koskeviin kanteisiin.
3. Tämän jakson nojalla muodostettu tuomioistuin tai muutoksenhakutuomioistuin eivät tee päätöstä kanteista, jotka eivät kuulu tämän jakson soveltamisalaan.

⁴⁵ Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä jaksoa sovellettaessa osapuolet ymmärtävät, että 10.7 artiklan 2 kohta ja 10.8 artiklan 2 kohta eivät kata yrityksen hankintaa Euroopan unionissa tai Meksikossa pysyvien taloudellisten yhteyksien luomiseksi tai ylläpitämiseksi, mukaan lukien tapaukset, joissa tällainen hankinta tehdään hankkimalla omistusosuus yrityksestä tai kasvattamalla tällaista omistusosuutta.

10.22 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Riita olisi mahdollisimman pitkälle ratkaistava sovintoteitse. Ratkaisusta voidaan sopia milloin tahansa, myös sen jälkeen, kun kanne on nostettu 10.26 artiklan mukaisesti.
2. Elleivät riidan osapuolet sovi pidemmästä ajasta, neuvottelut on yleensä järjestettävä 60 päivän kuluessa 5 kohdan mukaisen neuvottelupyynnön toimittamisesta.
3. Elleivät riidan osapuolet toisin sovi, neuvottelut järjestetään
 - a) Méxicossa, jos kohteena ovat Meksikon toimenpiteet;
 - b) Brysselissä, jos kohteena ovat Euroopan unionin toimenpiteet; tai
 - c) Euroopan unionin jäsenvaltion pääkaupungissa, jos kohteena ovat yksinomaan kyseisen jäsenvaltion toimenpiteet.
4. Jos riidan osapuolet niin sopivat, neuvottelut voidaan järjestää soveltuvin tapauksissa videoneuvotteluna tai muulla tavalla.

5. Kantajan on toimitettava toiselle osapuolelle neuvottelupyyntö, jossa ilmoitetaan
- a) kantajan nimi ja osoite ja, jos tällainen pyyntö jätetään paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, paikallisesti sijoittautuneen yrityksen nimi, osoite ja tapauksen mukaan sijoittautumis- tai perustamispaikka;
 - b) 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut määräykset, joita väitetään rikotun;
 - c) kunkin kanteen oikeudellinen ja tosiasiallinen perusta, mukaan lukien toimenpide tai toimenpiteet, joiden väitetään rikkovan 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja määräyksiä;
 - d) haettu korvaus ja kanteen kohteena olevan vahingon arvioitu määrä; ja
 - e) todisteet siitä, että kantaja on toisen osapuolen sijoittaja ja että tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva sijoitus on sen omistuksessa tai määräysvallassa ja, jos se toimii paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, että kyseinen paikallisesti sijoittautunut yritys on sen omistuksessa tai määräysvallassa.

Kun neuvottelupyynnön esittää useampi kuin yksi kantaja tai se esitetään useamman kuin yhden paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, a ja e alakohdassa tarkoitetut tiedot on toimitettava tapauksen mukaan kustakin kantajasta tai paikallisesti sijoittautuneesta yrityksestä.

6. Edellä 5 kohdassa vahvistettujen neuvottelupyynnön koskevien vaatimusten on täyttyvä riittävällä tarkkuudella, jotta vastaaja voi tehokkaasti osallistua neuvotteluihin ja valmistella puolustustaan.

7. Neuvottelupyynnön on esitettävä kolmen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona kantaja tai tapauksen mukaan, paikallisesti sijoittautunut yritys ensimmäisen kerran sai tiedon tai sen olisi pitänyt saada tieto väitetystä rikkomisesta sekä siitä, että kantajalle tai, tapauksen mukaan, paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle on näin koitunut menetyksiä tai vahinkoa.

8. Sen estämättä, mitä 7 kohdassa määrätään, jos neuvottelupyynnön koskee yhtä tai useampaa Euroopan unionin tai Euroopan unionin jäsenvaltion toimenpidettä ja 7 kohdassa tarkoitettu määräaika on kulunut siitä, kun kantaja tai tapauksen mukaan paikallisesti sijoittautunut yritys on saattanut kyseiseen toimenpiteeseen tai kyseisiin toimenpiteisiin liittyvän menettelyn vireille osapuolen lainsäädännön alaisessa tuomioistuimessa, neuvottelupyynnön on esitettävä

- a) kahden vuoden kuluessa päivästä, jona kantaja tai tapauksen mukaan paikallisesti sijoittautunut yritys luopuu kyseisestä menettelystä osapuolen lainsäädännön alaisessa tuomioistuimessa; ja
- b) joka tapauksessa viimeistään kymmenen vuoden kuluttua päivästä, jona kantaja tai tapauksen mukaan sen paikallisesti sijoittautunut yritys ensimmäisen kerran sai tai sen olisi pitänyt saada tietää yhdestä tai useammasta toimenpiteestä, jonka väitetään rikkovan 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja määräyksiä, ja niiden väitetysti aiheuttamista menetyksistä tai vahingosta.

9. Euroopan unionin tai Euroopan unionin jäsenvaltion väitettyä rikkomista koskeva neuvottelupyynnö on lähetettävä Euroopan unionille. Jos kantaja yksilöi neuvottelupyynnössään yhden tai useamman Euroopan unionin jäsenvaltion toimenpiteen, se on lähetettävä myös asianomaiselle jäsenvaltiolle.

10. Jos sijoittaja ei ole nostanut kannetta 10.26 artiklan mukaisesti 18 kuukauden kuluessa neuvottelupyynnön jättämisestä, katsotaan, että sijoittaja on perunut neuvottelupyynnönsä ja, tapauksen mukaan, 10.24 artiklan mukaisen ilmoituksensa, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä, eikä sijoittaja voi enää nostaa tämän jakson mukaista kannetta, joka koskee samaa toimenpidettä tai samoja toimenpiteitä. Tätä ajanjaksoa voidaan jatkaa neuvotteluihin osallistuvien osapuolten sopimuksella.

10.23 ARTIKLA

Sovittelu

1. Riidan osapuolet voivat milloin tahansa sopia sovittelun käyttämisestä.
2. Sovittelun käyttäminen ei rajoita riidan kummankaan osapuolen oikeudellista asemaa tai oikeuksia tämän luvun osalta, ja siihen sovelletaan sääntöjä, joista riidan osapuolet sopivat, myös yhteisneuvoston mahdollisesti hyväksymiä sovittelua koskevia sääntöjä.

3. Sovittelija nimitetään riidan osapuolten sopimuksella. Riidan osapuolet voivat myös yhdessä pyytää tuomioistuimen puheenjohtajaa nimittämään sovittelijan.
4. Riidan osapuolet pyrkivät pääsemään riidassa ratkaisuun 60 päivän kuluessa sovittelijan nimittämisestä.
5. Jos riidan osapuolet sopivat sovittelun käyttämisestä, 10.22 artiklan 7 ja 8 kohdassa, 10.48 artiklan 7 kohdassa ja 10.49 artiklan 3 kohdassa vahvistetut määräajat keskeytetään siitä päivästä, jona riidan osapuolet sopivat sovittelun käyttämisestä, siihen päivään, jona jompikumpi riidan osapuoli päättää sovittelun lopettamisesta. Riidan osapuolen tekemä päätös sovittelun lopettamisesta ilmoitetaan kirjeitse sovittelijalle ja riidan toiselle osapuolelle.

10.24 ARTIKLA

Vastaajan määrittäminen Euroopan unionia tai Euroopan unionin jäsenvaltiota koskevissa riidoissa

1. Jos riitaa ei voida ratkaista 90 päivän kuluessa neuvottelupyynnön toimittamisesta, neuvottelupyyntö koskee Euroopan unionin tai Euroopan unionin jäsenvaltion väitettyä 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen määräyksien rikkomista ja kantaja aikoo nostaa kanteen 10.26 artiklan nojalla, kantajan on toimitettava Euroopan unionille ilmoitus, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä.

2. Edellä olevassa 1 kohdassa tarkoitettussa ilmoituksessa on nimettävä yksi tai useampi toimenpide, jota koskevan kanteen kantaja aikoo nostaa. Jos kyseessä on Euroopan unionin jäsenvaltion toimenpide, ilmoitus toimitetaan myös kyseiselle jäsenvaltiolle.
3. Tehtyään mainitun määrityksen Euroopan unioni ilmoittaa kantajalle 60 päivän kuluessa 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottamisesta, onko vastaaja Euroopan unioni vai jokin Euroopan unionin jäsenvaltio.
4. Jos kantajalle ei ole ilmoitettu määräyksestä 60 päivän kuluessa 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen toimittamisesta, vastaaja on
 - a) jäsenvaltio, jos ilmoituksessa yksilöidyt toimenpiteet ovat yksinomaan jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion toimenpiteitä; tai
 - b) Euroopan unioni, jos ilmoituksessa yksilöidyt toimenpiteet sisältävät Euroopan unionin toimenpiteitä.
5. Kantaja voi nostaa 10.26 artiklan nojalla kanteen 3 kohdan mukaisesti tehdyn määrityksen perusteella ja, jos tällaisen määrityksen tulosta ei ole ilmoitettu kantajalle 60 päivän kuluessa, 4 kohdan mukaisesti.

6. Jos Euroopan unioni tai jokin Euroopan unionin jäsenvaltio on vastaaja 3 tai 4 kohdan nojalla, Euroopan unioni tai kyseinen Euroopan unionin jäsenvaltio ei voi väittää, että kannetta ei pidä ottaa käsiteltäväksi tai että tuomioistuin ei ole toimivaltainen, tai muutoin vastustaa kannetta tai välitystuomiota sillä perusteella, että vastaajaa ei ole määritetty asianmukaisesti 3 kohdan mukaisesti tai nimetty 4 kohdan mukaisesti.

7. Tuomioistuinta ja muutoksenhakutuomioistuinta sitoo 3 kohdan mukaisesti tehty määräitys ja, jos tällaisen määrityksen tulosta ei ole ilmoitettu kantajalle 60 päivän kuluessa, 4 kohdan mukainen yksilöiminen.

8. Mikään tässä sopimuksessa tai 10.26 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa sovellettavissa riitojenratkaisusäännöissä ei estä vaihtamasta kaikkea riitaan liittyvää tietoa Euroopan unionin ja kyseisen jäsenvaltion välillä.

10.25 ARTIKLA

Menettelyä koskevat säännöt ja muut vaatimukset kanteen esittämiseksi tuomioistuimelle

1. Kantaja voi nostaa kanteen 10.26 artiklan nojalla ainoastaan, jos kantaja
 - a) toimittaa vastaajalle kanteen nostamisen yhteydessä kirjallisen suostumuksensa riidan ratkaisuun tuomioistuimessa tässä jaksossa vahvistettujen menettelyiden mukaisesti;

- b) antaa vähintään 180 päivän kuluu neuvottelupyynnön toimittamisesta ja, tapauksen mukaan, vähintään 90 päivän kuluu siitä, kun ilmoitus, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä, on toimitettu;
- c) on tarvittaessa toimittanut ilmoituksen, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä 10.24 artiklan mukaisesti;
- d) on täyttänyt neuvottelupyyntöön liittyvät vaatimukset;
- e) yksilöi kanteessaan ainoastaan ne toimenpiteet, joiden väitetään rikkovan 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja määräyksiä ja jotka se on yksilöinyt neuvottelupyynnössään;
- f) peruuttaa tai lopettaa kaikki tuomioistuimessa käynnissä olevat sisäisen tai kansainvälisen oikeuden alaiset menettelyt niiden toimenpiteiden osalta, joiden väitetään olevan kanteessa tarkoitettu rikkominen;
- g) luopuu kirjallisesti oikeudestaan panna vireille tuomioistuimessa sisäisen tai kansainvälisen oikeuden alainen menettely niiden toimenpiteiden osalta, joiden väitetään olevan kanteessa tarkoitettu rikkominen; ja

h) vahvistaa, että se ei pane täytäntöön mitään tämän jakson nojalla annettua päätöstä ennen kuin tällainen päätös on 10.48 artiklan 8 tai 9 kohdan taikka 10.49 artiklan 2 kohdan mukaisesti lopullinen eikä pyri hakemaan muutosta, tarkastelemaan, sivuuttamaan, tekemään mitättömäksi, tarkistamaan tai käynnistämään mitään muuta samanlaista menettelyä jossakin kansainvälisessä tai kansallisessa tuomioistuimessa tämän jakson nojalla annetun päätöksen osalta.

2. Jos 10.26 artiklan mukaisesti nostettu kanne koskee menetystä tai vahinkoa, joka on koitunut paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle tai kantajan suorassa tai epäsuorassa omistuksessa tai määräysvallassa olevan paikallisesti sijoittautuneen yrityksen edulle, tämän artiklan 1 kohdan f ja g alakohdan vaatimuksia sovelletaan sekä kantajaan että paikallisesti sijoittautuneeseen yritykseen. Tämän artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaista käynnissä olevien menettelyjen peruuttamista tai lopettamista koskevaa vaatimusta sovelletaan myös,

- a) jos kanteen nostaa omissa nimissään toimiva kantaja, kaikkiin henkilöihin, joilla on suoraan tai välillisesti omistusoikeus kantajaan tai jotka ovat kantajan määräysvallassa ja jotka väittävät kärsineensä saman menetyksen tai vahingon⁴⁶ kuin kantaja; tai
- b) jos kantaja nostaa kanteen paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, kaikkiin henkilöihin, joilla on suoraan tai välillisesti omistusoikeus kantajaan tai jotka ovat paikallisesti sijoittautuneen yrityksen määräysvallassa ja jotka väittävät kärsineensä saman menetyksen tai vahingon kuin paikallisesti sijoittautunut yritys.

⁴⁶ Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä alakohdassa ja b alakohdassa tarkoitettulla samalla menetyksellä tai vahingolla tarkoitetaan menetystä tai vahinkoa, joka johtuu samoista toimenpiteistä ja jonka henkilö pyrkii saamaan takaisin samassa asemassa kuin kantaja. Jos kantaja esimerkiksi nostaisi kanteen osakkeenomistajana, tämä määräys kattaisi myös sidoksissa olevan henkilön, joka pyrkisi myös saamaan menetyksen tai vahingon takaisin osakkeenomistajana.

3. Tämän artiklan 1 kohdan f ja g alakohdan sekä 2 kohdan vaatimuksia ei sovelleta paikallisesti sijoittautuneeseen yritykseen, jos vastaaja tai kantajan isäntävaltio on vienyt kantajalta määräysvallan paikallisesti sijoittautuneeseen yritykseen tai muutoin estänyt paikallisesti sijoittautunutta yritystä täyttämästä tällaisia vaatimuksia.
4. Vastaajan pyynnöstä tuomioistuimen on luovuttava asian käsittelystä, jos kantaja tai, tapauksen mukaan, paikallisesti sijoittautunut yritys ei täytä jotakin 1 ja 2 kohdan edellytyksistä.
5. Edellä 1 kohdan g alakohdassa määrättyä vapautusta ei enää sovelleta, jos kanne hylätään sillä perusteella, että kansalaisuutta koskevat vaatimukset kanteen nostamiseksi tämän jakson nojalla eivät täyty.
6. Jos vastaaja on Euroopan unioni tai Euroopan unionin jäsenvaltio, 1 kohdan f ja g alakohta eivät estä kantajaa hakemasta tilapäisten suojatoimenpiteiden soveltamista vastaajan tuomioistuimilta. Jos vastaajana on Meksiko, 1 kohdan f ja g alakohta eivät estä kantajaa hakemasta tilapäisten suojatoimenpiteiden soveltamista tai aloittamasta tai jatkamasta menettelyä, joka koskee kielto-, vahvistus- tai muita poikkeuksellisia toimenpiteitä, joihin ei liity vahingonkorvauksen maksamista, vastaajan lainsäädännön alaisessa hallintotuomioistuimessa tai tuomioistuimessa.

7. Selkeyden vuoksi todetaan, että sijoittaja ei voi nostaa tämän jakson nojalla kannetta, jos sijoitus on tehty vilpillisen menettelyn, salaamisen, lahjonnan tai oikeuden väärinkäytön kautta.
8. Osapuoli ei voi nostaa tämän jakson mukaista kannetta.

10.26 ARTIKLA

Kanteen nostaminen tuomioistuimessa

1. Jos riitaan ei ole saatu ratkaisua neuvotteluilla, kanteen voi nostaa
 - a) kantaja omasta aloitteestaan; tai
 - b) kantaja suoraan tai epäsuorasti omistamansa tai määräysvallassaan pitämänsä paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta.

Selkeyden vuoksi todetaan, että paikallisesti sijoittautunut yritys ei voi nostaa kannetta sitä osapuolta vastaan, johon se on sijoittautunut.

2. Kantajan on nostettava kanne noudattaen jotakin seuraavista riitojenratkaisusäännöistä:
 - a) ICSID-yleissopimus ja ICSID:n välimiesmenettelyn työjärjestys;
 - b) ICSID:n täydentävät säännöt, jos a alakohdan mukaisen kanteen nostamisen edellytykset eivät toteudu;
 - c) UNCITRALin välimiesmenettelysäännöt; tai
 - d) muut riidan osapuolten sopimat säännöt.
3. Jos kantaja ehdottaa 2 kohdan d alakohdan mukaisia sääntöjä, vastaajan on vastattava kantajan ehdotukseen 20 päivän kuluessa sen vastaanottamisesta. Jos riidan osapuolet eivät ole sopineet tällaisista säännöistä 30 päivän kuluessa ehdotuksen vastaanottamisesta, sijoittaja voi nostaa kanteen 2 kohdan a, b tai c alakohdassa tarkoitettujen sääntöjen mukaisesti.
4. Jos kanne nostetaan 2 kohdan b, c tai d alakohdan mukaisesti, riidan osapuolet voivat sopia menettelyn paikasta. Jos riidan osapuolet eivät pääse sopimukseen, kannetta käsittelevä tuomioistuimen jaosto määrittää paikan sovellettavien riitojenratkaisusääntöjen mukaisesti edellyttäen, että paikka sijaitsee jonkin New Yorkin yleissopimuksen sopimusvaltion alueella.

5. Edellä olevan 2 kohdan mukaisesti sovellettavat riitojenratkaisusäännöt ovat ne, jotka ovat voimassa päivänä, jona kanne nostetaan tämän jakson mukaisessa tuomioistuimessa, jollei tässä jaksossa vahvistetuista erityissäännöistä muuta johdu. Yhteisneuvosto voi hyväksyä sääntöjä, joilla täydennetään sovellettavia riitojenratkaisusääntöjä, ja tällaiset säännöt sitovat tuomioistuinta ja muutoksenhakutuomioistuinta.
6. Kanne katsotaan toimitetuksi tämän jakson mukaista riitojenratkaisua varten, kun pyyntö tai ilmoitus menettelyn aloittamisesta on vastaanotettu sovellettavien riitojenratkaisusääntöjen mukaisesti.
7. Kukin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle paikan, johon kantaja toimittaa tämän jakson mukaisesti tekemänsä ilmoitukset ja muut asiakirjat. Kukin osapuoli varmistaa, että nämä tiedot asetetaan julkisesti saataville.

10.27 ARTIKLA

Yhtäaikaiset menettelyt

Jos kanne nostetaan tämän jakson ja 31 luvun (Riitojenratkaisu) tai muun kansainvälisen sopimuksen nojalla ja jos on olemassa mahdollisuus päällekkäisiin korvauksiin tai jos muulla kansainvälisellä kanteella saattaisi olla merkittävä vaikutus tämän jakson nojalla nostetun kanteen ratkaisuun, tuomioistuimen on mahdollisimman pian riidan osapuolia kuultuaan lykättävä asian käsittelyä tai muutoin varmistettava, että 31 luvun (Riitojenratkaisu) tai muun kansainvälisen sopimuksen nojalla käynnistetty menettely otetaan huomioon sen päätöksessä, määräyksessä tai välitystuomiossa.

10.28 ARTIKLA

Suostumus riidan ratkaisuun tuomioistuimessa

1. Vastaaja suostuu riidan ratkaisuun tuomioistuimessa tässä jaksossa vahvistettujen menettelyiden mukaisesti.

2. Edellä olevassa 1 kohdassa tarkoitetun suostumuksen myötä ja kun kanne on toimitettu tuomioistuimeen tämän jakson mukaisesti, seuraavissa vahvistettujen vaatimusten katsotaan täyttyneen:

- a) ICSID-yleissopimuksen 25 artikla ja ICSID:n täydentävien sääntöjen C osan II luku riidan osapuolten kirjallisen suostumuksen osalta; ja
- b) New Yorkin yleissopimuksen II artikla kirjallisen sopimuksen osalta.

10.29 ARTIKLA

Kolmannen osapuolen rahoitus

1. Kolmannen osapuolen rahoituksesta hyötyvän riidan osapuolen on ilmoitettava riidan toiselle osapuolelle ja kannetta käsittelevälle tuomioistuimen jaostolle tai, jos jaostoa ei ole muodostettu, tuomioistuimen puheenjohtajalle rahoittajana toimivan kolmannen osapuolen nimi ja osoite.
2. Tällainen ilmoitus annetaan kanteen nostamisen yhteydessä tai, jos rahoitussopimus tai lahjoitus tai avustus on tehty kanteen nostamisen jälkeen, viipymättä sen jälkeen, kun rahoitussopimus tai lahjoitus tai avustus on tehty.

10.30 ARTIKLA

Tuomioistuin

1. Perustetaan tuomioistuin, joka käsittelee 10.26 artiklan nojalla nostettuja kanteita.
2. Yhteisneuvosto nimittää tämän sopimuksen tultua voimaan tuomioistuimeen yhdeksän jäsentä. Jäsenistä kolme on Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaisia, kolme Meksikon kansalaisia ja kolme kolmansien maiden kansalaisia.⁴⁷
3. Yhteisneuvosto voi päättää jäsenten määrän kasvattamisesta tai pienentämisestä kolmen monikertoina. Lisänimitykset on tehtävä 2 kohdassa määrättyltä pohjalta.
4. Jäsenillä on oltava Kansainvälisen tuomioistuimen tuomariksi nimittämiseen vaadittava pätevyys tai heidän on oltava tunnetusti päteviä oikeusoppineita. Heillä on oltava toteen näytettyä asiantuntemusta kansainvälisen julkisoikeuden alalla. On toivottavaa, että heillä on asiantuntemusta erityisesti kansainvälisen sijoitusoikeuden, kansainvälisen kauppaoikeuden tai kansainvälisistä sijoituksista tai kansainvälisistä kauppasopimuksista johtuvien riitojen ratkaisemisen alalla tai kauppaneuvotteluista.

⁴⁷ Osapuolet pyrkivät nimittämään jäseniä, jotka edustavat erilaisia sosioekonomisia olosuhteita ja oikeusperinteitä.

5. Tuomioistuimen jäsenet nimitetään viiden vuoden kaudeksi. Välittömästi tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen nimitetyistä yhdeksästä henkilöstä valitaan kuitenkin arvalla neljä, joiden toimikausi pidennetään seitsemään vuoteen. Jäsenten paikat täytetään sitä mukaa kuin ne vapautuvat. Henkilö, joka on nimitetty korvaamaan jäsen, jonka toimikausi ei ole kulunut loppuun, hoitaa tehtävää edeltäjänsä kauden loppuun. Henkilö, joka toimikautensa päättyessä toimii jossakin tuomioistuimen jaostossa, voi tuomioistuimen puheenjohtajan luvalla ja kun jaoston muita jäseniä on kuultu, jatkaa toimintaansa kyseisessä jaostossa, kunnes jaoston menettelyt on saatu päätökseen, ja ainoastaan tätä tarkoitusta varten hänen katsotaan jatkavan toimimista tuomioistuimen jäsenenä.

6. Tuomioistuin käsittelee asioita jaostoissa, jotka koostuvat kolmesta jäsenestä, joista yksi on Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen, yksi Meksikon kansalainen ja yksi jonkin kolmannen maan kansalainen. Jaoston puheenjohtajana toimii jäsen, joka on kolmannen maan kansalainen.

7. Sen estämättä, mitä 6 kohdassa määrätään, ja jos riidan osapuolet niin sopivat, asiaa käsittelee jaosto, jonka muodostaa yksi ainoa jäsen, joka on kolmannen maan kansalainen ja jonka valitsee tuomioistuimen puheenjohtaja.

8. Tuomioistuimen puheenjohtajan on 90 päivän kuluessa 10.26 artiklan mukaisen kanteen nostamisesta nimitettävä 10 kohdan mukaisesti hyväksytyjen työskentelymenettelyjen ja vuorotteluperiaatteen mukaisesti yksi tai useampi jäsen, jotka muodostavat kyseistä asiaa käsittelevän tuomioistuimen jaoston, varmistaen jaostojen sattumanvaraisen ja ennakoimattoman kokoonpanon ja antaen kaikille jäsenille tasavertaiset mahdollisuudet tulla valituiksi.

9. Tuomioistuimen puheenjohtaja vastaa organisaatiokysymyksistä, ja hänet valitaan kaksivuotiseksi toimikaudeksi arvalla jäsenistä, jotka ovat kolmansien maiden kansalaisia. Puheenjohtajat toimivat vuorotteluperiaatteen mukaisesti, ja yhteisneuvoston puheenjohtaja valitsee heidät arvalla. Jäljempänä olevan 10 kohdan mukaisesti hyväksytyissä työskentelymenettelyissä on oltava tarvittavat säännöt siltä varalta, että puheenjohtaja on tilapäisesti estynyt.
10. Tuomioistuin vahvistaa omat työskentelymenettelynsä osapuolia kuultuaan.
11. Jäsenten on oltava käytettävissä kaikkina aikoina ja lyhyellä varoitusaajalla, ja heidän on pysyttävä tähän sopimukseen liittyvien riitojenratkaisutoimien tasalla.
12. Jotta varmistetaan, että jäsenet ovat käytettävissä, heille maksetaan yhteisneuvoston päätöksellä vahvistettava kuukausittainen varallaolomaksu. Puheenjohtaja saa jokaiselta päivältä, jonka hän on työskennellyt tuomioistuimen puheenjohtajan tehtävissä, maksun, joka vastaa 10.31 artiklan 11 kohdan mukaisesti määritettyä muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajalle maksettavaa maksua.
13. Kukin osapuoli maksaa 12 kohdassa tarkoitetun varallaolomaksun ja päivämaksun kehitystasonsa huomioon ottaen ICSID:n sihteeristön hallinnoimalle tilille. Jos osapuoli ei maksa näitä maksuja, toinen osapuoli voi halutessaan suorittaa ne. Tällaiset maksurästit ovat perittävässä sovellettavine korkoineen. Palveluiden ja sijoitusten alakomitea tarkastelee säännöllisesti edellä tarkoitettujen maksujen määrää ja jakautumista ja voi suositella asianmukaisia mukautuksia yhteisneuvoston päätettäväksi.

14. Ellei yhteisneuvosto tee päätöstä 15 kohdan mukaisesti, asian käsittelemiseksi perustetun tuomioistuimen jaoston jäsenten muiden maksujen ja kulujen määrä määritetään kanteen nostamispäivänä voimassa olevien ICSID-yleissopimuksen hallinnollisten ja rahoitussääntöjen 14 säännön 1 kohdan mukaisesti, ja tuomioistuin jakaa sen riidan osapuolten kesken 10.48 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

15. Yhteisneuvosto voi päätöksellään pysyvästi muuttaa varallaolomaksun sekä muut maksut ja kulut säännölliseksi palkaksi. Tässä tapauksessa jäsenet toimivat kokopäiväisesti ja yhteisneuvosto vahvistaa heidän palkkansa ja muut asiaan liittyvät järjestelykysymykset. Tällöin jäsenet eivät saa harjoittaa mitään muuta ammattitoimintaa riippumatta siitä, saako siitä palkkion vai ei, ellei tuomioistuimen puheenjohtaja ole poikkeuksellisesti myöntänyt tähän poikkeusta.

16. ICSID:n sihteeristö toimii tuomioistuimen sihteeristönä ja antaa sille asianmukaista tukea. Tuomioistuin jakaa tällaisen tuen kustannukset riidan osapuolten kesken 10.48 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

10.31 ARTIKLA

Muutoksenhakutuomioistuin

1. Perustetaan pysyvä muutoksenhakutuomioistuin käsittelemään tuomioistuimen antamista ratkaisuista tehtyjä muutoksenhakupyynnöitä.

2. Yhteisneuvosto nimittää tämän sopimuksen tultua voimaan muutoksentuomioistuimeen kuusi jäsentä. Jäsenistä kaksi on Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaisia, kaksi Meksikon kansalaisia ja kaksi kolmansien maiden kansalaisia. Tätä varten kukin osapuoli ehdottaa kolmea ehdokasta, joista kaksi voi olla kyseisen osapuolen kansalaisia ja yhden on oltava muun maan kansalainen.

3. Yhteisneuvosto voi päättää jäsenten määrän kasvattamisesta kolmen monikertoina. Lisänimitykset on tehtävä 2 kohdassa määrättyä pohjalta.

4. Jäsenillä on oltava Kansainvälisen tuomioistuimen tuomariksi nimittämiseen vaadittava pätevyys tai heidän on oltava tunnetusti päteviä oikeusoppineita. Heillä on oltava toteen näytettyä asiantuntemusta kansainvälisen julkisoikeuden alalla ja tämän luvun soveltamisalaan kuuluvasta aiheesta. On toivottavaa, että heillä on asiantuntemusta kansainvälisen kauppaoikeuden ja kansainvälisistä sijoituksista tai kansainvälisistä kauppasopimuksista johtuvien riitojen ratkaisemisen alalla.

5. Jäsenet nimitetään viiden vuoden kaudeksi. Välittömästi tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen nimitetyistä kuudesta henkilöstä valitaan kuitenkin arvalla kolme, joiden toimikausi pidennetään seitsemään vuoteen. Jäsenten paikat täytetään sitä mukaa kuin ne vapautuvat. Henkilö, joka on nimitetty korvaamaan jäsen, jonka toimikausi ei ole kulunut loppuun, hoitaa tehtävää edeltäjänsä kauden loppuun. Henkilö, joka toimikautensa päättyessä toimii jossakin muutoksenhakutuomioistuimen jaostossa, voi muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan luvalla ja kun jaoston muita jäseniä on kuultu, jatkaa toimintaansa kyseisessä jaostossa, kunnes jaoston menettelyt on saatu päätökseen, ja ainoastaan tätä tarkoitusta varten hänen katsotaan jatkavan toimimista muutoksenhakutuomioistuimen jäsenenä.

6. Muutoksenhakutuomioistuin käsittelee asioita jaostoissa, jotka koostuvat kolmesta jäsenestä, joista yksi on Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen, yksi Meksikon kansalainen ja yksi jonkin kolmannen maan kansalainen. Jaoston puheenjohtajana toimii jäsen, joka on kolmannen maan kansalainen.
7. Muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan on nimitettävä 9 kohdan mukaisesti hyväksyttyjen työskentelymenettelyjen ja vuorotteluperiaatteen mukaisesti jäsenet, jotka muodostavat kutakin asiaa käsittelevän muutoksenhakutuomioistuimen jaoston, varmistaen jaostojen sattumanvaraisen ja ennakoimattoman kokoonpanon ja antaen kaikille jäsenille tasavertaiset mahdollisuudet tulla valituiksi.
8. Muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja vastaa organisaatiokysymyksistä, ja hänet valitaan kaksivuotiseksi toimikaudeksi arvalla jäsenistä, jotka ovat kolmansien maiden kansalaisia. Puheenjohtajat toimivat vuorotteluperiaatteen mukaisesti, ja yhteisneuvoston puheenjohtaja valitsee heidät arvalla. Jäljempänä olevan 9 kohdan mukaisesti hyväksytyissä työskentelymenettelyissä on oltava tarvittavat säännöt siltä varalta, että puheenjohtaja on tilapäisesti estynyt.
9. Muutoksenhakutuomioistuin laatii omat työskentelymenettelynsä osapuolia kuultuaan.
10. Jäsenten on oltava käytettävissä kaikkina aikoina ja lyhyellä varoitusaajalla, ja heidän on pysyttävä muiden tähän sopimukseen liittyvien riitojenratkaisutoimien tasalla.

11. Jotta varmistetaan, että muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet ovat käytettävissä, heille maksetaan yhteisneuvoston päätöksellä vahvistettava kuukausittainen varallaolomaksu ja maksu jokaiselta päivältä, jonka he työskentelevät jäseninä. Muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja saa maksun jokaiselta päivältä, jonka hän on työskennellyt muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan tehtävissä.
12. Kukin osapuoli maksaa 11 kohdassa tarkoitetun varallaolomaksun ja päivämaksun kehitystasonsa huomioon ottaen ICSID:n sihteeristön hallinnoimalle tilille. Jos osapuoli ei maksa näitä maksuja, toinen osapuoli voi halutessaan suorittaa ne. Tällaiset maksurästit ovat perittävässä sovellettavine korkoineen. Palveluiden ja sijoitusten alakomitea tarkastelee säännöllisesti edellä tarkoitettujen maksujen määrää ja jakautumista ja voi suositella asianmukaisia mukautuksia yhteisneuvoston päätettäväksi.
13. Yhteisneuvosto voi päätöksellään pysyvästi muuttaa varallaolomaksun ja päivämaksut säännölliseksi palkaksi. Tässä tapauksessa muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet toimivat kokopäiväisesti ja yhteisneuvosto vahvistaa heidän palkkansa ja muut asiaan liittyvät järjestelykysymykset. Tällöin jäsenet eivät saa harjoittaa mitään muuta ammattitoimintaa riippumatta siitä, saako siitä palkkion vai ei, ellei muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja ole poikkeuksellisesti myöntänyt tähän poikkeusta.
14. ICSID:n sihteeristö toimii muutoksenhakutuomioistuimen sihteeristönä ja antaa sille asianmukaista tukea. Muutoksenhakutuomioistuin jakaa tällaisen tuen kustannukset riidan osapuolten kesken 10.48 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

10.32 ARTIKLA

Etiikka

1. Tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet on valittava henkilöistä, joiden riippumattomuudesta ei ole epäilystä. Heillä ei saa olla sidoksia mihinkään hallitukseen.⁴⁸ He eivät saa ottaa vastaan ohjeita milteään hallitukselta tai organisaatiolta kysymyksissä, jotka koskevat tähän jaksoon liittyvää riitaa. He eivät saa osallistua minkään sellaisen riidan käsittelyyn, jossa voisi syntyä suora tai epäsuora eturistiriita. Näin toimiessaan heidän on noudatettava liitettä 10-D (Tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten sekä sovittelijoiden käytännesäännöt). Lisäksi tuomioistuimen jäsenten on nimittämisensä jälkeen pidättäydyttävä toimimasta neuvonantajana tai osapuolen nimittämänä asiantuntijana tai todistajana missään avoimessa tai uudessa sijoitussuojaa koskevassa riidassa, joka kuuluu tämän tai jonkin muun sopimuksen tai sisäisen oikeuden piiriin.

⁴⁸ Selkeyden vuoksi todetaan, että henkilön ei katsota olevan sidoksissa hallitukseen pelkästään sillä perusteella, että hän on julkisen yliopiston palveluksessa tai entinen valtion työntekijä, joka saa eläkettä valtiolta, tai että hänellä on perhesuhde valtion virkamieheen.

2. Jos riidan osapuoli katsoo, että jaostoon nimitetty jäsen ei täytä 1 kohdan vaatimuksia, se voi tehdä ilmoituksen kyseisen jäsenen nimittämisen vastustamisesta tapauksen mukaan joko tuomioistuimen puheenjohtajalle tai muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajalle. Ilmoitus vastustamisesta on lähetettävä 15 päivän kuluessa päivästä, jona tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jaoston kokoonpano on ilmoitettu riidan osapuolelle, tai 15 päivän kuluessa päivästä, jona merkitykselliset tosiseikat tulivat sen tietoon, jos niiden ei kohtuudella voida olettaa olleen tiedossa jaoston muodostamisaikana. Vastustamisilmoituksessa on ilmoitettava vastustamisen perusteet.

3. Jos vastustamisen kohteena oleva jäsen ei ole 15 päivän kuluessa vastustamista koskevan ilmoituksen päivämäärästä päättänyt erota, tapauksen mukaan tuomioistuimen puheenjohtajan tai muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan on riidan osapuolia kuultuaan ja annettuaan jäsenelle mahdollisuuden esittää mahdolliset huomautuksensa tehtävä päätös 45 päivän kuluessa vastustamista koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta ja ilmoitettava siitä välittömästi riidan osapuolille ja jaoston muille jäsenille.

4. Tapauksessa, jossa vastustetaan tuomioistuimen puheenjohtajan nimitystä jaostoon, päätöksen tekee muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja ja päinvastoin.

5. Muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan perustellusta suosituksesta tai yhteisestä aloitteestaan osapuolet voivat yhteisneuvoston päätöksellä vapauttaa jäsenen tuomioistuimesta tai muutoksenhakutuomioistuimesta, jos hänen käytöksensä ei ole yhdenmukaista 1 kohdan mukaisten velvoitteiden kanssa eikä yhteensopivaa tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenyyden jatkumisen kanssa. Jos väite koskee muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan käytöstä, tuomioistuimen puheenjohtajan on annettava asiasta perusteltu suositus. Tämän kohdan vuoksi vapautuvien paikkojen täyttämiseen sovelletaan 10.30 artiklan 2 kohtaa ja 10.31 artiklan 2 kohtaa soveltuvin osin.

10.33 ARTIKLA

Monenvälinen riitojenratkaisujärjestelmä

1. Osapuolten olisi tehtävä yhteistyötä monenvälisen järjestelmän perustamiseksi sijoitusriitojen ratkaisemista varten.
2. Kun tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin riitoihin sovellettavasta monenvälisestä järjestelmästä tehty kansainvälinen sopimus tulee voimaan osapuolten välillä, tämän jakson asianomaisten osien soveltaminen keskeytetään, ja yhteisneuvosto voi tehdä päätöksen, jossa täsmennetään mahdolliset siirtymäjärjestelyt.

10.34 ARTIKLA

Sovellettava lainsäädäntö

1. Tuomioistuin päättää, rikkovatko kanteen kohteena olevat toimenpiteet jotakin 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua määräystä niin kuin kantaja väittää.
2. Päätöstä valmistellessaan tuomioistuimen on sovellettava tämän sopimuksen määräyksiä ja tarvittaessa muita osapuolten välillä sovellettavia kansainvälisen oikeuden sääntöjä ja periaatteita. Sen on tulkittava tätä sopimusta yleisen kansainvälisen julkisoikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen, sellaisina kuin ne on määrätty valtiosopimusoikeutta koskevassa Wienin yleissopimuksessa, mukaisesti.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että tarkastellessaan toimenpiteen yhteensopivuutta 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten kanssa tuomioistuin ottaa soveltuvien osin huomioon tosiseikkana osapuolen sisäisen lainsäädännön. Näin tehdessään tuomioistuimen on seurattava kyseisen osapuolen tuomioistuimissa vallitsevaa sisäisen lainsäädännön tulkintaa, eikä mikään tuomioistuimen sisäiselle lainsäädännölle antama merkitys sido kyseisen osapuolen tuomioistuinta tai viranomaisia.
4. Selkeyden vuoksi todetaan, että tuomioistuimella ei ole toimivaltaa arvioida sellaisen toimenpiteen laillisuutta, jonka väitetään rikkovan 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja määräyksiä osapuolen sisäisen lainsäädännön nojalla.

5. Jos osapuoli on huolissaan tähän lukuun liittyvistä tulkintakysymyksistä, se voi pyytää yhteisneuvostoa tarkastelemaan asiaa. Yhteisneuvosto voi tehdä päätöksiä minkä tahansa määräyksen tulkinnasta. Tällainen tulkinta sitoo tuomioistuinta ja muutoksenhakutuomioistuinta. Yhteisneuvosto voi päättää, että tulkinta on sitova määräpäivästä alkaen.

6. Jos vastaaja vetoaa puolustuksenaan siihen, että toimenpide, jonka väitetään rikkovan jotakin 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua määräystä, kuuluu liitteessä I (Voimassa olevia toimenpiteitä koskevat varaukset) tai liitteessä II (Tulevia toimenpiteitä koskevat varaukset) esitetyn poikkeavan toimenpiteen soveltamisalaan, tuomioistuimen on vastaajan pyynnöstä pyydettävä yhteisneuvostolta tulkintaa asiasta. Yhteisneuvosto toimittaa kaikki tekemäänsä tulkintaa koskevat päätökset tuomioistuimelle 1.7 artiklan (Yhteisneuvoston erityistehtävät) mukaisesti 90 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä.

7. Yhteisneuvoston 6 kohdan mukaisesti toimittama päätös sitoo tuomioistuinta, ja tuomioistuimen antaman päätöksen tai välitystuomion on oltava kyseisen päätöksen mukainen. Jos yhteisneuvosto ei tee päätöstä 90 päivän kuluessa, tuomioistuin ratkaisee asian.

10.35 ARTIKLA

Toimenpiteiden kiertämisen torjuminen

Selkeyden vuoksi todetaan, että tuomioistuimen on luovuttava asian käsittelystä, jos riita syntyi tai oli hyvin todennäköistä, että riita syntyi, kun kantaja sai omistukseensa tai määräysvaltaansa riidan aiheena olevan sijoituksen, ja tuomioistuin toteaa asiaa koskevien tosiasioiden pohjalta, että kantaja on saanut sijoituksen omistukseensa tai määräysvaltaansa päätarkoituksenaan kanteen nostaminen tämän jakson nojalla. Mahdollisuus luopua asian käsittelystä tällaisessa tapauksessa ei rajoita muita lainkäyttövarauksia, joita tuomioistuimella voi olla.

10.36 ARTIKLA

Ilmeisen perusteettomat kanteet

1. Vastaaja voi esittää väitteen, että kanne on ilmeisen perusteeton, viimeistään 30 päivän kuluttua tuomioistuimen jaoston asettamisesta ja joka tapauksessa ennen sen ensimmäistä istuntoa tai 30 päivän kuluttua siitä, kun vastaaja on saanut tietoonsa vastalauseensa perusteena olevat tosiseikat.

2. Vastalauseetta ei voi esittää 1 kohdan mukaisesti, jos vastaaja on jättänyt 10.37 artiklan mukaisen vastalauseen.
3. Vastaajan on täsmennettävä tällaisen vastalauseen peruste mahdollisimman tarkoin.
4. Otettuaan vastaan vastalauseen tämän artiklan mukaisesti tuomioistuimen on keskeytettävä asian käsittely pääasian osalta ja vahvistettava vastalauseen tarkastelulle aikataulu, joka on yhteensopiva mahdollisten muiden esikysymysten tarkastelua varten vahvistetun aikataulun kanssa.
5. Tarjottuaan riidan osapuolille mahdollisuuden esittää huomautuksensa tuomioistuin antaa ensimmäisessä istunnossaan tai viipymättä sen jälkeen päätöksen tai välitystuomion perusteluineen. Toimiessaan näin tuomioistuin olettaa kanteessa esitettyjen seikkojen olevan totta.
6. Tällä artiklalla ei rajoiteta tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä muita vastalauseita esikysymyksenä tai vastaajan oikeutta esittää käsittelyn aikana vastalause, joka koskee kanteen oikeudellisia ansioita.

10.37 ARTIKLA

Oikeudellisesti perusteettomat kanteet

1. Rajoittamatta tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä muita vastalauseita esikysymyksenä tai vastaajan oikeutta esittää muita vastaavia vastalauseita minä hyvänsä sopivana ajankohtana tuomioistuimen on käsiteltävä ja tehtävä esikysymyksenä päätös kaikista vastaajan vastalauseista, joiden mukaan 10.26 artiklan mukaisesti nostettu kanne tai jokin sen osa ei ole oikeudellisista syistä kanne, josta voidaan antaa kantajan eduksi välitystuomio tämän jakson mukaisesti, vaikka kanteessa esitettyjen seikkojen oletettaisiin olevan totta.
2. Edellä olevan 1 kohdan mukainen vastalause on toimitettava tuomioistuimelle viimeistään sinä päivänä, jonka tuomioistuin vahvistaa vastaajalle sen vastaväitteen tai vastineen esittämistä varten.
3. Jos vastalause on esitetty 10.36 artiklan mukaisesti, tuomioistuin voi, ottaen huomioon tällaisen vastalauseen olosuhteet, kieltäytyä käsittelemästä tässä artikkelissa vahvistettujen menettelyiden mukaisesti vastalauseita, joka on esitetty 1 kohdan mukaisesti.
4. Kun tuomioistuin on ottanut vastaan 1 kohdan mukaisen vastalauseen ja tapauksen mukaan antanut päätöksen, ettei se kieltäydy vastalauseen käsittelystä 3 kohdan mukaisesti, ja mikäli se ei katso vastalauseita ilmeisen perusteettomaksi, tuomioistuimen on keskeytettävä pääasian käsittely ja vahvistettava vastalauseen tarkastelulle aikataulu, joka on yhteensopiva mahdollisten muiden esikysymysten tarkastelua varten vahvistetun aikataulun kanssa, sekä annettava vastalauseita koskeva päätös tai välitystuomio ja esitettävä sen perusteet.

10.38 ARTIKLA

Menettelyn avoimuus

1. Tuomioistuin saattaa viipymättä julkisesti saataville kaikki riidan osapuolten tuomioistuimelle toimittamat kirjalliset lausumat sekä kaikki tuomioistuimen tai tapauksen mukaan tuomioistuimen puheenjohtajan antamat määräykset, päätökset ja välitystuomiot, lukuun ottamatta suojattuja tietoja, jotka koostuvat seuraavista:

- a) liikesalaisuudet⁴⁹;
- b) luottamukselliset tiedot, jotka on suojattu julkisesti saataville asettamiselta lainsäädännön nojalla; ja
- c) tiedot, joiden luovuttaminen estäisi lainvalvontaa.

⁴⁹ Selkeyden vuoksi todetaan, että liikesalaisuuksiin sisältyvät tiedot, jotka eivät ole julkisia ja jotka kuvaavat, sisältävät tai muulla tavoin paljastavat liikesalaisuuksia tai taloudellisia, kaupallisia, tieteellisiä tai teknisiä tietoja, joita riidan osapuoli, johon ne liittyvät, on johdonmukaisesti käsitellyt luottamuksellisina, mukaan lukien muun muassa tiedot hinnoista, kustannuksista, strategisista ja markkinointisuunnitelmista ja markkinaosuuksista sekä kirjanpitoliedot.

2. Tuomioistuin järjestää julkisia kuulemisia ja päättää riidan osapuolia kuullen asianmukaisista logistisista järjestelyistä. Jos riidan osapuoli aikoo käyttää kuulemisessa suojattuja tietoja, sen on ilmoitettava asiasta tuomioistuimelle. Tuomioistuin toteuttaa asianmukaiset järjestelyt suojatakseen tällaiset tiedot paljastumiselta, mikä voi tarkoittaa esimerkiksi kuulemisen toteuttamista suljetuin ovin kyseisten tietojen käsittelyn osalta.
3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuihin kirjallisiin lausumiin kuuluvat väite, vastaväite, vastaus, vastaajan vastaus ja kaikki muut riidan osapuolen menettelyn aikana esittämät lausumat, kuten 10.32 artiklan 2 kohdan mukainen vastustamisilmoitus tai 10.47 artiklan mukainen yhdistämispyyntö.
4. Kuulemisten pöytäkirjat tai niiden litteroidut tekstit, jos ne ovat saatavilla, on asetettava julkisesti saataville edellyttäen, että 1 kohdassa tarkoitetut suojatut tiedot on poistettu.
5. Kukin osapuoli julkistaa hyvissä ajoin ja ennen tuomioistuimen jaoston muodostamista 10.22 artiklassa tarkoitetun neuvottelupyynnön, ilmoituksen, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä, ja 10.24 artiklassa tarkoitetun vastaajan määrittämisen siten, että suojatut tiedot on poistettu. Tätä varten kantaja toimittaa neuvottelupyynnöstään ja ilmoituksesta, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä, julkisen version, joka ei sisällä suojattuja tietoja, mieluiten samaan aikaan ja viimeistään 15 päivän kuluttua ei-julkisen version toimittamisesta. Jos kantaja ei toimita tällaista julkista versiota, sen katsotaan antaneen suostumuksensa toimitettujen asiakirjojen asettamiseen julkisesti saataville.

6. Tuomioistuin voi pyynnöstä asettaa kaiken aineiston julkisesti saataville, kun se on ensin kuullut asianomaista riidan osapuolta, jotta estetään suojatun tiedon päätyminen julkisesti saataville, ja annettuaan kyseiselle osapuolelle kohtuullisesti aikaa poistaa aineistosta osia tarpeen mukaan.

7. Sovellettaessa 1 kohtaa kukin riidan osapuoli on vastuussa siitä, että se toimittaa tuomioistuimelle omista kirjallisista lausumistaan 30 päivän kuluessa niiden toimittamisesta tai muun tuomioistuimen asettaman määräajan kuluessa versiot, joista suojatut tiedot on poistettu. Tuomioistuin voi tarkastella uudelleen riidan osapuolten toimittamia muokattuja versioita ja arvioida, onko poistetut tiedot tarpeen suojata. Tuomioistuin ratkaisee riidan osapuolia kuultuaan mahdolliset vastalauseet, jotka koskevat suojatuiksi väitettyjen tietojen luokittelua tai poistamista. Jos tuomioistuin päättää, että tietoja ei saa poistaa lausumasta tai että lausuman saattamista julkisesti saataville ei saa estää, lausuman vapaaehtoisesti esittäneet riidan osapuolet voivat vetää lausuman pois menettelyn selostuksesta kokonaan tai osittain.

8. Ennen kuin tuomioistuin julkaisee antamansa määräyksen, päätöksen tai välitystuomion, se kuulee riidan osapuolia siitä, sisältääkö kyseinen määräys, päätös tai välitystuomio 1 kohdan a, b tai c alakohdan mukaisia suojattuja tietoja.

9. Jos riidan osapuoli ei pyydä tuomioistuinta säilyttämään tiettyssä lausumassa, määräyksessä, päätöksessä tai välitystuomiossa olevien suojattujen tietojen luottamuksellisuutta 30 päivän kuluessa kyseisen lausuman toimittamisesta tai 6 ja 8 kohdan mukaisesta riidan osapuolen kuulemisesta taikka muun tuomioistuimen asettaman määräajan kuluessa, kyseisen osapuolen katsotaan antaneen suostumuksensa tällaisen lausuman, määräyksen, päätöksen tai välitystuomion asettamiseen julkisesti saataville.

10. Tuomioistuin voi asettaa tässä artiklassa tarkoitetut lausumat julkisesti saataville ilmoittamalla siitä investoijan ja valtion välisen välimiesmenettelyn läpinäkyvyyttä koskevissa UNCITRALin säännöissä tarkoitettuun rekisteriin.

11. Mikään tässä jaksossa ei edellytä, että vastaaja estää sellaisten tietojen julkistamisen, joiden paljastamista sen lainsäädäntö edellyttää.

10.39 ARTIKLA

Tilapäiset suojatoimenpiteet

1. Tuomioistuin voi määrätä tilapäisen suojatoimenpiteen, jolla suojataan riidan osapuolen oikeudet tai varmistetaan tuomioistuimen toimivallan vaikuttavuus, mukaan luettuna määräys riidan osapuolen omistuksessa tai määräysvallassa olevan todistusaineiston suojelemiseksi.

2. Tuomioistuin ei saa määrätä omaisuutta takavarikoitavaksi eikä estää soveltamasta toimenpidettä, jonka väitetään merkitsevän 10.26 artiklassa tarkoitettua rikkomista. Tämän kohdan soveltamiseksi määräys kattaa myös suosituksen.

10.40 ARTIKLA

Kanteesta luopuminen

Jos kantaja ei tämän jakson mukaisen kanteen nostamisen jälkeen toteuta menettelyssä mitään toimia 180 peräkkäisen päivän tai riidan osapuolten mahdollisesti sopiman muun ajanjakson kuluessa, kantajan katsotaan peruuttaneen kanteensa ja luopuneen siitä. Vastaajan pyynnöstä ja sen jälkeen, kun asiasta on ilmoitettu riidan osapuolille, tuomioistuin toteaa kanteesta luopumisen määräyksessä ja antaa kustannuksia koskevan päätöksen. Määräyksen antamisen jälkeen tuomioistuimen toimivalta päättyy. Kantaja ei voi jälkeempäin nostaa samaa asiaa koskevaa kannetta, joka perustuu samoihin toimenpiteisiin.

10.41 ARTIKLA

Vakuudet kustannusten varalta

1. Selkeyden vuoksi todetaan, että tuomioistuin voi pyynnöstä määrätä kantajan antamaan vakuudet kaikkien kustannusten tai niiden osan varalta, jos on perusteltu syy olettaa, ettei kantaja välttämättä pysty noudattamaan kantajan maksettaviksi koituvia kustannuksia koskevaa päätöstä.
2. Jos kustannusten varalta ei anneta vakuuksia kattavasti 30 päivän kuluessa 1 kohdan nojalla annetusta määräyksestä tai muussa tuomioistuimen asettamassa määräajassa, tuomioistuin ilmoittaa asiasta riidan osapuolille. Tuomioistuin voi määrätä, että menettely keskeytetään tai päätetään.

10.42 ARTIKLA

Riidan ulkopuolinen osapuoli

1. Vastaajan on 30 päivän kuluessa vastaanottamisesta tai viipymättä sen jälkeen, kun suojattuja tietoja⁵⁰ koskeva mahdollinen riita on ratkaistu, toimitettava riidan ulkopuoliselle osapuolelle:
 - a) 10.22 artiklassa tarkoitettu neuvottelupyyntö, 10.24 artiklassa tarkoitettu ilmoitus, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä, ja 10.26 artiklassa tarkoitettu kanne;

⁵⁰ Selkeyden vuoksi todetaan, että ilmaisulla ”suojatut tiedot” tarkoitetaan 10.38 artiklassa ja sen mukaisesti määritettyä tietoa.

b) pyynnöstä

- i) riidan osapuolen tuomioistuimelle antamat lausumat, muistiot, katsaukset, pyynnot ja muut huomautukset;
 - ii) kolmansien henkilöiden tuomioistuimelle 10.43 artiklan nojalla toimittamat kirjalliset lausumat;
 - iii) tuomioistuimen kuulemisten pöytäkirjat tai litteroidut tekstit, jos saatavilla; ja
 - iv) tuomioistuimen määräykset, välitystuomiot ja päätökset; ja
- c) pyynnöstä ja riidan ulkopuolisen osapuolen kustannuksella kaikki tuomioistuimelle toimitettu todistusaineisto tai osa siitä, mukaan lukien a ja b alakohdassa tarkoitettuihin asiakirjoihin liitetyt todisteet.

2. Riidan ulkopuolisella osapuolella on oikeus olla läsnä tämän jakson nojalla pidetyssä kuulemisessa ja esittää tuomioistuimelle suullisia ja kirjallisia lausumia tämän sopimuksen tulkinnasta. Tuomioistuin varmistaa, että riidan osapuolet saavat kohtuullisen tilaisuuden ottaa kantaa niihin huomautuksiin, joita riidan ulkopuolinen osapuoli on esittänyt.

10.43 ARTIKLA

Kolmansien henkilöiden osallistuminen

1. Tuomioistuin voi riidan osapuolia kuultuaan ottaa vastaan kirjallisia *amicus curiae* -lausumia, jotka koskevat riitaan liittyvää tosiseikkaa tai oikeudellista seikkaa, ja ottaa ne huomioon.
2. *Amicus curiae* -lausuman on oltava kirjallinen ja menettelyssä käytettävällä kielellä, elleivät riidan osapuolet toisin sovi. Kussakin lausumassa on yksilöitävä sen laatija, ilmoitettava kaikki suorat ja välilliset sidokset riidan osapuoleen ja yksilöitävä henkilö, hallitus tai muu yhteisö, joka on antanut tai aikoo antaa taloudellista tai muuta apua lausuman valmistelussa. Lisäksi lausuman laatijan on esitettävä todisteet kaikista suorista tai välillisistä sidoksista riidan osapuoliin ja täsmennettävä riitaan liittyvän intressin luonne.
3. Jos tuomioistuin ottaa lausumia vastaan 1 ja 2 kohdan nojalla, se antaa riidan osapuolille mahdollisuuden vastata niihin.

10.44 ARTIKLA

Asiantuntijalausunnot

Tuomioistuin voi riidan osapuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan riidan osapuolia kuultuaan nimittää yhden tai useampia asiantuntijoita raportoimaan sille kirjallisesti mistä tahansa tieteellisiin tosiasioihin liittyvästä kysymyksestä, kuten ympäristö-, terveys- tai turvallisuusasioista, tai muista riidan osapuolen menettelyssä esille ottamista seikoista, jollei riidan osapuolten sopimista ehdoista ja edellytyksistä muuta johdu, sanotun kuitenkin rajoittamatta muunlaisten asiantuntijoiden nimittämistä silloin, kun 10.26 artiklan 2 kohdassa tarkoitettut sovellettavat säännöt sen sallivat.

10.45 ARTIKLA

Korvaus tai muu hyvitys

Vastaaja ei saa esittää eikä tuomioistuin hyväksy puolustuksena, vastakanteena, kuittausoikeuksina tai mistään muusta syystä sitä, että kantaja tai paikallisesti sijoittautunut yritys, jonka puolesta kanne on nostettu, on saanut tai saa myöhemmin väitetystä vahingosta tai sen osasta korvausta tai muuta hyvitystä vakuutus- tai takaussopimuksen mukaisesti.

10.46 ARTIKLA

Osapuolten roolit

1. Osapuoli ei voi nostaa kansainvälistä kannetta, joka koskee 10.26 artiklan mukaisesti esitettyä kannetta, ellei toinen osapuoli ole jättänyt noudattamatta riidassa annettua välitystuomiota ja toimimatta sen mukaisesti.
2. Edellä olevalla 1 kohdalla ei suljeta pois mahdollisuutta 31 luvun (Riitojenratkaisu) mukaisiin riitojenratkaisumenettelyihin yleisesti sovellettavan toimenpiteen osalta, vaikka kyseisen toimenpiteen väitettäisiin rikkoneen tätä sopimusta tietyn sijoituksen osalta, jota koskeva kanne on nostettu 10.26 artiklan mukaisesti, eikä sillä rajoiteta 10.42 artiklaa.
3. Edellä olevalla 1 kohdalla ei suljeta pois epävirallisia yhteyksiä, joiden ainoana tarkoituksena on helpottaa riidan ratkaisua.

10.47 ARTIKLA

Käsittelyn yhdistäminen

1. Jos 10.26 artiklan mukaisesti on erikseen nostettu kaksi tai useampia kanteita, joissa on yhteinen oikeudellinen kysymys tai tosiseikka ja jotka johtuvat samoista tapahtumista tai olosuhteista, riidan osapuoli voi tai riidan osapuolet voivat yhdessä tämän artiklan nojalla hakea tuomioistuimen erillisen jaoston asettamista ja pyytää, että tällainen jaosto antaa määräyksen käsittelyn yhdistämisestä, jäljempänä 'yhdistämispyyntö'.
2. Käsittelyn yhdistämistä hakeva riidan osapuoli toimittaa ensin ilmoituksen niille riidan osapuolille, joiden sisällyttämistä tämän määräyksen piiriin haetaan.
3. Jos 2 kohdassa tarkoitetut riidan osapuolet ovat päässeet yhteisymmärrykseen haettavasta yhdistämismääräyksestä, ne voivat esittää yhteisen yhdistämispyynnön. Jos kyseiset riidan osapuolet eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen yhdistämispyynnöstä 30 päivän kuluessa ilmoituksesta, riidan osapuoli voi esittää yhdistämispyynnön.
4. Yhdistämispyyntö on toimitettava kirjallisena tuomioistuimen puheenjohtajalle ja kaikille riidan osapuolille, joiden sisällyttämistä määräyksen piiriin haetaan, ja siinä on täsmennettävä
 - a) riidan niiden osapuolten nimet ja osoitteet, jotka kuuluisivat haetun määräyksen piiriin;

- b) haetun yhdistämisen laajuus; ja
- c) haettavan määräyksen perusteet.

5. Yhdistämispyyntö, joka koskee useampaa kuin yhtä vastaajaa, edellyttää kaikkien näiden vastaajien suostumusta.

6. Tämän artiklan mukaiseen menettelyyn sovelletaan seuraavia sääntöjä:

- a) jos kaikki kanteet, joihin haetaan määräystä käsittelyn yhdistämisestä, on toimitettu riitojenratkaisumenettelyyn samojen 10.26 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen sääntöjen mukaisesti, sovelletaan kyseisiä sääntöjä;
- b) jos kanteita, joihin haetaan määräystä käsittelyn yhdistämisestä, ei ole toimitettu riitojenratkaisumenettelyyn samojen 10.26 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen sääntöjen mukaisesti,
 - i) kantajat voivat sopia, mitä 10.26 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista säännöistä sovelletaan; tai
 - ii) jos kantajat eivät pääse sopimukseen sovellettavista säännöistä 30 päivän kuluessa siitä, kun tuomioistuimen puheenjohtaja on vastaanottanut yhdistämispyyntö, sovelletaan UNCITRALin välimiesmenettelysääntöjä, jollei tässä jaksossa vahvistetuista erityissäännöistä muuta johdu.

7. Tuomioistuimen puheenjohtajan on yhdistämispyynnön saatuaan 10.30 artiklan 8 kohdan mukaisesti muodostettava tuomioistuimen uusi jaosto, jäljempänä 'yhdistämisjaosto', jolla on toimivalta joko kokonaisuudessaan tai osittain kaikissa niissä kanteissa tai joissakin niistä kanteista, joita yhdistämispyyntö koskee.
8. Jos yhdistämisjaosto riidan osapuolia kuultuaan katsoo, että 10.26 artiklan nojalla nostetuissa kanteissa on yhteinen oikeudellinen kysymys tai tosiseikka ja ne johtuvat samoista tapahtumista tai olosuhteista ja niiden yhdistäminen olisi kanteiden oikeudenmukaisen ja tehokkaan ratkaisun, välitystuomioiden johdonmukaisuus mukaan lukien, kannalta edullista, yhdistämisjaosto voi määräyksellä käyttää toimivaltaa joko kokonaisuudessaan tai osittain kaikissa tai joissakin kanteissa.
9. Jos yhdistämisjaosto on käyttänyt toimivaltaa 8 kohdan mukaisesti, kantaja, joka on 10.26 artiklan nojalla nostanut kanteen ja jonka kannetta ei ole yhdistetty, voi esittää tuomioistuimelle kirjallisen pyynnön oman kanteensa sisällyttämisestä tällaiseen yhdistämismääräykseen sillä edellytyksellä, että pyyntö täyttää 4 kohdassa vahvistetut edellytykset. Yhdistämisjaosto antaa tällaisen määräyksen, jos se katsoo, että 8 kohdan edellytykset täyttyvät ja että tällaisen määräyksen antaminen ei kohtuuttomasti kuormita riidan osapuolia tai aiheuta niille epäoikeudenmukaista haittaa taikka tarpeettomasti häiritse menettelyä.
10. Yhdistämisjaosto voi riidan osapuolen hakemuksesta ennen 8 kohdan mukaisen päätöksen antamista määrätä, että 10.30 artiklan mukaisesti nimitetyn tuomioistuimen jaoston menettely keskeytetään, ellei viimeksi mainittu ole jo lykännyt menettelyään.

11. Edellä olevan 10.30 artiklan mukaisesti nimitetyn tuomioistuimen jaoston on luovuttava siitä kannetta tai sen osaa koskevasta toimivallasta, jonka osalta yhdistämisjaosto käyttää toimivaltaa.
12. Yhdistämisjaoston antama välitystuomio niistä kanteista tai niiden osista, joissa se on käyttänyt toimivaltaa, sitoo 10.30 artiklan mukaisesti nimitettyä tuomioistuimen jaostoa kyseisten kanteiden tai niiden osien osalta.
13. Kantaja voi perua 10.26 artiklan mukaisesti nostetun kanteen, johon sovelletaan yhdistämistä, eikä tällaista kannetta saa esittää uudelleen kyseisen artiklan mukaisesti.
14. Yhdistämisjaosto voi kantajan pyynnöstä toteuttaa toimenpiteitä säilyttääkseen kyseisen kantajan 10.38 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen suojattujen tietojen luottamuksellisuuden suhteessa muihin kantajiin. Tällaisiin toimenpiteisiin voi sisältyä asiakirjojen toimittaminen muille kantajille versioina, joista on poistettu suojatut tiedot, tai järjestelyt kuulemisten pitämiseksi osittain yksityisinä.

10.48 ARTIKLA

Välitystuomio

1. Jos tuomioistuin katsoo, että vastaaja on rikkonut jotakin 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua määräystä niin kuin kantaja väittää, tuomioistuin voi kantajan pyynnön perusteella ja riidan osapuolia kuultuaan määrätä erillisinä tai yhdistelmänä ainoastaan
 - a) rahallisia korvauksia mahdollisesti sovellettavine korkoineen; ja
 - b) omaisuuden palauttamisen, jolloin ratkaisussa on edellytettävä, että vastaaja voi palauttamisen sijaan maksaa rahallisia korvauksia soveltuvine korkoineen, jotka määritetään yhdenmukaisella tavalla 10.18 artiklan määräysten kanssa.
2. Jollei 1 kohdasta muuta johdu, jos kanne nostetaan paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta ja välitystuomio annetaan paikallisesti sijoittautuneen yrityksen hyväksi, välitystuomiossa on määrättävä, että
 - a) mahdollinen omaisuuden palautus suoritetaan paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle;

- b) mahdolliset rahalliset korvaukset soveltuvine korkoineen maksetaan paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle; ja
- c) välitystuomio ei rajoita muille henkilöille osapuolen lainsäädännön nojalla mahdollisesti kuuluvia oikeuksia välitystuomiossa määrättyyn korvaukseen.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että tuomioistuin ei voi määrätä muita kuin 1 kohdassa tarkoitettuja korvauksia eikä määrätä kyseessä olevien toimenpiteiden kumoamista, lopettamista tai muuttamista.

4. Rahalliset vahingonkorvaukset eivät saa olla suurempia kuin kantajan tai, tapauksen mukaan, paikallisesti sijoittautuneen yrityksen kärsimä menetys, joka on seurausta 10.21 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten rikkomisesta, ja niistä vähennetään kaikki asianomaisen osapuolen jo maksamat aiemmat korvaukset ja hyvitykset. Tuomioistuin ei voi määrätä rankaisevaa vahingonkorvausta. Selkeyden vuoksi todetaan, että jos sijoittaja nostaa kanteen 10.26 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla, se voi periä takaisin ainoastaan menetykset tai vahingot, jotka sille on aiheutunut osapuolen sijoittajan ominaisuudessa.

5. Tuomioistuin määrää menettelyn kustannukset riidan hävinneen osapuolen maksettaviksi. Poikkeuksellisissa olosuhteissa tuomioistuin voi jakaa kustannukset riidan osapuolten kesken, jos se katsoo, että jakaminen on asianmukaista tapauksen olosuhteissa. Muut kohtuulliset kustannukset, myös oikeudellisesta edustamisesta ja avusta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset, ovat riidan hävinneen osapuolen vastuulla, jollei tuomioistuin määrää, että tällainen kustannusten jako ei ole asianmukainen tapauksen olosuhteissa. Harkitessaan kustannusten tai niiden jakamisen kohtuullisuutta tuomioistuin voi myös ottaa huomioon, ovatko riidan voittaneelle osapuolelle korvattavat kustannukset liian paljon suuremmat kuin riidan hävinneelle osapuolelle aiheutuvat kustannukset. Jos vain jotkin osat kanteesta ovat olleet menestyksellisiä, menettelyn kustannukset ja muut kohtuulliset kustannukset on jaettava suhteessa kanteen menestyksellisten osien määrään tai laajuuteen. Muutoksenhakutuomioistuin käsittelee kulut tämän artiklan mukaisesti.

6. Viimeistään vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta yhteisneuvosto hyväksyy maksuja koskevat täydentävät säännöt määrittääkseen oikeudellisesta edustamisesta ja avusta aiheutuneiden kustannusten enimmäismäärän, joka voi koitua hävinneiden osapuolten tiettyjen ryhmien kannettavaksi, ottaen huomioon niiden taloudelliset resurssit.

7. Tuomioistuimen ja riidan osapuolten on parhaansa mukaan pyrittävä varmistamaan, että riitojenratkaisumenettely toteutetaan kohtuullisessa ajassa. Tuomioistuimen olisi annettava välitystuomio 30 kuukauden kuluessa kanteen nostamisesta 10.26 artiklan mukaisesti. Jos tuomioistuin tarvitsee lisää aikaa välitystuomion antamiseen, sen on ilmoitettava riidan osapuolille viivästyksen syyt.

8. Välitystuomio muuttuu lopulliseksi, jos 90 päivän kuluessa sen antamisesta kumpikaan riidan osapuoli ei ole hakenut muutosta muutoksenhakutuomioistuimelta.

9. Kumpikin riidan osapuoli voi hakea muutosta välitystuomioon 10.49 artiklan mukaisesti. Siinä tapauksessa, että muutoksenhakutuomioistuin muuttaa tuomioistuimen tuomiota tai kumoaa sen ja palauttaa asian tuomioistuimen käsittelyyn, muutoksenhakutuomioistuimen päätelmät sitovat tuomioistuinta, ja sen on tarvittaessa riidan osapuolia kuultuaan tarkistettava välitystuomiotaan muutoksenhakutuomioistuimen toteamusten ja päätelmien huomioon ottamiseksi. Tuomioistuimen on pyrittävä antamaan tarkistettu ratkaisu 90 päivän kuluessa siitä, kun muutoksenhakutuomioistuin on palauttanut asian sen käsittelyyn. Tarkistetusta välitystuomiosta tulee lopullinen 90 päivää ratkaisun antamisen jälkeen.

10.49 ARTIKLA

Muutoksenhakumenettely

1. Riidan osapuoli voi hakea muutoksenhakutuomioistuimelta muutosta 90 päivän kuluessa välitystuomion antamisesta. Muutoksenhaun perusteet ovat seuraavat:

- a) tuomioistuin on tulkinnut tai soveltanut sovellettavaa lainsäädäntöä virheellisesti;
- b) tuomioistuin on tehnyt selkeän virheen tosiseikkojen arvioinnissa, mukaan luettuna sovellettavan sisäisen lainsäädännön arviointi; tai
- c) ICSID-yleissopimuksen 52 artiklassa määrätyt perusteet siltä osin kuin ne eivät kuulu tämän kohdan a ja b alakohdan piiriin.

2. Jos muutoksenhakutuomioistuin hylkää muutoshakemuksen, tuomiosta tulee lopullinen. Muutoksenhakutuomioistuin voi myös hylätä muutoshakemuksen kiireellisesti, jos on selvää, että se on ilmeisen perusteeton, jolloin välitystuomiosta tulee lopullinen. Jos muutoksenhaku on aiheellinen, muutoksenhakutuomioistuin muuttaa tai peruuttaa välitystuomiossa annetut oikeudelliset ratkaisut ja päätelmät kokonaisuudessaan tai osittain. Sen päätöksessä täsmennetään tarkoin, miten se on muuttanut tai peruuttanut asianomaisia tuomioistuimen ratkaisuja ja päätelmiä.

3. Yleensä muutoksenhakumenettelyn ei pidä kestää enemmän kuin 180 päivää alkaen siitä päivästä, jona riidan osapuoli tekee muutoshakemuksen, siihen päivään, jona muutoksenhakutuomioistuin antaa päätöksensä. Jos muutoksenhakutuomioistuin katsoo, ettei se voi antaa päätöstä 180 päivän kuluessa, sen on ilmoitettava riidan osapuolille kirjallisesti viivästyksen syyt sekä arvio ajasta, jonka se tarvitsee päätöksen antamiseksi. Menettelyn kesto ei missään tapauksessa saisi ylittää 270:tä päivää.
4. Muutoksenhakutuomioistuin voi määrätä muutosta hakeneen riidan osapuolen antamaan vakuudet kaikkien muutoksenhakumenettelyn kustannusten tai osan niistä varalta.
5. Muutoksenhakumenettelyyn sovelletaan 10.23, 10.27, 10.29, 10.34, 10.38, 10.39, 10.40, 10.42 ja 10.43 artiklan määräyksiä soveltuvien osin.
6. Yhteisneuvosto voi hyväksyä sääntöjä, joilla muutoksenhakutuomioistuimelle annetaan ohjeita siitä, miten muutoksenhakumenettely toteutetaan, jos menettely on jaettu tuomioistuimessa kahteen osaan.

10.50 ARTIKLA

Välitystuomioiden täytäntöönpano

1. Tämän jakson nojalla annettua tuomiota ei voida panna täytäntöön ennen kuin siitä on tullut lopullinen 10.48 artiklan 8 tai 9 kohdan taikka 10.49 artiklan mukaisesti. Tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen tämän jakson nojalla antamat lopulliset välitystuomiot ovat sitovia riidan osapuolten välillä eikä niihin sovelleta muutoksenhakua, tarkastelua, sivuuttamista, mitättömäksi tekemistä tai mitään muuta oikeussuojakeinoa.⁵¹
2. Osapuolen on tunnustettava tämän jakson nojalla annettu välitystuomio ja pantava maksuvelvollisuus täytäntöön omalla alueellaan samalla tavoin kuin jos kyseessä olisi osapuolen oman tuomioistuimen lopullinen tuomio.
3. Välitystuomion täytäntöönpanoon sovelletaan voimassaolevaa lainsäädäntöä ja kansainvälisiä sitoumuksia, jotka koskevat tuomioita ja välitystuomioita paikassa, jossa täytäntöönpanoa haetaan.
4. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän sopimuksen IV osassa olevalla 2.11 artiklalla ei estetä tämän jakson nojalla annettujen välitystuomioiden tunnustamista, täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon valvontaa.

⁵¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä ei estä riidan osapuolta pyytämästä tuomioistuinta tarkistamaan tai tulkitsemaan välitystuomiota sovellettavien riitojenratkaisusääntöjen mukaisesti, jos tämä mahdollisuus on käytettävissä kyseisten sääntöjen nojalla.

5. New Yorkin yleissopimuksen I artiklan soveltamista varten tämän jakson nojalla annetut lopulliset välitystuomiot ovat välitystuomioita, joissa kanteen katsotaan johtuvan kaupallisesta suhteesta tai liiketoimesta.

6. Selkeyden vuoksi, ja jollei 1 kohdasta muuta johdu, todetaan, että jos kanne on toimitettu riitojenratkaisuun 10.26 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla, tämän jakson mukaisesti annettu lopullinen välitystuomio katsotaan ICSID-yleissopimuksen IV luvun 6 jakson mukaiseksi välitystuomioksi.

10.51 ARTIKLA

Asiakirjojen tiedoksianto

Neuvottelupyynnöt, ilmoitukset ja muut osapuolelle tarkoitetut asiakirjat toimitetaan liitteessä 10-E kyseisen osapuolen osalta nimettyihin paikkoihin tai myöhemmin niiden tilalle nimettäviin paikkoihin. Osapuolen on viipymättä asetettava julkisesti saataville tiedot kaikista kyseistä paikkaa koskevista muutoksista ja ilmoitettava niistä toiselle osapuolelle.

E JAKSO

LOPPUMÄÄRÄYKSET

10.52 ARTIKLA

Etujen kieltäminen

Osapuoli voi kieltää tämän luvun mukaiset edut toisen osapuolen sijoittajalta, joka on kyseisen toisen osapuolen yritys, ja mainitun sijoittajan sijoituksilta, jos

- a) yritys on jonkin kolmannen maan sijoittajan omistuksessa tai määräysvallassa; ja
- b) kieltävä osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa kyseisen kolmannen maan taikka kyseisen kolmannen maan luonnollisten henkilöiden tai yritysten osalta toimenpiteen, jolla kielletään liiketoimet kyseisen yrityksen kanssa tai jota rikottaisiin tai kierrettäisiin, jos kyseiselle sijoittajalle tai sen sijoituksille myönnettäisiin tämän luvun mukaiset edut.

10.53 ARTIKLA

Sopimuksen irtisanominen

1. Jos tämä sopimus irtisanotaan tämän sopimuksen IV osan 2.13 artiklan mukaisesti, tämän luvun 10.7 artiklan 2 kohtaa, 10.8 artiklan 2 kohtaa ja 10.12 artiklaa ja C, D ja E jaksoa sekä muita tämän sopimuksen asiaankuuluvia määräyksiä sovelletaan edelleen viiden vuoden ajan irtisanomispäivästä niiden tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten osalta, jotka on tehty ennen tämän sopimuksen irtisanomispäivää.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua määräaikaa jatketaan yhdellä viiden vuoden lisäjaksolla edellyttäen, että mikään muu osapuolten välinen sijoitussuojasopimus ei ole voimassa.
3. Tätä artiklaa ei sovelleta, jos tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen lopetetaan eikä tämä sopimus tule voimaan.

10.54 ARTIKLA

Suhde muihin sopimuksiin

1. Tämän sopimuksen voimaantulopäivänä liitteessä 10-C lueteltujen Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja Meksikon välisten sopimusten, mukaan lukien niistä johdetut oikeudet ja velvoitteet,⁵² voimassaolo lakkaa ja ne korvataan tällä sopimuksella.
2. Jos tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen tämän sopimuksen IV osan 2.5 artiklan 4 kohdan mukaisesti kattaa tämän jakson ja tämän luvun C ja D jakson, liitteessä 10-C lueteltujen sopimusten sekä niistä johtuvien oikeuksien ja velvoitteiden soveltaminen keskeytetään väliaikaisen soveltamisen alkamispäivästä alkaen. Jos tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen lopetetaan eikä tämä sopimus tule voimaan, soveltamisen keskeytyminen lakkaa ja liitteessä 10-C luetellut sopimukset ovat voimassa siitä päivästä alkaen, jona tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen lopetetaan.

⁵² Selkeyden vuoksi todetaan, että 10.53 artiklan mukaiset irtisanomista koskevat määräykset korvaavat liitteessä 10-C (Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja Meksikon väliset sopimukset) luetelluissa sopimuksissa vahvistetut vastaavat irtisanomista koskevat määräykset tämän sopimuksen voimaantulopäivänä.

3. Sen estämättä, mitä 1 ja 2 kohdassa määrätään, jonkin liitteessä 10-C luetellun sopimuksen nojalla voidaan nostaa kanne kyseisessä sopimuksessa vahvistettujen sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti edellyttäen, että

- a) kanne koskee kyseisen sopimuksen väitettyä rikkomista, joka tapahtui ennen päivää, jona kyseisen sopimuksen soveltaminen keskeytettiin 2 kohdan nojalla, tai jos sopimuksen voimassaolo lakkaa 1 kohdan nojalla, ennen tämän sopimuksen voimaantulopäivää; ja
- b) enintään kolme vuotta on kulunut päivästä, jona kyseisen sopimuksen soveltaminen keskeytettiin 2 kohdan nojalla, tai jos sopimuksen voimassaolo lakkaa 1 kohdan nojalla, tämän sopimuksen voimaantulopäivästä siihen päivään, jona kanne nostettiin.

4. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, jos tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen, 2 kohdassa täsmennetyt tämän luvun määräykset mukaan lukien, lopetetaan eikä tämä sopimus tule voimaan, voidaan tämän luvun nojalla nostaa kanne tässä luvussa vahvistettujen sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti edellyttäen, että

- a) kanne koskee tämän luvun väitettyä rikkomista, joka tapahtui tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen aikana; ja
- b) enintään kolme vuotta on kulunut päivästä, jona tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen lopetettiin, siihen päivään, jona kanne nostettiin.

5. Tätä artiklaa sovellettaessa ei sovelleta IV osan 2.5 artiklan 7 kohdassa esitettyä tämän sopimuksen voimaantulon määritelmää.

10.55 ARTIKLA

Palveluiden ja sijoitusten alakomitea

Edellä olevalla 1.10 artiklalla perustettu palveluiden ja sijoitusten alakomitea

- a) tarjoaa osapuolille foorumin, jolla voidaan neuvotella tähän lukuun liittyvistä kysymyksistä, kuten seuraavista:
 - i) vaikeudet, joita saattaa ilmetä tämän luvun täytäntöönpanossa;
 - ii) mahdolliset parannukset tähän lukuun, erityisesti muilla kansainvälisillä foorumeilla saatujen kokemusten ja tapahtuneen kehityksen ja osapuolten muiden sopimusten valossa; ja
 - iii) osapuolen pyynnöstä minkä tahansa sellaisen yhdessä sovitun ratkaisun täytäntöönpano, joka koskee D jaksoon liittyvää riitaa; ja
- b) valmistelee yhteisneuvostoa varten tämän luvun nojalla annettavia päätöksiä ja toteutettavia toimia.

11 LUKU

RAJAT YLITTÄVÄ PALVELUKAUPPA

11.1 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä luvussa tarkoitetaan
 - a) 'rajat ylittävällä palvelukaupalla' tai 'rajat ylittävällä palveluiden tarjoamisella' palveluiden tarjoamista
 - i) osapuolen alueelta käsin toisen osapuolen alueelle; tai
 - ii) osapuolen alueella toisen osapuolen palveluiden käyttäjälle;
 - b) 'yrityksellä' 1.3 artiklassa vahvistetun määritelmän mukaista yritystä tai sen sivuliikettä tai edustustoimistoa;

- c) 'Euroopan unionin yrityksellä' tai 'Meksikon yrityksellä' yritystä, joka on perustettu Euroopan unionin tai sen jäsenvaltioiden taikka Meksikon lainsäädännön mukaisesti ja joka harjoittaa merkittävää liiketoimintaa⁵³ Euroopan unionin tai Meksikon alueella;⁵⁴

myös Euroopan unionin tai Meksikon ulkopuolelle sijoittautuneet meriliikenneyhtiöt, jotka ovat Euroopan unionin jonkin jäsenvaltion tai Meksikon kansalaisten määräysvallassa, kuuluvat tämän luvun määräyksistä hyötyvien piiriin, jos niiden alukset on rekisteröity tapauksen mukaan joko Euroopan unionin jäsenvaltion tai Meksikon lainsäädännön mukaisesti ja ne purjehtivat kyseisen Euroopan unionin jäsenvaltion tai Meksikon lipun alla;

- d) 'julkista valtaa käytettäessä tarjottavilla palveluilla' jokaisen osapuolen osalta kaikkia palveluja, joita ei tarjota kaupallisesti eikä kilpailtaessa yhden tai useamman palveluntarjoajan kanssa; ja

⁵³ Euroopan yhteisön perustamissopimusta koskevan WTO:lle annetun ilmoituksensa mukaisesti (asiakirja WT/REG39/1) Euroopan unioni katsoo, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 54 artiklaan kirjattu käsite "tosiasiallinen ja jatkuva yhteys" jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion talouteen vastaa "merkittävän liiketoiminnan" käsitettä.

⁵⁴ Selkeyden vuoksi todetaan, että kolmannen maan yrityksen sivuliikettä tai edustustoimistoa ei pidetä Euroopan unionin yrityksenä eikä Meksikon yrityksenä.

- e) 'osapuolen palveluntarjoajalla' osapuolen luonnollista henkilöä tai yritystä, lukuun ottamatta sivuliikettä tai edustustoimistoa, joka aikoo tarjota tai tarjoaa palvelua.

11.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat toisen osapuolen palveluntarjoajien rajat ylittävään palvelukauppaan. Näihin toimenpiteisiin sisältyvät toimenpiteet, jotka vaikuttavat seuraaviin:

- a) palvelun tuottaminen, jakelu, markkinointi, myynti tai toimittaminen;
- b) palvelun ostaminen tai käyttö tai palvelusta maksaminen;
- c) palvelun tarjoamisen yhteydessä sellaisiin palveluihin pääsy ja niiden käyttö, joita osapuolet edellyttävät tarjottavan yleisesti, mukaan lukien jakelu-, siirto- ja tietoliikenneverkot; ja
- d) minkä tahansa rahavakuuden, kuten takauksen, antaminen edellytyksenä palvelun tarjoamiselle.

2. Tätä lukua ei sovelleta seuraaviin:

- a) audiovisuaalisen alan palvelut;
- b) kansallinen meriliikenteen kabotaasi⁵⁵;
- c) osapuolen toimenpiteet siltä osin kuin ne kuuluvat 18 luvun soveltamisalaan;
- d) julkista valtaa käytettäessä tarjottavat palvelut;

⁵⁵ Euroopan unionin osalta tämän luvun mukainen kansallinen meriliikenteen kabotaasi käsittää matkustajien tai tavaroiden kuljetuksen Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja samassa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä, mukaan luettuna sen mannerjalusta Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen mukaisesti, sekä jostakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta alkavan ja samaan satamaan tai paikkaan päättyvän liikenteen.

Meksikon osalta tämän luvun mukainen kansallinen meriliikenteen kabotaasi käsittää meriliikenteen, jota alus harjoittaa Meksikon merialueilla sijaitsevien satamien tai paikkojen ja Meksikon rannikoiden välillä.

- e) sellaisen tavaran tai palvelun julkiset hankinnat valtion tarpeisiin, jota ei ole tarkoitettu kaupalliseen jälleenmyyntiin eikä käyttöön tavaroiden tuotannossa tai palveluiden tarjonnassa kaupallista myyntiä varten, riippumatta siitä, onko kyseinen hankinta 21.1 artiklassa tarkoitettu tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva hankinta;
- f) osapuolen myöntämät tuet⁵⁶ tai avustukset, valtion tukemat lainat, takaukset ja vakuutukset mukaan lukien; ja
- g) lentoliikennepalvelut tai lentoliikenteen tukipalvelut⁵⁷, lukuun ottamatta seuraavia:
 - i) ilma-alusten korjaus- ja huoltopalvelut, joiden ajaksi ilma-alus poistetaan liikenteestä;
 - ii) ilmakuljetuspalveluiden myynti ja markkinointi;

⁵⁶ Selkeyden vuoksi todetaan, että tuet kuuluvat 24 luvun (Tuet) piiriin.

⁵⁷ Selkeyden vuoksi todetaan, että lentoliikennepalveluihin tai lentoliikenteen tukipalveluihin sisältyvät myös seuraavat: ilma-alusten vuokrauspalvelut miehistöineen, lentoasemapalvelut, ilma-alusta käyttäen tarjottavat palvelut, joiden ensisijaisena tarkoituksena ei ole tavaroiden tai matkustajien kuljettaminen, kuten metsäpalojen torjuminen ilmasta, lentokoulutus, yleisölennätykset, lentolevitys, maanmittaus, kartoitus, valokuvaus, laskuvarjohyppääminen, purjelentokoneen hinaus, helikopterin käyttö hakkuissa ja rakennustöissä sekä muut ilmasta tapahtuvat maatalous-, teollisuus- ja tarkastuspalvelut.

iii) tietokonepohjaista varausjärjestelmää koskevat palvelut; ja

iv) maahuolintapalvelut.

3. Jäljempänä olevia 11.4–11.7 artiklaa ei sovelleta uusiin palveluihin liitteessä VII esitetyn mukaisesti.

11.3 ARTIKLA

Säätelyoikeus

Osapuolet vahvistavat oikeutensa toteuttaa alueillaan sääntelyä saavuttaakseen oikeutettuja politiikkatavoitteita, jotka liittyvät muun muassa kansanterveyteen, sosiaalipalveluihin, julkiseen koulutukseen, turvallisuuteen, ympäristöön, yleiseen moraaliin, sosiaaliseen suojeluun tai kuluttajansuojaan, yksityisyyden suojaan ja tietosuojaan, kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseen ja suojelemiseen tai kilpailuun.

11.4 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

Toimialoilla tai osa-aloilla, joilla on tehty markkinoille pääsyä koskevia sitoumuksia, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa koko alueellaan tai alueellisen jaon pohjalta toimenpidettä, jolla rajoitetaan

- a) palveluntarjoajien määrää lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinomaisten palveluntarjoajien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;
- b) palveluliiketoimien tai varojen kokonaisarvoa lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa; tai
- c) palveluliiketoimien tai palvelutuotannon kokonaismäärää määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa.

11.5 ARTIKLA

Paikallinen läsnäolo

Osapuoli ei saa vaatia toisen osapuolen palveluntarjoajalta alueelleen sijoittautumista taikka edustustoimiston tai jossain muussa muodossa olevan yrityksen ylläpitämistä tai asumista alueellaan edellytyksenä rajat ylittävälle palveluiden tarjoamiselle.

11.6 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille yhtä edullisen kohtelun kuin se kohtelu, jonka osapuoli samanlaisissa tilanteissa myöntää omille palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.
2. Meksikon 1 kohdan mukaisesti myöntämällä kohtelulla tarkoitetaan Meksikon hallinnon aluetason osalta kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, jonka kyseinen hallinnon aluetaso myöntää samanlaisissa tilanteissa omille palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.

3. Euroopan unionin 1 kohdan mukaisesti myöntämällä kohtelulla tarkoitetaan Euroopan unionin jonkin jäsenvaltion hallinnon tai jäsenvaltiossa toimivan hallinnon osalta kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, jonka kyseinen hallinto myöntää samanlaisissa tilanteissa omille palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.

11.7 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille yhtä edullisen kohtelun kuin se kohtelu, jonka osapuoli myöntää samanlaisissa tilanteissa kolmannen maan palveluille ja palveluntarjoajille.

2. Edellä olevan 1 kohdan ei pidä tulkita velvoittavan osapuolta myöntämään toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille sellaista kohtelua, joka on seurausta toimenpiteistä, joilla tunnustetaan muun muassa luonnollisen henkilön tai yrityksen taloudellisen toiminnan harjoittamiseen tarvittavien toimi- ja muiden lupien tai todistusten normit tai perusteet taikka vakavaraisuusvaatimukset.

11.8 ARTIKLA

Poikkeavat toimenpiteet ja poikkeukset

1. Edellä olevaa 11.5–11.7 artiklaa ei sovelleta seuraaviin:
 - a) osapuolen voimassa oleva poikkeava toimenpide, jota pitää voimassa
 - i) Euroopan unioni liitteessä I olevan sitä koskevan luettelon mukaisesti;
 - ii) kansallinen hallinto liitteessä I olevan kyseistä osapuolta koskevan luettelon mukaisesti;
 - iii) aluehallinto liitteessä I olevan kyseistä osapuolta koskevan luettelon mukaisesti; tai
 - iv) paikallishallinto;
 - b) a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen; tai

c) a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen muutos siinä määrin, että muutos ei vähennä toimenpiteen vaatimustenmukaisuutta 11.5–11.7 artiklaan nähden verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen.

2. Edellä olevaa 11.5–11.7 artiklaa ei sovelleta toimenpiteeseen, jonka osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa liitteessä II olevassa luettelossaan vahvistettujen toimialojen, osa-alojen tai toimintojen osalta.

3. Edellä olevaa 11.4 artiklaa ei sovelleta mihinkään osapuolen toimenpiteeseen liitteessä III sen osalta vahvistettujen sitoumuksen kohteena olevien toimialojen tai osa-alojen osalta.

4. Meksiko voi viiden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta ilmoittaa Euroopan unionille ehdotuksen yhteisneuvoston päätökseksi liitteen I lisäyksen I-B-2 ja liitteen III lisäyksen III-B-2 muuttamisesta sellaisten voimassa olevien poikkeavien toimenpiteiden osalta, joita pitää voimassa liittovaltiotasoa alempi hallintotaso.

Euroopan unioni tarkastelee luonnosta kolmen kuukauden kuluessa ja kuulee Meksikoa kaikista siihen liittyvistä kysymyksistä. Yhteisneuvosto hyväksyy kuulemisen jälkeen tässä kohdassa tarkoitettuihin liitteisiin tehtävät muutokset. Muutettuja liitteitä sovelletaan muutosten hyväksymispäivästä alkaen.

11.9 ARTIKLA

Etujen kieltäminen

Osapuoli voi kieltää tämän luvun mukaiset edut toisen osapuolen palveluntarjoajalta, joka on kyseisen toisen osapuolen yritys, ja mainitun palveluntarjoajan palveluilta, jos

- a) yritys on jonkin kolmannen maan henkilön omistuksessa tai määräysvallassa; ja
- b) kieltävä osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa kyseisen kolmannen maan taikka kyseisen kolmannen maan yritysten tai luonnollisten henkilöiden osalta toimenpiteen, jolla kielletään liiketoimet kyseisen yrityksen kanssa tai jota rikottaisiin tai kierrettäisiin, jos yritykselle myönnettäisiin tämän luvun mukaiset edut.

12 LUKU

LUONNOLLISTEN HENKILÖIDEN TILAPÄINEN OLESKELU LIIKETOIMINTAA VARTEN

12.1 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

- a) 'liike-elämän toimijalla' Meksikon osalta Euroopan unionin kansalaista, joka saapuu Meksikon alueelle ilman aikomusta hankkia sieltä väliaikaista tai vakinaista asuinpaikkaa tarkoituksenaan
 - i) kaupallinen tavarakauppa tai palveluiden tarjoaminen;
 - ii) ulkomaisen pääomasijoituksen tekeminen, kehittäminen tai hoitaminen;
 - iii) tavaroiden ja palveluiden myyntiä koskevien liikekontaktien hoitaminen ja neuvottelujen käyminen tai vastaava toiminta;

- iv) sellaisten erikoistuneiden asentamiseen, korjaamiseen, huoltoon, valvontaan tai työntekijöiden koulutukseen liittyvien palveluiden tarjoaminen, joista on aiemmin sovittu tai jotka on otettu huomioon teknologiansiirtoa, patentteja ja tavaramerkkejä, kaupallisten tai teollisten laitteiden tai koneiden myyntiä tai mitä tahansa muuta osapuolen alueelle sijoittautuneen yrityksen tuotantoprosessia koskevassa sopimuksessa takuusopimuksen, myynnin tai palvelun aikana;
 - v) Meksikoon laillisesti sijoittautuneen yrityksen hallituksen tai vastaavan elimen kokouksiin osallistuminen; tai
 - vi) tavaroiden tai palveluiden myynnin edistäminen, asiakkaiden neuvonta, tilausten vastaanotto, sopimusten neuvottelu ja kongresseihin, messuihin, konferensseihin tai vastaaviin osallistuminen;
- b) 'sijoitustarkoituksessa matkustavilla liikematkustajilla' luonnollisia henkilöitä, jotka työskentelevät johtavassa asemassa ja jotka ovat vastuussa yrityksen perustamisesta ja jotka eivät tarjoa palveluita eivätkä suorita muuta kuin sijoitustarkoituksen edellyttämää taloudellista toimintaa eivätkä saa korvausta isäntämaana olevan osapuolen alueella sijaitsevasta lähteestä;

- c) 'sopimusperusteisilla palveluntarjoajilla' luonnollisia henkilöitä, jotka ovat osapuolen sellaisen yrityksen palveluksessa, joka ei itsessään ole työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalveluiden toimisto eikä toimi tällaisen toimiston kautta, joka ei ole sijoittautunut toisen osapuolen alueelle ja joka on tehnyt vilpittömässä mielessä sopimuksen palveluiden tarjoamisesta toisessa osapuolella olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää sen työntekijöiden tilapäistä läsnäoloa mainitussa osapuolella palveluiden tarjontaa koskevan sopimuksen⁵⁸ täyttämiseksi;
- d) 'itsenäisillä ammatinharjoittajilla' Euroopan unionin osalta osapuoleen itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi asettautuneita luonnollisia henkilöitä, jotka harjoittavat jonkin palvelun tarjontaa, jotka eivät ole sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle ja jotka ovat tehneet vilpittömässä mielessä sopimuksen muutoin kuin työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalveluiden toimiston kautta palveluiden tarjoamisesta toisessa osapuolella olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää heidän tilapäistä läsnäoloaan mainitussa osapuolella palveluiden tarjontaa koskevan sopimuksen⁵⁹ täyttämiseksi;

⁵⁸ Tässä c alakohdassa tarkoitetun palvelusopimuksen on oltava sen osapuolen säädösten ja määräysten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

⁵⁹ Tässä d alakohdassa tarkoitetun palvelusopimuksen on oltava sen osapuolen säädösten ja määräysten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

- e) 'yrityksen sisäisesti siirretyillä työntekijöillä' luonnollisia henkilöitä, jotka ovat osapuolen yrityksen palveluksessa tai osapuolen yrityksen kumppaneita ja jotka on tilapäisesti siirretty osapuolen yritykseen, joka voi olla osapuolen yrityksen tytäryritys, sivuliike tai emoyritys, toisen osapuolen alueelle⁶⁰ ja jotka ovat
- i) 'johtajia' tai 'johtohenkilöstöä' eli yrityksessä korkeassa asemassa työskenteleviä henkilöitä, jotka ensisijaisesti vastaavat yrityksen johtamisesta⁶¹ toisessa osapuolella ja joita valvoo tai neuvoa pääasiassa yrityksen hallitus tai osakkeenomistajat taikka näitä vastaavat tahot ja joiden tehtäviin kuuluvat vähintäänkin seuraavat:
- A) yrityksen, sen osaston tai alaosaston johtaminen;
- B) muun valvonta-, asiantuntija- tai johtotehtävissä toimivan henkilöstön työn ohjaus ja valvonta; ja
- C) henkilökohtainen toimivalta palkata ja irtisanoa työntekijöitä taikka suositella palkkaamista, irtisanomista tai muita henkilöstöön liittyviä toimia;

⁶⁰ Selkeyden vuoksi todetaan, että johtajia tai johtohenkilöstöä ja asiantuntijoita saatetaan vaatia osoittamaan, että heillä on siinä yrityksessä tarvittava ammattipätevyys ja kokemus, johon heidät siirretään.

⁶¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että vaikka johtajat tai johtohenkilöstö eivät suoraan suorita tehtäviä, jotka koskevat palveluiden tosiasiallista tarjoamista, he saattavat yrityksen johtamiseen liittyvien ensisijaisten työtehtäviensä yhteydessä suorittaa tehtäviä, jotka saattavat olla välttämättömiä palveluiden tarjoamiselle.

- ii) 'asiantuntijoita' eli yrityksessä työskenteleviä henkilöitä, joilla on erityistä, yrityksen toimialojen, tekniikoiden tai johtamisen kannalta olennaista osaamista, jonka arvioinnissa otetaan huomioon yrityksen kannalta erityinen osaaminen ja se, onko kyseisellä henkilöllä huomattava pätevyys; tai
 - iii) 'työsuhteisia harjoittelijoita' eli Euroopan unionin tapauksessa henkilöitä, jotka ovat olleet yrityksen, joka ei ole edustustoimisto, palveluksessa vähintään yhden vuoden ajan, joilla on korkeakoulututkinto ja jotka tilapäisesti siirretään urakehitystä varten tai liiketoiminnan tekniikoita tai menetelmiä koskevan koulutuksen saamiseksi⁶²;
- f) 'sijoittajilla' Meksikon osalta Euroopan unionin luonnollisia henkilöitä, jotka haluavat tulla Meksikoon tilapäistä oleskelua varten tai jotka ovat jo Meksikossa ja jotka aikovat
- i) kartoittaa erilaisia sijoitusmahdollisuuksia;
 - ii) tehdä suoran sijoituksen tai valvoa sellaisen tekoa;

⁶² Vastaanottavalta yritykseltä voidaan edellyttää oleskeluajan kattavan koulutusohjelman esittämistä ennakkohyväksyntää varten. Koulutusohjelmasta on käytävä ilmi, että oleskelun tarkoituksena on koulutus. Tšekin, Saksan, Espanjan, Ranskan, Unkarin, Liettuan ja Itävallan tapauksessa koulutuksen on liityttävä suoritettuun korkeakoulututkintoon.

- iii) edustaa ulkomaista yritystä tai suorittaa liiketoimia; tai
 - iv) kehittää tai hallinnoida sellaiseen sijoitukseen liittyvää toimintaa tai tarjota neuvoja tai keskeisiä teknisiä palveluita sellaista sijoitukseen liittyvää toimintaa varten, johon liike-elämän toimija tai liike-elämän toimijan yritys on osoittanut tai osoittamassa merkittävän määrän pääomaa, valvojan tai johtajan roolissa tai muussa erityisosaamista edellyttävässä roolissa; ja
- g) 'lyhytaikaisilla liikematkustajilla' luonnollisia henkilöitä, jotka hakevat pääsyä toisen osapuolen alueelle ja tilapäistä oleskelua siellä, jotka eivät osallistu yleisölle tapahtuvaan suoraan myyntiin, jotka eivät saa korvausta isäntämaana olevan osapuolen alueella sijaitsevasta lähteestä ja jotka ovat
- i) 'yritysmyyjiä' eli lyhytaikaisia liikematkustajia, jotka edustavat osapuolen palveluiden tai tavaroiden tarjoajaa, kun he neuvottelevat palveluiden tai tavaroiden myynnistä tai tekevät kyseisen tarjoajan puolesta sopimuksia palveluiden tai tavaroiden myymisestä, jotka eivät tarjoa palveluita sellaisen sopimuksen puitteissa, jonka sopimuspuolina ovat yritys, jolla ei ole kaupallista toimintaa toisen osapuolen alueella, ja kyseisellä alueella oleva kuluttaja, ja jotka eivät ole palkkioperusteisia edustajia;

- ii) 'asentajia ja huoltajia' eli Euroopan unionin alueelle saapumisen ja siellä oleskelun tapauksessa lyhytaikaisia liikematkustajia, joilla on myyjän tai vuokralleantajan sopimusvelvoitteen kannalta olennaista erityisosaamista ja jotka tarjoavat palveluita tai kouluttavat työntekijöitä tarjoamaan palveluita sellaisten kaupallisten tai teollisten laitteiden tai koneiden, tietokonepalvelut ja niihin liittyvät palvelut mukaan lukien, takuun tai muun niiden myyntiin tai vuokraukseen liittyvän palvelusopimuksen nojalla, jotka on hankittu tai vuokrattu Euroopan unionin ulkopuolella sijaitsevalta yritykseltä, koko takuun tai palvelusopimuksen voimassaolon ajan, ja Meksikon alueelle saapumisen ja siellä oleskelun tapauksessa lyhytaikaisia liikematkustajia, jotka tarjoavat sellaisia palveluja, joista on aiemmin sovittu tai jotka on otettu huomioon teknologiansiirtoa, patentteja ja tavaramerkkejä koskevassa sopimuksessa ja jotka liittyvät koneiden ja laitteiden myyntiin, henkilöstön tekniseen kouluttamiseen tai muuhun Meksikoon sijoittautuneen yrityksen tuotantoprosessin vaiheeseen, mukaan lukien myynnin ja vuokrauksen jälkeiset palvelut; tai
- iii) ' muita lyhytaikaisia liikematkustajia' eli Meksikon tapauksessa lyhytaikaisia vierailijoita, jotka osallistuvat yrityksen johdon kokouksiin, konferensseihin tai messuille ja hoitavat johtamiseen tai liikkeenjohtoon liittyviä tehtäviä Meksikoon sijoittautuneessa yrityksessä tai sen tytäryrityksissä tai sidosyrityksissä.

12.2 ARTIKLA

Tavoitteet, soveltamisala ja yleiset määräykset

1. Tässä luvussa otetaan huomioon osapuolten halu helpottaa liiketoimintatarkoituksissa tapahtuvaa osapuolen luonnollisten henkilöiden maahantuloa ja tilapäistä oleskelua toisen osapuolen alueella sekä tarve vahvistaa tätä varten läpinäkyvät kriteerit.
2. Tätä lukua sovelletaan toimenpiteisiin, jotka liittyvät suoraan osapuolen luonnollisten henkilöiden, jotka ovat sijoitustarkoituksessa matkustavia liikematkustajia, yrityksen sisäisesti siirrettyjä työntekijöitä, sijoittajia, yritysmyyjiä, sopimusperusteisia palveluntarjoajia ja itsenäisiä ammatinharjoittajia, liiketoimintatarkoituksissa tapahtuvaan maahantuloon ja tilapäiseen oleskeluun toisen osapuolen alueella.
3. Tätä lukua ei sovelleta osapuolen työmarkkinoille pyrkiviä luonnollisia henkilöitä koskeviin toimenpiteisiin eikä vakituista kansalaisuutta, asumista tai työpaikkaa koskeviin toimenpiteisiin.
4. Mikään tässä sopimuksessa ei estä osapuolia soveltamasta toimenpiteitä, joilla säännellään luonnollisten henkilöiden pääsyä niiden alueelle tai heidän väliaikaista oleskeluaan niiden alueella, mukaan lukien toimenpiteet, joita tarvitaan osapuolten rajojen koskemattomuuden suojelemiseksi ja jotta varmistettaisiin luonnollisten henkilöiden asianmukainen liikkuminen niiden rajojen yli, sillä edellytyksellä, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta siten, että ne mitätöisivät ne edut, joita jompikumpi osapuoli saa tämän luvun nojalla, tai heikentäisivät näitä etuja. Pelkästään sen seikan, että viisumi vaaditaan vain tietyn maan luonnollisilta henkilöiltä, ei katsota tekevän tyhjäksi tai heikentävän tähän lukuun perustuvia etuja.

5. Kukin osapuoli soveltaa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvia toimenpiteitä viipymättä, jotta vältetään viivästysten ja kohtuuttoman haitan aiheutuminen tämän sopimuksen mukaiselle tavara- tai palvelukaupalle tai sijoitustoiminnalle.
6. Osapuolet pyrkivät laatimaan ja hyväksymään yhteisiä kriteerejä ja tulkintoja tämän luvun täytäntöönpanoa varten.
7. Kukin osapuoli sallii sellaisten toisen osapuolen luonnollisten henkilöiden liiketoimintatarkoituksissa tapahtuvan maahantulon ja tilapäisen oleskelun, jotka noudattavat maahantuloon ja tilapäiseen oleskeluun sovellettavia ensin mainitun osapuolen maahanmuuttosäädöksiä ja -määräyksiä, tämän luvun mukaisesti, mukaan lukien liitteiden I, II, III, IV, V ja VI määräykset.

8. Osapuoli voi säädöstensä ja määräystensä mukaisesti ja syrjimättömällä tavalla poiketa liitteessä IV ja liitteessä V vahvistetuista maahantuloa ja tilapäistä oleskelua koskevista sitoumuksistaan, jos toisen osapuolen luonnollisen henkilön maahantulo ja tilapäinen oleskelu voi vaikuttaa haitallisesti

- a) asemapaikassa tai aiotussa asemapaikassa vireillä olevan kollektiivisen työriidan ratkaisemiseen; tai
- b) kyseisessä riita-asiassa osallisina olevien henkilöiden työsuhteeseen.

12.3 ARTIKLA

Muissa luvuissa olevat velvoitteet

1. Tällä luvulla ei määrätä osapuolelle maahanmuuttoon liittyviä toimenpiteitä koskevaa velvoitetta, ellei tässä luvussa erityisesti toisin määrätä.

2. Rajoittamatta mitään päätöstä, jolla sallitaan toisen osapuolen luonnollisten henkilöiden maahantulo ja tilapäinen oleskelu tämän luvun edellytysten mukaisesti, mukaan lukien tällaisen sallivan päätöksen mukainen oleskelun pituus,

- a) 10.6 artiklan, 10.7 artiklan, 10.9 artiklan ja 10.10 artiklan mukaiset velvoitteet, jollei 10.5 artiklasta, 10.12 artiklasta, 18.2 artiklasta ja 18.12 artiklasta muuta johdu ja siltä osin kuin toimenpide vaikuttaa toisen osapuolen alueella liiketoimintatarkoituksissa olevien luonnollisten henkilöiden kohteluun, sisällytetään tähän lukuun ja otetaan osaksi sitä, ja niitä sovelletaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat sellaisten toisen osapuolen alueella liiketoimintatarkoituksissa olevien luonnollisten henkilöiden kohteluun, jotka ovat tämän luvun 12.1 artiklassa vahvistetun määritelmän mukaisia sijoitustarkoituksessa matkustavia liikematkustajia, yrityksen sisäisesti siirrettyjä työntekijöitä tai, Meksikon osalta, sijoittajia; ja

b) 11.4 artiklan, 11.5 artiklan ja 11.6 artiklan mukaiset velvoitteet, jollei 11.2 artiklan 2 kohdasta, 11.8 artiklasta, 18.2 artiklasta ja 18.12 artiklasta muuta johdu ja siltä osin kuin toimenpide vaikuttaa toisen osapuolen alueella liiketoimintatarkoituksissa olevien luonnollisten henkilöiden kohteluun, sisällytetään tähän lukuun ja otetaan osaksi sitä, ja niitä sovelletaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat sellaisten toisen osapuolen alueella liiketoimintatarkoituksissa olevien luonnollisten henkilöiden kohteluun, jotka ovat sopimusperusteisia palveluntarjoajia tai, Euroopan unionin osalta, itsenäisiä ammatinharjoittajia millä tahansa liitteessä V luetellulla alalla taikka lyhytaikaisia liikematkustajia liitteen IV mukaisesti.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että 2 kohtaa sovelletaan toisen osapuolen alueella liiketoimintaa varten olevien ja asiaankuuluviin luokkiin kuuluvien ja 18.1 artiklassa määriteltyjä rahoituspalveluita tarjoavien luonnollisten henkilöiden kohteluun. Edellä olevaa 2 kohtaa ei sovelleta toimenpiteisiin, jotka koskevat osapuolen tai kolmannen maan luonnollisten henkilöiden tilapäisen saapumisen hyväksymistä.

12.4 ARTIKLA

Sijoitustarkoituksessa matkustavat liikematkustajat, yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja sijoittajat

1. Jollei 10.5 artiklasta muuta johdu, kukin osapuoli sallii toisen osapuolen sijoitustarkoituksessa matkustavien liikematkustajien ja yrityksen sisäisesti siirrettyjen työntekijöiden maahantulon ja tilapäisen oleskelun alueellaan liitteen IV mukaisesti.
2. Jollei 10.5 artiklasta muuta johdu, Meksiko sallii sijoittajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun alueellaan liitteen IV mukaisesti.
3. Osapuoli ei saa alueellisesti tai koko alueellaan millään toimialalla tai osa-alalla ottaa käyttöön tai pitää voimassa määrällisinä kiintiöinä tai edellyttämällä taloudellista tarveharkintaa niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärää koskevia rajoituksia, joille 1 ja 2 kohdan mukaisesti on myönnetty oikeus maahantuloon ja tilapäiseen oleskeluun.

4. Oleskelun sallittu kesto on⁶³

- a) Euroopan unionin osalta enintään kolme vuotta, kun on kyse johtajista tai johtohenkilöstöstä ja asiantuntijoista, enintään yksi vuosi, kun on kyse työsuhteisista harjoittelijoista, ja enintään 90 päivää minkä tahansa kuuden kuukauden jakson aikana, kun on kyse sijoitustarkoituksessa matkustavista liikematkustajista; ja
- b) Meksikon osalta yksi vuosi, ja sitä voidaan jatkaa kolme kertaa, yhdellä vuodella kerrallaan, kun on kyse yrityksen sisäisesti siirretyistä työntekijöistä ja sijoittajista, ja enintään 180 päivää, kun on kyse sijoitustarkoituksessa matkustavista liikematkustajista.

5. Osapuolet myöntävät yrityksen sisäisesti siirrettyjen työntekijöiden perheenjäsenille liitteen 12-A mukaisen kohtelun.

⁶³ Sijoitustarkoituksessa matkustavien liikematkustajien oleskelun sallittu kesto ei vaikuta oikeuksiin, jotka osapuoli on myöntänyt toisen osapuolen kansalaisille kahdenvälisillä viisumivapaussopimuksilla.

12.5 ARTIKLA

Lyhytaikaiset liikematkustajat

Jollei 11.2 artiklasta ja liitteestä IV muuta johdu, osapuoli

- a) sallii lyhytaikaisten liikematkustajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun;
- b) ei ota käyttöön tai pidä voimassa rajoituksia, jotka koskevat tietyn alan lyhytaikaisten liikematkustajien kokonaismäärää ja jotka toteutetaan aluejakoon perustuvina tai koko alueella sovellettavina määrällisinä kiintiöinä; ja
- c) ei ota käyttöön tai pidä voimassa lyhytaikaisia liikematkustajia koskevaa taloudellista tarveharkintaa.

12.6 ARTIKLA

Sopimusperusteiset palveluntarjoajat

1. Kukin osapuoli sallii toisen osapuolen sopimusperusteisten palveluntarjoajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun alueellaan liitteen V mukaisesti.

2. Ellei liitteessä V toisin määrätä, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toisen osapuolen sopimusperusteisten palveluntarjoajien, joille sallitaan maahantulo ja tilapäinen oleskelu, kokonaismäärän rajoituksia määrällisten kiintiöiden tai taloudellisen tarveharkinnan muodossa.

12.7 ARTIKLA

Itsenäiset ammatinharjoittajat

1. Euroopan unioni sallii Meksikon itsenäisten ammatinharjoittajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun alueellaan liitteen V mukaisesti.

2. Ellei liitteessä V toisin määrätä, Euroopan unioni ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa rajoituksia, jotka koskevat sellaisten Meksikon itsenäisten ammatinharjoittajien, joille sallitaan maahantulo ja tilapäinen oleskelu, kokonaismäärän rajoituksia määrällisten kiintiöiden tai taloudellisen tarveharkinnan muodossa.

12.8 ARTIKLA

Läpinäkyvyys

1. Kukin osapuoli asettaa julkisesti saataville tiedot maahantuloa ja tilapäistä oleskelua koskevista vaatimuksista ja menettelyistä, mukaan lukien asiaankuuluvat lomakkeet ja asiakirjat, sekä selittävät aineistot, joiden avulla toisen osapuolen asianomaiset henkilöt voivat tutustua sovellettaviin vaatimuksiin ja menettelyihin.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin on soveltuvin osin sisällytettävä seuraavat:
 - a) viisumien, lupien tai muiden vastaavien maahantuloa ja tilapäistä oleskelua koskevien lupa-asiakirjojen luokat;
 - b) vaadittavat asiakirjat ja täytettävät edellytykset;
 - c) hakemuksen jättämistapa ja hakemuksen jättämispaikkavaihtoehdot, kuten konsulaatit tai sähköinen hakemus;
 - d) hakemuksesta perittävät maksut ja suuntaa-antava käsittelyaika;

- e) oleskelun enimmäiskesto kunkin a alakohdassa mainitun luvan osalta;
- f) voimassaolon jatkamis- tai uusimismahdollisuuden ehdot;
- g) mukana matkustavia huollettavia koskevat säännöt;
- h) tarjolla olevat oikaisu- tai muutoksenhakumenettelyt; ja
- i) asiaa koskevat yleisesti sovellettavat lait, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden maahantuloon ja tilapäiseen oleskeluun.

12.9 ARTIKLA

Riitojenratkaisu

Osapuoli ei voi turvautua 31 luvun mukaiseen riitojenratkaisumenettelyyn tämän luvun mukaisen maahantulon ja tilapäisen oleskelun epäämisen tapauksessa, paitsi jos kyseessä on toistuva toimintatapa.

13 LUKU

SISÄINEN SÄÄNTELY

13.1 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan osapuolen käyttöön ottamiin tai voimassa pitämiin lupa- ja pätevyysvaatimuksiin ja -menettelyihin tai teknisiin standardeihin⁶⁴ liittyviin toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat palvelukauppaan tai muun sellaisen taloudellisen toiminnan harjoittamiseen, jonka osalta osapuoli on tehnyt sitoumuksen 10.6 artiklan, 10.7 artiklan, 11.4 artiklan tai 11.6 artiklan nojalla, jollei 10.12 artiklan ja 11.8 artiklan mukaisessa osapuolen luettelossa esitetyistä ehdoista, rajoituksista, edellytyksistä tai pätevyysvaatimuksista muuta johdu.
2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, 13.6 artiklaa sovelletaan sellaisiin osapuolen käyttöön ottamiin tai voimassa pitämiin toimenpiteisiin, jotka liittyvät lupa- ja pätevyysvaatimuksiin ja -menettelyihin tai teknisiin standardeihin, jotka vaikuttavat palvelukauppaan tai muun taloudellisen toiminnan harjoittamiseen.

⁶⁴ Selkeyden vuoksi todetaan, että teknisiin standardeihin liittyvien toimenpiteiden osalta tätä lukua sovelletaan ainoastaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat palvelukauppaan.

3. Tätä lukua ei sovelleta osapuolen käyttöön ottamiin tai voimassa pitämiin toimenpiteisiin, jotka kuuluvat 18 luvun piiriin.

13.2 ARTIKLA

Toimenpiteiden kehittäminen

Osapuoli, joka ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka liittyvät lupavaatimuksiin ja -menettelyihin tai pätevyysvaatimuksiin ja -menettelyihin,

- a) varmistaa, että tällaiset toimenpiteet perustuvat objektiivisiin ja läpinäkyviin kriteereihin⁶⁵;
- b) varmistaa, että toimivaltainen viranomainen tekee päätöksensä ja hallinnoi niitä riippumattomasti;
- c) varmistaa, että menettelyt eivät itsessään tarpeettomasti estä vaatimusten täyttämistä;

⁶⁵ Selkeyden vuoksi todetaan, että toimivaltaiset viranomaiset voivat arvioida, millainen painoarvo annetaan näille kriteereille, joihin saattaa kuulua muun muassa pätevyys ja kyky tarjota palvelua tai harjoittaa muuta taloudellista toimintaa sekä hyväksymispäätöksen mahdolliset terveys- tai ympäristövaikutukset.

- d) varmistaa, että menettelyt ovat puolueettomia ja riittäviä, jotta hakijat voivat osoittaa, täyttävätkö ne mahdolliset vaatimukset; ja
- e) ei velvoita hakijaa ottamaan yhteyttä useampaan kuin yhteen toimivaltaiseen viranomaiseen kunkin lupahakemuksen osalta, jos tämä on käytännössä vältettävissä.⁶⁶

13.3 ARTIKLA

Toimenpiteiden hallinnointi

Jos jonkin palvelun tarjoamiseen tai muun taloudellisen toiminnan harjoittamiseen tarvitaan lupa, osapuolen toimivaltaiset viranomaiset

- a) sallivat hakemuksen jättämisen milloin tahansa siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista;
- b) jättävät hakijalle kohtuullisesti aikaa hakemuksen tekemiseen, jos hakemuksille on asetettu tietty määräaika;
- c) järjestävät kokeita kohtuullisen usein, jos kokeen suorittamista vaaditaan, ja antavat hakijalle kohtuullisesti aikaa pyytää mahdollisuutta suorittaa koe;

⁶⁶ Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuoli voi vaatia useita lupahakemuksia, jos palvelu tai muu taloudellinen toiminta kuuluu useiden toimivaltaisten viranomaisten toimivaltaan.

- d) pyrkivät hyväksymään sähköiset hakemukset ottaen huomioon kilpailevat painopisteensä ja resurssirajoitteensa;
- e) hyväksyvät alkuperäisten asiakirjojen sijasta jäljennökset, jotka on todistettu oikeaksi osapuolen sisäisen lainsäädännön mukaisesti, paitsi jos ne vaativat alkuperäisiä asiakirjoja lupamenettelyn luotettavuuden suojaamiseksi;
- f) varmistavat, että toimivaltaisten viranomaisten perimät lupamaksut⁶⁷ ovat kohtuullisia ja läpinäkyviä eivätkä itsessään rajoita asiaankuuluvan palvelun tarjoamista tai minkä tahansa muun taloudellisen toiminnan harjoittamista;
- g) antavat hakemuksen käsittelylle suuntaa-antavan aikataulun siinä määrin, kuin se on käytännössä mahdollista;
- h) varmistavat ilman aiheetonta viivytystä ja siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista hakemuksen täydellisyyden käsittelyä varten osapuolen lainsäädännön mukaisesti;

⁶⁷ Lupamaksuihin sisältyvät toimilupamaksut ja pätevyysmenettelyihin liittyvät maksut; niihin eivät sisälly luonnonvarojen käytöstä perittävät maksut, huutokaupasta, tarjouskilpailusta tai muusta syrjimättömästä myöntämistavasta johtuvat maksut eivätkä pakolliset suoritukset yleispalvelun tarjoamiseksi.

- i) jos hakemus katsotaan osapuolen lainsäädännön mukaisesti täydelliseksi käsittelyä varten, varmistavat, että hakemuksen käsittely saatetaan päätökseen ja hakijalle ilmoitetaan päätöksestä kohtuullisen ajan kuluessa hakemuksen jättämisestä mahdollisuuksien mukaan kirjallisesti⁶⁸;
- j) toimittavat hakijan pyynnöstä tietoa hakemuksen tilasta ilman aiheetonta viivytystä;
- k) jos hakemus katsotaan osapuolen lainsäädännön mukaisesti puutteelliseksi käsittelyä varten, kohtuullisen ajan kuluessa ja siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista,
 - i) ilmoittavat hakijalle, että hakemus on puutteellinen;
 - ii) antavat hakijan pyynnöstä tietoa siitä, miksi hakemus katsotaan puutteelliseksi;

⁶⁸ Toimivaltaiset viranomaiset voivat täyttää tämän vaatimuksen ilmoittamalla hakijalle kirjallisesti etukäteen, myös julkaistun toimenpiteen avulla, että jos vastausta ei ole saatu tietyn ajan kuluttua hakemuksen jättämisestä, hakemus on hyväksytty tai hylätty. Selvyyden vuoksi todetaan, että kirjallinen ilmoitus voi olla sähköisessä muodossa.

- iii) antavat hakijalle mahdollisuuden⁶⁹ toimittaa hakemuksen täydentämiseen tarvittavat lisätiedot; ja
- iv) varmistavat, että ne ilmoittavat hakijalle kohtuullisen ajan kuluessa, jos mikään edellä mainituista ei ole käytännössä mahdollista ja hakemus hylätään puutteellisenä;
- l) jos hakemus hylätään, ilmoittavat hakijalle mahdollisuuksien mukaan, joko omasta aloitteestaan tai hakijan pyynnöstä, hylkäämisen syyt ja tarvittaessa hakemuksen uudelleen jättämistä koskevat menettelyt; ja
- m) varmistavat, että myönnetty lupa tulee voimaan ilman aiheetonta viivytystä asiassa sovellettavien ehtojen ja edellytysten mukaisesti.

⁶⁹ Selvyyden vuoksi todetaan, että tällainen mahdollisuus ei edellytä, että toimivaltainen viranomais pidentää määräaika.

13.4 ARTIKLA

Lupien rajoitettu määrä

1. Jos tiettyyn toimintaan saatavilla olevien lupien määrää on rajoitettu vähäisistä luonnonvaroista tai teknisistä valmiuksista johtuvista syistä, osapuolen on sovellettava mahdollisten ehdokkaiden valintaan menettelyä, jolla varmistetaan tasapuolisuus ja läpinäkyvyys, erityisesti tiedottamalla menettelyn aloittamisesta, toteuttamisesta ja päättämisestä asianmukaisesti.
2. Valintamenettelyn sääntöjä laatiessaan osapuoli voi ottaa huomioon oikeutetut politiikkatavoitteet, mukaan lukien terveyteen, turvallisuuteen, kuluttajansuojaan, kilpailuun, ympäristönsuojeluun ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvät näkökohdat.

13.5 ARTIKLA

Tekniset standardit

Hyväksyttäessä teknisiä standardeja kukin osapuoli kannustaa toimivaltaisia viranomaisiaan hyväksymään teknisiä standardeja, jotka on laadittu avointen ja läpinäkyvien menettelyiden mukaisesti, ja rohkaisee kaikkia teknisten standardien laatimiseen nimettyjä elimiä käyttämään kyseisessä toiminnassa avoimia ja läpinäkyviä menettelyjä.

13.6 ARTIKLA

Läpinäkyvyys

Osapuoli, joka edellyttää luvan saamista palvelun tarjoamiseen tai muun taloudellisen toiminnan harjoittamiseen, antaa palveluntarjoajille tai henkilöille, jotka haluavat tarjota palveluja, sekä henkilöille, jotka harjoittavat tai aikovat harjoittaa muuta taloudellista toimintaa, tarpeelliset tiedot tällaisen luvan saamiseen, voimassa pitämiseen, muuttamiseen ja uusimiseen liittyvien vaatimusten ja menettelyjen noudattamiseksi. Tällaisiin tietoihin kuuluvat, mikäli ne ovat olemassa:

- a) lupamaksut;
- b) asianomaisten toimivaltaisten viranomaisten yhteystiedot;
- c) lupia koskevien päätösten muutoksenhaku- tai uudelleentarkastelumenettelyt;
- d) toimilupien ehtojen ja edellytysten noudattamisen seuranta- tai valvontamenettelyt;
- e) yleisön osallistumismahdollisuudet esimerkiksi kuulemisten tai kommenttien kautta;
- f) suuntaa-antavat aikataulut hakemuksen käsittelylle;

- g) vaatimukset ja menettelyt; ja
- h) sovellettavat tekniset standardit;

13.7 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu

Kun GATS-sopimuksen VI artiklan 4 kohdan mukaisesti laaditut lisämääräykset ovat tulleet voimaan, osapuolet tarkastelevat kyseisiä määräyksiä. Jos tarkastelussa todetaan, että kyseiset määräykset parantaisivat tätä sopimusta, osapuolet päättävät, olisiko ne sisällytettävä tähän sopimukseen.

14 LUKU

AMMATTIPÄTEVYYDEN VASTAVUORONEN TUNNUSTAMINEN

14.1 ARTIKLA

Yleiset määräykset

1. Tämän luvun määräykset eivät estä osapuolta vaatimasta, että luonnollisilla henkilöillä on sellainen tarvittava pätevyys ja ammattikokemus, jota edellytetään asianomaisen toimialan osalta sillä alueella, jolla palvelua tarjotaan.
2. Kukin osapuoli kannustaa tapauksen mukaan omien alueidensa asianomaisia ammatillisia elimiä tai viranomaisia laatimaan ja antamaan ammattipätevyyden vastavuoroista tunnustamista koskevia yhteisiä suosituksia 1.10 artiklalla perustetulle palveluiden ja sijoitusten alakomitealle.
3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen yhteisten suositusten tueksi on esitettävä todisteet seuraavista:
 - a) ammattipätevyysien vastavuoroista tunnustamista koskevan ehdotetun sopimuksen, jäljempänä 'vastavuoroista tunnustamista koskeva sopimus' taloudellinen arvo; ja

- b) osapuolten järjestelmien yhteensopivuudesta eli siitä, missä määrin kummankin osapuolen lupien ja toimilupien myöntämiseen soveltamat kriteerit sopivat yhteen.
4. Alakomitea tarkastelee yhteistä suositusta kohtuullisen ajan kuluessa sen vastaanottamisesta.
5. Jos yhteinen suositus on tämän sopimuksen mukainen, osapuolet toteuttavat tarvittavat toimenpiteet neuvotellakseen vastavuoroista tunnustamista koskevasta sopimuksesta, tarvittaessa toimivaltaisten viranomaistensa tai osapuolen valtuuttamien edustajien välityksellä. Yhteisneuvosto voi tarvittaessa tehdä päätöksen, jossa täsmennetään ammattipätevyyden vastavuoroista tunnustamista koskevat järjestelyt.
6. Osapuolia taikka asianomaisia ammatillisia elimiä tai viranomaisia kannustetaan noudattamaan vastavuoroista tunnustamista koskevista sopimuksista neuvoteltaessa tai yhteisiä suosituksia laadittaessa liitteessä 14-A esitettyjä ohjeita, jotka koskevat vastavuoroista tunnustamista koskevan sopimuksen neuvottelemista.

15 LUKU

JAKELUPALVELUT

15.1 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

- a) 'jakelupalveluilla' posti-, kuriiri- tai pikapalveluja, joihin kuuluvat postilähetysten kerääminen, lajittelu, kuljetus ja jakelu;
- b) 'pikalähetyspalveluilla' postilähetysten nopeutettua ja erityisen luotettavaa keräämistä, lajittelua, kuljetusta ja jakelua, ja niihin voi kuulua lisäarvoa tuovia elementtejä, kuten nouto lähtöpisteestä, henkilökohtainen toimitus vastaanottajalle, jäljittäminen, mahdollisuus muuttaa määräpaikkaa ja vastaanottajaa kuljetuksen aikana tai vastaanottovahvistus;
- c) 'pikapostipalveluilla' kansainvälisiä pikalähetyspalveluita Maailman postiliiton (UPU) alaisuudessa toimivan nimettyjen postitoiminnan harjoittajien vapaaehtoisen yhdistyksen, kuten EMS Cooperativen, kautta;

- d) 'toimiluvalla' sääntelyviranomaisen yksittäiselle tarjoajalle myöntämää lupaa, jossa vahvistetaan erityisesti jakelupalvelualaa koskevat menettelyt, velvoitteet ja vaatimukset;
- e) 'postilähetyksellä' minkä tyyppisen tahansa yksityisen tai julkisen jakelupalvelun tarjoajan kuljetettavaksi annettavaa, enintään 31,5 kg:n painoista valmista lähetystä, joka on osoitettu jollekin vastaanottajalle ja joka voi olla esimerkiksi kirje, paketti, sanomalehti tai luettelo;
- f) 'postimonopolilla' yksinoikeutta tarjota tiettyjä jakelupalveluita osapuolen alueella kyseisen osapuolen lainsäädännön nojalla; ja
- g) 'yleispalvelulla' tietynlaatuisten jakelupalveluiden pysyvää tarjontaa kyseisen osapuolen lainsäädännön nojalla kaikille käyttäjille kohtuullisin hinnoin osapuolen koko alueella.

15.2 ARTIKLA

Tavoite

Tässä luvussa esitetään kaikkia jakelupalveluita koskevan sääntelykehyksen periaatteet.

15.3 ARTIKLA

Yleispalvelu

1. Kullakin osapuolella on oikeus määritellä, minkälaisen yleispalveluvelvoitteen se haluaa ottaa käyttöön tai pitää voimassa, ja sen on hallinnoitava kyseistä velvoitetta läpinäkyvästi, syrjimättömästi ja puolueettomalla tavalla kaikkien niiden tarjoajien osalta, joita velvoite koskee.
2. Jos osapuoli vaatii, että saapuvia pikapostipalveluita on tarjottava yleispalveluna, se ei sovelleta kyseisiin palveluihin muihin kansainvälisiin pikälähetyspalveluihin verrattuna suotuisampaa kohtelua.

15.4 ARTIKLA

Yleispalvelun rahoitus

1. Osapuoli ei saa määrätä yleispalveluvelvoitteen piiriin kuulumattoman jakelupalvelun tarjoamisesta maksuja yleispalvelun tarjoamisen rahoittamista varten.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta yleisesti sovellettaviin verotustoimenpiteisiin tai hallinnollisiin maksuihin.

15.5 ARTIKLA

Markkinoita vääristävien käytäntöjen ehkäiseminen

Kukin osapuoli varmistaa, että yleispalveluvelvoitteen tai postimonopolin piiriin kuuluvien jakelupalveluiden tarjoajat eivät toimi markkinoita vääristävällä tavalla esimerkiksi

- a) käyttämällä kyseisen palvelun tarjoamisesta saatavia tuloja pikälähetyspalvelun tai jonkin yleispalveluvelvoitteen piiriin kuulumattoman jakelupalvelun ristiintukemiseen; ja
- b) erottelemalla asiakkaita perusteettomasti esimerkiksi yritysasiakkaisiin, lähetyspalveluiden suurkuluttajiin tai yhteisrahtilähetysten kokoajiin soveltamalla eri hintoja tai muita ehtoja ja edellytyksiä niille tarjottuun jakelupalveluun, joka kuuluu yleispalveluvelvoitteen tai postimonopolin piiriin.

15.6 ARTIKLA

Toimiluvat

1. Jos osapuoli vaatii toimiluvan jakelupalveluiden tarjontaa varten, sen on julkistettava
 - a) kaikki toimilupavaatimukset sekä aika, joka tarvitaan toimilupahakemusta koskevan päätöksen tekemiseen; ja
 - b) toimilupien ehdot ja edellytykset.
2. Toimiluvan menettelyjen, velvoitteiden ja vaatimusten on oltava läpinäkyviä ja syrjimättömiä ja perustuttava objektiivisiin kriteereihin.
3. Osapuoli varmistaa, että hakijalle ilmoitetaan kirjallisesti luvan epäämisen syyt.

15.7 ARTIKLA

Sääntelyelimen riippumattomuus

1. Kukin osapuoli perustaa sääntelyelimen tai pitää yllä sääntelyelintä, joka on oikeudellisesti erillinen ja toiminnallisesti riippumaton kaikista jakelupalveluiden tarjoajista. Jos osapuolella on omistusosuuksia tai määräysvaltaa jakelupalveluiden tarjoajassa, sen on varmistettava, että sääntelytoiminta ja omistajuuteen tai määräysvaltaan liittyvä toiminta erotetaan rakenteellisesti tehokkaasti toisistaan.
2. Kukin osapuoli varmistaa, että 1 kohdassa tarkoitetut sääntelyelimet suorittavat tehtävänsä läpinäkyvästi ja kohtuullisessa ajassa ja että niillä on riittävät taloudelliset resurssit ja henkilöstöresurssit niille annettujen tehtävien hoitamiseen.
3. Sääntelyelimen päätösten ja menettelyjen on oltava tasapuoliset kaikkien markkinaosapuolten kannalta.